

ROCZNIK
POLSKIEJ AKADEMII UMIEJĘTNOŚCI
ROK 2015/2016

POLSKA AKADEMIA UMIEJĘTNOŚCI

ROCZNIK
POLSKIEJ AKADEMII
UMIEJĘTNOŚCI

ROK 2015/2016

KRAKÓW 2016

Redaktor tomu
Szczepan BILIŃSKI

© Copyright by Polska Akademia Umiejętności
Kraków 2016

ISSN 1230-7033

POLSKA AKADEMIA UMIEJĘTNOŚCI
Ul. Sławkowska 17, 31-016 Kraków

Kancelaria
tel. 12 424-02-00
fax 12 422-54-22
e-mail: office@pau.krakow.pl

Dystrybucja
tel. 12 424-02-12
e-mail: wydawnictwo@pau.krakow.pl

Księgowość
tel. 12 424-02-03

Obj.: ark. wyd. 9,80; ark. druk. 13,50+wkł.
Druk: Poligrafia Salezjańska

TREŚĆ

Skład Polskiej Akademii Umiejętności (według stanu w dniu 18 czerwca 2016)

Rada	11
Członkowie	13
Honorowi	13
Krajowi	13
I. Wydział Filologiczny	13
Czynni	13
Korespondenci	14
II. Wydział Historyczno-Filozoficzny	15
Czynni	15
Korespondenci	17
III. Wydział Matematyczno-Fizyczno-Chemiczny	18
Czynni	18
Korespondenci	19
IV. Wydział Przyrodniczy	20
Czynni	20
Korespondenci	21
V. Wydział Lekarski	22
Czynni	22
Korespondenci	23
VI. Wydział Twórczości Artystycznej	24
Czynni	24
Zagraniczni	25
I. Wydział Filologiczny	25
II. Wydział Historyczno-Filozoficzny	26
III. Wydział Matematyczno-Fizyczno-Chemiczny	27
IV. Wydział Przyrodniczy	28
V. Wydział Lekarski	29
VI. Wydział Twórczości Artystycznej	31

Działalność PAU od czerwca 2015 do maja 2016

Protokół Uroczystego Posiedzenia Naukowego PAU w dniu 14 listopada 2015	35
Protokół Walnego Zgromadzenia PAU w dniu 19 marca 2016	38
Protokół Walnego Zgromadzenia PAU w dniu 18 czerwca 2016	40
Protokół Uroczystego Posiedzenia Publicznego PAU w dniu 18 czerwca 2016	42
Sprawozdanie Sekretarza generalnego PAU za okres od czerwca 2015 do maja 2016	44
Kandydaci na członków PAU w 2016 roku	63
Protokół posiedzenia Komisji Rewizyjnej Polskiej Akademii Umiejętności	65
Uchwała Walnego Zgromadzenia PAU w sprawie nauczania języka łacińskiego i kul-	
tury antycznej	71
Uchwała Walnego Zgromadzenia o przyjęciu sprawozdania finansowego za rok 2015	72
Uchwała Walnego Zgromadzenia o pokryciu straty za rok 2015	72
Posiedzenia PAU	73
Wydziały	73
Komisje	75
Książki i czasopisma wydane od czerwca 2015 do maja 2016	96
Członkowie PAU wybrani w 2016 roku	99
Informacja o wykorzystanych w 2015 r. stypendiach Fundacji Lanckorońskich i Fun-	
dacji z Brzezia Lanckorońskich	106
Wyciąg z protokołu posiedzenia Komisji Stypendialnej PAU do rozdziału stypendiów	
Fundacji Lanckorońskich i Fundacji z Brzezia Lanckorońskich na rok 2017	112

Wykłady

Janusz LIMON, <i>Wrodzone wady rozwojowe i choroby genetyczne człowieka w sztuce</i>	119
Krzysztof MEYER, <i>Jak i dlaczego zimna wojna zdeformowała muzykę w Europie</i>	128

Zmarli

Członkowie PAU zmarli od czerwca 2015 do maja 2016	139
Wydział I	141
Krajowi	141
Maria Karpluk (30 X 1925–2 I 2016), <i>Leszek Bednarczuk</i>	141
Witold Mańczak (12 VIII 1924–12 I 2016), <i>Leszek Bednarczuk</i>	144
Maria Podraza-Kwiatkowska (19 I 1926–5 IV 2016), <i>Marian Stala</i>	146
Zagraniczni	151
Andrzej Stanisław Ciechanowiecki (28 IX 1924–2 XI 2015), <i>Jan K. Ostrowski</i>	151

Umberto Eco (5 I 1932–19 II 2016), <i>Luigi Marinelli</i>	154
Karl Dedecius (20 V 1921–26 II 2016), <i>Jan Prokop</i>	158
Wydział II	160
Krajowi	160
Wojciech Rojek (9 I 1954–29 IX 2015), <i>Andrzej Kastory</i>	160
Janusz Tazbir (5 VIII 1927–3 V 2016), <i>Jerzy Wýrozumski</i>	163
Zagraniczny	168
Denver Fred Wendorf (31 VII 1924–15 VII 2015), <i>Romuald Schild</i>	168
Wydział III	174
Krajowi	174
Czesław Kazimierz Olech (22 V 1933–1 VII 2015), <i>Zbigniew Ciesielski</i>	174
Czesław Ryll-Nardzewski (7 X 1926–18 IX 2015), <i>Stanisław Kwapien</i>	176
Stanisław Knothe (2 II 1919–31 XII 2015), <i>Jakub Siemek</i>	179
Zagraniczny	183
Leszek Czuchajowski (8 IX 1926–4 III 2016), <i>Roman Pampuch, Stanisław Penczek</i>	183
Wydział VI	185
Krajowy	185
Janina Kraupe Świdarska (27 I 1921–3 III 2016), <i>Paweł Taranczewski</i>	185
Varia	
Z działalności Archiwum Nauki PAN i PAU w 2015 roku, <i>Rita Majkowska</i>	189
Sprawozdanie z działalności Fototeki Lanckorońskich PAU za okres od czerwca 2015 do maja 2016, <i>Adam Korczyński</i>	195
Sprawozdanie z działalności Polskiego Instytutu Naukowego w Kanadzie (PINK) w roku akademickim 2015/2016, <i>Stanisław Latek</i>	196
Małgorzata KACZANOWSKA, Janusz K. KOZŁOWSKI, <i>Early Holocene adaptations in the Southern Balkans</i>	198
Tomasz REMBALSKI, <i>Powołanie i pierwszy rok działalności Stacji Naukowej i jej Komisji Kaszubskiej Polskiej Akademii Umiejętności w Gdańsku</i>	206
Alfabetyczny spis członków PAU	211

SKŁAD
POLSKIEJ AKADEMII UMIEJĘTNOŚCI
(według stanu w dniu 18 czerwca 2016)

RADA

Prezes – **prof. dr hab. Andrzej Białas**
Wiceprezes – **prof. dr hab. Andrzej Borowski**
Wiceprezes z Warszawy – **prof. dr hab. Andrzej K. Wróblewski**
Sekretarz Generalny – **prof. dr hab. Szczepan Biliński**
Delegat Walnego Zgromadzenia – **prof. dr hab. Jerzy Wyrozumski**

Wydział I Filologiczny

Dyrektor – **prof. dr hab. Lucjan Suchanek**
Wicedyrektor – **prof. dr hab. Jan Michalik**
Sekretarz – **prof. dr hab. Roman Mazurkiewicz**

Wydział II Historyczno-Filozoficzny

Dyrektor – **prof. dr hab. Andrzej Mączyński**
Wicedyrektor – **vacat**
Sekretarze – **prof. dr hab. Andrzej Kastory**
prof. dr hab. Jacek Purchla

Wydział III Matematyczno-Fizyczno-Chemiczny

Dyrektor – **prof. dr hab. Andrzej Fuliński**
Wicedyrektor – **prof. dr hab. Zenon Waszczyszyn**
Sekretarz – **prof. dr hab. Michał Turała**

Wydział IV Przyrodniczy

Dyrektor – **vacat**
Wicedyrektor – **prof. dr hab. Tadeusz Niedźwiedź**
Sekretarze – **prof. dr hab. Elżbieta Pyza**
prof. dr hab. Jerzy Starzyk

Wydział V Lekarski

Dyrektor – **prof. dr hab. Wiesław Pawlik**
Wicedyrektor – **prof. dr hab. Jan Albrecht**
Sekretarz – **prof. dr hab. Tomasz Brzozowski**

Wydział VI Twórczości Artystycznej

Dyrektor – **prof. dr hab. Tadeusz Boruta**
Wicedyrektor – **prof. dr hab. Krzysztof Skórczewski**

Delegat Rady do Współpracy z Zagranicą
– **prof. dr hab. Janusz K. Kozłowski**
Delegat PAU do Współpracy z Ukrainą – **prof. dr hab. Jan Machnik**
Delegat PAU we Wrocławiu – **prof. dr hab. Andrzej Wiktor**

Komisja Rewizyjna – **prof. dr hab. Ryszard Nycz**
prof. dr hab. Leszek Starkel
prof. dr hab. Agnieszka Zalewska

CZŁONKOWIE

Honorowi

Franciszek Macharski – wybrany do PAU 24 czerwca 2006.

Krajowi

I. WYDZIAŁ FILOLOGICZNY

Czynni

Jerzy Axer – wybrany do PAU 21 czerwca 1997, na członka czynnego 22 czerwca 2013.

Jerzy Bartmiński – wybrany do PAU 21 czerwca 2008, na członka czynnego 14 czerwca 2014.

Andrzej Bogusławski – wybrany do PAU 26 czerwca 1993, na członka czynnego 19 czerwca 2004.

Andrzej Borowski – wybrany do PAU 18 czerwca 2005, na członka czynnego 18 czerwca 2011.

Paulina Buchwald-Pelc – wybrana do PAU 14 czerwca 2003, na członka czynnego 18 czerwca 2016.

Jerzy Danielewicz – wybrany do PAU 14 czerwca 2003, na członka czynnego 19 czerwca 2010.

Michał Głowiński – wybrany do PAU 9 marca 1991, na członka czynnego 26 czerwca 1993.

Maciej Grochowski – wybrany do PAU 24 czerwca 2006, na członka czynnego 14 czerwca 2014.

Maria Janion – wybrana do PAU 3 maja 1990.

Teresa Kostkiewiczowa – wybrana do PAU 17 czerwca 2000, na członka czynnego 23 czerwca 2007.

Adam Malkiewicz – wybrany do PAU 24 czerwca 2006, na członka czynnego 14 czerwca 2014.

Witold Mańczak – wybrany do PAU 13 czerwca 1992. – Zmarł 12 stycznia 2016.

- Julian Maślanka** – wybrany do PAU 9 marca 1991, na członka czynnego 21 czerwca 1997.
- Jan Michalik** – wybrany do PAU 20 czerwca 1998, na członka czynnego 24 czerwca 2006.
- Teresa Michałowska** – wybrana do PAU 19 czerwca 1999, na członka czynnego 24 czerwca 2006.
- Stanisław Mossakowski** – wybrany do PAU 18 czerwca 2005, na członka czynnego 18 czerwca 2011.
- Alina Nowicka-Jeżowa** – wybrana do PAU 24 czerwca 2006, na członka czynnego 22 czerwca 2013.
- Jan Ostrowski** – wybrany do PAU 19 czerwca 2010, na członka czynnego 20 czerwca 2015.
- Maria Podraza-Kwiatkowska** – wybrana do PAU 26 czerwca 1993, na członka czynnego 19 czerwca 1999. – Zmarła 5 kwietnia 2016.
- Jadwiga Puzynina** – wybrana do PAU 26 czerwca 1993, na członka czynnego 19 czerwca 1999.
- Stefan Sawicki** – wybrany do PAU 26 czerwca 1993, na członka czynnego 19 czerwca 1999.
- Stanisław Stabryła** – wybrany do PAU 9 marca 1991, na członka czynnego 23 czerwca 2007.
- Lucjan Suchanek** – wybrany do PAU 20 czerwca 1998, na członka czynnego 23 czerwca 2007.
- Zuzanna Topolińska** – wybrana do PAU 9 marca 1991.
- Franciszek Ziejka** – wybrany do PAU 22 czerwca 1996, na członka czynnego 22 czerwca 2002.

Korespondenci

- Edward Balcerzan** – wybrany do PAU 17 czerwca 2000.
- Wojciech Balus** – wybrany do PAU 20 czerwca 2015.
- Krystyna Bartol** – wybrana do PAU 23 czerwca 2012.
- Kazimierz Bartoszyński** – wybrany do PAU 14 czerwca 2003.
- Leszek Bednarczuk** – wybrany do PAU 9 marca 1991.
- Włodzimierz Bolecki** – wybrany do PAU 23 czerwca 2012.
- Wiesław Boryś** – wybrany do PAU 23 czerwca 2007.
- Wojciech Chlebda** – wybrany do PAU 18 czerwca 2016.
- Mirosława Hanusiewicz-Lavallee** – wybrana do PAU 20 czerwca 2015.
- Alicja Helman** – wybrana do PAU 25 czerwca 1994.
- Oktawiusz Jurewicz** – wybrany do PAU 20 czerwca 1998. – Zmarł 28 kwietnia 2016.

- Maria Karpluk** – wybrana do PAU 18 czerwca 2011. – Zmarła 2 stycznia 2016.
- Józef Korpanty** – wybrany do PAU 23 czerwca 2007.
- Kazimierz Korus** – wybrany do PAU 20 czerwca 2015.
- Maria Korytowska** – wybrana do PAU 22 czerwca 2013.
- Jerzy Limon** – wybrany do PAU 13 czerwca 1992.
- Roman Mazurkiewicz** – wybrany do PAU 22 czerwca 2013.
- Sergiusz Michalski** – wybrany do PAU 22 czerwca 2002.
- Ryszard Nycz** – wybrany do PAU 19 czerwca 2004.
- Henryk Antoni Podbielski** – wybrany do PAU 19 czerwca 2004.
- Maria Poprzęcka** – wybrana do PAU 17 czerwca 2000.
- Jan Prokop** – wybrany do PAU 24 czerwca 2006.
- Piotr Salwa** – wybrany do PAU 24 czerwca 2006.
- Tadeusz Sławek** – wybrany do PAU 18 czerwca 2016.
- Marek Stachowski** – wybrany do PAU 20 czerwca 2015.
- Marian Stala** – wybrany do PAU 22 czerwca 2013.
- Ryszard Tokarski** – wybrany do PAU 18 czerwca 2016.
- Tadeusz Witeczak** – wybrany do PAU 18 czerwca 2011.
- Wiesław Wydra** – wybrany do PAU 18 czerwca 2016.
- Marta Wyka** – wybrana do PAU 19 czerwca 2010.
- Roman Maria Zawadzki** – wybrany do PAU 20 czerwca 2009.
- Antoni Ziemia** – wybrany do PAU 20 czerwca 2015.

II. WYDZIAŁ HISTORYCZNO-FILOZOFICZNY

Czynni

- Krzysztof Baczkowski** – wybrany do PAU 20 czerwca 1998, na członka czynnego 20 czerwca 2009.
- Maria Bogucka** – wybrana do PAU 24 czerwca 1995, na członka czynnego 19 czerwca 2004.
- Juliusz Domański** – wybrany do PAU 22 czerwca 1996, na członka czynnego 14 czerwca 2003.
- Stanisław Grodziski** – wybrany do PAU 9 marca 1991.
- Michał Heller** – wybrany do PAU 24 czerwca 2006, na członka czynnego 20 czerwca 2015.
- Jerzy Kłoczowski** – wybrany do PAU 13 czerwca 1992, na członka czynnego 18 czerwca 2005.

- Janusz Krzysztof Kozłowski** – wybrany do PAU 9 marca 1991.
- Jan Machnik** – wybrany do PAU 13 czerwca 1992, na członka czynnego 24 czerwca 1994.
- Jan M. Małecki** – wybrany do PAU 13 czerwca 1992, na członka czynnego 24 czerwca 1995.
- Janusz Mallek** – wybrany do PAU 22 czerwca 1996, na członka czynnego 20 czerwca 2009.
- Andrzej Mączyński** – wybrany do PAU 22 czerwca 1996, na członka czynnego 18 czerwca 2011.
- Jerzy Pelc** – wybrany do PAU 22 czerwca 2002, na członka czynnego 20 czerwca 2009.
- Stanisław Salmonowicz** – wybrany do PAU 13 czerwca 1992, na członka czynnego 24 czerwca 1995.
- Henryk Samsonowicz** – wybrany do PAU 26 czerwca 1993, na członka czynnego 24 czerwca 1995.
- Romuald Schild** – wybrany do PAU 23 czerwca 2001, na członka czynnego 20 czerwca 2009.
- Władysław Stróżewski** – wybrany do PAU 9 marca 1991.
- Jerzy Strzelczyk** – wybrany do PAU 24 czerwca 1995, na członka czynnego 23 czerwca 2007.
- Stanisław Suchodolski** – wybrany do PAU 18 czerwca 2005, na członka czynnego 18 czerwca 2011.
- Lech Szczucki** – wybrany do PAU 9 marca 1991, na członka czynnego 26 czerwca 1993.
- Piotr Sztompka** – wybrany do PAU 9 marca 1991, na członka czynnego 13 czerwca 1992.
- Janusz Tazbir** – wybrany do PAU 19 czerwca 2004, na członka czynnego 20 czerwca 2009. – Zmarł 3 maja 2016.
- Andrzej Tomczak** – wybrany do PAU 9 marca 1991, na członka czynnego 18 czerwca 2005.
- Stanisław Waltoś** – wybrany do PAU 22 czerwca 1996, na członka czynnego 21 czerwca 2008.
- Jan Woleński** – wybrany do PAU 23 czerwca 2001, na członka czynnego 23 czerwca 2012.
- Zenon Woźniak** – wybrany do PAU 21 czerwca 1997, na członka czynnego 20 czerwca 2009.
- Jerzy Wyrozumski** – wybrany do PAU 16 listopada 1989.
- Andrzej Zoll** – wybrany do PAU 26 czerwca 1993, na członka czynnego 22 czerwca 1996.

Korespondenci

- Leszek Balcerowicz** – wybrany do PAU 24 czerwca 2006.
Józef Borzyszkowski – wybrany do PAU 22 czerwca 2013.
Andrzej Bronk – wybrany do PAU 20 czerwca 2009.
Sylwester Czopek – wybrany do PAU 20 czerwca 2015.
Janina Gajda-Krynicka – wybrana do PAU 22 czerwca 2013.
Antoni Gąsiorowski – wybrany do PAU 20 czerwca 2009.
Wojciech Iwańczak – wybrany do PAU 20 czerwca 2015.
Andrzej Kastory – wybrany do PAU 19 czerwca 2010.
Agnieszka Kijewska – wybrana do PAU 18 czerwca 2016.
Feliks Kiryk – wybrany do PAU 24 czerwca 2006.
Stefan Karol Kozłowski – wybrany do PAU 20 czerwca 2009.
Janusz Kruk – wybrany do PAU 19 czerwca 2010.
Joanna Maria Kurczewska – wybrana do PAU 18 czerwca 2011.
Ewa Łętowska – wybrana do PAU 21 czerwca 1997.
Piotr Łossowski – wybrany do PAU 9 marca 1991.
Andrzej Mania – wybrany do PAU 18 czerwca 2016.
Krzystyn Matwijowski – wybrany do PAU 22 czerwca 1996.
Lech J. Mróz – wybrany do PAU 14 czerwca 2014.
Jerzy Nalepa – wybrany do PAU 22 czerwca 1996.
Henryk Olszewski – wybrany do PAU 26 czerwca 1993.
Krzysztof Ożóg – wybrany do PAU 18 czerwca 2016.
Maksymilian Pazdan – wybrany do PAU 23 czerwca 2001.
Aleksander Posern-Zieliński – wybrany do PAU 19 czerwca 2010.
Andrzej Póltawski – wybrany do PAU 18 czerwca 2011.
Jacek Purchla – wybrany do PAU 18 czerwca 2011.
Jerzy Rajski – wybrany do PAU 13 czerwca 1992.
Wojciech Rojek – wybrany do PAU 19 czerwca 2010. – Zmarł 29 września 2015.
Marek Safjan – wybrany do PAU 23 czerwca 2001.
Zofia Sokolewicz – wybrana do PAU 21 czerwca 2008.
Stanisław Sołtysiński – wybrany do PAU 9 marca 1991.
Karol Tarnowski – wybrany do PAU 18 czerwca 2011.
Michał Tymowski – wybrany do PAU 18 czerwca 2011.
Wacław Uruszczyk – wybrany do PAU 23 czerwca 2012.
Zofia Włodek – wybrana do PAU 21 czerwca 1997.
Ryszard Wójcicki – wybrany do PAU 20 czerwca 1998.
Jerzy Zajadło – wybrany do PAU 20 czerwca 2015.
Marek Ziółkowski – wybrany do PAU 19 czerwca 2010.

III. WYDZIAŁ MATEMATYCZNO-FIZYCZNO-CHEMICZNY

Czynni

- Andrzej Białas** – wybrany do PAU 16 listopada 1989.
Adam Bielański – wybrany do PAU 16 listopada 1989.
Zbigniew Ciesielski – wybrany do PAU 23 czerwca 2001, na członka czynnego 22 czerwca 2013.
Wiesław Czyż – wybrany do PAU 16 listopada 1989.
Andrzej Fuliński – wybrany do PAU 21 czerwca 1997, na członka czynnego 24 czerwca 2006.
Kazimierz Grotowski – wybrany do PAU 13 czerwca 1992, na członka czynnego 22 czerwca 1996.
Andrzej Hrynkiewicz – wybrany do PAU 16 listopada 1989.
Stanisław Knothe – wybrany do PAU 16 listopada 1989. – Zmarł 31 grudnia 2015.
Mieczysław Mąkosza – wybrany do PAU 21 czerwca 1997, na członka czynnego 14 czerwca 2014.
Zenon Mróz – wybrany do PAU 18 czerwca 2005, na członka czynnego 18 czerwca 2016.
Józef Nizioł – wybrany do PAU 13 czerwca 1992, na członka czynnego 22 czerwca 2013.
Czesław Olech – wybrany do PAU 22 czerwca 1996. – Zmarł 1 lipca 2015.
Roman Pampuch – wybrany do PAU 16 listopada 1989.
Stefan Pokorski – wybrany do PAU 23 czerwca 2001, na członka czynnego 23 czerwca 2012.
Czesław Ryll-Nardzewski – wybrany do PAU 18 czerwca 2005. – Zmarł 18 września 2015.
Andrzej Schinzel – wybrany do PAU 22 czerwca 2002, na członka czynnego 19 czerwca 2004.
Józef Siciak – wybrany do PAU 17 listopada 1989.
Andrzej Smolarski – wybrany do PAU 16 listopada 1989.
Adam Sobiczewski – wybrany do PAU 21 czerwca 1997, na członka czynnego 22 czerwca 2013.
Ryszard Sosnowski – wybrany do PAU 17 czerwca 2000, na członka czynnego 20 czerwca 2009.
Andrzej Staruszkiewicz – wybrany do PAU 9 marca 1991.
Adam Strzałkowski – wybrany do PAU 22 czerwca 1996, na członka czynnego 21 czerwca 1997.
Michał Turała – wybrany do PAU 22 czerwca 2002, na członka czynnego 18 czerwca 2011.

- Zenon Waszczyszyn** – wybrany do PAU 17 listopada 1989.
Andrzej Kajetan Wróblewski – wybrany do PAU 20 czerwca 1998, na członka czynnego 19 czerwca 2004.
Kacper Zalewski – wybrany do PAU 16 listopada 1989.
Marek Zralek – wybrany do PAU 19 czerwca 1999, na członka czynnego 22 czerwca 2013.

Korespondenci

- Zbigniew Adameczyk** – wybrany do PAU 24 czerwca 2006.
Romuald Będziński – wybrany do PAU 18 czerwca 2016.
Iwo Białynicki-Birula – wybrany do PAU 26 czerwca 1993.
Jakub Bodziony – wybrany do PAU 9 marca 1991.
Bogdan Bojarski – wybrany do PAU 17 czerwca 2000.
Ewa Broclawik – wybrana do PAU 19 czerwca 2010.
Tomasz Dietl – wybrany do PAU 20 czerwca 2009.
Tomasz Dohnalik – wybrany do PAU 21 czerwca 1997.
Wojciech Dziembowski – wybrany do PAU 21 czerwca 1997.
Henryk Górecki – wybrany do PAU 17 czerwca 2000.
Janusz Jurczak – wybrany do PAU 18 czerwca 2016.
Jerzy Jurkiewicz – wybrany do PAU 19 czerwca 2010.
Jan Kisiński – wybrany do PAU 20 czerwca 2009.
Zygmunt Kolenda – wybrany do PAU 22 czerwca 1996.
Andrzej Korbel – wybrany do PAU 22 czerwca 2002.
Stanisław Kwapien – wybrany do PAU 20 czerwca 2015.
Janusz Lipkowski – wybrany do PAU 23 czerwca 2012.
Jerzy Łuczka – wybrany do PAU 18 czerwca 2016.
Bogdan Marciniak – wybrany do PAU 18 czerwca 2016.
Wiesław Pawlucky – wybrany do PAU 19 czerwca 2004.
Stanisław Penczek – wybrany do PAU 23 czerwca 2012.
Wiesław Antoni Pleśniak – wybrany do PAU 22 czerwca 1996.
Krzysztof Redlich – wybrany do PAU 23 czerwca 2007.
Jakub Siemek – wybrany do PAU 24 czerwca 1995.
Józef Smak – wybrany do PAU 25 czerwca 1994.
Bolesław Szafirski – wybrany do PAU 9 marca 1991.
Gwidon Szefer – wybrany do PAU 9 marca 1991.
Ryszard Tadeusiewicz – wybrany do PAU 20 czerwca 1998.
Andrzej Trautman – wybrany do PAU 17 czerwca 2000.
Andrzej Tylikowski – wybrany do PAU 22 czerwca 2013.
Andrzej Udalski – wybrany do PAU 19 czerwca 2004.

Andrzej Witkowski – wybrany do PAU 20 czerwca 1998.
Maciej Wojtkowski – wybrany do PAU 18 czerwca 2016.
Agnieszka Zalewska – wybrana do PAU 22 czerwca 2013.

IV. WYDZIAŁ PRZYRODNICZY

Czynni

Stefan Witold Alexandrowicz – wybrany do PAU 13 czerwca 1992, na członka czynnego 22 czerwca 1996.
Szczepan Biliński – wybrany do PAU 13 czerwca 1992, na członka czynnego 21 czerwca 2008.
Krzysztof Birkenmajer – wybrany do PAU 16 listopada 1989.
Jerzy Fedorowski – wybrany do PAU 22 czerwca 1996, na członka czynnego 14 czerwca 2003.
Krystyna Grodzińska – wybrana do PAU 22 czerwca 1996, na członka czynnego 18 czerwca 2005.
Wincenty Kilariski – wybrany do PAU 16 listopada 1989.
Aleksander Koj – wybrany do PAU 16 listopada 1989.
Włodzimierz Korohoda – wybrany do PAU 9 marca 1991, na członka czynnego 24 czerwca 1995.
Adam Kotarba – wybrany do PAU 24 czerwca 1995, na członka czynnego 19 czerwca 1999.
Janusz Kotlarczyk – wybrany do PAU 26 czerwca 1993, na członka czynnego 14 czerwca 2003.
Jan Kozłowski – wybrany do PAU 20 czerwca 1998, na członka czynnego 18 czerwca 2016.
Adam Łomnicki – wybrany do PAU 26 czerwca 1993, na członka czynnego 22 czerwca 1996.
Anna Medwecka-Kornaś – wybrana do PAU 14 czerwca 2003.
Józef Edward Mojski – wybrany do PAU 17 czerwca 2000, na członka czynnego 18 czerwca 2005.
Wojciech Narębski – wybrany do PAU 13 czerwca 1992, na członka czynnego 21 czerwca 1997.
Stanisław Nawrocki – wybrany do PAU 16 listopada 1989.
Roman Ney – wybrany do PAU 16 listopada 1989.
Tadeusz Niedźwiedź – wybrany do PAU 23 czerwca 2001, na członka czynnego 21 czerwca 2008.
Stanisław Przetalski – wybrany do PAU 25 czerwca 1994, na członka czynnego 17 czerwca 2000.
Leszek Starkel – wybrany do PAU 16 listopada 1989.

- Andrzej Tarkowski** – wybrany do PAU 16 listopada 1989.
Marian Tischner – wybrany do PAU 9 marca 1991, na członka czynnego 21 czerwca 1997.
Marian Truszczyński – wybrany do PAU 16 listopada 1989.
Jerzy Vetulani – wybrany do PAU 9 marca 1991, na członka czynnego 22 czerwca 1996.
January Weiner – wybrany do PAU 24 czerwca 1995, na członka czynnego 14 czerwca 2003.
Kazimierz Zarzycki – wybrany do PAU 16 listopada 1989.
Jerzy Znosko – wybrany do PAU 13 czerwca 1992.

Korespondenci

- Grzegorz Bartosz** – wybrany do PAU 20 czerwca 2009.
Tadeusz Bielicki – wybrany do PAU 21 czerwca 1997.
Krzysztof Bieniarz – wybrany do PAU 20 czerwca 1998.
Barbara Bilińska – wybrana do PAU 19 czerwca 2004.
Jadwiga Bryła – wybrana do PAU 26 czerwca 1993.
Tadeusz Chrobak – wybrany do PAU 18 czerwca 2016.
Wojciech Froncisz – wybrany do PAU 26 czerwca 1993.
Zbigniew Maciej Gliwicz – wybrany do PAU 22 czerwca 1996.
Anna Grabowska – wybrana do PAU 18 czerwca 2016.
Aleksander Guterch – wybrany do PAU 19 czerwca 1999.
Czesław Jura – wybrany do PAU 9 marca 1991.
Małgorzata Kossut – wybrana do PAU 23 czerwca 2001.
Andrzej Kostrzewski – wybrany do PAU 14 czerwca 2003.
Marek Antoni Krąpiec – wybrany do PAU 23 czerwca 2012.
Barbara Kwiecińska – wybrana do PAU 20 czerwca 2009.
Andrzej B. Legocki – wybrany do PAU 22 czerwca 1996.
Jerzy Józefat Lipa – wybrany do PAU 17 czerwca 2000.
Maria Grażyna Łanczont – wybrana do PAU 20 czerwca 2009.
Teresa Madeyska – wybrana do PAU 19 czerwca 2004.
Jacek Matyszkiewicz – wybrany do PAU 14 czerwca 2014.
Piotr Migoń – wybrany do PAU 22 czerwca 2013.
Elżbieta Morycowa – wybrana do PAU 22 czerwca 1996.
Maciej Jan Nałęcz – wybrany do PAU 19 czerwca 1999.
Barbara Płytycz – wybrana do PAU 19 czerwca 1999.
Elżbieta Pyza – wybrana do PAU 20 czerwca 2009.
Józef Razowski – wybrany do PAU 9 marca 1991.
Ewa Wanda Roniewicz – wybrana do PAU 20 czerwca 2015.

Tadeusz Sarna – wybrany do PAU 23 czerwca 2012.
Jerzy R. Starzyk – wybrany do PAU 20 czerwca 2009.
Kazimierz Strzałka – wybrany do PAU 24 czerwca 2006.
Leon Stuchlik – wybrany do PAU 9 marca 1991.
Jacek M. Szymura – wybrany do PAU 19 czerwca 2004.
Andrzej Ślęczka – wybrany do PAU 26 czerwca 1993.
Alfred Uchman – wybrany do PAU 18 czerwca 2011.
Krystyna Wasylikiowa – wybrana do PAU 13 czerwca 1992.
Grzegorz Węgrzyn – wybrany do PAU 20 czerwca 2015.
Stefan Wierzbowski – wybrany do PAU 24 czerwca 1995.
Andrzej Wiktor – wybrany do PAU 21 czerwca 1997.
Maciej Żylicz – wybrany do PAU 23 czerwca 2001.

V. WYDZIAŁ LEKARSKI

Czynni

Jan Albrecht – wybrany do PAU 17 czerwca 2000, na członka czynnego 20 czerwca 2009.
Tomasz Brzozowski – wybrany do PAU 21 czerwca 2008, na członka czynnego 22 czerwca 2013.
Mieczysław Chorąży – wybrany do PAU 24 czerwca 1995.
Anna Członkowska – wybrana do PAU 19 czerwca 1999, na członka czynnego 20 czerwca 2009.
Jan Doroszewski – wybrany do PAU 25 czerwca 1994.
Andrzej Górski – wybrany do PAU 14 czerwca 2003, na członka czynnego 20 czerwca 2009.
Jan Górski – wybrany do PAU 14 czerwca 2003, na członka czynnego 18 czerwca 2011.
Ryszard Jerzy Gryglewski – wybrany do PAU 16 listopada 1989.
Włodzimierz Januszewicz – wybrany do PAU 3 maja 1990.
Jerzy Kawiak – wybrany do PAU 22 czerwca 1996, na członka czynnego 24 czerwca 2006.
Paweł Kisielow – wybrany do PAU 13 czerwca 1992, na członka czynnego 18 czerwca 2005.
Franciszek Kokot – wybrany do PAU 9 marca 1991.
Stanisław Jan Konturek – wybrany do PAU 30 maja 1986.
Wojciech Kostowski – wybrany do PAU 26 czerwca 1993.
Janusz Limon – wybrany do PAU 18 czerwca 2005, na członka czynnego 19 czerwca 2010.

- Stanisław Moskalewski** – wybrany do PAU 14 czerwca 2003, na członka czynnego 20 czerwca 2015.
- Włodzimierz Ostrowski** – wybrany do PAU 16 listopada 1989.
- Wiesław W. Pawlik** – wybrany do PAU 22 czerwca 1996, na członka czynnego 17 czerwca 2000.
- Tadeusz Popiela** – wybrany do PAU 22 czerwca 1996.
- Edmund Przegaliński** – wybrany do PAU 9 marca 1991, na członka czynnego 19 czerwca 1999.
- Włodzimierz Ptak** – wybrany do PAU 16 listopada 1989.
- Czesław Radzikowski** – wybrany do PAU 22 czerwca 2002, na członka czynnego 22 czerwca 2013.
- Ewa Szczepańska-Sadowska** – wybrana do PAU 23 czerwca 2001, na członka czynnego 18 czerwca 2011.
- Michał Tendera** – wybrany do PAU 21 czerwca 2008, na członka czynnego 22 czerwca 2013.
- Andrzej Trzebski** – wybrany do PAU 3 maja 1990.
- Marek Zembala** – wybrany do PAU 9 marca 1991.
- Mariusz Żydowo** – wybrany do PAU 3 maja 1990.

Korespondenci

- Stefan Angielski** – wybrany do PAU 18 czerwca 2005.
- Włodzimierz Buczek** – wybrany do PAU 18 czerwca 2011.
- Stanisław Czekański** – wybrany do PAU 18 czerwca 2011.
- Stanisław Jerzy Czuczwar** – wybrany do PAU 23 czerwca 2012.
- Wenancjusz Domagała** – wybrany do PAU 20 czerwca 1998.
- Józef Dulak** – wybrany do PAU 18 czerwca 2011.
- Jerzy Holowiecki** – wybrany do PAU 20 czerwca 1998.
- Barbara Jarzab** – wybrana do PAU 23 czerwca 2007.
- Jacek Jassem** – wybrany do PAU 22 czerwca 2013.
- Roman Kaliszan** – wybrany do PAU 20 czerwca 2009.
- Kalina Kawecka-Jaszc** – wybrana do PAU 23 czerwca 2012.
- Marek Krawczyk** – wybrany do PAU 14 czerwca 2014.
- Jerzy W. Łazarewicz** – wybrany do PAU 19 czerwca 2010.
- Ludwik Kazimierz Malendowicz** – wybrany do PAU 23 czerwca 2012.
- Jacek Musiał** – wybrany do PAU 22 czerwca 2013.
- Michał Myśliwiec** – wybrany do PAU 14 czerwca 2014.
- Krzysztof Narkiewicz** – wybrany do PAU 23 czerwca 2012.
- Ewa Niżankowska-Mogilnicka** – wybrana do PAU 24 czerwca 2006.
- Andrzej Pile** – wybrany do PAU 18 czerwca 2005.
- Ryszard Przewłocki** – wybrany do PAU 18 czerwca 2005.

Stanisław Pużyński – wybrany do PAU 23 czerwca 2001.
Marek Sanak – wybrany do PAU 21 czerwca 2008.
Krzysztof Selmaj – wybrany do PAU 23 czerwca 2001.
Aleksander Skotnicki – wybrany do PAU 23 czerwca 2012.
Stanisław Szala – wybrany do PAU 14 czerwca 2003.
Tadeusz Stanisław Tolłoczko – wybrany do PAU 21 czerwca 2008.
Tomasz Trojanowski – wybrany do PAU 21 czerwca 2008.
Anetta Undas – wybrana do PAU 18 czerwca 2016.
Krzysztof Wędzony – wybrany do PAU 18 czerwca 2011.
Kazimierz Wierzchowski – wybrany do PAU 3 maja 1990.
Andrzej Wićcek – wybrany do PAU 18 czerwca 2011.
Marian Zembala – wybrany do PAU 19 czerwca 2010.

VI. WYDZIAŁ TWÓRCZOŚCI ARTYSTYCZNEJ

Czynni

Tadeusz Boruta – wybrany do PAU 20 czerwca 2015.
Witold Cęckiewicz – wybrany do PAU 16 listopada 1989.
Bronisław Chromy – wybrany do PAU 25 czerwca 1994.
Marian Fikus – wybrany do PAU 18 czerwca 2011.
Stefan Gierowski – wybrany do PAU 14 czerwca 2014.
Julia Hartwig – wybrana do PAU 20 czerwca 2015.
Krzysztof Ingarden – wybrany do PAU 20 czerwca 2015.
Janina Kraupe-Świdarska – wybrana do PAU 21 czerwca 2008. – Zmarła
3 marca 2016.
Ryszard Krynicki – wybrany do PAU 20 czerwca 2015.
Konrad Kucza-Kuczyński – wybrany do PAU 22 czerwca 2013.
Ewa Lipska – wybrana do PAU 20 czerwca 2009.
Krzysztof Meyer – wybrany do PAU 18 czerwca 2011.
Adam Myjak – wybrany do PAU 20 czerwca 2009.
Wiesław Ochman – wybrany do PAU 19 czerwca 2010.
Ryszard Kazimierz Otręba – wybrany do PAU 22 czerwca 2002.
Krzysztof Penderecki – wybrany do PAU 25 czerwca 1994.
Stanisław Rodziński – wybrany do PAU 25 czerwca 1994.
Andrzej Seweryn – wybrany do PAU 17 czerwca 2000.
Krzysztof Skórczewski – wybrany do PAU 22 czerwca 2013.
Paweł Maria Taranczewski – wybrany do PAU 24 czerwca 2006.
Mieczysław Tomaszewski – wybrany do PAU 18 czerwca 2005.
Andrzej Wajda – wybrany do PAU 25 czerwca 1994.

Adam Zagajewski – wybrany do PAU 24 czerwca 2006.
Krzysztof Zanussi – wybrany do PAU 25 czerwca 1994.
Kazimierz Gustaw Zemła – wybrany do PAU 14 czerwca 2003.

Zagraniczni

I. WYDZIAŁ FILOLOGICZNY

Xaverio Ballester – wybrany do PAU 22 czerwca 2013.
Alfred Bammesberger – wybrany do PAU 14 czerwca 2003.
Pietro Boitani – wybrany do PAU 9 marca 1991.
Giovanna Brogi Bercoff – wybrana do PAU 18 czerwca 2016.
Andrzej Stanisław Ciechanowiecki – wybrany do PAU 22 czerwca 1996. – Zmarł 2 listopada 2015.
Bernard Paul Crossley – wybrany do PAU 23 czerwca 2001.
Alain van Cruyten – wybrany do PAU 19 czerwca 2004.
Joachim Dalfen – wybrany do PAU 22 czerwca 1996.
Karl Dedecius – wybrany do PAU 3 maja 1990. – Zmarł 26 lutego 2016.
Maria Delaperrière – wybrana do PAU 18 czerwca 2005.
Hans Jürgen Diller – wybrany do PAU 22 czerwca 1996.
Umberto Eco – wybrany do PAU 24 czerwca 2006. – Zmarł 19 lutego 2016.
Rolf Fieguth – wybrany do PAU 22 czerwca 2002.
Hermann Fillitz – wybrany do PAU 20 czerwca 1998.
David Frick – wybrany do PAU 18 czerwca 2016.
Bernhard Gajek – wybrany do PAU 19 czerwca 1999.
György (George) Gömöri – wybrany do PAU 21 czerwca 2008.
Sante Graciotti – wybrany do PAU 3 maja 1990.
Stephen Harrison – wybrany do PAU 18 czerwca 2016.
Maryla Laurent-Zielińska – wybrana do PAU 22 czerwca 2013.
Aleksander W. Lipatow – wybrany do PAU 18 czerwca 2005.
Ryszard Löw (Loew) – wybrany do PAU 23 czerwca 2007.
Luigi Marinelli – wybrany do PAU 18 czerwca 2005.
Anne Markham Schulz – wybrana do PAU 14 czerwca 2014.
Michał Masłowski – wybrany do PAU 19 czerwca 2010.
Alain Michel – wybrany do PAU 22 czerwca 1996.
Nulló Minissi – wybrany do PAU 19 czerwca 1999.
Hugo Montgomery – wybrany do PAU 21 czerwca 1997.
Rostysław Radyszewski – wybrany do PAU 23 czerwca 2012.
François Rosset – wybrany do PAU 19 czerwca 2010.
Hans Rothe – wybrany do PAU 9 marca 1991.

Joseph Rykwert – wybrany do PAU 20 czerwca 1998.
Alexander M. Schenker – wybrany do PAU 21 czerwca 1997.
Robert Schilling – wybrany do PAU 22 czerwca 1996.
Brigitte Schultze – wybrana do PAU 18 czerwca 2005.
Heinz Schuster-Šewc – wybrany do PAU 20 czerwca 1998.
Boris A. Uspienski – wybrany do PAU 18 czerwca 2011.
Stephanie Roberta West – wybrana do PAU 23 czerwca 2012.
John E. C. T. White – wybrany do PAU 21 czerwca 1997.
Anna Wierzbicka – wybrana do PAU 19 czerwca 2004.
Peter Wiesinger – wybrany do PAU 21 czerwca 1997.

II. WYDZIAŁ HISTORYCZNO-FILOZOFICZNY

Olivier Aurenche – wybrany do PAU 18 czerwca 2016.
Shlomo Avineri – wybrany do PAU 22 czerwca 2013.
Daniel Beauvois – wybrany do PAU 21 czerwca 1997.
Dan Berindei – wybrany do PAU 22 czerwca 1996.
Emil Brix – wybrany do PAU 18 czerwca 2011.
Zbigniew Brzeziński – wybrany do PAU 9 marca 1991.
Franz Bydliński – wybrany do PAU 26 czerwca 1993. – Zmarł 7 lutego 2011.
Francesca Cantù – wybrana do PAU 22 czerwca 2013.
Anna M. Cienciala – Wybrana do PAU 9 marca 1991. – Zmarła 24 grudnia 2014.
Norman Davies – wybrany do PAU 26 czerwca 1993.
Tadeusz Gromada – wybrany do PAU 18 czerwca 2016.
Bernhard Hänsel – wybrany do PAU 22 czerwca 1996.
Jarosław Hrycak – wybrany do PAU 22 czerwca 2013.
Hans-Adolf Jacobsen – wybrany do PAU 9 marca 1991.
Marco Jačov – wybrany do PAU 22 czerwca 1996.
Hans Kahl – wybrany do PAU 20 czerwca 1998.
Zenon Kaluża – wybrany do PAU 22 czerwca 2002.
István Kovács – wybrany do PAU 23 czerwca 2012.
Claude Lepelley – wybrany do PAU 24 czerwca 1995. – Zmarł 31 stycznia 2015.
Bernard Michel – wybrany do PAU 26 czerwca 1993.
Józef Modrzejewski-Mélèze – wybrany do PAU 25 czerwca 1994.
Eduard Mühle – wybrany do PAU 18 czerwca 2016.
Juraj Pavúk – wybrany do PAU 21 czerwca 1997.

- Ryszard Pipes** – wybrany do PAU 24 czerwca 1995.
Roman Plečkaitis – wybrany do PAU 24 czerwca 1995.
Krzysztof Pomian – wybrany do PAU 21 czerwca 2008.
Raimo Pullat – wybrany do PAU 23 czerwca 2001.
Pál Raczky – wybrany do PAU 18 czerwca 2011.
Georges Le Rider – wybrany do PAU 13 czerwca 1992. – Zmarł 3 lipca 2015.
Göran Rystad – wybrany do PAU 22 czerwca 1996.
Winfried Schich – wybrany do PAU 23 czerwca 2007.
Gottfried Schramm – wybrany do PAU 24 czerwca 1995.
Robert Sokolowski – wybrany do PAU 24 czerwca 1995.
Andrzej Sulima-Kamiński – wybrany do PAU 21 czerwca 1997.
Cesare Vasoli – wybrany do PAU 13 czerwca 1992.
Olli Vehviläinen – wybrany do PAU 21 czerwca 1997.
Piotr Stefan Wandycz – wybrany do PAU 9 marca 1991.
Donald Cameron Watt – wybrany do PAU 26 czerwca 1993.
Rudolf Welser – wybrany do PAU 22 czerwca 2013.
Fred Wendorf – wybrany do PAU 23 czerwca 2012. – Zmarł 15 lipca 2015.
Hans-Leo Weyers – wybrany do PAU 9 marca 1991.
Roland Wittmann – wybrany do PAU 19 czerwca 2004.
Klaus Zernack – wybrany do PAU 13 czerwca 1992.
Andrzej Żaki – wybrany do PAU 19 czerwca 1999.

III. WYDZIAŁ MATEMATYCZNO-FIZYCZNO-CHEMICZNY

- Halina Abramowicz** – wybrana do PAU 14 czerwca 2014.
James Daniel Bjorken – wybrany do PAU 18 czerwca 2005.
Siegmunt Brandt – wybrany do PAU 18 czerwca 2011.
Sava Bratoš – wybrany do PAU 19 czerwca 1999.
Romuald Brazis – wybrany do PAU 24 czerwca 1995.
Andrzej Jerzy Buras – wybrany do PAU 18 czerwca 2011.
Wit Busza – wybrany do PAU 20 czerwca 1998.
Michel Che – wybrany do PAU 19 czerwca 2010.
Krzysztof Cios – wybrany do PAU 19 czerwca 2004.
Leszek Czuchajowski – wybrany do PAU 18 czerwca 2005. – Zmarł 4 marca 2016.
Leszek Feliks Demkowicz – wybrany do PAU 22 czerwca 2013.
Hans Jürgen Grabke – wybrany do PAU 13 czerwca 1992.
Kálmán Gyóry – wybrany do PAU 18 czerwca 2016.
Rolf-Dieter Heuer – wybrany do PAU 23 czerwca 2012.

- Sigurd Hofmann** – wybrany do PAU 23 czerwca 2012.
Henryk Iwaniec – wybrany do PAU 24 czerwca 2006.
Andrzej Joachimiak – wybrany do PAU 23 czerwca 2012.
Christer Oscar Kiselman – wybrany do PAU 22 czerwca 2002.
Jacek Klinowski – wybrany do PAU 26 czerwca 1993.
Lord Lewis of Newnham – wybrany do PAU 22 czerwca 1996. – Zmarł 17 lipca 2014.
Giulio Maier – wybrany do PAU 21 czerwca 2008.
Herbert A. Mang – Wybrany do PAU 19 czerwca 2004.
Tadeusz B. Massalski – wybrany do PAU 22 czerwca 1996.
Ernst August Müller – wybrany do PAU 9 marca 1991. – Zmarł 24 grudnia 2001.
Siergiej Michajłowicz Nikolskij – wybrany do PAU 19 czerwca 2004.
Janusz Nowotny – wybrany do PAU 20 czerwca 2009.
Walter Oelert – wybrany do PAU 19 czerwca 2004.
Yuri Oganessian – wybrany do PAU 18 czerwca 2016.
Peter Pflug – wybrany do PAU 14 czerwca 2014.
Herwig Schopper – wybrany do PAU 20 czerwca 2015.
Rolf H. Siemssen – wybrany do PAU 18 czerwca 2005.
John F. Smith – wybrany do PAU 24 czerwca 2006.
Paul Söding – wybrany do PAU 22 czerwca 2002.
Volker Hermann Soergel – wybrany do PAU 25 czerwca 1994.
Daniel Stroock – wybrany do PAU 19 czerwca 2004.
Tomasz Robert Taylor – wybrany do PAU 20 czerwca 2015.
Sir John Meurig Thomas – wybrany do PAU 20 czerwca 1998.
Martinus Veltman – wybrany do PAU 21 czerwca 2008.
Israel E. Wachs – wybrany do PAU 18 czerwca 2005.
Frank Wilczek – wybrany do PAU 23 czerwca 2007.
Stanley George Wojcicki – wybrany do PAU 22 czerwca 2013.
Arnold Wolfendale – wybrany do PAU 20 czerwca 2009.
C. Pierre Zaleski – wybrany do PAU 24 czerwca 2006.
Jan Charles Zarnecki – wybrany do PAU 22 czerwca 2013.

IV. WYDZIAŁ PRZYRODNICZY

- William Richard Allen** – wybrany do PAU 19 czerwca 1999.
Andrzej Bajer – wybrany do PAU 14 czerwca 2003.
Andrzej Bartke – wybrany do PAU 22 czerwca 1996.
Björn Berglund – wybrany do PAU 25 czerwca 1994.
Andrij Bogucki – wybrany do PAU 21 czerwca 2008.

- Leszek K. Borysiewicz** – wybrany do PAU 22 czerwca 1996.
Pavel Bosák – wybrany do PAU 23 czerwca 2007.
Eric H. Brown – wybrany do PAU 13 czerwca 1992.
Adam Chrzanowski – wybrany do PAU 17 czerwca 2000.
Peter Fritz – wybrany do PAU 21 czerwca 2008.
Kenneth Gregory – wybrany do PAU 24 czerwca 1995.
Claudine Kieda – wybrana do PAU 18 czerwca 2011.
Franz Kockel – wybrany do PAU 23 czerwca 2001.
Wighart von Koenigswald – wybrany do PAU 26 czerwca 1993.
Maxime G. Lamotte – wybrany do PAU 13 czerwca 1992.
Vojen Ložek – wybrany do PAU 19 czerwca 1999.
Georg Matthes – wybrany do PAU 25 czerwca 1994.
Gedyminas Motuza – wybrany do PAU 22 czerwca 2002.
Dumitru T. Murariu – wybrany do PAU 14 czerwca 2014.
Krzysztof Palczewski – wybrany do PAU 20 czerwca 2015.
Benno Parthier – wybrany do PAU 20 czerwca 1998.
Charles Alexander Pasternak – wybrany do PAU 22 czerwca 2002.
Michael Sela – wybrany do PAU 20 czerwca 1998.
Nicholas John Severs – wybrany do PAU 22 czerwca 1996.
Rostyslav Stoika – wybrany do PAU 22 czerwca 2002.
Mario Suwalsky – wybrany do PAU 22 czerwca 2013.
Wacław Szybalski – wybrany do PAU 23 czerwca 2012.
Krystyna Urbańska – wybrana do PAU 23 czerwca 2007.
Otto H. Walliser – wybrany do PAU 26 czerwca 1993.
Ewart Kendall Walton – wybrany do PAU 21 czerwca 1997. – Zmarł 23 czerwca 2009.
Andreas Wetzel – wybrany do PAU 18 czerwca 2016.
Andrzej A. Wieliczko – wybrany do PAU 19 czerwca 2004.
Lewis Wolpert – wybrany do PAU 21 czerwca 1997.
Josef Zemann – wybrany do PAU 20 czerwca 1998.
Peter A. Ziegler – wybrany do PAU 24 czerwca 1995.
Magdalena Żernicka-Goetz – wybrana do PAU 18 czerwca 2016.

V. WYDZIAŁ LEKARSKI

- Philip W. Askenase** – wybrany do PAU 13 czerwca 1992.
Eric A. Barnard – wybrany do PAU 17 czerwca 2000.
Giovanni Batista Marini Bettolo – wybrany do PAU 9 marca 1991.
Benjamin Michael Chain – wybrany do PAU 17 czerwca 2000.
François Chapeville – wybrany do PAU 9 marca 1991.

- Vittorio Colizzi** – wybrany do PAU 21 czerwca 1997.
Zbigniew Darzynkiewicz – wybrany do PAU 22 czerwca 1996.
Klaus Eichmann – wybrany do PAU 18 czerwca 2005.
Hans-Dieter Flad – wybrany do PAU 17 czerwca 2000.
Edward D. Frohlich – wybrany do PAU 24 czerwca 1995.
Detlev Ganten – wybrany do PAU 9 marca 1991.
Willem Hendrik Gispen – wybrany do PAU 14 czerwca 2003.
Manfred Göthert – wybrany do PAU 21 czerwca 1997.
Armas Ralph Gustaf Gräsbeck – wybrany do PAU 20 czerwca 1998.
Jolanta Gutkowska – wybrana do PAU 18 czerwca 2011.
Anne-Lise Haenni – wybrana do PAU 21 czerwca 1997.
John Andrew Hansen – wybrany do PAU 24 czerwca 2006.
Jacek Hawiger – wybrany do PAU 9 marca 1991.
Stephen Townley Holgate – wybrany do PAU 23 czerwca 2001.
Horst Kleinkauf – wybrany do PAU 13 czerwca 1992.
Joseph Knoll – wybrany do PAU 24 czerwca 1995.
Lukasz Kulczycki – wybrany do PAU 19 czerwca 2004.
Jerzy W. Kupiec-Weglinski – wybrany do PAU 18 czerwca 2016.
Salomon Z. Langer – wybrany do PAU 9 marca 1991.
Lukasz Lebioda – wybrany do PAU 24 czerwca 1995.
Janusz Lipski – wybrany do PAU 24 czerwca 2006.
Uriel Z. Littauer – wybrany do PAU 21 czerwca 1997.
Tadeusz Maliński – wybrany do PAU 23 czerwca 2012.
John C. McGiff – wybrany do PAU 9 marca 1991. – Zmarł 2 lutego 2013.
Feliks Milgrom – wybrany do PAU 24 czerwca 1995.
N. Avrion Mitchison – wybrany do PAU 9 marca 1991.
Salvador Moncada – wybrany do PAU 25 czerwca 1994.
Rodolfo Paoletti – wybrany do PAU 13 czerwca 1992.
Naropantul Appaji Rao – wybrany do PAU 19 czerwca 1999.
Mariusz Z. Ratajczak – wybrany do PAU 21 czerwca 2008.
Alfredo Salerno – wybrany do PAU 21 czerwca 1997.
Tadeusz Samorajski – wybrany do PAU 25 czerwca 1994.
Arne Schousboe – wybrany do PAU 19 czerwca 2004.
Maria Zofia Siemionow – wybrana do PAU 23 czerwca 2012.
Helmut F. Sinzinger – wybrany do PAU 26 czerwca 1993.
Bronisław Słomiany – wybrany do PAU 9 marca 1991.
Akira Terano – wybrany do PAU 19 czerwca 1999.
Torkel Wadström – wybrany do PAU 20 czerwca 1998.
Sylvester Wizi – wybrany do PAU 14 czerwca 2003.

VI. WYDZIAŁ TWÓRCZOŚCI ARTYSTYCZNEJ

Arata Isozaki – wybrany do PAU 22 czerwca 1996.

Alina Kalczyńska-Scheiwiller – wybrana do PAU 18 czerwca 2011.

Adam Korpak – wybrany do PAU 23 czerwca 2012.

Stanisław Skrowaczewski – wybrany do PAU 19 czerwca 2004.

Tomas Venclova – wybrany do PAU 23 czerwca 2007.

**DZIAŁALNOŚĆ PAU OD CZERWCA 2015
DO MAJA 2016**

Protokół Uroczystego Posiedzenia Naukowego PAU w dniu 14 listopada 2015

Posiedzeniu przewodniczył prezes PAU prof. Andrzej Białas.

W punkcie 1. prezes powitał wszystkich zgromadzonych, a szczególnie zaproszonych gości. Imiennie wymienił: zastępczynię Prezydenta Miasta Krakowa ds. rozwoju miasta Elżbietę Koterbę, wojewodę małopolskiego Jerzego Millera, przewodniczącego Sejmiku Małopolskiego Kazimierza Barczyka, dyrektor Muzeum Narodowego w Krakowie Zofię Gołubiew, rektora Politechniki Krakowskiej prof. Kazimierza Furtaka, prorektora Uniwersytetu Jagiellońskiego ds. Collegium Medicum prof. Piotra Leidlera, dyrektora Biblioteki Jagiellońskiej prof. Zdzisława Pietrzyka, dyrektora Instytutu Fizyki Jądrowej prof. Marka Jeżabka oraz prezesa FNP prof. Macieja Żylicza. Podczas powitania prezes podziękował wojewodzie Millerowi oraz Społecznemu Komitetowi Odnowy Zabytków Krakowa i jego przewodniczącemu prof. Franciszkowi Ziejce za pomoc w odrestaurowaniu Dużej Auli PAU. Poprosił też zebranych o uczczenie chwilą ciszy ofiar zamachów terrorystycznych w Paryżu.

Następnie prezes przypomniał, że w tym roku jesienne posiedzenie odbywa się w przededniu 200. rocznicy utworzenia Towarzystwa Naukowego Krakowskiego. Wydarzenie to miało niezwykle poważne konsekwencje. Dynamiczny rozwój Towarzystwa pozwolił pół wieku później przekształcić je w Akademię Umiejętności – instytucję, której wielkim historycznym osiągnięciem było skupienie polskich uczonych ze wszystkich trzech zaborów. Prezes zaprosił zebranych do uczestnictwa w zorganizowanej z tej okazji konferencji (9–10 grudnia) oraz do odwiedzenia wystawy *Wznosząc gmach narodowej wiedzy*. W dalszej części przemówienia prezes poinformo-

wał zgromadzonych o kilku ważnych wydarzeniach, które miały miejsce w PAU od ostatniego (czerwcowego) posiedzenia. Szczególną uwagę zwrócił na konferencję „Parlamentaryzm Korony i Litwy XV–XVIII wieku” (23–24 października) oraz na cztery konferencje międzynarodowe, zorganizowane przez Wydział III i IV. Prezes zapowiedział następujące wydarzenia: III Debatę PAU (zatytułowaną „Meandry kariery naukowej”) w Tomaszowicach oraz dwie konferencje naukowe: „Ukraina i Ruś w epoce nowożytnej – instytucje i elity” (18–20 listopada) i „Zagrożenia – wyzwania – szanse bezpieczeństwa europejskiego” (26–27 listopada). Obie wymienione konferencje zostały przygotowane wspólnie z instytucjami naukowymi z Ukrainy.

Wśród wydawnictw, które ukazały się od ostatniego ZO PAU, prezes zwrócił uwagę na książkę prof. Macieja Władysława Grabskiego – zbiór esejów *O nauce w Polsce – zamyślenie*, pięknie wydany *Katalog inkunabułów Biblioteki Naukowej PAU i PAN w Krakowie* oraz dwa nowe tomy serii „W służbie nauki”: *Stanisław Estreicher i Józef Szujski*.

Punkt 2. porządku dziennego – wręczenie dyplomów nowo wybranym członkom PAU – prowadził sekretarz generalny PAU prof. Szczepan Biliński. Zgodnie ze zwyczajem, dyplomy wręczali prezes PAU prof. Andrzej Białas oraz dyrektorzy (względnie wicedyrektorzy) Wydziałów. Sylwetki nowych członków PAU prezentowali dyrektorzy Wydziałów, z wyjątkiem Wydziału IV, którego nowych członków przedstawił sekretarz generalny, gdyż wybór nowego dyrektora Wydziału nie został jeszcze dokonany.

Wydział I Filologiczny: dyplomy wręczyli prezes oraz dyrektor Wydziału prof. Lucjan Suchanek. Dyplomy odebrali: nowy członek czynny prof. Jan Ostrowski oraz członkowie korespondenci: prof. Wojciech Bałus, prof. Mirosława Hanusiewicz-Lavallee, prof. Kazimierz Korus, prof. Marek Stachowski oraz prof. Antoni Ziemia.

Wydział II Historyczno-Filozoficzny: dyplomy wręczyli prezes oraz wicedyrektor Wydziału prof. Andrzej Mączyński. Dyplomy otrzymali nowi członkowie korespondenci: prof. Sylwester Czopek, prof. Wojciech Iwańczak oraz prof. Jerzy Zajadło.

Wydział III Matematyczno-Fizyczno-Chemiczny: dyplom wręczyli prezes oraz dyrektor Wydziału prof. Andrzej Fuliński. Dyplom odebrał jedyny wybrany w tym roku członek korespondent – prof. Stanisław Kwapien.

Wydział IV Przyrodniczy: dyplomy wręczyli prezes oraz wicedyrektor Wydziału prof. Tadeusz Niedźwiedz. Dyplomy odebrali nowi członkowie korespondenci: prof. Ewa Wanda Roniewicz oraz prof. Grzegorz Węgrzyn.

Wydział V Lekarski: dyplom wręczyli prezes oraz dyrektor Wydziału prof. Wiesław Pawlik. Dyplom odebrał jedyny wybrany w tym roku członek czynny – prof. Stanisław Moskałewski.

Wydział VI Twórczości Artystycznej: dyplomy wręczyli prezes oraz dyrektor Wydziału prof. Paweł Taranczewski. Dyplomy odebrali nowi członkowie czynni: prof. Tadeusz Boruta, prof. Krzysztof Ingarden oraz pan Ryszard Krynicki. Dyplom członka czynnego pani Julii Hartwig nie został wręczony, gdyż zainteresowana nie mogła przybyć na posiedzenie.

W 3. punkcie porządku dziennego prof. Janusz Limon wygłosił wykład: *Wrodzone wady rozwojowe i choroby genetyczne człowieka w sztuce* (por. s. 119–127).

Po wykładzie prezes zamknął posiedzenie i zaprosił zebranych na spotkanie towarzyskie.

Protokół sporządził sekretarz generalny
prof. Szczepan Biliński

Protokół Walnego Zgromadzenia PAU w dniu 19 marca 2016

Posiedzeniu przewodniczył prezes PAU prof. Andrzej Białas.

Otwierając posiedzenie prezes powitał wszystkich zgromadzonych, a następnie przypomniał kilka ważnych wydarzeń, które miały miejsce od czasu listopadowego Uroczystego Posiedzenia Naukowego PAU. Wymienił III Debatę PAU („Meandry kariery naukowej”, Tomaszowice, 14–16 listopada 2015), dwie międzynarodowe konferencje zorganizowane przez PAU: „Ukraina i Ruś w epoce nowożytnej – instytucje i elity” (18–20 listopada) oraz „Zagrożenia – wyzwania – szanse bezpieczeństwa europejskiego” (26–27 listopada), jubileusz 140-lecia Towarzystwa Przyrodników im. Mikołaja Kopernika oraz grudniowe obchody 200. rocznicy utworzenia Towarzystwa Naukowego Krakowskiego. Tym ostatnim obchodom towarzyszyła – zorganizowana przez prof. Jerzego Wyrozumskiego – konferencja naukowa. W czasie obchodów 200. rocznicy utworzenia TNK odbyło się również spotkanie przedstawicieli kilkunastu polskich towarzystw naukowych. Podczas tego spotkania postanowiono zorganizować sesję w celu omówienia możliwości współdziałania polskich towarzystw naukowych oraz działań zmierzających do wzmocnienia pozycji społecznego ruchu naukowego w Polsce. Debata ta odbędzie się 5 kwietnia br. w Krakowie w siedzibie PAU.

Prezes poinformował również zebranych o podpisaniu umowy o współpracy między PAU i Węgierską Akademią Sztuk (umowa podpisana została 17 marca w Budapeszcie) oraz o sesji „Biurokracja w nauce”, która odbędzie się w siedzibie PAU 25 kwietnia br. Na sesję tę zaproszony został minister nauki i szkolnictwa wyższego Jarosław Gowin.

Wśród wydawnictw, które ukazały się od ostatniego posiedzenia PAU, prezes zwrócił uwagę na materiały III Debaty PAU zatytułowane *Meandry kariery naukowej*, materiały pokonferencyjne *Sprawa polska podczas Wiel-*

kiej *Wojny 1914–1919* oraz listy Jana Dantyszka, wydane wspólnie z Wydziałem „Artes Liberales” UW (temat realizowany w ramach współpracy z UAI).

W 2. punkcie porządku dziennego sekretarz generalny poprosił prof. prof. Kazimierza Korusa i Janusza Kruka o sprawdzenie protokołów Walnego Zgromadzenia w dniu 20 czerwca oraz posiedzeń uroczystych w dniach 20 czerwca i 14 listopada 2015 roku. Obaj profesorowie wyrazili zgodę. Protokoły zostały przyjęte i podpisane.

Punkt 3. porządku dziennego – prezentację kandydatów na członków PAU – prowadził sekretarz generalny PAU. Zgodnie ze zwyczajem, sylwetki kandydatów przedstawione zostały przez sekretarzy Wydziałów (por. s. 63–64). Po prezentacjach sekretarz generalny otworzył dyskusję. Pytań dotyczących zgłoszonych kandydatów nie było.

Z kolei, zgodnie z porządkiem dziennym, sekretarz generalny poprosił przedstawicielkę Komisji Rewizyjnej prof. Agnieszką Zalewską o przedstawienie protokołu posiedzenia Komisji Rewizyjnej PAU (por. s. 65–70). Dyskusji nad sprawozdaniem Komisji Rewizyjnej nie było.

W punkcie 4. porządku dziennego prezes poinformował zebranych o przygotowywanej nowelizacji Statutu i Regulaminu PAU. Propozycje zmian w obu dokumentach zostały opracowane przez Zarząd, zaakceptowane przez Radę PAU. Ostatecznej korekty znowelizowanego Statutu i Regulaminu dokonał prof. Andrzej Mączyński. Po tej korekcie elektroniczna wersja obu dokumentów została zamieszczona na stronie internetowej PAU, wersja papierowa była dostarczana osobom zainteresowanym. Pytań dotyczących zmian w Statucie i Regulaminie nie było. W tej sytuacji prezes poinformował zebranych, iż głosowanie nad przyjęciem znowelizowanego Statutu i Regulaminu zostanie przeprowadzone w trybie korespondencyjnym.

W punkcie „Sprawy bieżące i wolne wnioski” prezes przedstawił propozycję „Uchwały Walnego Zgromadzenia PAU w sprawie nauczania języka łacińskiego i kultury antycznej”. Projekt uchwały został przygotowany przez członka Wydziału I prof. Stanisława Stabryłę i zaakceptowany przez Radę PAU. Uchwała ta została przyjęta przez Walne Zgromadzenie jednomyślnie (por. s. 71).

W ostatnim punkcie porządku dziennego prof. Andrzej Kajetan Wróblewski przedstawił wykład *Newton, Einstein i co dalej, czyli fizyka dla poetów**.

Po wykładzie prezes zamknął posiedzenie i zaprosił zebranych na spotkanie towarzyskie.

Protokół sporządził sekretarz generalny PAU
prof. Szczepan Biliński

* Wykład zostanie opublikowany w serii „Wykłady PAU”.

Protokół Walnego Zgromadzenia PAU w dniu 18 czerwca 2016

Posiedzeniu przewodniczył prezes PAU prof. Andrzej Białas.

Otwierając posiedzenie prezes powitał wszystkich zgromadzonych, a następnie przypomniał ważne wydarzenia, które miały miejsce od czasu marcowego Walnego Zgromadzenia PAU. Wymienił sesję „Polacy w nauce światowej”, zorganizowaną przez prof. Zygmunta Kolendę (17–18 czerwca 2016), oraz spotkanie przedstawicieli polskich towarzystw naukowych, zorganizowane przez PAU w celu omówienia możliwości współdziałania polskich towarzystw naukowych oraz działań zmierzających do wzmocnienia pozycji społecznego ruchu naukowego w Polsce (5 kwietnia br.).

Wśród wydawnictw, które ukazały się od ostatniego Walnego Zgromadzenia PAU, prezes zwrócił uwagę na zbiór tekstów zatytułowany *Towarzystwo Naukowe Krakowskie w 200-lecie założenia (1815–2015). Materiały konferencji naukowej 9–10 grudnia 2015*, wykład prof. Franciszka Ziejki *Zacząło się przed dwustu laty... O Towarzystwie Naukowym Krakowskim, jego burzliwych dziejach i końcu, który był początkiem...* oraz na książkę prof. Macieja Grabskiego *O nauce w Polsce – zamyślenie*.

W 2. punkcie porządku dziennego sekretarz generalny poprosił prof. Krystynę Grodzińską oraz Stanisława Stabryłę o sprawdzenie protokołu Walnego Zgromadzenia w dniu 19 marca 2016. Oboje wyrazili zgodę. Protokół został przyjęty i podpisany.

W punkcie 3. sekretarz generalny przedstawił sprawozdanie finansowe za rok 2015. Poinformował, iż sprawozdanie to zostało zaakceptowane przez Zarząd oraz Komisję Rewizyjną (protokół z obrad Komisji Rewizyjnej był prezentowany podczas marcowego Walnego Zgromadzenia przez prof. Agnieszkę Zalewską). Audyt sprawozdania finansowego za rok 2015 (opi-

nia i raport biegłego rewidenta) przygotowała wybrana przez Komisję Rewizyjną Kancelaria Biegłego Rewidenta PROFIN. Sekretarz generalny odczytał konkluzję raportu audytowego. W drugiej części swego sprawozdania sekretarz generalny przedstawił sytuację finansową PAU. Stwierdził m.in.:

W roku 2015 koszt działalności statutowej PAU zamknął się kwotą 6 650 000 zł, kwota dotacji (niezmienna od 2009 roku) to 5 978 000. Tak więc różnica to 672 000 zł. Ten wysoki (ponad 10%) deficyt został wyrównany przez wpływy z działalności gospodarczej Akademii oraz odszkodowania, które w roku 2015 Akademia otrzymała w wyniku wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie. Pomimo tych uzupełnień wynik finansowy Akademii za 2015 rok jest ujemny i wynosi ponad 225 000 zł. Taki stan rzeczy musi budzić niepokój. Trzeba też pamiętać o dwóch bardzo istotnych czynnikach, które wpłyną na finanse Akademii w kolejnych latach:

1. Ostatnią ratę odszkodowań otrzymaną w roku 2016. Tak więc od roku 2017 na przychody z tego źródła liczyć nie możemy.
2. Nieruchomości Akademii, a więc budynek, w którym się znajdujemy, Dom Profesorski w Zawoi oraz budynek i pałac w Warszawie przy ul. Lwowskiej 13 wymagają pilnych i bardzo kosztownych remontów. Niewykonanie remontów doprowadzi, z kolei, do spadku dochodów z działalności gospodarczej.

Sekretarz generalny odczytał też fragmenty opinii biegłego rewidenta oraz raportu Komisji Rewizyjnej, w których to dokumentach zwrócono uwagę na pogarszający się stan finansów PAU.

Sekretarz zarządził głosowanie nad dwiema uchwałami Walnego Zgromadzenia:

1. O przyjęciu sprawozdania finansowego za rok 2015.
2. O pokryciu straty za rok 2015.

Obie uchwały podjęte zostały jednomyślnie (por. s. 72).

W punkcie 4. sekretarz generalny zaproponował powołanie Komisji Skrutacyjnej w następującym składzie: prof. prof. Adam Małkiewicz (Wydział I), Janusz Kruk (Wydział II), Zenon Waszczyszyn (Wydział III), Barbara Płytycz (Wydział IV), Marek Sanak (Wydział V), Tadeusz Boruta (Wydział VI). Wszyscy zainteresowani wyrazili zgodę na pracę w Komisji Skrutacyjnej, a Walne Zgromadzenie jednomyślnie zaakceptowało propozycję sekretarza. Następnie Komisja zebrała głosy i przystąpiła do ich obliczania.

W punkcie „Sprawy bieżące i wolne wnioski” głos zabrał prof. Jan Hertrich Woleński; stwierdził, iż informacja o sesji „Polacy w nauce światowej” nie została należyście rozpowszechniona. Ponieważ innych wolnych wniosków nie było, prezes zamknął posiedzenie i zaprosił zebranych na krótką przerwę.

Protokół sporządził sekretarz generalny
prof. Szczepan Biliński

Protokół Uroczystego Posiedzenia Publicznego PAU w dniu 18 czerwca 2016

Posiedzeniu przewodniczył prezes PAU prof. Andrzej Białas.

W 1. punkcie prezes powitał wszystkich zgromadzonych, a szczególnie zaproszonych gości. Imiennie wymienił: była dyrektor Muzeum Narodowego w Krakowie Zofię Gołubiew, rektora Politechniki Krakowskiej prof. Kazimierza Furtaka, prorektora Uniwersytetu Jagiellońskiego prof. Andrzeja Manię, pełnomocnika rektora UJ ds. inwestycji prof. Piotra Richtera, byłego rektora Uniwersytetu Rolniczego w Krakowie prof. Janusza Żmiję, dyrektora Instytutu Fizyki Jądrowej prof. Marka Jeżabka, konsula generalnego Republiki Ukrainiejskiej Oleha Mandiuka, pełnomocnika Rządu Autonomicznego Kurdystanu Ziyada Raoofa oraz pana Macieja Wilamowskiego, reprezentującego Kancelarię Prezydenta RP.

W dalszej części przemówienia prezes poinformował zgromadzonych o kilku ważnych wydarzeniach, które miały miejsce w PAU od ostatniego (marcowego) posiedzenia. Szczególną uwagę zwrócił na sesję „Polacy w nauce światowej”, zorganizowaną przez prof. Zygmunta Kolendę (17–18 czerwca 2016), oraz na spotkanie przedstawicieli polskich towarzystw naukowych, zorganizowane przez PAU w celu omówienia możliwości współdziałania polskich towarzystw naukowych oraz działań zmierzających do wzmocnienia pozycji społecznego ruchu naukowego w Polsce (5 kwietnia br.).

Wśród wydawnictw, które ukazały się od ostatniego Walnego Zgromadzenia PAU, prezes zwrócił uwagę na zbiór tekstów zatytułowany *Towarzystwo Naukowe Krakowskie w 200-lecie założenia (1815–2015). Materiały konferencji naukowej 9–10 grudnia 2015*, wykład prof. Franciszka Ziejki *Zacząło się przed dwustu laty... O Towarzystwie Naukowym Krakowskim*,

jego burzliwych dziejach i końcu, który był początkiem... oraz książkę prof. Macieja Grabskiego *O nauce w Polsce – zamyślenie*.

Kolejne trzy punkty (2., 3. i 4.) porządku dziennego prowadził sekretarz generalny prof. Szczepan Biliński:

– Pkt. 2. (dodatkowy). Prezes PAU oraz dyrektor Wydziału II prof. Andrzej Mącznyński wręczyli dyplom członka czynnego PAU prof. Michałowi Hellerowi.

– Pkt. 3. Dyplomy Nagrody im. Browicza zostały wręczone dr hab. Dagmarze Hering – za wyjaśnienie roli nerek w neurogenym mechanizmie nadciśnienia tętniczego, oraz dr Magdalenie Cieślik – za nowatorskie badania molekularnych mechanizmów chorób neurodegeneracyjnych. Zgodnie ze zwyczajem, dyplomy wręczyli prezes PAU, dyrektor Wydziału V Lekarskiego prof. Wiesław Pawlik oraz pełnomocnik rektora UJ ds. Collegium Medicum prof. Piotr Richter.

– Pkt. 4. Na wniosek Komisji PAU do Oceny Podręczników Szkolnych Rada PAU wyróżniła podręcznik *Matematyka, klasy 1–3 liceum i technikum, zakres podstawowy*. Dyplomy otrzymali autorzy: Małgorzata Dobrowolska, Marcin Braun, Marcin Karpiński i Jacek Lech, oraz Gdańskie Wydawnictwo Oświatowe, które reprezentowała pani Małgorzata Dobrowolska. Dyplomy wręczyli prezes PAU, przewodniczący Komisji prof. Andrzej Kastory oraz jej sekretarz dr Grzegorz Chomicki.

W kolejnym punkcie porządku dziennego sekretarz generalny przedstawił sprawozdanie za okres od czerwca 2015 do maja 2016 roku. Sprawozdanie to zostało zaakceptowane przez Zarząd PAU w dniu 13 czerwca 2016 roku. Integralną część sprawozdania stanowiły przeźrocza, wyświetlane podczas wystąpienia (pełny tekst sprawozdania wraz z informacjami uzupełniającymi w postaci tabel i zestawień zob. s. 44–62). W punkcie 6. porządku przewodnicząca Komisji Skrutacyjnej prof. Barbara Płytycz przedstawiła listę nowo wybranych członków PAU (por. s. 99–105).

W ostatnim punkcie porządku dziennego prof. Krzysztof Meyer wygłosił wykład *Jak i dlaczego zimna wojna zdeformowała muzykę w Europie* (por. s. 128–136).

Po wykładzie prezes zamknął posiedzenie i zaprosił wszystkich zebranych na spotkanie towarzyskie.

Protokół sporządził sekretarz generalny
prof. Szczepan Biliński

Sprawozdanie sekretarza generalnego PAU za okres od czerwca 2015 do maja 2016

Niniejsze sprawozdanie obejmuje okres od czerwca roku 2015 do końca maja roku 2016. W sprawozdaniu przedstawione zostaną, poza informacjami ogólnymi, materiały dostarczone przez poszczególne Wydziały i Komisje Polskiej Akademii Umiejętności.

Informacje ogólne

Polska Akademia Umiejętności zrzesza 493 członków. W skład korporacji wchodzi 1 członek honorowy (ks. Kardynał Franciszek Macharski), 148 członków krajowych czynnych, 158 członków krajowych korespondentów oraz 186 członków zagranicznych. Tegoroczne wybory – zakończone przed przerwą – głosowaniem podczas Zgromadzenia Ogólnego PAU wyłoniły 3 członków czynnych, 15 nowych członków korespondentów oraz 11 członków zagranicznych. Dyplomy nowo wybranym członkom zostaną wręczone tradycyjnie podczas jesiennego Uroczystego Posiedzenia Naukowego Akademii w listopadzie br.

W roku sprawozdawczym Akademia poniosła straty. Na zawsze odeszli od nas:

Z Wydziału I

Dr Andrzej Ciechanowiecki – członek zagraniczny PAU, zmarł 2.11.2015 r.

Prof. Maria Karpluk – członek korespondent PAU, zmarła 2.01.2016 r.

Prof. Witold Mańczak – członek czynny PAU, zmarł 12.01.2016 r.

Prof. Umberto Eco – członek zagraniczny PAU, zmarł 19.02.2016 r.

Prof. Karl Dedecius – członek zagraniczny PAU, zmarł 26.02.2016 r.

Prof. Maria Podraza-Kwiatkowska – członek czynny PAU, zmarła 5.04.2016 r.

Prof. Oktawiusz Jurewicz – członek korespondent PAU, zmarł 28.04.2016 r.

Z Wydziału II

Prof. Claude Lepelley – członek zagraniczny PAU, zmarł 31.01.2015 r.

Prof. Georges Le Rider – członek zagraniczny PAU, zmarł 3.07.2015 r.

Prof. Denver Fred Wendorf – członek zagraniczny PAU, zmarł 15.07.2015 r.

Prof. Wojciech Rojek – członek korespondent PAU, zmarł 29.09.2015 r.

Prof. Janusz Tazbir – członek czynny PAU, zmarł 3.05.2016 r.

Z Wydziału III

Prof. Czesław Olech – członek czynny PAU, zmarł 1.07.2015 r.

Prof. Czesław Ryll-Nardzewski – członek czynny PAU, zmarł 18.09.2015 r.

Prof. Stanisław Knothe – członek czynny PAU, zmarł 31.12.2015 r.

Prof. Leszek Czuchajowski – członek zagraniczny PAU, zmarł 4.03.2016 r.

Z Wydziału VI

Prof. Janina Kraupe-Świdorska – członek czynny PAU, zmarła 3.03.2016 r.

W tym miejscu poświęcę kilka słów nowelizacji Statutu i Regulaminu PAU. Decyzję o nowelizacji wymienionych dokumentów podjął Zarząd na pierwszym posiedzeniu nowej kadencji. Prace nie były proste i przebiegały w kilku etapach. Propozycje zmian w obu dokumentach zostały przygotowane przez Zarząd, w czasie tych prac uwzględniono również uwagi i sugestie członków Rady PAU. Następnie znowelizowane dokumenty zostały omówione i zaakceptowane podczas posiedzenia Rady PAU. Ostatecznej korekty nowej wersji Statutu i Regulaminu dokonał prof. Andrzej Mączyński, za co jeszcze raz serdecznie Panu Profesorowi dziękuję. Po tej korekcie elektroniczna wersja obu znowelizowanych dokumentów została zamieszczona na stronie internetowej PAU, wersja papierowa była dostarczana osobom zainteresowanym. Podczas marcowego Zgromadzenia Ogólnego prezes PAU poinformował członków korporacji o przygotowywanej nowelizacji. Głosowanie przeprowadzono w trybie korespondencyjnym.

Wyniki głosowania przedstawiają się następująco:

Uprawnionych do głosowania – 306.

Oddano głosów – 213.

W tym głosów „za” – od 194 do 211 (Statut) i od 200 do 213 (Regulamin).

Tak więc, statutowe warunki nowelizacji Statutu i Regulaminu zostały spełnione. Oczywiście, nowa wersja Statutu wymaga jeszcze zatwierdzenia przez właściwy sąd. Po otrzymaniu decyzji sądu scalone wersje Statutu

i Regulaminu zostaną wydrukowane i już w listopadzie (miejmy nadzieję) będą do dyspozycji członków PAU. Znowelizowane dokumenty z pewnością usprawnią pracę Zarządu i Rady PAU, ułatwią także działania naszej administracji.

Działalność Wydziałów, Komisji i Stacji

Polska Akademia Umiejętności składa się z 6 Wydziałów. Liczbę członków poszczególnych Wydziałów oraz liczbę odbytych posiedzeń naukowych przedstawia tabela I.

Tabela I. Wydziały PAU

Wydział	Liczba członków czynnych	Liczba członków korespondentów	Liczba członków zagranicznych	Liczba posiedzeń naukowych
Wydział I Filologiczny	22	26	34	8
Wydział II Historyczno-Filozoficzny	26	33	36	5
Wydział III Matematyczno-Fizyczno-Chemiczny	23	30	38	–
Wydział IV Przyrodniczy	26	38	33	1
Wydział V Lekarski	27	31	40	1
Wydział VI Twórczości Artystycznej	24	–	5	–
Członkowie honorowi	1			
Razem	148	158	186	
Całkowita liczba członków	493			

Zaprezentowane dane wskazują, że aktywność poszczególnych Wydziałów jest mocno zróżnicowana. Posiedzenia Wydziałów „humanistycznych”, czyli Wydziału I i II, odbywają się często i regularnie. Posiedzenia pozostałych Wydziałów są nieregularne lub nie odbywają się wcale. Myślę, że zróżnicowanie to jest uzasadnione i wynika ze specyfiki Wydziałów. Aktywność Wydziałów ścisłych i przyrodniczych przejawia się w nieco inny sposób. Wydziały te organizują konferencje, sesje, a nawet szkoły, często o zasięgu międzynarodowym. Podczas tych spotkań naukowych wygłaszane są liczne

referaty, prezentowane są również tzw. doniesienia plakatowe, przygotowywane przez młodych pracowników naukowych. Ten ostatni element aktywności uważam za szczególnie cenny.

W ramach PAU działa 37 Komisji. Komisje te dzielą się na wydziałowe i międzywydziałowe. Wydział I Filologiczny koordynuje prace 4 Komisji, zaś Wydział II Historyczno-Filozoficzny – 8. Przy Wydziale III Matematyczno-Fizyczno-Chemicznym działają 3 Komisje, a przy Wydziale IV Przyrodniczym – 5. Pozostałe Wydziały nie powołały dotychczas żadnej Komisji. Komisje międzywydziałowe podlegają Radzie PAU; działa ich obecnie 17, w tym 4 w Katowicach, 1 we Wrocławiu i 1 w Gdańsku. Działalność Komisji, podobnie jak Wydziałów, jest silnie zróżnicowana i wyraźnie pozostaje w związku z dziedziną wiedzy, jaką dana Komisja reprezentuje. Tabele II–VI ukazują działalność Komisji.

Tabela II. Komisje Wydziału I Filologicznego PAU

Komisja	Posiedzenia naukowe	Sesje naukowe
Komisja Filologii Klasycznej PAU	8	1
Komisja Neofilologiczna PAU	7	–
Komisja Kultury Słowian PAU	7	1
Komisja Historii Sztuki PAU	9	–

Tabela III. Komisje Wydziału II Historyczno-Filozoficznego PAU

Komisja	Posiedzenia naukowe	Sesje naukowe
Komisja Środkowoeuropejska PAU	9	1
Komisja Wschodnioeuropejska PAU	2	1
Komisja Prawnicza PAU	–	–
Komisja Historii i Kultury Żydów PAU	8	–
Komisja Prehistorii Karpat PAU	3	–
Komisja Nauk Ekonomicznych PAU	5	–
Komisja Etnograficzna PAU	6	–
Komisja Historii Wojen i Wojskowości PAU	8	–

Tabela IV. Komisje Wydziału III Matematyczno-Fizyczno-Chemicznego PAU

Komisja	Posiedzenia naukowe	Sesje naukowe
Komisja Astrofizyki PAU	4	–
Komisja Nauk Technicznych PAU	3	1
Komisja Układów Złożonych PAU	4	2

Tabela V. Komisje Wydziału IV Przyrodniczego PAU

Komisja	Posiedzenia naukowe	Sesje naukowe
Komisja Geoinformatyki PAU	9	–
Komisja Paleogeografii Czwartorzędu PAU	8	2
Komisja Biologii Rozwoju PAU	2	1
Komisja Nauk Rolniczych, Leśnych i Weterynaryjnych PAU	3	1
Komisja Geograficzna PAU	7	1

Tabela VI. Komisje międzywydziałowe PAU

Komisja	Posiedzenia naukowe	Sesje naukowe
1	2	3
Komisja Historii Nauki PAU	8	1
Komisja Spraw Europejskich PAU	7	–
Komisja Zagrożeń Cywilizacyjnych PAU	7	1
Komisja Filozofii Nauk PAU	7	1
Komisja PAU do Oceny Podręczników Szkolnych	8	–
Komisja PAU Rozwoju Miasta Krakowa	–	–
Komisja PAU do Badań Diaspory Polskiej	6	–
Komisja Przyrodniczo-Medyczna PAU we Wrocławiu	4	–

1	2	3
Komisja Antropologiczna PAU	1	–
Komisja Ergonomii PAU	5	1
Komisja PAU Zarządzania Kulturą i Mediami	5	–
Komisja Historii Śląska PAU	4	1
Komisja Nauk Matematycznych PAU w Katowicach	1	–
Komisja Nauk Przyrodniczych PAU w Katowicach	–	–
Komisja Prawnicza PAU w Katowicach	–	–
Komisja Kaszubska PAU w Gdańsku	–	1
Polska Grupa CIHEC Commission Internationale d'Histoire Ecclésiastique Comparée	1	–

Pełne dane obrazujące aktywność wszystkich Wydziałów i Komisji PAU – zarówno informacje o władzach, jak i szczegółowy spis wygłoszonych referatów, zorganizowanych sesji i konferencji – zob. s. 73–95.

Poza Wydziałami i Komisjami w strukturze Polskiej Akademii Umiejętności znajdują się dwie Stacje Naukowe. Stacja Naukowa w Katowicach i Stacja Naukowa w Gdańsku. Ta ostatnia powołana została stosunkowo niedawno – w roku 2014. Aktywność naukowa obu Stacji jest więcej niż zadowalająca; m.in. w Katowicach, decyzją Rady PAU, utworzone zostały 3 nowe Komisje: Komisja Nauk Przyrodniczych, Komisja Nauk Matematycznych oraz Komisja Prawnicza. Dużą aktywność wykazują również Komisje działające poza Krakowem: Komisja Przyrodniczo-Medyczna we Wrocławiu, Wszechnica Naukowo-Kulturalna w Gliwicach oraz Wszechnica PAU w Katowicach.

Konferencje, sesje i przedsięwzięcia cykliczne

Bardzo ważnym elementem działalności PAU są konferencje i sesje naukowe, organizowane lub współorganizowane przez PAU. Niewątpliwie najważniejszym wydarzeniem zorganizowanym przez Akademię w roku sprawozdawczym były obchody 200. rocznicy utworzenia Towarzystwa

Naukowego Krakowskiego. W ramach obchodów przygotowano wystawę *Wznosząc gmach narodowej wiedzy*, zorganizowano też konferencję naukową. Materiały konferencji zostały zamieszczone w książce zatytułowanej *Towarzystwo Naukowe Krakowskie w 200-lecie założenia (1815–2015)*. *Materiały konferencji naukowej 9–10 grudnia 2015*. W przeddzień konferencji odbył się również wykład prof. Franciszka Ziejki zatytułowany *Zaczęło się przed dwustu laty... O Towarzystwie Naukowym Krakowskim, jego burzliwych dziejach i końcu, który był początkiem...* Wykład ten został opublikowany w serii Wykłady PAU. Wszystkie wydarzenia związane z obchodami 200. rocznicy utworzenia TNK podsumowano w zestawieniu:

JUBILEUSZ POWOŁANIA TOWARZYSTWA NAUKOWEGO KRAKOWSKIEGO

7.12.2015, Kawiarnia Naukowa

Wykład prof. Franciszka Ziejki *Zaczęło się przed dwustu laty... O Towarzystwie Naukowym Krakowskim, jego burzliwych dziejach i końcu, który był początkiem*

8.12.2015, Debata

o problemach społecznego ruchu naukowego w dzisiejszej Polsce

9–10.12.2015, Sesja naukowa

z okazji 200. rocznicy powstania Towarzystwa Naukowego Krakowskiego

Organizatorzy: Polska Akademia Umiejętności, Uniwersytet Jagielloński, Archiwum Nauki PAN i PAU

WYSTAWY

19.06–30.10.2015

Wspólnota umiłowania nauki. 200. rocznica powołania Towarzystwa Naukowego Krakowskiego

19.06–31.07 i 4–31.08.2015

200. rocznica powołania Towarzystwa Naukowego Krakowskiego. Wystawa posterowa, prezentująca prezesów TNK, eksponowana w holu Polskiej Akademii Umiejętności, a następnie na Plantach Krakowskich

7.12.2015–29.02.2016

Gdy jedna myśl rodzi drugą. Wystawa posterowa, prezentowana w holu Polskiej Akademii Umiejętności

9.12.2015–30.03.2016

Wznosząc gmach narodowej wiedzy. 200. rocznica powołania Towarzystwa Naukowego Krakowskiego

Poza jubileuszem TNK PAU zorganizowała 24 sesje i konferencje naukowe. Osiem z tych konferencji miało charakter międzynarodowy. Spis wszystkich konferencji i sesji naukowych PAU przedstawiają poniższe zestawienia. Sesje zostały zgrupowane w następującym układzie: konferencje organizowane przez PAU, współorganizowane przez PAU (z udziałem innych podmiotów, głównie – co oczywiste – Uniwersytetu Jagiellońskiego), organizowane przez Wydziały PAU i w końcu organizowane przez Komisje PAU. Konferencje o zasięgu międzynarodowym zaznaczono*.

SESJE ORGANIZOWANE PRZEZ PAU

14–16.11.2015 (Tomaszowice), III Debata PAU

Meandry kariery naukowej

Organizator: Polska Akademia Umiejętności

25.04.2016

Biurokracja w nauce

Organizator: Polska Akademia Umiejętności

17–18.06.2016

Polacy w nauce światowej

Organizator: Polska Akademia Umiejętności

SESJE WSPÓŁORGANIZOWANE PRZEZ PAU

16–18.09.2015 (Zakopane)

VII międzynarodowa konferencja *Użytkowanie maszyn rolniczych i leśnych, badania naukowe i dydaktyka*

Organizatorzy: Polska Akademia Umiejętności, Zakład Mechanizacji Prac Leśnych Uniwersytetu Rolniczego w Krakowie

3.10.2015

Sesja naukowa *From particle physics to biological modelling: in search of beauty in nature*

Organizatorzy: Polska Akademia Umiejętności, Uniwersytet Jagielloński, Akademia Górniczo-Hutnicza

9–10.12.2015

Sesja naukowa z okazji 200. rocznicy powstania Towarzystwa Naukowego Krakowskiego

Organizatorzy: Polska Akademia Umiejętności, Uniwersytet Jagielloński, Archiwum Nauki PAN i PAU

18–20.11.2015

Ukraina i Ruś w epoce nowożytnej – instytucje i elity

Organizatorzy: Polska Akademia Umiejętności, Instytut Historii UJ, Instytut Społeczeństwa Uniwersytetu im. Hrynczenki w Kijowie

18.12.2015

Sesja naukowa *Jubileusz 140-lecia Polskiego Towarzystwa Przyrodników im. Kopernika*

Organizatorzy: Polska Akademia Umiejętności, Urząd Miasta Krakowa, Wydział Kultury i Dziedzictwa Narodowego

***25–26.02.2016**

Sesja naukowa *5th Cracow Maya Conference*

Weaving Histories: Women in Mesoamerican Culture, Society and Politics

Organizatorzy: Instytut Archeologii UJ, Polska Akademia Umiejętności

***16–20.05.2016**

Sesja naukowa *World of Gravettian Hunters*

Organizatorzy: Instytut Systematyki i Ewolucji Zwierząt PAN, Polska Akademia Umiejętności

***6–7.06.2016**

American Ethnicity and Ethnic Community Building

Organizatorzy: Instytut Amerykanistyki i Studiów Polonijnych UJ, Polska Akademia Umiejętności, Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego RP, Konsulat Generalny USA w Krakowie

SESJE ORGANIZOWANE PRZEZ WYDZIAŁY PAU

***6.11.2015**

The „Polgar island” (Eastern Hungary): environment, settlement structure and interregional contacts from the Middle Neolithic to the Copper Age

Organizatorzy: Wydział II PAU, Komisja Paleogeografii Czwartorzędu PAU

***7–9.01.2016, Epiphany 2016**

On the Physics in LHC RUN2

Organizatorzy: Wydział III PAU, Instytut Fizyki Jądrowej PAN, Akademia Górniczo-Hutnicza, Uniwersytet Jagielloński

***24.05–1.06.2016 (Zakopane)**

56. Krakowska Szkoła Fizyki Teoretycznej *A Panorama of Holography*

Organizatorzy: Wydział III PAU, Instytut Fizyki Jądrowej PAN, Akademia Górniczo-Hutnicza, Uniwersytet Jagielloński

SESJE ORGANIZOWANE PRZEZ KOMISJE PAU

27–30.09.2015 (Nowy Wiśnicz)

XIV Krajowe Sympozjum *Wpływ wibracji na otoczenie*

Organizatorzy: Instytut Mechaniki Stosowanej Politechniki Krakowskiej, Komitet Mechaniki PAN, Komisja Nauk Technicznych PAU

16.10.2015

Humanistyczne pasje polskich przyrodników XIX–XX w.

Organizatorzy: Komisja Historii Nauki PAU, Komitet Historii Nauki i Techniki PAN, Sekcja Historii Nauk Humanistycznych, Sekcja Historii Nauk Przyrodniczych, Sekcja Historii Botaniki Polskiego Towarzystwa Botanicznego, Ogród Botaniczny – Instytut Botaniki UJ

20–21.11.2015

Sesja naukowa *Ergonomia wobec nowych technik i technologii*

Organizator: Komisja Ergonomii PAU

***26–27.11.2015**

Polsko-ukraińska konferencja naukowa *Zagrożenia – wyzwania – szanse bezpieczeństwa europejskiego*

Organizatorzy: Polska Akademia Umiejętności, Komisja Środkowoeuropejska PAU, Instytut Państwa i Prawa im. Wołodymyra Koreckiego Narodowej Akademii Nauk Ukrainy, Polskie Towarzystwo Naukowe w Żytomierzu, Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie

***4–5.12.2015**

Słowianie – problemy geokultury

Organizator: Katedra Kultury Bizantyjsko-Prawosławnej UJ

Współorganizatorzy: Komisja Kultury Słowian PAU, Prawosławna Parafia Zaśnięcia NMP

12.01.2016

Inauguracja Roku Gerarda Labudy

Organizatorzy: Komisja Kaszubska przy Stacji PAU w Gdańsku, Instytut Kaszubski, Muzeum Piśmiennictwa i Muzyki Kaszubsko-Pomorskiej

26.04.2016

Zagrożenia środowiska Ziemi

Organizatorzy: Komisja Zagrożeń Cywilizacyjnych PAU, Komitet Prognoz Polska 2000+ PAN, Komitet Global Change PAN, Komisja Paleogeografii Czwartorzędu PAU

10.05.2016

Konferencja panelowa *Kryzys nauczania łaciny – kryzys kultury*

Organizatorzy: Wydział I PAU, Komisja Filologii Klasycznej PAU

18–21.05.2016XXXII Konferencja Embriologiczna *Rośliny – Zwierzęta – Człowiek***Organizatorzy:** Uniwersytet Wrocławski, Komisja Biologii Rozwoju PAU**30–31.05.2016**XX Krakowska Konferencja Metodologiczna *Filozofia w nauce***Organizatorzy:** Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie, Centrum Kopernika Badań Interdyscyplinarnych, Polska Akademia Umiejętności, Komisja Filozofii Nauk PAU

Trzeba też wspomnieć o otwartych dla szerszej publiczności spotkaniach cyklicznych: koordynowanym przez prezesa Seminarium PAU „Patriotyzm wczoraj i dziś” oraz organizowanej przez prof. Jerzego Vetulaniego Kawiarni Naukowej. W końcu warto zaznaczyć, iż w roku sprawozdawczym odbyła się trzecia już Debata PAU. Materiały tej debaty, zatytułowane *Meandry kariery naukowej*, zostały opublikowane w serii Debaty PAU.

Działalność naukowa

Działalność badawcza PAU to głównie realizacja rozmaitych typów projektów badawczych, tzw. grantów. W roku sprawozdawczym 5 projektów zostało z sukcesem zakończonych, 9 jest w trakcie realizacji, a 4 zostały przyznane. Trzy kolejne tabele (VII–IX) przedstawiają listę projektów finansowanych przez Narodowy Program Rozwoju Humanistyki (6 projektów), Narodowe Centrum Nauki (7 projektów) oraz Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego (5 projektów).

Tabela VII. Projekty badawcze realizowane w PAU – NPRH

Dokumenta Polonica ex Archivo Generali Hispaniae in Sumancas	Prof. Ryszard Skowron	31.01.2012– 31.12.2015 47 miesięcy	zakończony
Inwentaryzacja materiałów historycznych dotyczących emigracji polskiej w XIX wieku ze zbiorów Biblioteki Polskiej w Paryżu i Towarzystwa Historyczno-Literackiego wraz z edycją źródłową wybranych materiałów	Dr hab. Janusz Pezda	31.01.2012– 30.01.2017 60 miesięcy	realizowany

Zapomniane pomniki cywilizacji europejskiej. Spuścizna aktowa I Rzeczypospolitej w archiwach państw powstałych po rozpadzie ZSRR. Ze szczególnym uwzględnieniem zespołów ksiąg sądowych (do 1831 r.) w zasobach archiwalnych Ukrainy	Dr Mariusz Machynia	08.03.2013 – 07.03.2018 60 miesięcy	realizowany
Opracowanie katalogów XIX-wiecznych druków wydanych na emigracji i ziemiach polskich ze zbiorów Biblioteki Polskiej w Paryżu i Towarzystwa Historyczno-Literackiego	Mgr Lucyna Pyrzowska	20.05.2013 – 19.05.2018 60 miesięcy	realizowany
Akta grodzkie i ziemskie z terenu dawnych województw krakowskiego i sandomierskiego. Edycja krytyczna ksiąg sądowych z XIV–XV wieku	Dr hab. Jan Wroniszewski, prof. UMK	20.08.2014– 19.08.2019 60 miesięcy	realizowany
Opracowanie naukowe zbiorów rzeźby, malarstwa, miniatur i grafiki Towarzystwa Historyczno-Literackiego / Biblioteki Polskiej w Paryżu, w oparciu o prace inwentaryzacyjne i w połączeniu z wydaniem katalogów najciekawszych materiałów	Dr Anna Czarnocka	07.07.2014– 06.07.2019 60 miesięcy	realizowany

Tabela VIII. Projekty badawcze realizowane w PAU – NCN

Legendy o świętej Katarzynie ze Sieny w literaturze francuskiej schyłku średniowiecza – edycja krytyczna tekstów i studium filologiczne	Dr hab. Piotr Tylus, prof. UJ	17.08.2012– 16.08.2015 36 miesięcy przedłuż. do 16.01.2016 41 miesięcy	zakończony
Byków k. Drohobycza w prawym dorzeczu górnego Dniestru. Wielokulturowe zespoły osadnicze z III–I tys. p.n.e.	Prof. dr hab. Jan Machnik	02.08.2012– 01.02.2015 30 miesięcy przedłuż. do 01.04.2016 44 miesiące	zakończony

Badanie procesu hadronizacji poprzez analizę korelacji międzycząstkowych	Prof. dr hab. Andrzej Białas	05.03.2014–04.03.2017 36 miesięcy	realizowany
Problem utworów osieroconych wobec pamięci kulturowej na przykładzie piśmiennictwa wybranych żydowskich filozofów i filologów z Uniwersytetu Jagiellońskiego (1918–1939)	Mgr Anna Dorota Smywińska-Pohl	26.01.2014–25.01.2018 48 miesięcy	realizowany
Schyłek epoki kamienia na wzgórzu Stanska skala – produkcja krzemieniarska czy „optymalizacja”?	Dr hab. Jerzy Kopacz	25.01.2016–24.01.2019 36 miesięcy	realizowany
Inwentarz rękopisów Archiwum Kapituły Kolegiackiej i Katedry Sandomierskiej, t. II	Prof. Feliks Kiryk	20.01.2016–19.01.2018 24 miesiące	realizowany
Zachodnie Balkany – alternatywna droga neolityzacji Europy	Prof. Janusz K. Kozłowski	przyznano dotację	

Tabela IX. Projekty badawcze realizowane w PAU – MKiDN

PAUart. Katalog zbiorów artystycznych i naukowych Polskiej Akademii Umiejętności – etap 2. Nazwa programu: Dziedzictwo kulturowe Priorytet: Ochrona i cyfryzacja dziedzictwa kulturowego	PAU – AN	zakończony
Konserwacja najwartościowszych zabytków języka polskiego z kolekcji H. Łopacińskiego Nazwa programu: Dziedzictwo kulturowe Priorytet: Wspieranie działań muzealnych	PAU – BN PAU i PAN w Krakowie	zakończony
Ochrona Polskiego Dziedzictwa Archiwalnego w Argentynie Nazwa programu: Dziedzictwo kulturowe Priorytet: Ochrona dziedzictwa kulturowego za granicą	Dr Krzysztof Smolana	zaakceptowany
Gombrowicz – Montreal 2016 Nazwa programu: Dziedzictwo kulturowe Priorytet: Ochrona dziedzictwa kulturowego za granicą	PAU – PINK	zaakceptowany

BPP fotografie Nazwa programu: Dziedzictwo kulturowe Priorytet: Ochrona dziedzictwa kulturowego za granicą	PAU – BPP	zaakceptowany
--	-----------	---------------

Poza wymienionymi „klasycznymi” grantami PAU realizuje bezterminowy projekt, finansowany przez Fundację Lanckorońskich. W ramach tego projektu opracowywane są relacje i dokumenty poszczególnych nuncjuszy apostołskich w Polsce od roku 1519 do czasów współczesnych. Każdego roku – zgodnie z umową zawartą z Fundacją – wydawany jest jeden tom serii *Acta Nuntiaturae Polonae*. Koordynatorami tego ważnego projektu są prof. Jerzy Wyrozumski oraz red. Wanda Lohman. Równocześnie, w roku 2015 rozpoczęliśmy digitalizację wszystkich dotychczas wydanych tomów *Nuncjatur*. Zadanie to zostało sfinansowane przez Fundację Lanckorońskich; zakończyliśmy je w lutym 2016 roku. W rezultacie wszystkie wydane tomy *Nuncjatur* (jest ich 38) są dostępne w internecie.

Działalność wydawnicza

Ważną i integralną częścią aktywności badawczej PAU jest działalność wydawnicza. W roku sprawozdawczym opublikowano: 16 kolejnych zeszytów czasopism, 18 tomów wydawnictw seryjnych oraz 12 monografii i książek (łącznie prawie 1000 arkuszy wydawniczych).

Poza własną działalnością wydawniczą w roku sprawozdawczym Akademia była współwydawcą 3 czasopism o zasięgu międzynarodowym: „Acta Physica Polonica B”, „The Polish Review”, „Studia Politologica Ucraino-Polona”, oraz czasopisma popularnonaukowego „Wszechświat” (pełny wykaz wszystkich wydawnictw PAU opublikowanych w roku sprawozdawczym zob. s. 96–98). Na koniec tej części sprawozdania warto zaznaczyć, że podobnie jak w latach poprzednich, ograniczone zostały nakłady niektórych naszych czasopism. W ich miejsce wprowadzamy wersje elektroniczne. Podjęliśmy również prace zmierzające do udostępnienia wybranych czasopism w systemie dostępu otwartego (Open Access), a umowa dotycząca takiej formy publikacji została podpisana z Wydawnictwem Uniwersytetu Jagiellońskiego. Coraz większym prestiżem cieszy się nasz tygodnik internetowy „PAUza Akademicka”.

Współpraca międzynarodowa

Z roku na rok coraz większego znaczenia nabiera współpraca międzynarodowa PAU. W roku sprawozdawczym realizowane były umowy o współpracy z 13 Akademiemi Nauk i innymi jednostkami naukowymi,

m.in. z Ukraińską Akademią Nauk, Słowacką AN, Rumuńską AN, Węgierską AN, The Royal Society of Edinburgh. Dwie nowe umowy o współpracy zostały podpisane: z Węgierską Akademią Sztuk oraz Biblioteką Naukową Uniwersytetu im. Wasyla Stefanyka w Iwano-Frankowsku, dwie kolejne zostały przedłużone na kolejne lata: z Czeską AN oraz z Instytutem Historii Litwy Republiki Litewskiej (por. poniższe zestawienie).

WSPÓLPRACA MIĘDZYNARODOWA

- Ukraińska Akademia Nauk
- Słowacka Akademia Nauk
- Czeska Akademia Nauk, **przedłużona** w 2016 r.
- Węgierska Akademia Nauk
- Akademia Nauk Słowenii
- Macedońska Akademia Nauk
- Rumuńska Akademia Nauk
- Instytut Historii Litwy Republiki Litewskiej, **przedłużona** w 2016 r.
- The ExtreMe Matter Institute
- Polskie Towarzystwo Naukowe w Żytomierzu
- The Royal Society of Edinburgh
- Hungarian Academy of Arts, **podpisana** w 2016 r.
- Biblioteka Naukowa Przykarpackiego Uniwersytetu Narodowego im. Wasyla Stefanyka w Iwano-Frankowsku, Ukraina, **podpisana** w 2016 r.

Nadto PAU jest członkiem dwóch organizacji zrzeszających akademie poszczególnych krajów: Międzynarodowej Unii Akademii (UAI) oraz All European Academies (ALLEA). Intensywna i owocna jest także współpraca m.in. z Akademią Francuską i Saską AN, mimo że nie regulują jej żadne umowy. Trzeba w tym miejscu wspomnieć również o współpracy z Polskim Instytutem Naukowym w Ameryce (PIASA) w Nowym Jorku i z Polskim Instytutem Naukowym w Kanadzie (PINK) w Montrealu. Oba te instytuty mają formalnie status stacji naukowych PAU. Wspólnie z Instytutem w Nowym Jorku wydajemy czasopismo „The Polish Review”, wspólnie z Instytutem w Montrealu organizujemy sesje naukowe w Kanadzie. Najbliższa będzie poświęcona twórczości Witolda Gombrowicza.

Działalność wspomagająca badania naukowe

W taką działalność zaangażowane są trzy jednostki PAU: Biblioteka Naukowa PAU i PAN w Krakowie, Archiwum Nauki PAN i PAU w Krakowie oraz Fototeka Lanckorońskich. Biblioteka Naukowa to druga co do wielkości placówka tego typu w naszym mieście. Jej zbiory i dokonania w okresie sprawozdawczym prezentują kolejne tabele (X–XII).

Tabela X. Biblioteka Naukowa PAU i PAN

Stan liczbowy zbiorów Biblioteki w dniu 31 XII 2015

Liczba druków ogółem w tym:	558 074 vol.
wydawnictwa ciągłe	347 289 vol.
wydawnictwa zwarte	210 785 vol.
Zbiory specjalne ogółem w tym:	174 870 vol. i jedn. inw.
stare druki	17 118
rękopisy	15 365
dyplomy pergaminowe	627
druki ulotne	11 145
kartografia	12 221
grafika	98 284
rysunki	2 260
ekslibrisy	14 606
Ogółem liczba zbiorów	732 944 vol. i jedn. inw.

Tabela XI. Nabytki Biblioteki Naukowej PAU i PAN w 2015 r.

Wymiana	druki zwarte – 311 wydawnictwa ciągłe – 1002 czasopisma on-line – 86 tytułów Łącznie: 1399
Dary i zakupy	druki zwarte – 958 wydawnictwa ciągłe – 926 Łącznie: 1884
Dary do zbiorów specjalnych i Gabinetu Rycin	rękopisy – 95 ryciny – 34 ekslibrisy – 132 Łącznie: 261

Tabela XII. Udostępnianie zbiorów Biblioteki Naukowej PAU i PAN w 2015 r.

Liczba odwiedzin w czytelnich	2366
Udostępniono: książki czasopisma	5258 vol. 2972 vol.
rękopisy stare druki i atlasy mikrofilmy ryciny, fotografie, rysunki kwerendy pisemne	723 jedn. inw. 213 jedn. inw. 1185 jedn. 1857 jedn. inw. 276

Archiwum Nauki jest jednostką wspólną Oddziału PAN w Krakowie oraz PAU. W okresie sprawozdawczym jednostka ta zorganizowała 7 wystaw, 5 w pomieszczeniach Archiwum, jedną w siedzibie PAN w Warszawie i jedną w Śródmiejskiej Bibliotece Publicznej w Krakowie. Za pełną zaangażowania pracę dziękuję pani dyrektor Ricie Majkowskiej oraz wszystkim osobom przygotowującym kolejne ekspozycje. Listę wystaw zorganizowanych przez Archiwum prezentuje poniższe zestawienie:

WYSTAWY ARCHIWUM NAUKI PAN I PAU

- *Krzysztof Skórczewski, Miedzioryty* (od 6.06.2016)
- *Wznosząc gmach narodowej wiedzy. 200. rocznica powołania Towarzystwa Naukowego Krakowskiego* (9.12.2015–30.03.2016)
- *Gdy jedna myśl rodzi drugą*, wystawa posterowa, prezentowana w holu Polskiej Akademii Umiejętności (7.12.2015–29.02.2016)
- *Wspólnota umiłowania nauki. 200. rocznica powołania Towarzystwa Naukowego Krakowskiego* (19.06.–30.10.2015)
- *200. rocznica powołania Towarzystwa Naukowego Krakowskiego*, wystawa posterowa, prezentująca prezesów TNK (19.06.–31.07.2015 – hol PAU; 4–31.08.2015 – Planty Krakowskie)

WYSTAWY ZEWNĘTRZNE

- *Przeżywamy straszne czasy... Wielka Wojna w pamiątkach Ludmiły Wróblewskiej*, wystawa przy Gabinetce Prezesa PAN w Pałacu Kultury i Nauki w Warszawie (od 28.08.2015)
- *Historia krótkiej formy korespondencji*, wystawa posterowa, prezentowana w Śródmiejskiej Bibliotece Publicznej w Krakowie (2.11.–28.12.2015)

Fototeka Lanckorońskich stanowi własność PAU od roku 1929. Początkowo znajdowała się ona w stacji PAU w Rzymie, po wojnie została przejęta przez PAN, wreszcie w roku 2005 zwrócono ją PAU. W zbiorach fototeki znajduje się ok. 50 000 fotogramów, które są sukcesywnie inwentaryzowane i opracowywane.

Biblioteka Polska w Paryżu

Szczegółnej uwagi wymaga Biblioteka Polska w Paryżu, stanowiąca współwłasność PAU i paryskiego Towarzystwa Historyczno-Literackiego. W każdym kolejnym roku budżetowym Akademia przekazuje Bibliotece, z dotacji MNiSW, 1 500 000 zł. Środki te z całą pewnością są niewystarczające. Trwają obecnie intensywne prace nad uregulowaniem stanu prawnego i finansowego Biblioteki. W roku sprawozdawczym w PAU realizowane były trzy projekty badawcze, finansowane przez Narodowy Program Rozwoju Humanistyki, których celem jest inwentaryzacja materiałów historycznych, druków, zbiorów rzeźby, malarstwa i miniatur znajdujących się w zasobach BPP.

Nagrody, wyróżnienia i stypendia

Tak jak każdego roku, również w roku sprawozdawczym Polska Akademia Umiejętności przyznała wyróżnienia i nagrody. Niewątpliwie najbardziej prestiżową z nich jest Nagroda im. Erazma i Anny Jerzmanowskich. Nagroda ta, ufundowana przez Władze Województwa Małopolskiego, przyznawana jest za działalność naukową, kulturalną i dobroczynną. W tym roku – siódmym po reaktywacji nagrody – laureatem został ks. Adam Boniecki. Uroczystość wręczenia nagrody odbyła się 9.05.2016 r. na Wawelu.

Nagroda im. Tadeusza Browicza przyznawana jest przez PAU na wniosek Wydziału V Lekarskiego. W tym roku przyznano 2 takie nagrody; laureatkami zostały: dr hab. Dagmara Hering – za wyjaśnienie roli nerek w neurogenym mechanizmie nadciśnienia tętniczego, oraz dr Magdalena Cieślik – za nowatorskie badania molekularnych mechanizmów chorób neurodegeneracyjnych.

Ponadto w roku sprawozdawczym, na wniosek Komisji PAU ds. Oceny Podręczników Szkolnych, Rada PAU postanowiła wyróżnić podręcznik *Matematyka, klasy 1–3 liceum i technikum, zakres podstawowy* (autorzy: Małgorzata Dobrowolska, Jacek Lech, Marcin Karpiński i Marcin Braun), wydany przez Gdańskie Wydawnictwo Oświatowe.

Każdego roku ośmioosobowa komisja pod przewodnictwem prof. Jerzego Wyrozumskiego przyznaje stypendia Fundacji Lanckorońskich i Fundacji

z Brzezia Lanckorońskich. W skład komisji, poza przedstawicielami PAU, wchodzi również delegaci pięciu uniwersytetów (Uniwersytetu Jagiellońskiego, Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, Uniwersytetu Warszawskiego, Uniwersytetu im. Mikołaja Kopernika w Toruniu oraz Uniwersytetu Wrocławskiego). Stypendia przyznawane są w 5 dyscyplinach (archeologia śródziemnomorska, filologia klasyczna, historia, historia filozofii i historia sztuki); w roku sprawozdawczym otrzymało je 65 osób. Listę osób, które otrzymały stypendia w roku 2015 (do realizacji w roku bieżącym), oraz informację o wykorzystaniu środków z poprzedniej edycji konkursu zamieszczono na s. 106–116. Kolejne wnioski będą rozpatrywane pod koniec czerwca br.

Powyższe sprawozdanie zostało przyjęte przez Zarząd PAU w dniu 13.06.2016 r. Integralną część tego sprawozdania stanowią załączniki przedstawione w postaci tabel i zestawień. Sprawozdanie finansowe było przedmiotem obrad Zarządu PAU oraz Komisji Rewizyjnej. Zostało ono jednomyślnie zaakceptowane przez oba wymienione gremia. Uzyskało również pozytywną opinię biegłego rewidenta, przygotowaną przez kancelarię PROFIN.

Sekretarz generalny PAU
prof. Szczepan Biliński

Kandydaci na członków PAU w 2016 roku

Wydział I Filologiczny

Prezentuje sekretarz prof. Roman Mazurkiewicz

Na członka czynnego:

Prof. Paulina Buchwald-Pelc

Na członków korespondentów:

Prof. Wojciech Chlebda

Prof. Tadeusz Sławek

Prof. Ryszard Tokarski

Prof. Wiesław Wydra

Na członków zagranicznych:

Prof. Giovanna Brogi Bercoff

Prof. David Frick

Prof. Stephen Harrison

Wydział II Historyczno-Filozoficzny

Prezentuje sekretarz prof. Andrzej Kastory

Na członków korespondentów:

Prof. Agnieszka Kijewska

Prof. Andrzej Mania

Prof. Krzysztof Ożóg

Na członków zagranicznych:

Prof. Olivier Aurenche

Prof. Tadeusz Gromada

Prof. Eduard Mühle

Wydział III Matematyczno-Fizyczno-Chemiczny

Prezentuje sekretarz prof. Michał Turała

Na członka czynnego:

Prof. Zenon Mróz

Na członków korespondentów:

Prof. Romuald Będziński

Prof. Janusz Jurczak

Prof. Jerzy Łuczka

Prof. Bogdan Marciniak

Prof. Maciej Wojtkowski

Na członków zagranicznych:

Prof. Kálmán Győry

Prof. Yuri Oganessian

Wydział IV Przyrodniczy

Prezentuje sekretarz prof. Jerzy Starzyk

Na członka czynnego:

Prof. Jan Kozłowski

Na członków korespondentów:

Prof. Tadeusz Chrobak

Prof. Anna Grabowska

Na członków zagranicznych:

Prof. Andreas Wetzel

Prof. Magdalena Żernicka-Goetz

Wydział V Lekarski

Prezentuje sekretarz prof. Tomasz Brzozowski

Na członka korespondenta:

Prof. Anetta Undas

Na członka zagranicznego:

Prof. Jerzy W. Kupiec-Weglinski

Protokół
posiedzenia Komisji Rewizyjnej
Polskiej Akademii Umiejętności
(kontrola dokumentacji finansowo-księgowej za rok 2015)

Komisja Rewizyjna Polskiej Akademii Umiejętności w składzie: prof. dr hab. Ryszard Nycz, prof. dr hab. Leszek Starkel i prof. dr hab. Agnieszka Zalewska, w obecności pani mgr Anny Gibek, pełniącej funkcję głównej księgowej, przeprowadziła w dniu 17 marca 2016 roku kontrolę dokumentacji finansowej Polskiej Akademii Umiejętności za rok 2015, a następnie drogą mailową uzgodniła niniejszy protokół. Komisja pragnie podziękować pani mgr Annie Gibek za udzielenie dodatkowych, wyczerpujących wyjaśnień dotyczących sprawdzanych dokumentów.

Przeprowadzona kontrola skoncentrowała się na sprawach finansowych i merytorycznych, wynikających z analizy przychodów oraz kosztów i wydatków, w zakresie działalności statutowej, dedykowanych dotacji i grantów oraz działalności gospodarczej Akademii.

Zgodnie z praktyką lat ubiegłych Komisja Rewizyjna zwróciła szczególną uwagę na te elementy dokumentacji finansowej, które wskazują na zmiany w stosunku do wcześniejszej praktyki, utrudnienia w działalności Akademii w 2015 roku oraz możliwe przyszłe trudności.

W pierwszej połowie marca dokumentacja finansowo-księgowa za 2015 rok została szczegółowo zbadana pod względem formalnym przez biegłego rewidenta z firmy PROFIN p. Annę Borowiec-Rogalską. Opinia jest pozytywna i razem z raportem biegłego rewidenta będzie do wglądu w księgowości i w kancelarii PAU począwszy od maja br.

Na podstawie sprawdzonej przez Komisję Rewizyjną dokumentacji finansowo-księgowej przychodów oraz kosztów i wydatków za rok 2015 stwierdza się co następuje:

I. Salda bankowe na dzień 1 stycznia 2015 r.

rachunek bieżący	2 200 546,74
rachunek funduszu socjalnego	52 261,03
rachunek funduszu celowego BPP	2 152 259,25
pozostałe rachunki	988 085,36
rachunek funduszu na stypendia medyczne imienia prof. Zbigniewa Hermmana	585 442,38
kredyt hipoteczny do spłaty	-731 914,88
kasa	4 929,81

II. Przychody

1. Dotacje MNiSW:	
działalność statutowa	5 978 000,00
dotacja inwestycyjna	–
DUN	108 850,00
Narodowy Program Rozwoju Humanistyki	1 549 807,64
granty	274 462,92
2. Dotacje MSZ	–
3. Dotacje MKiDN	195 445,00
4. Dotacje Fundacji Lanckorońskich:	
stypendia naukowe (razem z londyńskimi)	403 532,77
<i>Acta Nuntiaturae Polonae</i> (redakcja, digitalizacja)	113 704,37
5. Pozostałe przychody statutowe:	
fundusze THL w Paryżu na stypendia naukowe	9 946,81
odsetki od kapitału – BPP	20 605,98
odsetki od kapitału – stypendium medyczne	14 684,38
fundusze na nagrody	54 500,00
Województwo Małopolskie	118 143,40
Urząd Miasta Krakowa	37 764,23
Academia Europea	19 997,00
fundusze na publikacje	15 118,19
sprzedaż wydawnictw własnych	118 242,77
usługi Archiwum Nauki	10 939,02
usługi Biblioteki Naukowej	23 091,61
fundusze na konferencje	42 637,16
6. Przychody z działalności gospodarczej:	
wynajem budynków w Krakowie	1 119 849,02
wynajem budynków w Warszawie	400 745,96
pozostałe przychody operacyjne i finansowe	89 684,83

dotacja NFRZK na remont dużej auli	53 844,17
odszkodowania	500 000,00

Razem przychody: 11 273 597,23

III. Koszty i wydatki

1. Działalność statutowa:	5 978 000,00
działalność organizacyjna	1 506 261,07
działalność wydawnicza	480 755,77
działalność Biblioteki	2 253 080,66
działalność Biblioteki Polskiej w Paryżu	1 500 000,00
działalność Archiwum	205 632,62
współpraca zagraniczna	32 269,88
2. Granty:	274 459,90
konferencje	108 850,00
Narodowy Program Rozwoju Humanistyki	1 549 810,19
program MKiDN	195 445,00
programy MSZ	–
3. Koszty i wydatki Fundacji Lanckorońskich:	
stypendia naukowe	412 646,10
<i>Acta Nuntiaturae Poloniae</i>	113 704,37
4. Pozostałe koszty statutowe:	
THL im. Marii Zdziańskiej-Zaleskiej – 1 stypendium	9 946,81
nagrody za osiągnięcia naukowe – wypłacone	54 500,00
Nagroda im. E. i A. Jerzmanowskich	109 880,95
koszty sesji naukowych współorganizowanych, pozostałych	197 518,18
koszty wydawnictw (wysyłka, publikacje, magazynowanie)	64 852,51
koszty współwydawców pisma internetowego „PAUza”	16 260,16
koszty współwydawania publikacji naukowych „The Polish Review”	14 918,08
Panteon Narodowy	50 000,00
koszty działalności gospodarczej Biblioteki Naukowej	22 847,98
pozostałe koszty działalności statutowej (w tym obsługi i zarządu)	599 661,13
5. Działalność gospodarcza:	
koszty utrzymania domu profesorskiego w Zawoi	78 761,53
koszty utrzymania kamienicy w Warszawie, ul. Lwowska 13	218 729,26

koszty utrzymania Pałacu Rusieckich, ul. Lwowska 13	61 860,27
wynajem budynków w Krakowie	742 642,71
koszty obsługi działalności gospodarczej	300 715,13
pozostałe koszty operacyjne i finansowe	246 125,77
podatek dochodowy	27 342,00

Razem koszty i wydatki: 11 500 322,33

IV. Salda bankowe na dzień 31 grudnia 2015 r.

rachunek bieżący	1 917 501,84
rachunek funduszu socjalnego	65 773,84
rachunek funduszu celowego BPP	2 138 917,89
rachunek funduszu na stypendia medyczne Anny Dyaczyńskiej-Herman i Zbigniewa Hermana	602 059,48
pozostałe rachunki	1 297 598,83
kredyt do spłaty	-629 787,20
kasa	4 115,21

W wyniku kontroli dokumentacji finansowo-księgowej za rok 2015 Komisja Rewizyjna wyciągnęła następujące wnioski:

- Przedstawiona dokumentacja, zbadana też przez biegłego rewidenta, jest przejrzysta, wystarczająco szczegółowa i na ogół pozwala na bezpośrednie porównanie z poprzednimi latami. Pewne, ale niewielkie ograniczenie wynika z wprowadzonych w 2015 roku zmian sposobu księgowania niektórych kosztów, ale należy zaznaczyć, że są to zmiany w kierunku większej przejrzystości w klasyfikacji kosztów.
- Osiągnięcia Polskiej Akademii Umiejętności w zakresie prac Komisji, organizacji lub współorganizacji konferencji, sesji i seminariów naukowych, a także dorobku wydawniczego oraz działalności popularyzacyjnej są utrzymane na poziomie z poprzednich lat. Na uwagę zasługują prace związane z digitalizacją zbiorów PAU.
- Na koniec 2015 roku Polska Akademia Umiejętności wykazała płynność finansową i rezerwę w wysokości ponad 2 000 000 złotych. Jednakże koszty i wydatki wynosiły około 11 500 000 złotych, przekraczając o około 227 000 złotych przychody w wysokości około 11 273 000 złotych, tym samym zmniejszając rezerwę budżetową.
- Podstawą finansowania działalności statutowej PAU jest dotacja z Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego, która od 2009 roku jest

- stała i wynosi 5 978 000 złotych. Koszty i wydatki związane z działalnością statutową PAU w 2015 roku wynosiły około 6 650 000 złotych, a więc przekroczyły tę dotację o około 672 000 złotych. Jest to poprawa w stosunku do roku 2014, kiedy koszty i wydatki na działalność statutową przekroczyły dotację o około 737 000 złotych, ale sprawa wymaga dalszej starannej analizy. W obu latach deficyt pokryty został w głównej mierze z działalności gospodarczej PAU.
- Stałość dotacji z MNiSW stanowi problem wobec poszerzającego się zakresu działalności statutowej, np. związanego z przejściem prac początkowo finansowanych z docelowych dotacji. Przykładem mogą być prace związane z fototeką Lanckorońskich.
 - Analiza wydatków związanych z działalnością statutową PAU pokazuje, że swoboda manewru jest ograniczona, gdyż ponad 4 000 000 złotych stanowią płace i wkład w utrzymanie Biblioteki Polskiej w Paryżu. W 2015 roku nastąpiła podwyżka wynagrodzeń pracowników PAU, średnio o 200 złotych miesięcznie, po wielu latach utrzymywania ich na stałym poziomie. Największą z pozostałych pozycji w budżecie działalności statutowej PAU, wynoszącą około 550 000 złotych, stanowią wydawnictwa. Warto byłoby więc zastanowić się nad obniżeniem kosztów, ale bez straty merytorycznej dla tej bardzo ważnej działalności PAU. W przypadku materiałów z Komisji PAU mogłoby to być stopniowe zastępowanie niektórych materiałów drukowanych przez ich wersje elektroniczne. W przypadku indywidualnych pozycji tematycznych sposobem na oszczędności mogłaby być sprzedaż książek z aktywnym udziałem autorów, którzy najlepiej wiedzą, do kogo dana pozycja jest adresowana.
 - Realizacja większości zadań statutowych związana jest z korzystaniem z usług obcych. Na uwagę zasługują oszczędności uzyskane poprzez lepsze rozeznanie rynku. Planowane są dalsze działania w tym zakresie.
 - Działalność gospodarcza PAU wiąże się głównie z nieruchomościami w Krakowie, Warszawie i Zawoi. W poprzednich latach miały miejsce duże wpływy do budżetu (ponad 2 000 000 złotych w 2014 i 500 000 złotych w 2015), związane z odszkodowaniami, które PAU uzyskała za nieruchomości w Warszawie. W 2016 roku oczekiwana jest jeszcze ostatnia wpłata z tego tytułu w wysokości 300 000 złotych. Te wpływy do budżetu PAU pozwoliły na pokrywanie deficytu działalności statutowej, całkowite przejście własności w nieruchomościach warszawskich oraz na prowadzony obecnie remont w krakowskich budynkach PAU. Bez tych dodatkowych wpływów działalność gospodarcza PAU jest znacznie mniej dochodowa

i gospodarowanie nieruchomościami wymagać będzie starannej analizy.

- Na uwagę zasługuje wzrost aktywności w sięganiu po granty i docelowe dotacje. Widać też aktywność w dziedzinie pozyskiwania sponsorów. Dalsze działania w tych kierunkach mogłyby wspomóc np. działalność wydawniczą i popularyzatorską PAU. Wydaje się, że w tej dziedzinie, w oparciu o piękną tradycję Akademii i osobiste kontakty, wiele mogliby zrobić wszyscy członkowie Polskiej Akademii Umiejętności.

W podsumowaniu protokołu należy stwierdzić, że w 2015 roku Polska Akademia Umiejętności w pełni rozwijała swoją działalność statutową w zakresie badań naukowych, działalności wydawniczej i popularyzatorskiej.

Prof. dr hab. Ryszard Nycz

Prof. dr hab. Leszek Starkel

Prof. dr hab. Agnieszka Zalewska

Uchwała Walnego Zgromadzenia PAU w sprawie nauczania języka łacińskiego i kultury antycznej

W wyniku podjętych w Polsce w ostatnich latach reform język łaciński jest w coraz szybszym tempie eliminowany z programów nauczania w szkołach wyższych. Niemal całkowite usunięcie łaciny z programów szkół średnich i obecne radykalne ograniczanie nauki tego języka w wyższych uczelniach powodują ogromne straty w edukacji polskiej młodzieży. Język łaciński był od wieków fundamentem wielkiej, uniwersalnej tradycji kulturowej oraz warunkiem więzi intelektualnej wszystkich dziedzin wiedzy z zachodnim kręgiem cywilizacyjnym, gdzie łacina wciąż zajmuje ważne miejsce w programach nauczania. Walne Zgromadzenie Polskiej Akademii Umiejętności zwraca się z gorącym apelem do wszystkich kompetentnych osób i instytucji o pilne podjęcie skutecznych działań w celu przywrócenia nauczania języka łacińskiego i wiedzy o kulturze antycznej w Polsce.

Uchwała Walnego Zgromadzenia o przyjęciu sprawozdania finansowego za rok 2015

Walne Zgromadzenie Polskiej Akademii Umiejętności na posiedzeniu w dniu 18.06.2016 postanawia przyjąć sprawozdanie finansowe za rok 2015.

Uchwała Walnego Zgromadzenia o pokryciu straty za rok 2015

Walne Zgromadzenie Polskiej Akademii Umiejętności na posiedzeniu w dniu 18.06.2016 postanawia, że strata bilansowa za rok 2015 w kwocie 226 725,10 zł zostanie pokryta z funduszu zapasowego PAU.

Posiedzenia PAU

WYDZIAŁY

Wydział I Filologiczny

Dyrektor: Lucjan Suchanek
Wicedyrektor: Jan Michalik
Sekretarz: Roman Mazurkiewicz

- 23.10.2015 – Prof. Jan Okoń, *Pierwszy polski żywot św. Kazimierza i jego autor*
- 13.11.2015 – Prof. François Rosset, *Filologiczne problemy z Janem Potockim*
- 15.01.2016 – Prof. Antoni Ziemba, *Sprawczość rzeczy. O sztuce północnoeuropejskiej XIV–XV wieku*
- 12.02.2016 – Prof. Maria Korytowska, *Akrasia (słaba wola) w filozofii i literaturze*
- 18.03.2016 – Prof. Kazimierz Korus, *Platon. Poeta czy filozof?*
- 15.04.2016 – Prof. Marek Stachowski, *Trzej polscy leksykografowie w Jakuji, czyli o korzyściach płynących z niewiedzy*
- 13.05.2016 – Prof. Arkadiusz Bałajewski, *Praca ludzka w świetle współczesnych świadectw literackich*
- 16.06.2016 – Prof. Maryla Laurent-Zielińska, *Julia Lachowicz-Duval (Lwów 1878 – Paryż 1957), czyli o zmaganiach polskich emigrantek we Francji międzywojennej*

Wydział II Historyczno-Filozoficzny

Dyrektor: Andrzej Mączyński
Wicedyrektor: vacat
Sekretarze: Andrzej Kastory, Jacek Purchla

- 19.10.2015 – Prof. Feliks Kiryk, *Małopolskie miasta prywatne XIII–XVI wieku*
- 23.11.2015 – Dr hab. Dariusz Dąbrowski, prof. nadzw. UKW, *Kronika halicko-wołyńska. O potrzebie nowego krytycznego wydania źródła oraz jego tłumaczenia na język polski*
- 15.02.2016 – Dr Marzena Woźny, *Włodzimierz Demetrykiewicz (1859–1937) – członek PAU, prehistoryk z przelomu epok*
- 11.04.2016 – Prof. Andrzej Kastory, prezentacja przygotowywanej do wydania pracy pt. *Jugosławia w polityce Stanów Zjednoczonych, Wielkiej Brytanii i Związku Sowieckiego w latach 1948–1956*
- 16.05.2016 – Prof. Krzysztof Prokop, *Codex Myszkovianae Ordinationis Diplomaticus Gerarda Labudy. Zamyśl edycji w stulecie urodzin Uczzonego*
- 27.06.2016 – Prof. Jan Machnik, *Rubieże kulturowe w czasach prahistorycznych w świetle odkryć polsko-ukraińskiej ekspedycji w dorzeczu Górnego Dniestru*

Wydział IV Przyrodniczy

Dyrektor: vacat

Wicedyrektor: Tadeusz Niedźwiedź

Sekretarze: Eżbieta Pyza, Jerzy Starzyk

- 21.10.2015 – Prof. Tadeusz Chrobak, *Mapa cyfrowa i jej przydatność w społeczeństwie informacyjnym*

Wydział V Lekarski

Dyrektor: Wiesław Pawlik

Wicedyrektor: Jan Albrecht

Sekretarz: Tomasz Brzozowski

- 20.10.2015 – Prof. Andrzej Surdacki, *Tlenek azotu a miażdżyca – aktualny stan wiedzy*

KOMISJE

Wydziałowe

KOMISJE WYDZIAŁU I FILOLOGICZNEGO

Komisja Filologii Klasycznej PAU

Przewodniczący: Stanisław Stabryła
Zastępca przewodniczącego: Joachim Śliwa
Sekretarz: Kazimierz Korus

Posiedzenia

Prof. Stanisław Stabryła, *Prefiguracje antyczne w poezji Andrzeja Zajączkowskiego*
Dr hab. Joanna Komorowska, *Hannibal w Gades: rzecz o sztuce poetyckiej Siliusa Italicusa*
Dr hab. Marek Hermann, *Protagoras – homo mensura*
Prof. Marek Wilczyński, *Czwarta wojna punicka w literaturze i rzeczywistości*
Dr Jacek Hajduk, „*Satyricon*” Petroniusza w świetle współczesnej teorii narracji
Prof. Maria Maślanka-Soro, *Wergiliusz Dantego: mistrz czy uczeń?*
Prof. Sławomir Sprawski, *Tatuaż herosa. Zapomniany element obyczajowości greckiej epoki archaicznej?*
Dr Michał Bzinkowski, *Personifikacja śmierci – postać Charosa w nowogreckiej tradycji ludowej*

Sesje

„Kryzys nauczania łaciny – kryzys kultury”

Komisja Neofilologiczna PAU

Przewodniczący: Barbara Sosień
Zastępca przewodniczącego: Marta Gibińska-Marzec
Sekretarz: Ewa Łukaszyk

Posiedzenia

Prof. Urszula Dąbmska-Prokop, *O powieści Josepha Malègue’a ciąg dalszy*

- Prof. Jadwiga Kita-Huber, *Zalążki pisarstwa. O zbiorze ekscerptów Jean Paula Richtera*
- Dr Monika Coghen, *O powieściach poetyckich Byrona raz jeszcze – popularne romanse czy kwintesencja romantyzmu*
- Prof. Jerzy Brzozowski, *Problem stylizacji w przekładzie*
- Prof. Marta Gibińska-Marzec, *Shakespeare polityczny*
- Dr Danuta Kucala, *Anglicyzmy w języku hiszpańskim i polskim*
- Prof. Jadwiga Miszalska, *Archeologia przekładu. Relacje jezuickie z Dalekiego Wschodu w XVII-wiecznej Polsce*
- Prof. Maria Kłańska, *Poetyckie uniwersum Rose Auslaender*

Komisja Historii Sztuki PAU

- Przewodniczący: Adam Małkiewicz
Zastępca przewodniczącego: Jan K. Ostrowski
Sekretarze: Kazimierz Kuczman, Joanna Ziętkiewicz-Kotz

Posiedzenia

- Prof. Albert Boesten-Stengel, *Drawing process, forces and motion in Leonardo's Battle of Anghiari*
- Dr Wojciech Walanus, *Z dziejów fotograficznej dokumentacji polskiego dziedzictwa kulturowego: kampanie inwentaryzacyjne Adolfa Szyszko-Bohusza i Stefana Zaborowskiego*
- Prof. Jan Ostrowski, *Od rycerskich znaków do naturalistycznego odwzorowania. Nietypowe metody upamiętniania zmarłych w średniowiecznej i nowożytnej Europie*
- Mgr Krzysztof Czyżewski, *Nowe spojrzenie na ołtarz główny katedry krakowskiej*
- Prof. Teresa Grzybkowska, *Sofiówka – ogród filozoficzny na Ukrainie. Niezwykłe dzieło kultury staropolskiej*
- Dr Waldemar Komorowski, *Gotyk w architekturze Małopolski pierwszej połowy wieku XVI. Zarys zagadnienia, przegląd problematyki*
- Dr Katarzyna Płonka-Bałus, *En grant affection: niezwykle portret Jana Chenarta we francuskim modlitewniku z drugiej połowy XV w. w Bibliotece Czartoryskich*
- Dr Beata Biedrońska-Słotowa, *Kolekcja tkanin wschodnich z kościoła Mariackiego w Gdańsku. Systematyka i historia.*
- Dr Józef Skrabski, *Kościół św. Stanisława i hospicjum polskie w Rzymie*

Komisja Kultury Słowian PAU

Przewodniczący: Lucjan Suchanek

Zastępca przewodniczącego: Maria Dąbrowska-Partyka

Sekretarz: Hanna Kowalska-Stus

Posiedzenia

Prof. Anna Rażny, *Heroizm w GUŁagu*

Ks. dr Łukasz Laskowski, *Model bohatera biblijnego w świetle grecko-rzymskich wzorców heroicznych. (Od greckich tragedii, przez apokryfy, po heroizm Pawła z Tarsu)*

Prof. Bogusław Dopart, *Buntownik, bohater, nadczłowiek w poezji polskiego romantyzmu*

Mgr Jakub Kudroń, *Świętość – duchowy heroizm i jego wymiar polityczny w kontekście kultury rusko-prawosławnej*

Dr hab. Urszula Cierniak, *Święci wojownicy czy fanatycy? Wokół pytań o heroizm i martyrologię staroobrzędowców*

Prof. Katarzyna Duda *(Anty)heroizm życia codziennego. Na podstawie wybranych utworów współczesnej literatury rosyjskiej*

Dr hab. Małgorzata Abassy, *Wzór męczeństwa i typy męczenników w szykim islamie*

Ks. dr hab. Jan Nowak, *Życie i heroizm ks. Władysława Bukowińskiego w Kazachstanie. W przededniu beatyfikacji*

Sesje

„Słowianie – problemy geokultury”

KOMISJE WYDZIAŁU II HISTORYCZNO-FILOZOFICZNEGO

Komisja Środkowoeuropejska PAU

Przewodniczący: Jan Machnik

Zastępcy przewodniczącego: Andrzej Essen, Irena Stawowy-Kawka

Sekretarz: Mirella Korzeniewska-Wiszniewska

Posiedzenia

Dr Paweł Skorut, *Front Jedności Narodu. Od narodzin idei do upadku politycznego pozoru*

Dr Paweł Nowakowski, *Okoliczności debat religijnych w Czechach XV w.*

- Prof. Mirosław Dymarski, *Nikola Pašić (1845–1926) – serbski radykalny konserwatysta*
- Dr Rafał Woźnica, *Uwarunkowania przywództwa politycznego Symeona II Sakskoburggotskiego*
- Prof. Jarosław Stolicki, *Wpływ powstania Chmielnickiego na zmiany w układzie sił społeczno-politycznych w Europie Środkowej i Wschodniej*

„Mniejszości narodowe na Bałkanach na przełomie XX i XXI wieku”:

- Prof. Irena Stawowy-Kawka, *Wpływ mniejszości narodowych – greckiej w Albanii i albańskiej w Grecji – na relacje grecko-albańskie po 1991 roku*
- Prof. Mirosław Dymarski, *Mozaika narodowościowa w Czarnogórze a problem koegzystencji*
- Dr Rafał Woźnica, *Partie polityczne i reprezentacja mniejszości w Bułgarii i Macedonii.*
- Dr Mirella Korzeniewska-Wiszniewska, *Polityka etniczna Republiki Serbii wobec mniejszości po 2009 r.*
- Dr hab. Krzysztof Nowak, *Między regionalizmem a nacjonalizmem. Polityczne oblicza śląskości*

„Wkład polskiej emigracji politycznej w rozwój pokojowej idei integracji Europy (1940–1989)”:

- Prof. Józef Łaptos, *Organizacyjne ramy działalności polskiej emigracji politycznej po II wojnie światowej*
- Dr hab. Inga Kawka, *Działalność Jana Kulakowskiego na rzecz Polski w europejskim ruchu syndykalistycznym*
- Dr Wojciech Prazuch, *Współpraca polskich środowisk emigracyjnych we Francji z opozycją demokratyczną w PRL w latach 80. XX wieku*
- Prof. Alain Soubigou, *Jaworzina, 1919–1923, polonaise ou tchécoslovaque? Les contradictions de la politique étrangère française (Sprzeczności w polityce zagranicznej Francji wobec polsko-czechosłowackiego konfliktu o Jaworzynę 1919–1923)*
- Prof. Artur Patek, *Polska emigracja niepodległościowa w Tel Awiwie po drugiej wojnie światowej (1945–1948)*
- Dr hab. Andrzej Florian Dubicki, *Współpraca polsko-rumuńska w latach 1949–1962 w ramach RWPG*

Sesje

„Zagrożenia – wyzwania – szanse bezpieczeństwa europejskiego” – polsko-ukraińska konferencja naukowa

Komisja Wschodnioeuropejska PAU

Przewodniczący: Krzysztof Stopka

Zastępca przewodniczącego: Maria Strycharska-Brzezina

Sekretarze: Andrzej A. Zięba, Helena Duć-Fajfer

Posiedzenia

Ks. bp. dr Krzysztof Nitkiewicz, *Współczesny katolicyzm ormiański*

„Porozmawiajmy o Armenii”:

Maciej Falkowski, *Pomoc rozwojowa w Armenii. Problemy i wyzwania*

Komisja Historii i Kultury Żydów PAU

Przewodniczący: Maria Kłańska

Zastępcy przewodniczącego: Leszek Hońdo, Michał Galas

Sekretarz: Magdalena Ruta

Posiedzenia

Dr. hab. Adam Kaźmierczyk, *Nawrócenie Żydów. Misja polskiego Kościoła. Prawda czy mit?*

Prof. Czesław Brzoza, *Kontrowersje wokół połączenia gmin krakowskiej i podgórskiej w latach międzywojnia*

Prof. Anna Landau-Czajka, *My, oni, obcy, wrogowie? Polskojęzyczna prasa żydowska II RP o Polakach*

Dr Joanna Lisek, *Początki poezji kobiet w nowoczesnej literaturze jidysz*

Dr Marek Tuszewicki, *Choroba i sposoby leczenia w kulturze Żydów aszkenazyjskich XIX i XX w.*

Dr hab. Magdalena Sitarz, dr hab. Andrzej Pawelec, *„Pieśń o zamordowanym żydowskim narodzie” Icchaka Kacnelsona – historia przekładów*

Prof. Aleksander Skotnicki, *Szpital Gminy Żydowskiej w Krakowie w latach 1866–1941*

Dr hab. Leszek Hońdo, *Nazistowskie antropologiczne badania Żydów – Tarnów 1942 rok*

Komisja Prehistorii Karpat PAU

Przewodniczący: Jan Machnik

Zastępcy przewodniczącego: Janusz K. Kozłowski, Michał Parczewski

Sekretarze: Paweł Valde-Nowak, Kazimierz Szczepanek

Pełnomocnik ds. wydawnictw: Zenon Woźniak

Posiedzenia

Prof. Andrzej Pelisiai, *Najnowsze odkrycia archeologiczne w Bieszczadach Wysokich*

Prof. Przemysław Makarowicz, *Kurhany z początku epoki brązu w miejscowości Bukówna na Wschodnim Podkarpaciu*

Prof. Sylwester Czopek, prof. Jan Machnik, dr Wojciech Pasterkiewicz, *Między Wschodem a Zachodem. Znaczenie badań wielokulturowych stanowisk archeologicznych w Bykowie koło Drohobycza* – wykład połączony z promocją książki dotyczącej tego zagadnienia

Mgr Jan Gancarski, *Odkrycie grodziska z epoki brązu w Brzezówce, pow. Jasło*

Komisja Nauk Ekonomicznych PAU

Przewodniczący: Roman Niestrój

Zastępca przewodniczącego: Jacek Osiewalski

Sekretarz: Henryk Gurgul

Posiedzenia

Prof. Jacek Osiewalski, *Zagregowane funkcje produkcji a dynamiczne modele GDP – porównanie bayesowskie (Aggregate production functions and dynamic GDP models – a Bayesian comparison)*

Prof. Henryk Gurgul, *Wpływ amerykańskich ogłoszeń makroekonomicznych na śróddzienne zależności przyczynowe na giełdowych rynkach akcji: wyniki badań empirycznych dla wybranych krajów Europy Środkowej (Intraday causalities in response to U.S. macroeconomic news announcements: Evidence from Central Europe)*

Prof. Zbigniew Ziolo, *Przestrzeń geograficzna jako miejsce gospodarowania*

Dr hab. Zbigniew Dresler, *Sytuacja finansowa przedsiębiorstw a inwestycje w Polsce w latach 1991–2014*

Dr hab. Ryszard Szewczyk, *Refleksje na temat sprawiedliwości dystrybtywnej J. Rawlsa*

Dr Leopold Zgoda, *Wojciecha Gasparskiego kryterium „potrójnego E”*

Komisja Historii Wojen i Wojskowości PAU

Przewodniczący: Michał Baczkowski

Zastępca przewodniczącego: Andrzej Wojciech Essen

Sekretarz: Marek Herma

Posiedzenia

- Dr hab. Piotr Olender, *Narodziny strategii wojny krążowniczej. Organizacja działalności francuskich korsarzy za panowania Ludwika XIV*
- Prof. Krzysztof Kawalec, *Zmierch pancernika*
- Prof. Alina Fita-Więckowska, *Plk Józef Spychalski ps. „Luty” komendant Okręgu Kraków AK*
- Dr Grzegorz Chomicki, *Stanisław Ledóchowski jako polityk i wojskowy. W związku z rocznicą konfederacji tarnogrodzkiej*
- Dr hab. Aleksander Woźny, *Aresztowanie gen. Stefana Roweckiego ps. „Grot” w świetle filmu pt. „O coś więcej niż przetrwanie”. Fakty a scenariusz*
- Prof. Michał Klimecki, *Wrogowie i sojusznicy. Polsko-ukraińskie stosunki wojskowe 1918–1920*
- Dr hab. Krzysztof Filipow, *Rumuni – kawalerowie orderu Virtuti Militari*
- Prof. Tadeusz Dubicki, *Pplk Bolesław Ziemiański – szef ochrony marszałka Piłsudskiego*
- Dr hab. Michał Jan Stachura, *Studia oblicza pola bitwy – nowa narracja czy nowa metoda historii starożytnej wojskowości*

Komisja Etnograficzna PAU

Przewodniczący: Róża Godula-Węclawowicz

Zastępca przewodniczącego: Janusz Barański

Sekretarz: Renata Hołda

Posiedzenia

- Dr Aleksandra Rzepkowska, *Kulturowe aspekty nazw własnych. Miejskie wędrówki i eksploracje*
- Dr Marek Pawlak, *Zawstydzona tożsamość. Wyobrażenia i relacje władzy w życiu polskich migrantów poakcesyjnych*
- Dr Kamila Baraniecka, *O odtwarzaniu miasta w mieście: sakralizacja przestrzeni w misteriach Męki Pańskiej na przykładzie Bydgoszczy oraz Poznania*
- Dr Anna Romanowicz, *Projekt „empowerment”, czyli czy (i jak) zwalczyć prostytucję? O działaniach wybranych organizacji pozarządowych w Delhi*
- Prof. Hanna Magdalena Zowczak, *Religijność ludowa a kultura popularna, czyli o walce postu z karnawalem*
- Dr hab. Adam Pomieciński, *Radykalne miasta. Ruch anarchistyczny jako ruch miejskiego protestu*

Dr Piotr Kletowski, *Antropologia audiowizualna – dyscyplina naukowa czy propozycja metodologiczna*

KOMISJE WYDZIAŁU III MATEMATYCZNO-FIZYCZNO-CHEMICZNEGO

Komisja Astrofizyki PAU

Przewodniczący: Andrzej Staruszkiewicz
Zastępca przewodniczącego: Lech Sokółowski
Sekretarz: Andrzej Odrzywołek

Posiedzenia

Dr hab. Łukasz Stawarz, *Kosmiczne źródła promieni kosmicznych i promieniowania gamma*
Dr hab. Sebastian Kubis, *Różne oblicza gwiazd neutronowych*
Dr hab. Jacek Niemiec, *Astrofizyczne PeVatrony*
Dr hab. Marian Soida, „LOFAR”
Prof. Wojciech Florkowski, *Przejście fazowe QCD we Wczesnym Wszechświecie*

Komisja Układów Złożonych PAU

Przewodniczący: Jerzy Jurkiewicz
Sekretarze: Paweł Góra, Zdzisław Burda

Posiedzenia

Prof. Romuald A. Janik, *A Kaggle competition on brain EEG*
Prof. Piotr Bizoń, *100 lat ogólnej teorii względności*
Prof. Zdzisław Burda, *Modelowanie rozkładu bogactwa*
Dr Pierpaolo Vivo, *Whitening the black swan: rare and extreme events from a physicist's perspective*
Dr hab. Katarzyna Sznajd-Weron, *Czy psychologia może się spotkać z fizyką?*

Sesje

„From particle physics to biological modelling – in search of beauty in nature”

Konkurs o puchar PUTYY, nagroda za najlepszy sondaż wyborczy

Komisja Nauk Technicznych PAU

Przewodniczący: Kazimierz Furtak

Zastępcy przewodniczącego: Zenon Waszczyszyn, Jerzy Lis

Sekretarz: Wojciech Mitkowski

Posiedzenia

Prof. Roman Bogacz, *Wybrane zjawiska dynamiczne, istotne w układach kolejowych dużych prędkości*

Dr hab. Bartłomiej Andrzejewski, *Nadprzewodniki jednowymiarowe: metody wytwarzania i właściwości*

Prof. Ludwik Błaż, *Wybrane problemy w procesach wytwarzania metalicznych materiałów kompozytowych*

KOMISJE WYDZIAŁU IV PRZYRODNICZEGO

Komisja Nauk Rolniczych, Leśnych i Weterynaryjnych PAU

Przewodniczący: Jerzy Starzyk

Zastępca przewodniczącego: Jan Szarek

Sekretarz: Józef Walczyk

Posiedzenia

Dr inż. Michał Bochenek, *Regulacja płci u ssaków*

Dr hab. Joanna Makulska, *Optymalizacja decyzji w rolnictwie i ochronie środowiska*

Dr hab. Stanisław Małek, *Uwarunkowania jakości wód źródeł w obszarach leśnych Karpat*

Sesje

„Utilization of Agricultural and Forest Machinery in research and teaching”

Komisja Geoinformatyki PAU

Przewodniczący: Tadeusz Chrobak

Zastępcy przewodniczącego: Marian Noga, Jan Olędzki

Sekretarz: Konrad Eckes

Pełnomocnik ds. wydawnictw: Krystian Pyka

Posiedzenia

Dr inż. Krystian Kozioł, *Znaczenie punktów stałych w generalizacji dla MRDB*

- Mgr inż. Michał Lupa, *Geowizualizacja z parametrami wpływającymi na percepcję treści mapy cyfrowej*
- Dr hab. inż. Przemysław Kupidura, *Granulometria obrazowa i jej wykorzystanie w klasyfikacji treści zdjęć satelitarnych*
- Dr inż. Artur Krawczyk, *Rozwój oprogramowania geoinformacyjnego dla górnictwa w kraju i na świecie, wybrane zagadnienia*
- Mgr inż. Mateusz Jabłoński, *Narzędzia geoinformacyjne wykorzystywane w promocji, ochronie i inwentaryzacji zabytków*
- Mgr inż. Monika Żogała, *Analizy wpływów wstrząsów górniczych na obiekty budowlane we wspomaganiu systemem ArcGIS*
- Dr hab. inż. Adam Piórkowski, *Konstrukcja „map optymalnych czasów dojazdów” dla potrzeb służby cywilnej*
- Prof. Jacek Kozak, *Rekonstrukcja długookresowych zmian powierzchni lasów za pomocą różnorodnych danych przestrzennych: wybrane problemy metodyczne*

Komisja Biologii Rozwoju PAU

Przewodniczący: Elżbieta Pyza
Zastępca przewodniczącego: Andrzej Joachimiak
Sekretarz: Mariusz Jaglarz

Posiedzenia

- Dr hab. Elżbieta Kołaczkowska, *Mikroskopia in vivo: o tym jak neutrofile łapią bakterie w sieci (NET)*
- Dr hab. Małgorzata Kotula-Balak, *Ksenoestrogeny a hormonalna czynność gonady męskiej*

Sesje

XXXII Konferencja Embriologiczna „Rośliny – Zwierzęta – Człowiek”

Komisja Paleogeografii Czwartorzędu PAU

Przewodniczący: Marek Krąpiec
Zastępcy przewodniczącego: Henryk Kubiak, Dorota Nalepka
Sekretarz: Aldona Mueller-Bieniek
Delegat ds. wydawnictw: Włodzimierz Margielewski

Posiedzenia

- Jacek B. Szmańda, Tomasz Kalicki, Edyta Łokas, Anna Michno, Barbara Radwanek-Bąk, Przemysław Wachniew, Piotr Szwarczewski, *Litologia, wiek i skażenie metalami ciężkimi aluwiołów pozakorytowych Wisły w Tyńcu*

- Prof. Kazimierz Klimek, dr Beata Woskowicz-Ślęzak, *Słowianie w środowisku przyrodniczym zachodniego skłonu Płaskowyżu Rybnickiego*
- Prof. Leszek Starkel, dr hab. Piotr Gębica, dr inż. Joanna Danuta Micheżyńska, *Historia fluwialna Kotlin Podkarpackich w czasie ostatniego zlodowacenia (60–8 ka cal BP)*
- Dr hab. Aldona Mueller-Bieniek, prof. dr hab. Ryszard Grygiel, dr Joanna Pyzel, mgr Błażej Muzolf, *Początki rolnictwa na Kujawach z uwzględnieniem najnowszych badań archeobotanicznych ze stanowiska Ludwinowo 7*
- Piotr Kittel, Andrey Mazurkevich, Tomasz Kalicki, Mateusz Płóciennik, Dominik Pawłowski, Renata Stachowicz-Rybka, *Badania przyrodnicze w neolitycznym mikroregionie osadniczym w dolinie Seretyka i (Zachodnia Rosja)*
- Prof. Małgorzata Latałowa, dr Marcelina Zimny, dr Anna Pędziszewska, dr Joanna Święta-Musznicka, dr hab. Danuta Drzymulska, prof. Ryszard K. Borówka, *Paleoekologiczny zapis późnoholocenijskich zmian klimatu, dynamiki zbiorowisk leśnych i działalności człowieka w osadach torfowisk Białowieskiego Parku Narodowego*
- J. Wilczyński, G. Lengyel, A. Pryor, P. Mroczek, B. Kufel-Diakowska, M. Moskal-del Hoyo, O. Žaár, P. Šída, *Inwentarze kamienne późnograweckich stanowisk Europy Centralnej na tle danych paleośrodowiskowych*
- Dr hab. Aldona Mueller-Bieniek, dr hab. Maria Lityńska-Zajac, dr hab. Marek Nowak, mgr Magda Kapcia, *Badania izotopów stabilnych węgla i azotu w szczątkach archeobotanicznych jako narzędzie w rekonstrukcji warunków środowiskowych, metod uprawy i paleodiety*

Sesje

„The «Polgar island» (Eastern Hungary): environment, settlement structure and interregional contacts from the Middle Neolithic to the Copper Age”

„Zagrożenia środowiska Ziemi”

Komisja Geograficzna PAU

Przewodniczący: Kazimierz Krzemień

Zastępcy przewodniczącego: Adam Kotarba, Tadeusz Niedźwiedź

Sekretarz: Bolesław Domański

Posiedzenia

Prof. Maria Łanczont, prof. Teresa Madeyska, prof. Oleksandr Sytnyk, prof. Maryna Komar, prof. Beata Hołub, *Warunki lokalizacji osadnictwa paleolitycznego w krajobrazach Wschodniego Przedkarpacia i Podola*

Prof. Tomasz Kaczmarek, *Ustroje administracyjne i funkcjonowanie obszarów metropolitalnych w Europie*

Prof. Adam Łajczak, *Naturalne i antropogeniczne uwarunkowania górnej granicy lasu na Babiej Górze*

Dr Jarosław Działek, dr Wojciech Biernacki, *Powódź – zjawisko przyrodnicze czy wydarzenie społeczne?*

Dr Łukasz Wiejaczka, *Wpływ zbiorników zaporowych na warunki termiczne rzek karpaccich*

Prof. Iwona Sagan, *Geograficzne badania miast na tle ewolucji paradygmatów naukowych i koncepcji polityki miejskiej*

Dr Wojciech Jarczewski, *Znaczenie rewitalizacji w procesie rozwoju polskich miast*

Prof. Stefan Skiba, *Nowa systematyka gleb Polski*

Sesje

„Współczesne problemy naukowe Tatr”

Międzywydziałowe

Komisja Zagrożeń Cywilizacyjnych PAU

Przewodniczący: Zygmunt Kolenda

Zastępcy przewodniczącego: Joanna Kurczewska, Janusz Szmyd

Sekretarze: Stanisław Nagy, Marcin Ślarzyński

Posiedzenia

Prof. Leszek Starkel, *Zagrożenia zasobów środowiska naturalnego ziemi – czy historia się powtarza?*

Prof. Włodzimierz Korohoda, *Biologia a medycyna – kontrowersje, nadzieje i zagrożenia*

Dr hab. Urszula Jarecka, *Świat nad przepaścią... Zagrożenia cywilizacyjne związane z nowoczesną wojną*

Prof. Wiesław Gumuła, *Finansowe źródło przełomu cywilizacyjnego XXI wieku*

Prof. Jerzy Niewodniczański, *Zagrożenia bronią jądrową*

Prof. Jan Woleński, *Czy nauka może zgubić cywilizację?*

Dr hab. Dariusz Niedźwiecki, *Dlaczego migracja nie jest zagrożeniem cywilizacyjnym?*

Sesje

„Zagrożenia środowiska Ziemi”

Komisja Historii Nauki PAU

Przewodniczący: Jan Woleński

Zastępca przewodniczącego: Jerzy Kreiner

Sekretarz: Michał Kokowski

Posiedzenia

Prof. Michał Kokowski, *Indeks Hirscha publikacji Mikołaja Kopernika i pogrom polskiej humanistyki*

Dr hab. Jacek Rodzeń, „*Chemiccy są jak kucharze...*” – początki chemicznej analizy instrumentalnej w świetle wynalazków przyrządów optycznych w pierwszej połowie XIX wieku

Prof. Zbigniew Wójcik, *Historia polskich badań Syberii*

Dr hab. Adam Redzik, *Academia Militans – rzecz o Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie*

Dr Tomasz Pudłocki, *Kontakty intelektualne polskich i amerykańskich humanistów w latach 1918–1939*

Dr Przemysław Żukowski, *Wydział Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego w okresie II Rzeczypospolitej (wybrane zagadnienia)*

Dr Andrew Schumann, *Grekobuddyzm i jego wpływ na kulturę i naukę*

Prof. Stefan Witold Alexandrowicz, *Alojzy Alth – adwokat i geolog*

Prof. Janusz Kotlarczyk, *Badania interdyscyplinarne kopca Kraka. Wyniki, zaniechania i mity*

Dr hab. Piotr Krzywić, *Robert Townson (1762–1827) i jego podróż geologiczna w Tatry i do Wieliczki*

Sesje

„Humanistyczne pasje polskich przyrodników XIX–XX w.”

Komisja PAU do Oceny Podręczników Szkolnych

Przewodniczący: Andrzej Kastory

Zastępcy przewodniczącego: Janusz Kuczyński, Maciej Kawka

Sekretarz: Grzegorz Chomicki

Posiedzenia

I. „Rola edukacji historycznej we współczesnej polityce historycznej Rosji”

Tomasz Graff – recenzja podręcznika: *Roman Czaja, Małgorzata Strzelecka, Jan Wroniszewski, „Historia 1. Średniowiecze, zakres rozszerzony”, cz. 2, Seria „Ciekawi świata”, OPERON (numer dopuszczenia MEN 478/2/2012)*

Marek Ferenc – recenzja podręcznika: *Janusz Ustrzycki, Mirosław Ustrzycki, „Historia 2. Od renesansu do trzeciego rozbioru Rzeczypospolitej, zakres rozszerzony”, Seria „Ciekawi świata”, OPERON (numer dopuszczenia MEN 478/3/2013)*

Jolanta Michałek, *Rola edukacji historycznej we współczesnej polityce historycznej Rosji*

II. „Argumentacja w podręczniku”

Dr Ireneusz Krech – recenzja podręcznika: *M. Karpiński, M. Dobrowolska, J. Lech, „Matematyka 1–3. Podręcznik dla liceum i technikum, Zakres podstawowy”, Gdańskie Wydawnictwo Oświatowe, 2014*

Dr Irena Trzcieniecka-Schneider, *Argumentacja w podręcznikach*

Prof. Zenon Uryga, *Antynomie licealnych podręczników literatury*

III.

Prof. Michał Szurek – recenzja podręcznika: *M. Karpiński, D. Dobrowolska, M. Braun, J. Lech, „Matematyka, klasy 1–3 liceum i technikum, zakres podstawowy”, Gdańskie Wydawnictwo Oświatowe, 2012–2014*

Prof. Maciej Kawka, *Strategie dyskursywne w podręcznikach szkolnych*

Ks. dr hab. Michał Drożdż, *Między sacrum treści a profanum form dydaktycznych. Próba analizy podręczników do katechezy dla szkoły średniej*

IV.

Zofia Stasička – recenzja podręcznika: *M. Czaja, A. Smaga, „Chemia 2. Podręcznik dla szkół ponadgimnazjalnych, zakres rozszerzony”, OPERON 2013 (nr dopuszczenia 636/2/2013)*

Anna Kolasa – recenzja podręcznika: *Bożena Karawajczyk, Małgorzata Czaja, Marek Kwiatkowski, „Chemia 3, podręcznik dla szkół ponadgimnazjalnych, zakres rozszerzony”, Seria „Ciekawi świata”, OPERON, 2014, ISBN 978-83-7680-979-3*

Janusz Nowakowski – *Ocena ogólna e-podręczników do chemii dla III i IV etapu edukacyjnego na tle e-podręczników do innych przedmiotów*

matematyczno-przyrodniczych, opracowanych w ramach projektu koordynowanego przez Ośrodek Rozwoju Edukacji
Dr hab. Henryk Cudała, *Podręczniki szkolne w procesie kształcenia kultury literackiej*

Komisja Spraw Europejskich PAU

Przewodniczący: Michał Turała
Zastępca przewodniczącego: Bolesław Ginter
Sekretarze: Maria Nowakowska, Jerzy Zdrada

Posiedzenia

Dr Elżbieta Skotnicka-Illasiewicz, *Elity administracji rządowej w realizacji zadań Unii Europejskiej*
Prof. Nina Półtorak, *Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej – skutki w prawie konstytucyjnym i orzecznictwie sądowym*
Prof. Michał Turała, *CERN i kraje Europy Wschodniej w czasach „zimnej wojny”*
Prof. Aleksander Surdej, *Euro a dynamika przemian Unii Europejskiej*
Rasa Rimickaitė, *W osiemdziesiąt dni dookoła świata. O litewsko-polskich relacjach kulturalnych, zwłaszcza w kontekście ostatnich 25 lat niepodległości*
Rafał Rogala, *Polska krajem migracji? Rozważania o przyszłości polskiej polityki migracyjnej w dobie kryzysu*
Prof. Jerzy Niewodniczański, *Międzynarodowa Agencja Energii Atomowej i jej rola w utrzymaniu pokoju jądrowego*
Prof. Roman Kuźniar, *Europejski kryzys i polski zwrot*

Komisja Filozofii Nauk PAU

Przewodniczący: ks. Michał Heller
Zastępcy przewodniczącego: Andrzej Staruszkiewicz, ks. Janusz Mączka
Sekretarze: ks. Wojciech Grygiel, Paweł Polak

Posiedzenia

Prof. Andrzej Bielecki, *Zjawisko życia w świetle cybernetyki*
Dr Marcin Skulimowski, *Ontologia mechaniki kwantowej i jej wykorzystanie*
Dr Mateusz Hohol, *Jak umysł konstruuje geometrie?*
Dr hab. Zdzisław Gołda, *Perturbacje od starożytności do dziś, czyli co łączy Neptuna, kosmologię i kwanty*

- Prof. Jerzy Stelmach, *Resentyment jako źródło przekonań normatywnych*
Chris Corbally, Margaret Rappaport, *The Human Hearth and the Dawn of Morality*
Dr Magdalena Senderecka, *Mózg a wiara. Neuronalne korelaty przekonań religijnych*

Sesje

XX Krakowska Konferencji Metodologiczna „Filozofia w nauce”

Komisja PAU do Badań Diaspory Polskiej

Przewodniczący: Zygmunt Kolenda

Zastępcy przewodniczącego: Dorota Praszalowicz, Adam Stefan Walaszek

Sekretarz: Janusz Pezda

Posiedzenia

Inga Walc, *Emigracyjne archiwum rodziny Chodzków: studium przypadku*
Prof. Halina Florkowska-Frančić, *Powrót zbiorów rapperswilskich do Kraju po I wojnie światowej. Z perspektywy szwajcarskiej*

Prof. Norbert Kasparek, *Polacy na Litwie – dziś. Losy i trudne trwanie*

Dr Krzysztof Smolana, *Tadeusz Łepkowski – emigrant i historyk*

Janusz Nowak, *Józef Czapski i jego archiwum z Maisons-Laffitte*

Prof. Henryk W. Żaliński, *Profesor Marian Tyrowicz – historyk Wielkiej Emigracji*

Prof. Roman Dąbek, *Dzieło Kopernika w myśli naukowej Nowej Hiszpanii i Meksyku*

Komisja Przyrodniczo-Medyczna PAU (Wrocław)

Przewodniczący: Czesław Radzikowski

Zastępca przewodniczącego: Aleksandra Klimczak

Sekretarz: Katarzyna Prosek

Posiedzenia

Prof. Antoni Więdłocha, *Fibroblastyczny czynnik wzrostu – filogeneza i mechanizm przekazywania sygnału*

Prof. Leszek Ignatowicz, *Wpływ flory bakteryjnej jelita na rozwój odpowiedzi immunologicznej*

Dr Katarzyna Białkowska, *Rola kindlin w przekazywaniu sygnałów przez integriny w procesach fizjologicznych i patologicznych*

Prof. Janusz Pawęska, *Wybuch choroby wirusowej Ebola w Zachodniej Afryce – czego nas nauczył*

Komisja Antropologiczna PAU

Przewodniczący: Krzysztof Ł. Kaczanowski

Zastępca przewodniczącego: Jan Chochorowski

Sekretarz: Marcin Brocki

Posiedzenia

Prof. Jan Chochorowski, *Między archeologią, antropologią i prehistorią – krakowskie środowisko naukowe w początkach działalności AU (1873–1893) wobec problemu pochodzenia człowieka i jego kultury*

Komisja Ergonomii PAU

Przewodniczący: Maciej Złowocki

Zastępca przewodniczącego: Tadeusz Juliszewski

Sekretarz: Halszka Kontrymowicz-Ogińska

Posiedzenia

Prof. Elżbieta Węclawowicz, *Miasta i zurbanizowane struktury przestrzenne przyszłości*

Dr. inż. arch. Katarzyna Zawada-Pęgiel, *Wybrane aspekty projektowania zrównoważonego – na przykładzie europejskich obiektów i zespołów biurowych*

Dr inż. arch. Tomasz Kapecki, *Ergonomia nowych przestrzeni edukacyjnych. Współczesne tendencje kształtowania budynków dydaktycznych szkół wyższych w Polsce i Europie Zachodniej*

Mgr Jan Gołębiewski, *Modele człowieka na potrzeby projektowania ergonomicznego*

Dr hab. inż. arch. Kazimierz Butelski, *Interfejs, czyli kulturowy kontekst współczesnych wyzwań ergonomii*

Sesje

„Ergonomia wobec nowych technik i technologii”

Komisja Zarządzania Kulturą i Mediami PAU

Przewodniczący: Emil Orzechowski

Zastępca przewodniczącego: Kazimierz Sowa

Sekretarz: Joanna Szulborska-Lukaszewicz

Posiedzenia

Dr Małgorzata Sternal, *O przedsiębiorczości artystów*

Dr Henryk Pietrzak, *Nowe podmioty w przestrzeni medialnej*

Prof. Walery Pisarek, *Problem zrozumiałości w urzędowej komunikacji publicznej w Polsce i innych krajach UE*

Dr Michał Zawadzki, *Postawy osób rozpoczynających karierę akademicką względem przemian we współczesnym uniwersytecie*

Prof. Kazimierz Z. Sowa, *Rola środowiska społecznego w procesach komunikacji*

Dr hab. Grzegorz Mazurkiewicz, *Zarządzanie polskim systemem oświatowym wobec globalnych priorytetów i trendów edukacyjnych*

Commission Internationale d'Histoire et d'Etudes du Christianisme (CIHEC)

Przewodniczący: Jerzy Kłoczowski

Zastępca przewodniczącego: Paweł Kras

Sekretarz: o. Tomasz Gałuszka

Posiedzenia

„Wokół problemów chrystianizacji Litwy” – dyskusja panelowa na marginesie książki Dariusza Baronasa i Stephena Rowella *The Conversion of Lithuania. From Barbarian Pagans to Late Medieval Christians* oraz prezentacja najnowszych edycji źródełowych do dziejów Kościoła rzymskokatolickiego na Litwie

Prof. Dariusz Baronas, prof. Stephen Rowell, *Chryścianizacja Litwy w świetle najnowszych badań*

Stacja Naukowa PAU w Gdańsku

Przewodniczący Rady: Janusz Limon

Posiedzenia

„Kaszubskie wykłady Akademii Umiejętności”

Prof. Jolanta Wierzba, prof. Janusz Limon, *Efekt założyciela a populacja Kaszubska*

„Spotkania z mistrzem nauki”

Dzień z Profesorem Janem Strelauem

Prezentacja książki-wywiadu z prof. Janem Strelauem *Poza czasem*

Komisja Kaszubska PAU w Gdańsku

Sesje

„Gerard Labuda – dokonania, idee, inspiracje”

„Kaszubi i Pomorze a Kraków: o zainteresowaniach sprawami kaszubsko-pomorskimi w kręgu Polskiej Akademii Umiejętności”

Stacja Naukowa PAU w Katowicach (Wszchnica PAU w Katowicach)

Kierownik: Marek Zrałek

Sekretarz: Janina Szymanowicz

Organizatorzy spotkań:

Prof. Jan Malicki – dyrektor Biblioteki Śląskiej w Katowicach, czł. Komisji Historii Śląska PAU

Mgr inż. Janina Szymanowicz – sekretarz Stacji Naukowej PAU w Katowicach

Dr hab. Zygmunt Woźniczka – przewodniczący Komisji Historii Śląska PAU

Posiedzenia

Prof. Andrzej Więcek, *Otyłość a choroby nerek*

Prof. Julian Gembalski, *Organy jako dziedzictwo kultury muzycznej i materialnej Śląska. Problematyka badawcza*

Bp prof. Jan Kopiec, *Między Lwowem i Rzymem, prof. Karolina Lanczowska (1898–2002) w służbie kultury i nauki polskiej*

Prof. Jan Malicki, *Sarmaci poznają świat. Ameryka*

Prof. Bolesław Orłowski, *Polski wkład w przyrodznawstwo i technikę*

Prof. Krzysztof Kluszczyński, *Modelowanie – umiejętność czy sztuka?*

Prof. Adrienne Körmendy, *Polska – Węgry. Tysiąc lat Państwowości. Tysiąc lat wspólnej granicy. Tysiąc lat przyjaźni.*

Prof. Andrzej Jasiński, *Muzyka – mowa dźwięków – wyrazem duchowych potrzeb człowieka* (wykład połączony z koncertem fortepianowym w wykonaniu prof. Andrzeja Jasińskiego)

Komisja Historii Śląska PAU

Przewodniczący: Zygmunt Woźniczka

Sekretarz: Karol Makles

Posiedzenia

Dr hab. Zygmunt Woźniczka, *Co rozumiemy pod terminem Tragedia Górnośląska?*

„Potrzeby badań śląskoznawczych”

Prof. Antoni Braciak, *Słownik historyczno-geograficzny Górnego Śląska w średniowieczu*

Prof. Edward Długajczyk, *Śląska Kartoteka Biograficzna – potrzeba kontynuacji*

„Badania nad związkami Górnego Śląska z Węgrami”

Dr hab. Zygmunt Woźniczka, *Powstania śląskie na tle polskich powstań narodowych. Zarys problemu*

Sesje

„Tadeusz Kościuszko (1746–1817). Prawda i legenda”

Prof. Henryk Kocój, *Tadeusz Kościuszko w świetle najnowszych badań*

Dr hab. Zdzisław Janeczek, *Legenda Kościuszki w okresie powstań śląskich i plebiscytu*

Komisja Nauk Matematycznych PAU w Katowicach

Przewodniczący: Aleksander Błaszczyk

Sekretarz: Andrzej Kucharski

Posiedzenia

Prof. Roman Ger, *Interakcja metod analizy funkcjonalnej i teorii równań funkcyjnych*

Wszechnica Naukowo-Kulturalna PAU w Gliwicach

Posiedzenia

Prof. Jerzy Hickiewicz, *Kresowa elektrotechnika: profesorowie Politechniki Lwowskiej, wielka Wystawa Krajowa, lwowskie tramwaje...*

Prof. Janusz Skalski, *Współczesne możliwości chirurgii serca u dzieci*

Prof. Adrienne Körmendy, *Polska – Węgry. Tysiąc lat państwowości. Tysiąc lat wspólnej granicy. Tysiąc lat przyjaźni*

Prof. Jerzy Vetulani, *Śmierć i zjawiska jej towarzyszące*

Prof. Stanisław Nicieja, *Kresy w historii, literaturze i nauce polskiej*

Marek Śliboda, *Jak zbudować ponadczasową firmę?*

Małgorzata Dzeduszycka-Ziemilska, *Wizerunek Polski. Jak moglibyśmy być widziani w różnych miejscach świata?*

Prof. Krzysztof Kluszczyński, *Modelowanie – umiejętność czy sztuka?*

Prof. Marek Szczepański, *Województwo katowickie i śląskie w procesie przemian. Bilans ćwierćwiecza*

Książki i czasopisma wydane od czerwca 2015 do maja 2016

Czasopisma

- Acta Militaria Mediaevalia, t. XI (2015) – wspólnie z Muzeum Historycznym w Sanoku i in.
- Contributions in New World Archaeology, vol. 8, 9 (2015) – wspólnie z Instytutem Archeologii UJ
- Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych, R. XIX (2015), z. 1–4; R. XX (2016), z. 1 – wspólnie z Fundacją Krakowski Instytut Prawa Karnego
- Folia Historiae Artium, t. 13 (2015)
- Folia Quaternaria, t. 83 (2015)
- Geoinformatica Polonica, t. 14 (2015)
- Kwartalnik Filozoficzny, t. XLIII (2015), z. 2–4; t. XLIV (2016), z. 1 – wspólnie z UJ
- Kwartalnik Prawa Prywatnego, R. XXIV (2015), z. 3–4; R. XXV (2016), z. 1
- Nowy Filomata, R. XIX (2015), nr 1–2
- Opinie Edukacyjne Polskiej Akademii Umiejętności. Prace Komisji PAU do Oceny Podręczników Szkolnych, t. XIII (2015)
- Prace Komisji Historii Nauki, T. XIV (2015)
- Prace Komisji Kultury Słowian, T. XI (2015): *Słowiańskie kultury wobec problemów współczesności i przeszłości*
- Prace Komisji Środkowoeuropejskiej, t. XXIII (2015)
- Rocznik Biblioteki Naukowej PAU i PAN w Krakowie, Rok LX (2015)
- Rocznik Polskiej Akademii Umiejętności. Rok 2014/2015
- Studia Geomorphologica Carpatho-Balcanica, T. XLIX (2015)

Wydawnictwa seryjne

- Acta Nuntiatorum Polonae*, T. XXXIV: *Opitius Pallavicini*, vol. 8 (1 I 1684–30 VI 1684)
- Biblioteka Przekładów z Literatury Starożytnej, nr 19: Aleksander z Afrodyzji, *O duszy*
- Corpus Epistularum Ioannis Dantisci* part II, vol. II: *Ioannes Dantiscus' correspondence with Cornelis De Schepper* – wspólnie z Wydziałem Artes Liberales UW
- Debaty PAU t. III: *Meandry kariery naukowej*
- Documenta Polonica ex Archivo Generali Hispaniae in Simancas*, Nova series, vol. I
- Komisja Historii Nauki. Monografie, t. XXII: A. Rafalska-Łasocha, *Maria Skłodowska-Curie i jej kontakty ze środowiskiem krakowskim*
- Patriotyzm wczoraj i dziś*. Seminarium Polskiej Akademii Umiejętności, t. XI: 2013–2015
- Prace Komisji Nauk Rolniczych, Leśnych i Weterynaryjnych, nr 21: *Fizjologia w naukach zootechnicznych, weterynaryjnych i medycznych. Materiały z sympozjum poświęconego 100. rocznicy urodzin profesora Zygmunta Ewy*
- Prace Komisji Nauk Rolniczych, Leśnych i Weterynaryjnych, nr 22: *Utilization of Agricultural and Forest Machinery in Research and Teaching*
- Prace Komisji Neofilologicznej, t. 13 (2015)
- Prace Komisji Prehistorii Karpat, t. VII, *Early farmers of the Eastern Slovak Lowland: the settlement of the Eastern Linear Pottery Culture at Moravany*
- Rozprawy Wydziału Historyczno-Filozoficznego, t. 115: A. Kastory, *Mocarstwa wobec kryzysów w europejskich krajach sowieckiej strefy wpływów 1948–1968*
- Rozprawy Wydziału Historyczno-Filozoficznego, t. 116: *Żydzi krakowscy w okresie międzywojennym. Wybór dokumentów*. Wybór i oprac. C. Brzoza
- Sprawozdanie Międzywydziałowej Komisji Przyrodniczo-Medycznej PAU we Wrocławiu za okres 2014–2015
- W służbie nauki, nr 26: *Józef Szujski 1835–1883*
- W służbie nauki, nr 27: *Stanisław Estreicher 1869–1939*
- Wykłady PAU, nr 7: J. Puzynina, *Norwid – Jaki i dla kogo?*
- Wykłady PAU, nr 8: B. Płytycz, *Immunologia oczyma biologa*
- Wykłady PAU, nr 9: F. Ziejka, *Zacząło się przed dwustu laty... O Towarzystwie Naukowym Krakowskim, jego burzliwych dziejach i końcu, który był początkiem...*

Wydawnictwa pozaseryjne

- B. Żulińska, *Dla Ciebie Polsko*
Diariusz Sejmu Wolnego Miasta Krakowa albo Rzeczypospolitej Krakowskiej za rok 1837/1838
Katalog Inkunabułów Biblioteki Naukowej PAU i PAN
M. W. Grabski, *O nauce w Polsce – zamyślenie*
M. Bobrzyński, S. Smolka, *Jan Długosz, jego życie i stanowisko w piśmiennictwie*, reprint z 1893 roku, z posłowiem J. Wyrozumskiego
M. Chorąży, *Z Janówki w świat. Wspomnienia 1925–1995* (wyd. III)
S. Czopek i in., *Wielokulturowe stanowiska archeologiczne w Bykowie koło Drohobycza*
Sprawa polska podczas Wielkiej Wojny 1914–1919
Sylloge Nummorum Graecorum, Poland, vol. II: *The National Museum in Warsaw*, part 1 – *The Northern Black Sea Coast Chersonesus – Bosporus*
The Sarakenos Cave at Akraephnion, Boetia, Greece, vol. II: *The Early Neolithic, Mesolithic and the Final Palaeolithic*, ed. M. Kaczanowska, J. K. Kozłowski, A. Sampson
Towarzystwo Naukowe Krakowskie w 200-lecie założenia (1815–2015). Materiały konferencji naukowej 9–10 grudnia 2015
S. W. Alexandrowicz, J. Stępień, *Godni pamięci – znani i nieznani. Audycje radiowe z lat 2008–2016*, cz. I i II

Publikacje dofinansowane przez PAU

- Acta Physica Polonica*, s. B, vol. 46: 2016, nr 6–12, vol. 47, nr 1–5
Supplement; vol. 8: 2015, nr 2–4, vol. 9: 2016, nr 1 – z Instytutem Fizyki UJ
Studia Politologica Ucraino-Polona, t. V – z Instytutem Państwa i Prawa NAN Ukrainy i Polskim Towarzystwem Naukowym w Żytomierzu
Wszechświat, 2015, 2016 – z Polskim Towarzystwem Przyrodników im. Kopernika
The Polish Review, 2015, nr 1–4 – z PIASA

Członkowie PAU wybrani w 2016 roku

Krajowi

Wydział I Filologiczny

Członek czynny

Paulina Buchwald-Pelc, prof. dr hab., specjalność naukowa: historia literatury, historia książki, emerytowany profesor zwyczajny Uniwersytetu Warszawskiego, profesor Biblioteki Narodowej, członek: redakcji półrocznika *Barok. Historia – Literatura – Sztuka*, rad naukowych Rocznika Biblioteki Narodowej, Biblioteki Kórnickiej PAN, Biblioteki Narodowej, Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, Polskiego Towarzystwa Badań nad Wiekiem Osiemnastym, Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza, Towarzystwa Bibliofilów; odznaczona: Złotym Krzyżem Zasługi, Krzyżem Kawalerskim OOP. – Wybrana do PAU 14 czerwca 2003. – Kontakt: e-mail: biblnar@bn.org.pl

Członkowie korespondencji

Wojciech Chlebda, prof. dr hab., specjalność naukowa: językoznawstwo polskie i wschodniosłowiańskie, dyrektor Instytutu Sławistyki Uniwersytetu Opolskiego, przewodniczący Komitetu Językoznawstwa PAN; członek: Centralnej Komisji ds. Stopni i Tytułów, Prezydium Komitetu Słowianoznawstwa PAN, Polskiego Towarzystwa Językoznawczego, Towarzystwa Miłośników Języka Polskiego; odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (2006). – Kontakt: e-mail: womich4@wp.pl

Tadeusz Sławek, prof. dr hab., specjalność naukowa: literaturoznawstwo, profesor w Katedrze Literatury Porównawczej Uniwersytetu Śląskiego, były rektor UŚ (1996–2002); członek: Komitetu Nauk o Literaturze PAN (Wrocław), Modern Language Association; laureat nagrody UŚ „Pro Scientia et Arte” (2007), odznaczony Medalem Komisji Edukacji Narodowej. – Kontakt: e-mail: tadeuszslawek@poczta.onet.pl

Ryszard Tokarski, prof. dr. hab., specjalność naukowa: językoznawstwo, semantyka lingwistyczna, pragmatyka lingwistyczna, profesor Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, kierownik Zakładu Leksys-

kologii i Pragmatyki Instytutu Filologii Polskiej UMCS; były dziekan Wydziału Humanistycznego Wyższej Szkoły Humanistyczno-Przyrodniczej w Sandomierzu (1996–2000), były rektor WSH-P w Sandomierzu (2000–2005), były dyrektor Instytutu Filologii Polskiej UMCS (2006–2009); członek Polskiego Towarzystwa Językoznawczego, Komitetu Językoznawstwa PAN, Towarzystwa Naukowego Sandomierskiego; laureat Nagrody Głównej Rektora Uniwersytetu Warszawskiego w Konkursie na najlepszą publikację akademicką w kategorii nauk społecznych i akademickich „Academia 2014”. – Kontakt: e-mail: tokarski@poczta.umcs.lublin.pl

Wiesław Wydra, prof. dr hab., specjalność naukowa: historia literatury i kultury staropolskiej, edytorstwo naukowe, historia książki, kierownik Zakładu Nauk Pomocniczych i Edytorstwa w Instytucie Filologii Polskiej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu; redaktor naczelny wydawnictwa Poznańskie Studia Polonistyczne; członek Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk; laureat I Nagrody Wydziału I Nauk Społecznych PAN im. K. Nitscha (1986), II Nagrody Studiów Źródłoznawczych im. Prof. Stefana K. Kuczyńskiego (2015); odznaczony Honorową Odznaką Miasta Poznania (1979). – Kontakt: e-mail: wydra@amu.edu.pl

Wydział II Historyczno-Filozoficzny

Członkowie korespondenci

Agnieszka Maria Kijewska, prof. dr hab., specjalność naukowa: filozofia, profesor zwyczajny na Wydziale Filozofii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II; członek: Sekcji I Centralnej Komisji ds. Stopni i Tytułów, Towarzystwa Naukowego KUL, Society for the Promotion of Eriugian Studies (SPES), Société pour étude de la philosophie médiévale (SIEPM); laureatka: Nagród Rektora KUL I (2004) i II (2008) stopnia; odznaczona: Srebrnym Krzyżem Zasługi (2005), Medalem Komisji Edukacji Narodowej (2012). – Kontakt: e-mail: agnieszka.kijewska@kul.pl

Andrzej Mania, prof. dr hab., specjalność naukowa: historia najnowsza, nauka o polityce, profesor zwyczajny Uniwersytetu Jagiellońskiego, kierownik Katedry Dyplomacji i Polityki Międzynarodowej Instytutu Nauk Politycznych i Stosunków Międzynarodowych UJ, kierownik Katedry Amerykanistyki Instytutu Amerykanistyki i Studiów Polonijnych UJ; członek: Polskiego Towarzystwa Studiów Międzynarodowych, PTNP, PTH; laureat: Nagród MNiSW, Fellow of the Norwegian Nobel Institute i Kenan Institute for Advanced Russian Studies; odznaczony: Medalem

Komisji Edukacji Narodowej (1993), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (2003). – Kontakt: e-mail: andrzej.mania@uj.edu.pl
Krzysztof Ożóg, prof. dr hab., specjalność naukowa: historia, historia średniowiecza, profesor zwyczajny Uniwersytetu Jagiellońskiego, kierownik Zakładu Historii Polski Średniowiecznej Instytutu Historii UJ, dyrektor Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego; członek Polskiego Towarzystwa Historycznego; laureat: I Nagrody Prezydenta Miasta Krakowa w dziedzinie nauki i techniki (1988), Nagrody Rektora Uniwersytetu Jagiellońskiego „Pro Arte Docendi” (2008), Nagrody im. Włodzimierza Pietraka za działalność naukową (2016). – Kontakt: Instytut Historii UJ, 31-007 Kraków, ul. Gołębia 13, e-mail: krzysztof.ozog@uj.edu.pl

Wydział III Matematyczno-Fizyczno-Chemiczny

Członek czynny

Zenon Mróz, prof. dr hab., specjalność naukowa: nauki techniczne, mechanika materiałów, emerytowany profesor Instytutu Podstawowych Problemów Techniki PAN; członek rzeczywisty PAN, członek zagraniczny: Węgierskiej Akademii Nauk, Litewskiej Akademii Nauk, Academia di Scienze e Lettere, Istituto Lombardo (Włochy), członek: Europejskiego Towarzystwa Mechaniki, JUTAM Congress Comm.; dr honoris causa: Uniwersytetu w Miskolcu (Węgry), Faculté Polytechnique Université Mons (Belgia), University of Waterloo (Kanada), University of Minnesota (USA), Politechniki Krakowskiej, Politechniki Białostockiej; odznaczony: Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (2001), Medalem im. T. Koitera Amerykańskiego Towarzystwa Inżynierii Mechanicznej (ASME; 2004), Medalem Politechniki Częstochowskiej. – Wybrany do PAU 18 czerwca 2005. – Kontakt: zmroz@ippt.gov.pl

Członkowie korespondenci

Romuald Będziński, prof. dr hab., specjalność naukowa: mechanika, inżynieria medyczna, profesor zwyczajny na Wydziale Mechanicznym Uniwersytetu Zielonogórskiego, były profesor Politechniki Wrocławskiej; członek honorowy: European Society of Biomechanics, Danubia-Adria Committee on Experimental Methods in Solid Mechanics; dr honoris causa Akademii Medycznej we Wrocławiu; laureat: Nagrody Prezesa Rady Ministrów RP (2013), Nagrody Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego (2012); odznaczony: Złotym Krzyżem Zasługi (1978), Medalem Komisji Edukacji Narodowej (2003). – Kontakt: ul. Lubiąska 1 C m. 71, 54-020 Wrocław.

- Janusz Jurczak**, prof. dr hab., specjalność naukowa: chemia organiczna, emerytowany profesor na Wydziale Chemii Uniwersytetu Warszawskiego; członek rzeczywisty PAN, kierownik Zespołu Naukowego Instytutu Chemii Organicznej PAN, przewodniczący Komitetu Chemii PAN; członek: Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, Polskiego Towarzystwa Chemicznego; laureat: Nagrody Naukowej Prezesa Rady Ministrów (1997, 2011), Nagrody Francuskiego Towarzystwa Chemicznego (2000); odznaczony: Medalami im. J. Śniadeckiego i S. Kostaneckiego PTChem., Medalem im. W. Świątosławskiego SITPChem., Krzyżami Oficerskim i Komandorskim Polonia Restituta, Złotym Krzyżem Zasługi. – Kontakt: e-mail: Janusz.jurczak@icho.edu.pl
- Jerzy Łuczka**, prof. dr hab., specjalność naukowa: fizyka teoretyczna, statystyczna, profesor zwyczajny w Instytucie Fizyki Uniwersytetu Śląskiego; redaktor naukowy *European Physical Journal B* (od 2011); członek: Polskiego Towarzystwa Fizycznego, Europejskiego Towarzystwa Fizycznego; Fellow of Institute of Physics (United Kingdom); laureat Nagrody „Pro Stientia et Arte” (2013). – Kontakt: e-mail: jerzy.luczka@us.edu.pl
- Bogdan Marciniak**, prof. dr hab., specjalność naukowa: chemia i technologia chemiczna; dyrektor Centrum Zaawansowanych Technologii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, były: rektor UAM (1988–1990), wiceprzewodniczący KBN (1997–2000), dyrektor Poznańskiego Parku Naukowo-Technologicznego Fundacji UAM (1995–2015); członek rzeczywisty PAN; członek: Polskiego Towarzystwa Chemicznego, Europejskiej Akademii Umiejętności, Norweskiej Akademii Nauk; dr honoris causa Politechniki Łódzkiej (2013); laureat: Nagrody Fundacji na rzecz Nauki Polskiej za wybitne osiągnięcia i odkrycia naukowe w obszarze nauk technicznych („Polski Nobel”, 2009), nagrody interdyscyplinarnej Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego „za badania na rzecz rozwoju nauki” (2009), III miejsca w plebiscycie Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego na największe osiągnięcia naukowe ćwierćwiecza „Nauka to wolność” (2014); odznaczony: Krzyżem Komandorskim OOP (1998), Krzyżem Komandorskim z Gwiazdą OOP (2011). – Kontakt: Wielkopolskie Centrum Zaawansowanych Technologii, ul. Umultowska 89 C, 61-614 Poznań, e-mail: Bogdan.Marciniak@amu.edu.pl
- Maciej Wojtkowski**, prof. dr hab., specjalność naukowa: fizyka doświadczalna, optyka, zastosowania fizyki w biologii i medycynie; profesor zwyczajny w Instytucie Chemii Fizycznej PAN, profesor Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, Wydział Fizyki, Astronomii i Informatyki Stosowanej; członek: Polskiego Towarzystwa Fotonicznego (od

2008), Akademii Młodych Uczonych PAN (2011–2016), International Society for Optics and Photonics SPIE (od 2000), Association in Vision and Ophthalmology ARVO (od 2003), Optical Society of America OSA (od 2008; Fellow od 2014); laureat: European Young Investigator Award (nagroda/grant dla młodego uczonego), EuroHORCs oraz European Science Foundation/FNP (Helsinki, 2007), Nagrody Premiera RP I stopnia za pracę habilitacyjną (2010), Nagrody Fundacji na rzecz Nauki Polskiej (2012); odznaczony Medalem Młodego Uczonego (Politechnika Warszawska, 2008). – Kontakt: max@fizyka.umk.pl

Wydział IV Przyrodniczy

Członek czynny

Jan Kozłowski, prof. dr hab., specjalność naukowa: ekologia ewolucyjna, profesor zwyczajny w Instytucie Nauk o Środowisku Uniwersytetu Jagiellońskiego, kierownik Zakładu Ochrony Środowiska Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Tarnowie; członek korespondent PAN; członek: Komitetu Biologii Środowiskowej i Ewolucyjnej PAN, Polskiego Towarzystwa Przyrodników im. Kopernika, Polskiego Towarzystwa Nauk o Człowieku i Ewolucji, European Society for Evolutionary Biology. – Wybrany do PAU 20 czerwca 1998. – Kontakt: e-mail: jan.kozlowski@uj.edu.pl

Członkowie korespondenci

Tadeusz Chrobak, prof. dr hab., specjalność naukowa: kartografia, systemy informacji geograficznej; nauczyciel akademicki w Instytucie Inżynierii Technicznej Państwowej Wyższej Szkoły Techniczno-Ekonomicznej w Jarosławiu; członek: minimum kadrowego kierunku studiów geodezja i kartografia, Rady Geodezyjnej (od 2000, nadal przy Głównym Geodecie Kraju), Komisji Rewizyjnej Polskiego Towarzystwa Informacji; przewodniczący Komisji Geoinformatyki PAU, wiceprzewodniczący Komitetu Geodezji PAN; laureat: Nagrody Rektora AGH indywidualnej II (1978) i I (2001) stopnia za osiągnięcia naukowe; odznaczony: Srebrnym (1973) i Złotym (1999) Krzyżem Zasługi, Medalem Komisji Edukacji Narodowej (2004), Złotą Odznaką „Za zasługi w dziedzinie geodezji i kartografii” (1981), Odznaką „Honoris Gratia” Prezydenta Miasta Krakowa (2008). – Kontakt: e-mail: iit@pwste.edu.pl

Anna Grabowska, prof. dr hab., specjalność naukowa: neuropsychologia, poznawcza neuronauka; kierownik Pracowni Psychofizjologii Instytutu Biologii Doświadczalnej im. M. Nenckiego PAN, kierownik Katedry

Neuropsychologii Eksperymentalnej SWPS Uniwersytetu Humanistyczno-społecznego; członek: Komitetu Neurobiologii PAN, Polskiego Towarzystwa Badań Układu Nerwowego, European Brain and Behaviour Society for Neuroscience, International Neuropsychological Society; laureatka: Nagrody Rektora Uniwersytetu SWPS za działalność naukową i akademicką, Copernicus Prize, Nagrody Sekretarza Naukowego PAN, wyróżnienia za publikację w dziedzinie badań psychologicznych i społecznych im. Prof. Stefana Ledera; odznaczona: Krzyżem Oficerskim Odrodzenia Polski, Złotym Krzyżem Zasługi, Medalem Komisji Edukacji Narodowej. – Kontakt: e-mail: a.grabowska@nencki.gov.pl

Wydział V Lekarski

Członek korespondent

Anetta Undas, prof. dr hab., specjalność naukowa: medycyna; kierownik Zakładu Kardiochirurgii, Anestezjologii i Kardiologii Doświadczalnej Instytutu Kardiologii Collegium Medicum UJ; redaktor naczelna Pol. Arch. Med. Wewn., kierownik Pracowni EBM CMUJ, pełnomocnik dyrektora Szpitala im. Jana Pawła II ds. Centrum Badań i Technologii Medycznych; członek: Towarzystwa Internistów Polskich, Polskiego Towarzystwa Kardiologicznego, International Society on Trombosis and Haemostasis; laureatka: Nagrody Prezesa Rady Ministrów za wybitne osiągnięcia naukowe (2007, 2015), Nagrody Wydziału V PAN im. J. Śniadeckiego (2011). – Kontakt: Centrum Badań i Technologii Medycznych, ul. Prądnicka 80, 31-022 Kraków, e-mail: mmundas@cyf.kr.edu.pl

Zagraniczni *

Wydział I Filologiczny

Giovanna Brogi Bercoff
David Frick
Stephen Harrison

Wydział II Historyczno-Filozoficzny

Olivier Aurenche
Tadeusz Gromada
Eduard Mühle

* Wybór członków zagranicznych, dokonany przez Walne Zgromadzenie PAU w dniu 18.06.2016 r., został zatwierdzony przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Pana Andrzeja Dudę w dniu 28.09.2016 r. Notki informacyjne o nowych członkach zagranicznych zostaną zamieszczone w następnym „Roczniku PAU”.

Wydział III Matematyczno-Fizyczno-Chemiczny

Kálmán Győry
Yuri Oganessian

Wydział IV Przyrodniczy

Andreas Wetzel
Magdalena Żernicka-Goetz

Wydział V Lekarski

Jerzy W. Kupiec-Weglinski

Informacja o wykorzystanych w 2015 r. stypendiach Fundacji Lanckorońskich i Fundacji z Brzezia Lanckorońskich

STYPENDIA FUNDACJI LANCKOROŃSKICH

Rzym (stypendia jednomiesięczne)

1. Anna Barańska, dr hab., Instytut Historii KUL, prof. nadzw., temat: Stosunki państwowo-kościelne w dziewiętnastowiecznej Europie w świetle materiałów Kongregacji Spraw Kościelnych Nadzwyczajnych; **2.** Justyna Bąk, mgr, UW, doktorantka, temat: Między grzechem a emocjami. Pojęcie melancholii w Rzeczypospolitej XVII w. na podstawie włoskich źródeł kaznodziejskich księży misjonarzy. Opinia: dr hab. Filip Wolański, Instytut Historyczny UW; **3.** Anna Sylwia Czyż, dr, Instytut Historii Sztuki UKSW, adiunkt, temat: Kontakty artystyczne Paców z Medyceuszami. Z badań nad mecenatem i relacjami polsko-włoskimi w czasach nowożytnych. Opinia: prof. dr hab. Jakub Pokora, UKSW; **4.** Agnieszka Dziuba, dr hab., Instytut Filologii Klasycznej KUL, pracownik naukowo-dydaktyczny, temat: Klodia Matelli – retoryczny portret patrycjuszki. Monografia poświęcona obrazowi kobiety w antyku grecko-rzymskim; **5.** Jacek Hajduk, dr, Instytut Filologii Klasycznej UJ, asystent, temat: Powieść rzymska. Studium o technikach narracyjnych Petroniusza i Apulejusza. Opinia: prof. dr hab. Jerzy Styka, UJ; **6.** Katarzyna Jagiełło-Jakubaszek, mgr, Instytut Sztuki PAN, doktorantka, temat: Podróże polskich dam do Italii w „złotym okresie” Grand Tour. Opinia: prof. dr hab. Katarzyna Mikocka-Rachubowa, Instytut Sztuki PAN; **7.** Piotr Jaworski, dr, Instytut Archeologii UW, adiunkt, temat: Recepcja rzymskiego portretu monetarnego w szesnastowiecznym Krakowie. Opinia: prof. dr hab. Aleksander Bursche, UW; **8.** Piotr Korduba, dr hab., Instytut Historii Sztuki UAM, adiunkt, temat: Mechanizmy i zasady działania włoskiej propagandy artystycznej w międzywojennej Polsce; **9.** Kazimierz Kozica, dr, Zamek Królewski w Warszawie, kustosz dyplomowany, temat: Poszuki-

wania dawnych map Polski (XV–XVIII w.) w rzymskich kolekcjach kartograficznych. Opinia: prof. dr hab. Andrzej Rottermund, Zamek Królewski w Warszawie; **10.** Tomasz Kruszewski, dr hab., Instytut Informacji Naukowej i Bibliologii UMK, adiunkt, temat: Biblioteka prywatna profesora Bronisława Gubrynowicza (1870–1933) w zasobach Biblioteki Stacji Naukowej PAN w Rzymie; **11.** Anna Maria Lepacka, dr, Katedra Historii Sztuki i Kultury UMK, adiunkt, temat: Sztuka i *natione polacca* w Rzymie w drugiej połowie XVI w. Opinia: prof. dr hab. Stanisław Roszak, UMK; **12.** Maciej Marszał, dr hab., Katedra Doktryn Politycznych i Prawnych UW, temat: Włoski faszyzm wobec Polski i Polaków 1922–1939; **13.** Judyta Nawrot-Bukowiec, mgr, Instytut Archeologii UR, temat: Półmajolika z ośrodka gancarskiego w Miechocinie (pow. Tarnobrzeg) – analogie z majoliką włoską. Opinia: dr hab. Andrzej Rozwałka, prof. UR; **14.** Ojcumiła Sieradzka-Malec, mgr, Zamek Królewski na Wawelu – Państwowe Zbiory Sztuki, kustosz, zast. gł. inwentaryzatora, temat: Porównanie kurdybanów w Zamku Królewskim na Wawelu ze złotymi skórmi włoskimi – próba określenia miejsca powstania i warsztatu. Opinia: prof. dr hab. Jan Ostrowski, dyrektor Zamku Królewskiego na Wawelu; dr hab. Agnieszka Bender, prof. UKSW; **15.** Szymon Sułeczki, dr, Klasztor OO. Karmelitów na Piasku w Krakowie, archiwista i bibliotekarz, temat: Sfragistyka karmelitańska. Kwerenda naukowa w zbiorach Archiwum Generalnego Zakonu Karmelitów w Rzymie w celu odnalezienia i skatalogowania pieczęci polskich karmelitów (prowincji, klasztorów oraz urzędów zakonnych). Opinia: dr hab. Zenon Piech, prof. UJ; **16.** Alicja Szulc, dr, Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu, kustosz dyplomowany, temat: Kodeksy średniowieczne proveniencji włoskiej w zbiorach Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu. Analiza kodykologiczna i paleograficzna. Opinia: prof. dr hab. Wiesław Wyrwa, UAM; **17.** Lech Trzcionkowski, dr, UJ, pracownik naukowy, temat: Orfeusz wśród Greków. Głos mitycznego poety między kulturą oralną i piśmienną – analiza recepcji poematów orfickich w starożytności. Opinia: dr hab. Krzysztof Bielawski, UJ; **18.** Arkadiusz Wagner, dr, Instytut Informacji Naukowej i Bibliologii UMK, adiunkt, temat: Włoskie oprawy renesansowe w typie *a cameo*, *tabula ansata*, *alla greca* oraz *architettonica* i ich wpływ na introligatorstwo polskie XVI w. Opinia: prof. dr hab. Janusz Tondel, UMK; **19.** Dorota Wereda, dr, Instytut Historii i Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach, temat: Stolica Apostolska wobec Cerkwi unickiej w Rzeczypospolitej w drugiej połowie XVIII w. Opinia: dr hab. Bogumił Szady, KUL; **20.** Adam Zapała, mgr, Instytut Historii UJ, doktorant, temat: Kontakty Polaków ze Stolicą Apostolską w czasach pontyfikatu papieża Mikołaja V (1447–1455). Kwerenda archiwalna. Opinia: dr hab. Marek Daniel Kowalski, Instytut Historii UJ.

Wiedeń (stypendia jednomiesięczne)

1. Danuta Ciesielska, dr, Instytut Matematyki UP w Krakowie, adiunkt, temat: Dzieje matematyków polskich w Wiedniu w latach 1850–1939. Opinia: prof. dr hab. Roman Duda, UW r., prof. dr hab. Piotr Tworzewski, UJ; **2.** Mateusz Drozdowski, mgr, Wydział Historyczny UJ, doktorant, temat: Naczelny Komitet Narodowy 1914–1917. Polityczne i organizacyjne zaplecze Legionów Polskich. Opinia: dr hab. Michał Baczkowski, prof. UJ; **3.** Tomasz Łukasz Dywan, dr, Instytut Historyczny UW r., adiunkt, temat: Infrastruktura miejska Lwowa w okresie autonomii 1870–1918. Opinia: dr hab. Miron Urbaniak, UW r.; **4.** Leszek Hońdo, dr hab., Instytut Judaistyki UJ, temat: Zmiany w zwyczajach galicyjskich Żydów; **5.** Rafał Kowalczyk, dr hab., Instytut Historii UŁ, prof. nadzw., temat: Generał Karol Otto Kniaziewicz 1762–1842.

Stypendia pieniężne

1. Magdalena Adamska, mgr, Gabinet Rycin Biblioteki Naukowej PAU i PAN, temat: Uzupelnienie i weryfikacja not katalogowych do katalogu szesnastowiecznych rycin ornamentalnych w zbiorach Gabinetu Rycin Biblioteki Naukowej PAU i PAN. Opinia: dr hab. Andrzej Betlej, Instytut Historii Sztuki UJ (Berlin, 1400 euro); **2.** Michał Gronowski, dr hab., Opactwo Benedyktynów w Tyńcu, kustosz muzeum; Instytut Historii UŚ, umowa o dzieło, temat: Korespondencja Tyńca z opactwem w Cluny w zbiorach Bibliothèque nationale w Paryżu (XVI–XVIII w.) (Paryż, 1400 euro); **3.** Krzysztof Rataj, mgr, Instytut Historii UAM, doktorant, temat: Władysław hr. Zamoyski (1853–1924). Biografia. Kwerenda archiwalno-biblioteczna. Opinia: prof. Stanisław Sierpowski, UAM (Paryż, 1400 euro); **4.** Adam Świątek, dr, Instytut Historii UJ, asystent naukowy, temat: *Gente Ruthenus, natione Polonus*. Biografia Platona Kosteckiego, dziennikarza, poety i działacza społecznego we Lwowie (1832–1908). Opinia: dr hab. Stanisław Pijaj, UJ (Lwów, 1400 euro); **5.** Szymon Tracz, ks. dr, UPJPII, adiunkt, temat: Obrazy toskańskie okresu trecenta z kolekcji Lanckorońskich w Zamku Królewskim na Wawelu. Opinia: dr hab. Kazimierz Kuczman, prof. UPJPII (Florencja, 1400 euro); **6.** Filip Wolański, dr hab., Instytut Historyczny UW r., adiunkt, temat: Materiały archiwalne Biblioteki Polskiej w Paryżu do badań mentalności społeczeństwa szlacheckiego Rzeczypospolitej w XVIII w. (Paryż, 1400 euro).

STYPENDIA FUNDACJI Z BRZEZIA LANCKOROŃSKICH

Londyn (stypendia jednomiesięczne)

1. Przemysław Adamczewski, dr, postdoc., Instytut Historii i Etnologii im. I. Dżawachiszwili w Tbilisi (Gruzja), temat: Kaukaz we wczesnych planach politycznych Józefa Piłsudskiego w świetle dokumentów zgromadzonych w Instytucie Józefa Piłsudskiego w Londynie. Opinia: prof. Vazha Kiknadze, Instytut Historii i Etnologii Tbilisi; 2. Krystyna Bartol, prof. dr hab., Instytut Filologii Klasycznej UAM, temat: Sporządzenie komentarza do polskiego przekładu *Poematu o rybach i rybakach* Oppiana; 3. Konrad Bielecki, mgr, Instytut Historii PAN, doktorant, temat: Wykorzystanie egzotycznych i legendarnych stworzeń w szesnastowiecznej dyplomacji europejskiej. Opinia: dr hab. Tomasz Wiślicz, prof. Instytutu Historii PAN; 4. Sławomir Bralewski, dr hab., prof. UŁ, Katedra Historii Bizancjum UŁ, temat: Religijna paralegitymizacja władzy cesarskiej w Imperium Romanum w IV w.; 5. Małgorzata Dąbrowska, dr, indywidualna działalność gospodarcza (krytyka sztuki, organizacja wydarzeń artystycznych), temat: Pobyt Xawerego Dunikowskiego w Londynie w 1913 r. Jego związki ze sztuką brytyjską. Opinia: dr hab. Marek Zgórniak, UJ; 6. Wiesława Duży, dr, Wydział Nauk Historycznych UMK, temat: Starcze ciało króla. Pozycja starego władcy w wybranych państwach europejskich w XVIII w. Opinia: prof. dr hab. Krzysztof Mikulski, UMK; 7. Henryk Głębocki, dr hab., Instytut Historii UJ, adiunkt, temat: Maurycy August Beniowski – prawdziwa historia zesłania, buntu na Kamczatce i ucieczki oraz odbiór tych wydarzeń w opinii współczesnej Europy, w oświetleniu źródeł brytyjskich (1769–1786). Kwerenda w zbiorach archiwalnych, kolekcjach rękopisów i druków; 8. Piotr Łukasz Grotowski, dr, UPJPII, temat: Hodegon – w poszukiwaniu konstantynopolińskiego sanktuarium. Opinia: ks. dr hab. Dariusz Tabor CR, prof. UPJPII; 9. Jerzy Grzybowski, dr hab., Katedra Studiów Interkulturowych Europy Środkowo-Wschodniej UW, adiunkt, temat: Emigracyjne losy hierarchów Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego podczas II wojny światowej i po jej zakończeniu; 10. Sławomir Jędraszek, dr, Instytut Archeologii i Etnologii UG, adiunkt, temat: Wojownicze bóstwo Bes w okresie hellenistycznym. Opinia: dr hab. Nicholas Sekunda, prof. UG; 11. Katarzyna Jażdżewska, dr, Instytut Filologii Klasycznej i Kulturoznawstwa UKSW, adiunkt, temat: Dialog w okresie cesarstwa: studium formy literackiej na podstawie utworów dialogicznych Diona Chryzostoma. Opinia: dr hab. Joanna Komorowska, UKSW; 12. Dariusz Jeziorny, dr hab., UŁ, adiunkt, temat: Dyplomacja brytyjska a sowiecka interwencja w wojnie domowej w Hiszpanii (1936–1939); 13. Rafał Juchnowski, dr, Katedra

Studiów Europejskich Uwr., temat: Dokończenie monografii poświęconej polskim koncepcjom geopolitycznym XIX i XX w. Opinia: prof. dr hab. Robert Wiszniowski, UWr.; **14.** Mateusz Maleszka, mgr, Wydział Nauk Historycznych UMK, doktorant, temat: Ewolucja ideologii rasistowskiej w krajach anglosaskich. Opinia: dr hab. Magdalena Niedzielska, prof. UMK; **15.** Maria Marcinkowska-Rosół, dr, Instytut Filologii Klasycznej UAM, adiunkt, temat: Arystoteles, *De anima* – wstęp, przekład, komentarz. Opinia: prof. dr hab. Krystyna Bartol, UAM; **16.** Łukasz Marcin Mikła, mgr, Instytut Historii UŁ, doktorant, temat: Brytyjska Partia Liberalna wobec sowieckiej polityki bezpieczeństwa zbiorowego w Europie (1933–1939). Opinia: dr hab. Dariusz Jeziorny, UŁ; **17.** Marcin Mikusek, mgr, Instytut Historyczny UWr., doktorant, temat: Polskie kompendia geograficzne XVIII w. – wpływy, kształt, funkcje. Rzeczpospolita a Wielka Brytania – próba porównania. Opinia: dr hab. Filip Wolański, UWr.; **18.** Dorota Molińska, mgr, Instytut Historii Sztuki UAM, doktorantka, temat: Recepcja publikacji Atanazego hr. Racyńskiego na temat sztuki portugalskiej w brytyjskim środowisku artystyczno-intelektualnym. Opinia: prof. dr hab. Tadeusz J. Żuchowski, UAM; **19.** Beata Możejko, dr hab., Instytut Historii UG, prof. UG, temat: Księgi palowe średniowiecznego Gdańska na tle ksiąg portowych miast angielskich, hanzeatyckich i niderlandzkich; **20.** Jakub Muchowski, dr, Instytut Historii UJ, asystent, temat: Misja cywilizacyjna w Europie Środkowo-Wschodniej. Brytyjscy politycy wobec traktatów o ochronie mniejszości narodowych. Opinia: prof. dr hab. Krzysztof Zamorski, UJ; **21.** Aneta Niewęglowska, dr, Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach, adiunkt, temat: Kobiety w mundurach w Polsce (w latach 1914–1922). Kwerenda archiwalna w celu zebrania materiałów do monografii. Opinia: prof. dr hab. Lech Wyszczelski, Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach; **22.** Małgorzata Przeniosło, dr hab., Instytut Edukacji Szkolnej UJK w Kielcach, prof. nadzw., temat: Działalność organizacji Społeczność Akademicka Uniwersytetu Stefana Batorego w Wielkiej Brytanii; **23.** Teodozja Izabela Rzeuska, dr, Instytut Kultur Śródziemnomorskich i Orientalnych PAN, adiunkt, temat: Regionalizacja ceramiki funeralnej schyłku Starego Państwa i początków pierwszego okresu przejściowego na przykładzie Sakkary i Asjut. Opinia: prof. dr hab. Karol Myśliwiec, Instytut Kultur Śródziemnomorskich i Orientalnych PAN; **24.** Witold Stankowski, prof. dr hab., Instytut Europeistyki UJ; Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Oświęcimiu, rektor, temat: Zbrodnia na polskiej inteligencji miasta Stanisławowa w sierpniu 1941 r. oraz jej miejsce w pamięci historycznej; **25.** Mirosław A. Supruniuk, dr hab., UMK, Muzeum Uniwersyteckie, kierownik, temat: Polskie życie artystyczne w Wielkiej Brytanii 1900–1945 – kalendarium i słownik bio-bibliograficzny; **26.** Dariusz Tabor,

ks. dr hab., Instytut Historii Sztuki i Kultury UPJPII, prof. nadzw., kierownik katedry, temat: Średniowieczna retoryka i średniowieczna egzegeza biblijna jako istotne czynniki kształtujące oblicze sztuk plastycznych wieków średnich w Europie; **27.** Agnieszka Tomas, dr, Instytut Archeologii UW, adiunkt, temat: Osadnictwo cywilne przy rzymskich obozach legionowych. Topografia, administracja i mieszkańcy. Opinia: prof. dr hab. Tadeusz Sarnowski, Instytut Archeologii UW; **28.** Krystyna Tuszyńska, dr hab., Instytut Językoznawstwa UAM, prof. nadzw. UAM, temat: Twórczość Diona z Prusy na tle założeń literackich, rozwoju retoryki i filozofii okresu tzw. drugiej sofistyki oraz społeczne i polityczne zaangażowanie Diona z Prusy w kwestie natury ideologicznej; **29.** Agata Wdowik, dr, Instytut Polonistyki Stosowanej UW, asystent, temat: Identyfikacja oraz opracowanie spisu polskich podróżników do Bath w drugiej połowie XVIII w. Kwerenda w Bath Preservation Trust Archives and Library. Opinia: dr hab. Grzegorz Bąbiak, UW; **30.** Ryszard Wieczorek, dr hab., Wydział Historyczny UAM, prof. UAM, temat: Gdzie historia łączy się z muzyką: florencka Accademia Oricellaria; **31.** Jacek Wiewiorowski, dr hab., Wydział Prawa i Administracji UAM, adiunkt, temat: Rodzina rzymska w świetle Kodeksu Teodozjańskiego z perspektywy psychologii ewolucyjnej; **32.** Maciej Wojtacki, dr, Wyższa Szkoła Kultury Społecznej i Medialnej w Toruniu, wykładowca, temat: Środowisko dziennikarskie międzywojennego Wilna na wychodźstwie w Wielkiej Brytanii w czasie II wojny światowej Opinia: dr hab. Zbigniew Karpus, prof. UMK; **33.** Anna Wysznińska, mgr, Instytut Historii Sztuki UJ, doktorantka, temat: Opracowanie wątków kostiumologicznych w małopolskich kodeksach iluminowanych z lat 1490–1540 w zbiorach British Library w Londynie (Modlitewnik Zygmunta I – Add. 15281; Modlitewnik Aleksandra Jagiełłończyka – Add. 38603) oraz Bodleian Library w Oksfordzie (Modlitewnik królowej Bony – Douce 40/21614). Opinia: dr hab. Marek Walczak, UJ; **34.** Ewa Świetlicka, mgr, Muzeum Narodowe w Warszawie, kustosz, temat: 1. Ceramika włoska od XV do XIX w. ze zbiorów Muzeum Narodowego w Warszawie; 2. *Storia* w sztuce mistrzów *grand feu* czasów renesansu i baroku. Opinia: prof. dr hab. Antoni Ziemia, UW.

Wyciąg z protokołu posiedzenia Komisji Stypendialnej PAU do rozdziału stypendiów Fundacji Lanckorońskich i Fundacji z Brzezia Lanckorońskich na rok 2017

Dnia 20 czerwca 2016 odbyło się dwudzieste pierwsze posiedzenie Komisji Stypendialnej PAU do rozdziału stypendiów Fundacji Lanckorońskich i Fundacji z Brzezia Lanckorońskich. W posiedzeniu udział wzięli: prof. Jerzy Wyrozumski (przewodniczący Komisji), prof. Adam Małkiewicz (delegat PAU), prof. Maciej Salamon (delegat UJ), prof. Bogdan Rok (delegat UW), prof. Elżbieta Wesołowska (delegat UAM), prof. Janusz Tandecki (delegat UMK), prof. Kazimierz Lewartowski (delegat UW), Jadwiga Czartoryska (delegat Fundacji), Jakub Borawski (delegat Fundacji) oraz mgr Katarzyna Dziągło (sekretarz Komisji).

Złożono 70 podań o wyjazd do Rzymu, do Londynu – 72, do Wiednia – 27, o stypendia pieniężne – 54.

W wyniku postępowania kwalifikacyjnego stypendia na rok 2017 otrzymali:

STYPENDIA FUNDACJI LANCKOROŃSKICH

Stypendia do Rzymu (jednomiesięczne)

1. Ewelina Drzewiecka, mgr, doktorantka, Wydział Polonistyki UJ, literaturoznawstwo; **2.** Beata Gaj, dr hab., Katedra Mediewistyki i Neolatynistyki UKSW, prof. nadzw., filologia klasyczna; **3.** Mateusz Grzęda, dr, Instytut Historii Sztuki UJ, asystent naukowo-dydaktyczny, historia sztuki średniowiecznej; **4.** Marek Hermann, dr hab., UJ, Jagiellońskie Centrum Językowe, starszy wykładowca, latynistyka; **5.** Tomasz Kowalski, mgr, Wydział Sztuk Pięknych UMK, Zakład Historii Sztuki Średniowiecznej i Nowożytnej – pracownik nieetatowy, doktorant, nauki o sztuce, specjalizacja konserwa-

torstwo; **6.** Patryk Kurzyński, mgr, doktorant, UW, nauczyciel historii i wiedzy o społeczeństwie, Niepubliczna Szkoła Podstawowa w Przerzeczynie-Zdroju, historia i WOS, specjalizacja nauczycielska; **7.** Jolanta Młynarczyk, dr hab., Instytut Archeologii UW, prof. nadzw., archeologia śródziemnomorska okresu grecko-rzymskiego i ceramologia; **8.** Julia Miłkocka, mgr, Ośrodek Badań nad Antykiem Europy Południowo-Wschodniej UW, doktorantka, archeologia śródziemnomorska; **9.** Piotr Oliński, dr hab., Instytut Historii i Archiwistyki UMK, nauczyciel akademicki, adiunkt, historia średniowiecza; **10.** Grażyna Maria Pasztor, prof. dr hab., Instytut Stosunków Międzynarodowych UW, historia najnowsza Polski i powszechna; **11.** Radosław Piętka, dr, Wydział Filologii Polskiej i Klasycznej UAM, adiunkt, literatura rzymska; **12.** Maciej Piegdoń, dr, Zakład Historii Starożytnej UJ, adiunkt, historia starożytna; **13.** Emilian Prałat, dr, Instytut Filologii Słowiańskiej UAM, Instytut Historii Sztuki UAM, adiunkt, literaturoznawstwo; **14.** Krzysztof Prokop, dr hab., Instytut Archeologii i Etnologii PAN, Kraków, prof. nadzw. (etat badawczy), historia średniowieczna i nowożytna, historia Kościoła; **15.** Weronika Rostworowska, mgr, Zamek Królewski na Wawelu, adiunkt, Dział Zabytków Sztuki w Metalu, historia sztuki XIX w. w zakresie sztuki sepulkralnej; **16.** Mariusz Sawicki, dr, Uniwersytet Opolski, Instytut Historii, Katedra Badań nad Dziedzictwem Kulturowym i Biografistyki, adiunkt – nauczyciel akademicki, historia nowożytna; **17.** Agnieszka Smołucha-Sładkowska, mgr, redaktor w wydawnictwie IRSA (wydawca „Artibus et Historiae”), historia sztuki, sztuka wczesnego renesansu – medalierstwo we Włoszech XV w.; **18.** Paweł Sowiński, dr hab., Instytut Studiów Politycznych PAN, prof. nadzw., historia 1945–1989, ruchy społeczne, media opozycyjne i emigracyjne w czasach komunizmu; **19.** Maria Starnawska, dr hab., Instytut Historii, Akademia im. Jana Długosza, prof. nadzw., historia średniowieczna; **20.** Tomasz Zuzek, mgr, PAN, Biblioteka Kórnicka, kierownik Działu Gromadzenia Zbiorów, źródłoznawstwo i nauki pomocnicze historii, w szczególności paleografia łacińska i dyplomatyka.

Na liście rezerwowej znaleźli się:

1° loco Agata Aleksandra Kluczek, dr hab., Zakład Historii Starożytnej UŚ, adiunkt, historia starożytna; **2° loco** Anna Wotlińska, mgr, MKiDN, naczelnik Wydziału Edukacji Kulturalnej, historia literatury, historia kultury.

Stypendia do Wiednia

1. Aleksandra Arndt, dr, Instytut Filologii Klasycznej UAM, adiunkt, literaturoznawstwo; **2.** Marcin Biernat, mgr, Dział Dokumentacji Fotogra-

ficznej, Zamek Królewski na Wawelu – Państwowe Zbiory Sztuki, starszy asystent muzealny, architektura i rzeźba XIX i XX w.; inwentaryzacja zabytków; **3.** Marcin Bohm, dr, Instytut Historii Uniwersytetu Opolskiego, Pracownia Historii Średniowiecza, adiunkt, bizantynologia – historia wojskowości, historia Śląska w średniowieczu; **4.** Tadeusz Sarnowski, prof. dr hab., Instytut Archeologii UW, archeologia śródziemnomorska; **5.** Renata Wiaderna-Kuśnierz, dr, UMCS, adiunkt, historia prawa XIX i XX w., prawo rzymskie, biografistyka prawnicza, dzieje Lwowa XIX–XX w.

Na liście rezerwowej znalazł się:

Michał Piekarski, dr, Instytut Historii Nauki im. Ludwika i Aleksandra Birkenmajerów, asystent, historia nauki i kultury.

Stypendia piędźne

1. Jakub Łukasz Bajer, dr, Instytut Historii UAM, historia nowożytna (XVI–XVIII w.); **2.** Urszula Kicińska, dr, Instytut Historii i Archiwistyki, Katedra Historii Nowożytnej, Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej, mentalność epoki nowożytnej; **3.** Agata Kubala, dr, Instytut Historii Sztuki UW, adiunkt, archeologia śródziemnomorska; **4.** Wojciech Siudek, mgr, Wydział Nauk Historycznych UMK, doktorant, historia historiografii i metodologia historii; **5.** Aleksandra Skrzypietz, dr hab., Instytut Historii UŚ, adiunkt, nauczyciel akademicki, historia nowożytna; **6.** Aleksander Smoliński, dr hab., Instytut Historii i Archiwistyki UMK, prof. nadzw., historia wojskowa Polski i powszechna XX w. oraz nauki pomocnicze historii wojskowej; **7.** Izabella Wiercińska, dr, Muzeum Narodowe w Warszawie, historia sztuki.

Na liście rezerwowej znalazł się:

Marcin Sumowski, mgr, UMK, doktorant, historia średniowiecza.

STYPENDIA FUNDACJI Z BRZEZIA LANCKOROŃSKICH DO LONDYNU

1. Anna Ambrochowicz-Gajownik, dr, Biblioteka Uniwersytecka UWM w Olsztynie, bibliotekarz, historia; **2.** Joanna Ciesielska, mgr, UW, doktorantka, archeologia; **3.** Łukasz Czarnecki, mgr, Instytut Historii UJ, pracownik nieetatowy, historia powszechna XX w.; **4.** Kinga Czechowska, mgr, Instytut Historii i Archiwistyki UMK, doktorantka, historia mniejszo-

ści narodowych, historia dyplomacji, historia Polski; **5.** Julia Doroszevska, dr, Katedra Filologii Klasycznej UŚ, adiunkt, filologia klasyczna; **6.** Mikołaj Getka-Kenig, dr, Instytut Historii Nauki PAN, adiunkt, historia kultury; **7.** Andrzej Gliwa, dr, Instytut Historyczny UW, historia; **8.** Edyta Gryksa, mgr, Wydział Filologiczny UŚ, doktorantka, filologia klasyczna; **9.** Jacek Hajduk, dr, Instytut Filologii Klasycznej UJ, asystent, literaturoznawstwo; **10.** Piotr Hapanowicz, mgr, Muzeum Historyczne Miasta Krakowa, kustosz, historia; **11.** Aneta Hoffmann, mgr, Instytut Nauk Historycznych, Wydział Nauk Historycznych i Społecznych UKSW, doktorantka, historia najnowsza, historia wojskowości; **12.** Olga Jarmuszczak, mgr, Instytut Historii Sztuki UW, doktorantka, historia sztuki i kultury dawnej; **13.** Łukasz Kędziora, mgr, Wydział Nauk Historycznych UMK, doktorant, historia sztuki, neurohistoria sztuki; **14.** Maciej Kokoszko, prof. dr hab., historia starożytna i historia Bizancjum (pole badawcze – historia jedzenia i historia medycyny), bizantynologia; **15.** Katarzyna Kwinta, mgr, UPJPII, studentka studiów III stopnia, historia dwudziestolecia międzywojennego; **16.** Paweł Libera, dr, Archiwum Akt Nowych w Warszawie, pracownik naukowy (asystent), historia dwudziestolecia międzywojennego i emigracji polskiej po 1945 r.; **17.** Anna Marynowska, mgr, UMK, doktorantka, historia, mediewistyka; **18.** Wojciech Mazur, dr, Instytut Studiów Międzykulturowych UJ, adiunkt, historia wojskowości; **19.** Igor Moraczewski, mgr, historia wojskowa; **20.** Karol Ossowski, mgr, Wydział Historyczny UJ, doktorant, III rok studiów doktoranckich, historia starożytna; **21.** Adam Redzik, dr hab., Wydział Stosowanych Nauk Społecznych i Resocjalizacji UW, prof. nadzw., historia prawa, historia nauki, historia XIX i XX w.; **22.** Waldemar Rezmer, prof. dr hab., Instytut Historii i Archiwistyki UMK, historia najnowsza Polski i powszechna; **23.** Krystyna Stebnicka, dr hab., Instytut Historyczny UW, adiunkt, historia starożytna; **24.** Monika Stobiecka, mgr, Wydział Artes Liberales UW, doktorantka, muzealnictwo; **25.** Jędrzej Szerle, mgr, Pomorski Okręgowy Związek Żeglarski w Gdyni, koordynator, Muzeum Żeglarstwa Pomorskiego, historia średniowiecza, historia Pomorza; **26.** Sandra Tomczak, mgr, Wydział Nauk Historycznych UMK, doktorantka, historia Polski w XIX w. i dwudziestoleciu międzywojennym ze szczególnym uwzględnieniem historii kobiet i historii mniejszości; **27.** Adam Tyszkiewicz, mgr, Muzeum Uniwersytetu Warszawskiego, adiunkt, dzieje szkolnictwa wyższego na ziemiach polskich ze szczególnym uwzględnieniem historii Uniwersytetu Warszawskiego; **28.** Adrian Wesołowski, mgr, Wydział Historyczny UW, doktorant, historia powszechna okresu nowożytnego – historia kulturowa, historia intelektualna, historia społeczna/socjologia historyczna; **29.** Izabela Wienciek, mgr, Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie, Gabinet Starych Druków, starszy kustosz dyplomowany, filologia klasyczna; **30.** Maciej Wojtacki, dr, Wyż-

sza Szkoła Kultury Społecznej i Medialnej w Toruniu, wykładowca, historia polskiej myśli politycznej na przełomie XIX i XX w.; **31.** Kamila Świdzińska, mgr, Instytut Historii Uniwersytetu Opolskiego, doktorantka, historia XIX i XX w.; historia stosunków polsko-niemieckich; polska emigracja w Wielkiej Brytanii; polska prasa emigracyjna w Wielkiej Brytanii i Francji; **32.** Olga Świerkot, mgr, Instytut Historyczny UW, doktorantka, historia kultury; **33.** Radosław Żurawski vel Gajewski, dr hab., Instytut Historii UŁ, Katedra Historii Powszechnej Najnowszej, prof. nadzw., historia powszechna najnowsza i stosunki międzynarodowe; **34.** Piotr Żurek, dr hab., Akademia Techniczno-Humanistyczna w Bielsku-Białej, adiunkt, historia Bałkanów i Słowiańszczyzny.

Na liście rezerwowej znaleźli się:

1ª loco Barbara Maria Bibik, dr, Katedra Filologii Klasycznej UMK, adiunkt, tragedia antyczna, teatrologia, literaturoznawstwo; **2ª loco** Teodozja Izabela Rzeuska, dr, Instytut Kultur Śródziemnomorskich i Orientalnych PAN, adiunkt, archeologia starożytnego Rzymu.

WYKŁADY

Janusz LIMON

Wrodzone wady rozwojowe i choroby genetyczne człowieka w sztuce

Na przestrzeni dziejów ludzkości narodziny dziecka z wrodzoną wadą rozwojową, cechującą się odmiennością w budowie ciała, wywoływały lęk, niepokój i próby tłumaczenia nieszczęścia przez rodzinę dziecka i jego otoczenie. Ślady tych przeżyć znajdujemy zarówno na liczących kilka tysięcy lat rysunkach skalnych i w prymitywnych rzeźbach, jak i na freskach, rzeźbach, rysunkach i obrazach z czasów nowożytnych. Celem wykładu jest przedstawienie wad rozwojowych lub innych chorób genetycznych człowieka, znajdujących swe odbicie w wybranych dziełach sztuki pochodzących z różnych okresów rozwoju ludzkości.

Dzieci, które urodziły się z wadą rozwojową, nie tylko wzbudzały w rodzinie i otoczeniu niepokój, ale również fascynowały artystów. Szczególnie bliźnięta zrosnięte różnymi częściami ciała (*gemiini coniuncti*) budziły zdumienie i poruszenie wśród ludzi. Znalazło to odbicie w wielu dziełach sztuki – od rysunków naskalnych po dzieła malarstwa i rzeźby – które przedstawiają postaci z wadami rozwojowymi lub chorobami genetycznymi [1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10]. Zachowały się m.in. siedemnastowieczne portrety zrosniętych bliźniąt – braci Łazarza i Jana Chrzyciela Coloredo, urodzonych w Genui 12 maja 1612 roku [1], którzy przybyli do Krakowa 22 lutego 1643 roku z Włoch i zamieszkali w wynajętym u krawca Wesołowskiego pokoju przy ulicy Żydowskiej, obecnie Św. Józefa 22 (identyfikacja miejsca: dr Kamila Follprecht, Archiwum Narodowe w Krakowie). W kronice Marcina Jakuba Golińskiego (1608–1673) znajduje się opis wyglądu tych zrosłaków: „Jeden chodził i mówił, a drugi wyrastał z pępka brata i wisiał do dołu, gdy nie był trzymany przez brata. Miał głowę czarnymi włosami zarosłą, a zęby cztery.

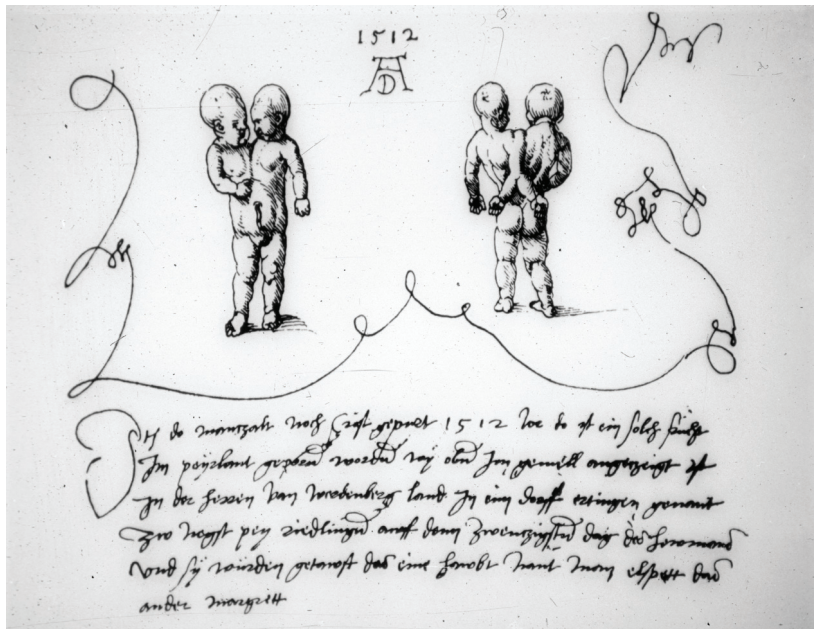
Ręce obie jako kiszki bez kości obwisłe na dół, noga także jak kiszka bez kości wisiała...” (transkrypcja: prof. Jerzy Limon, Uniwersytet Gdański), (ryc. 1). Trzy lata później, w sierpniu 1646 roku, bracia Coloredo przyjechali z Kopenhagi do Gdańska. Zwrócili się do gdańskich rajców z prośbą o pozwolenie występowania podczas targów dominikańskich, kulturowanych w tym mieście od ponad tysiąca lat. Rajcowie odmówili, twierdząc, że jeśli ciężarne gdańszczanki zobaczą takie monstrum, wówczas zaczną rodzić podobne. Jest to stary przesąd „zapatrzania się”, pochodzący z biblijnej Księgi Rodzaju. Biblijny Jakub miał konflikty z teściem, związane z liczebnością stad hodowanych przez nich owiec. Stada Jakuba i jego teścia – z racji podobnego umaszczenia – mieszały się, co wywoływało między nimi konflikty. Jakub wpadł więc na pomysł, aby przy wodopoju, gdzie rozmnażały się owce, umieścić topolowe pręty z powycinanymi pasmami kory. Pręty były poprzecznie prążkowane i owce, które na nie patrzyły w momencie zapłodnienia, później rodziły pasiaste owieczki. Odtąd Jakub mógł odróżnić swoje owce od owiec teścia i w ten sposób zakończył się konflikt między nimi.

Już Platon uważał, że emocjonalne doświadczenia ciężarnej kobiety mogą wpływać na przebieg i zakończenie ciąży. W czasach cywilizacji greckiej czy rzymskiej kobiety ciężarne były zachęcane do oglądania dzieł sztuki, takich jak posągi silnych i pięknych herosów, aby ich synowie zyskali takie cechy. Mechanizm wpływu matczynego lub ojcowskiego na powstawanie wad był opisywany w wielu kulturach, ale próby wspierania tego poglądu argumentami naukowymi spełzyły na niczym. Przekonanie o „zapatrzaniu się” kobiety podczas zapłodnienia lub ciąży trwało w Europie przez kilkaset lat, a jego pozostałości zachowały się do dzisiaj.

W Mezopotamii wykopano tabliczkę glinianą ze spisem 62 wrodzonych wad rozwojowych człowieka, z których każda wiązała się z konkretną przepowiednią boga. Ten spis wad powstał ok. 2000 lat p.n.e., ale przypuszczalnie reprezentuje znacznie wcześniejsze obserwacje [10]. Uważano, że bóg, powodując urodzenie się chorego dziecka, wskazywał, iż coś wydarzy się w jego rodzinie lub w państwie. Najczęściej przesłania te były natury poważnej i stanowiły raczej ostrzeżenia przed nieszczęściami aniżeli zwiastowały radosne wydarzenia. Tylko subtelna różnica dzieli powyższą koncepcję od wiary, że urodzenie się dziecka z wadą rozwojową wynika z niezadowolenia boga lub wręcz jest zesłaną przez niego karą. Na przykład, urodzenie się dziecka z brakiem prawej ręki zapowiadało w państwie trzęsienie ziemi. Z kolei, gdy dziecko nie miało prawego ucha – dni panowania króla miały być długie [10]. Powyżej opisane związki można dostrzec w słowie *monster* – ten historyczny termin, oznaczający potwora lub dziwoląga, wywodzi się z dwóch słów: *monstrare* – pokazywać, i *monere* – ostrzegać. Stąd też

1. Bracia Łazarz i Jan Chrzyciel Coloredo (1644) – zrośnięte bliźnięta [1]

2. Albrecht Dürer, rysunek zrosniętych bliźniąt (*Ileothoracopagus*), 1512, Oxford, Anglia [5]

So sah die Mißgebürth von beyden Seiten aus /
 Womit ein armes Weib (*) bey Danzig (**) schwanger gangen.
 Sie starb in der Gebürth (***) / man nahm die Frucht heraus
 Und fand zwey Mägdlein so / wie hier / zusammen hangen :
 Die hatten beyderseits nur einen Weib gemein /
 An dessen Seiten man vier Arüste wahrgenommen ;
 Sonst waren sie getheilt an Köpfen / Arm und Bein :
 Bey einer Elle lang / stark / fleischicht / ganz vollkommen.
 An beyden sahe man nur eine Nabelschnur
 Nach einer eingelen / doch grossen / Weiber steigen :
 Man fand ein einzig Herz / darinnen die Natur
 Nach wunderbahrer Art drey Höhlen wolte zeigen.

(*) Die Mutter dieser Mißgebürth hieß Mariana ; der Vater Andreu Czepansky, ein Pöble,
 seiner Handtierung nach ein Drechsler.

(**) In einer Verkabr, nahe am Eschstande und Weinberge.
 (***) Anno 1724. den 14. Febr.

3. Zaproszenie na publiczną sekcję bliźniąt zrosłaków (*Ileothoracophagus*) z 1724 roku. Autopsję wykonał i opisał prof. Jan Kulmus – profesor Gimnazjum Akademickiego w Gdańsku, Muzeum Narodowe w Gdańsku

4. Artysta nieznany, 1513, miasteczko podczas kataklizmu – poprzewracane drzewa, padające z nieba krople krwi wraz z kawałkami zwierzęcego mięsa. Widoczne jest dwugłowe cielę i siedzące przy nim dziecko, przypuszczalnie z zespołem Downa, Główna Biblioteka w Lucernie [5]

5. Szkoła flamandzka: J. van Cleve lub Henrik van Wueluwe, *Adoracja Dzieciątka Jezus*, 1515. Po lewej stronie Matki Boskiej znajduje się anioł z typowymi objawami zespołu Downa, Metropolitan Museum of Art, New York [6]

6. Egipcjanin Seneb (chory na achondroplazję) wraz z żoną i dwojgiem zdrowych dzieci, Giza, Egipt, V Dynastia, 2563–2423 p.n.e., Muzeum Egipskie, Kair [5, 10]

7. Egipski relief przedstawiający mężczyznę i idącą za nim chorą kobietę, 1516–1481 p.n.e.
Opis w tekście [5], Świątynia Hatszepsut, Deir el-Bahari, Egipt

8. D. R. Velázquez, Don Sebastian de Morra – karzeł z achondroplazją, 1628, Muzeum Prado, Madryt, Hiszpania [5, 8, 10]

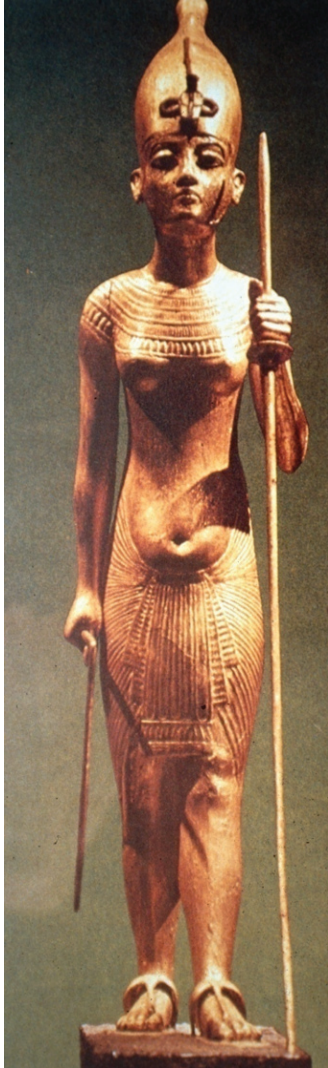
9. Artysta nieznany, portret karła – hrabiego Józefa Boruwłaskiego (karłowatość o niejasnej etiologii), Muzeum Narodowe w Krakowie [5]

10. Artysta nieznaný, grafika pt. *Polski karzeł* – hrabia Józef Boruwlaski wraz z żoną i zdrową córką, Londyn, 1820, zbiory własne [8]

11. F. J. Goya (1746–1828), *Matka z chorym dzieckiem (tetrafokomelia)* [5], Muzeum Louvre, Paryż

12. Rzeźba Tutankhamuna, Egipt, 1350 p.n.e. Rozpoznanie: zespół Klinofeltera (opis w tekście) [5], Muzeum Egipskie, Kair

13. Rzeźba faraona Echnatona (Amenhotep IV), 1375–1358 p.n.e. (rozpoznanie: zespół Marfana?), Muzeum Egipskie, Kair

14. E. Munch (1863–1944), *Spadek* (matka z dzieckiem przypuszczalnie chorym na *epidermolysis bullosa*) [5], Muzeum Muncha, Oslo

15. L. Cranach starszy, *Chrystus błogosławiący dzieci*, po 1537 r. Mężczyzna oznaczony strzałką ma objawy hipercholesterolemii [7], Państwowe Zbiory Sztuki na Wawelu

16. H. de Toulouse-Lautrec (1864–1901), karykatura własna, opis w tekście [3]

17. Chalk T., Grime P., Wilkinson D., mural pt. *Genetyka medyczna w zapobieganiu kalectwu*, The Duncan Guthrie Institute, Glasgow, Szkocja [5]

wzajemna zależność między pojawianiem się uszkodzonych noworodków a siłami nadprzyrodzonymi była opisywana przez wielu autorów na przestrzeni naszych dziejów.

Istnieje wiele dzieł sztuki europejskiej przedstawiających zrosłaki. Zachował się rysunek Albrechta Dürera (1512) ukazujący kilkuletnich braci zrosłaków (*Ileothoracopagus*), mających parę rąk i nóg, dwa tułowie oraz dwie głowy [5], (ryc. 2). Jak tłumaczono ówczesnie pojawienie się takich postaci? Otóż, m.in. sądzono, że jest to wpływ nieprawidłowych czynników reprodukcyjnych. Hipokrates i Arystoteles uważali, że nadmiar nasienia w momencie zapłodnienia powoduje nie tylko powstawanie wysokiej liczby zarodków, ale także powstawanie dodatkowych lub przerostów różnych części ciała, takich jak głowy, ręce czy nogi. Z kolei niedobór nasienia w momencie zapłodnienia powodował ubytki w budowie ciała, np. brak rąk. Wśród rycin książki słynnego XVI-wiecznego francuskiego chirurga A. Pare (1510–1590) znajdujemy postać dziecka chorego na ektrodaktylię (rozszczep kończyn – „szczytce homara”) [10]. Jest to choroba genetyczna autosomalna dominująca, której przyczynę Hipokrates i Arystoteles widzieli w „niedoborze nasienia” w momencie zapłodnienia. Starożytni uważali także, że na powstawanie wad rozwojowych u człowieka wpływ mógł mieć układ planet w momencie zapłodnienia oraz krzyżowanie się ze zwierzętami. Niektóre z poglądów były trafne i są aktualne do dzisiaj: zatrzymanie się procesu embriogenezy, czynniki mechaniczne, choroby płodu, dziedziczność oraz czynniki środowiskowe [10].

Muzeum Narodowe w Gdańsku dysponuje oryginalnym zaproszeniem na publiczną sekcję zwłok dziewczynek zrosłaków, które urodziły się w tym mieście w 1724 roku (ryc. 3). Zaproszenie było skierowane do mieszczan gdańskich, a autopsję wykonał i opisał lekarz J. A. Kulmus (1689–1745), profesor gdańskiego Gimnazjum Akademickiego. Opis był bardzo merytoryczny i szczegółowy, i został zakończony następującym zdaniem: „Tak więc żyły z jednym sercem bliźniacze dziewczynki, które ktoś może nazwać *concordes*, czyli «jednością w sercu»” [4]. Był on wybitnym anatomem, którego książka *Anatomische Tabellen* została przetłumaczona na sześć języków obcych, w tym na japoński. Publiczne autopsje nie były wówczas wykonywane na terenie Polski – ani na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie, ani też na Uniwersytecie im. S. Batorego w Wilnie. W Gdańsku było to możliwe ze względu na fakt, że Gimnazjum Akademickie było protestanckie.

Istnieje pogląd, że dla Greków i Rzymian niektóre wady rozwojowe stanowiły wzór przy tworzeniu różnych postaci mitologicznych. Otóż, w mitologii rzymskiej dwugłowy bóg Janus – strażnik granic – to nic innego jak *Encephalocoele*: typowe zrosłaki, pojawiające się co pewien czas u ludzi. Z kolei cyklopia (*cyclopia*) jednooczność, obok wad rozwojowych mózgu

i innych narządów, występuje w przypadku trisomii chromosomu 13 (zespół Patau'a). Tak więc wada rozwojowa, spowodowana aberracją chromosomową, była wzorem dla postaci cyklopów. Rysunek skalny, odkryty w stanie Utah (USA), pochodzący z ery prekolumbijskiej, ukazuje sirenomię: zrośnięte kończyny dolne. Sirenomelia mogła być także wzorcem dla Greków, tworzących postaci mityczne – syrena jest personifikacją niebezpieczeństwa.

Nie tylko narodziny dziecka z wadą rozwojową, ale też urodzenie się nieprawidłowo zbudowanego zwierzęcia miało konsekwencje dla ludzi. *Rocznik Traski* (Lwów 1872) podaje, że w Kaliszu w 1270 roku, w oktawę narodzenia Chrystusa, przyszło na świat cięłą o dwóch głowach i siedmiu nogach. I w tym właśnie czasie – 20 stycznia – w Krakowie pojawiła się w nocy nad kościołem braci franciszkanów tak nadzwyczajna jasność, iż „przy tym blasku światła można było znaleźć igłę”. W dalszej części czytamy, że np. niedaleko Michałowa z nieba padała krew i że niektóre kobiety rodziły wyjątkowo wiele dzieci: „Nysa płynęła przez trzy dni krwią, tj. od piątku aż do niedzieli, [...] rzeka Odra płynęła przez trzy dni tak, że kolor jej wody był krwawy, [...] w ziemi śląskiej koło Michałowa padała z nieba krew, [...] pani z Nakła urodziła w jednym porodzie 36 dzieci tak małych, że wszystkie dzieci natychmiast zmarły” (tłum. prof. Jerzy Wyrozumski). Na obrazie nieznanego artysty z 1513 roku widoczne jest dwugłowe cięłą i siedzące dziecko – przypuszczalnie z zespołem Downa, a z nieba pada krew jako efekt pojawienia się takiego zwierzęcia (ryc. 4). Trudno dociec, jakiego sposobu liczenia rodzących się dzieci używali starożytni, ale znane są opisy ciężarnych kobiet, które rodziły po kilkadziesiąt noworodków. Otóż Marcin Kromer (M. Cromerus) w swojej XVI-wiecznej *Historii Polski* zanotował, że 20 stycznia 1226 roku żona Wibrosława spod Krakowa urodziła 28 noworodków.

Zespół Downa, czyli występowanie dodatkowego chromosomu nr 21 (kariotyp: 47,XY lub XX,+21), jest najczęstszą aberracją chromosomową u ludzi, stąd też stosunkowo często można spotkać przedstawienia takich osób w dziełach sztuki. Na obrazie *Adoracja Dzieciątka Jezus* (malarstwo flamandzkie, XVI w.) Jezusa otaczają Matka Boska i Anioły, z których jeden wykazuje cechy zespołu Downa: płaską twarz, krótkie palce i fałdy nakątne powiek [6], (ryc. 5). Na znanym obrazie Andrei Mantegni (1431–1506) *Madonna z dzieckiem Jezus* ma także charakterystyczne rysy twarzy dziecka z zespołem Downa.

Karłowatość jest często przedstawiana w dziełach sztuki. Bardzo charakterystyczna jest genetycznie uwarunkowana karłowatość chondrodystroficzna (*achondroplasia*), w której tułów oraz głowa chorego są proporcjonalne, natomiast kończyny skrócone. Przykładem jest starożytna egipska rzeźba

(V dynastia, 2563–2423 p.n.e.), przedstawiająca cierpiącego na karłowatość pana Seneba ze zdrową żoną i dwójką zdrowych dzieci (ryc. 6). Seneb był ekonomem w pałacu, gdzie zajmował się dostarczaniem ubrań, nadzorowaniem tkactwa, organizowaniem transportu wodnego i in. Można powiedzieć, że małżonkowie mieli szczęście, bo w przypadku tej choroby ryzyko odziedziczenia jej przez potomstwo wynosi 50%. Wśród dzieł sztuki Egiptu można także zobaczyć relief z wizerunkiem mężczyzny i jego żony (1516–1481 p.n.e.), która niewątpliwie jest chora. Naukowcy dyskutują nad pytaniem, jaka to jest choroba – krzywica, dystrofia mięśniowa, chondrodystrofia czy też nielezione wrodzone zwichnięcie stawów biodrowych? Niewątpliwie kobieta ta cierpiała na jedno z tych schorzeń (ryc. 7).

W malarstwie hiszpańskim znajdujemy obraz, na którym D. R. Velázquez (1599–1660) sportretował Don Sebastiana de Morra (1628). Występują u niego typowe objawy achondroplazji – zaburzenia proporcji budowy ciała. Zwraca uwagę głębokie, mądre spojrzenie tego człowieka (ryc. 8). Bardzo znany obraz *Las Meninas* (Panny dworskie), (1656–1657) Velásqueza przedstawia rodzinę Filipa IV. Obok księżniczki Małgorzaty Teresy znajdują się dwa karły – Maria Bárbola, z typowymi objawami achondroplazji: dużą głową, zapadniętą nasadą nosa, wypukłym czołem, krótkimi kończynami, i Nicolás Pertusato, który miał niedoczynność przysadki, a więc przy swej karłowatości zachował proporcjonalną budowę ciała.

Nieznanym jest autor portretu bodaj najslawniejszego polskiego karła – hrabiego Józefa Boruwlaskiego (1739–1837), znajdującego się w Muzeum Narodowym w Krakowie [5], (ryc. 9). Urodził się koło Halicza jako jeden z sześciorga rodzeństwa, z którego dwoje także było karłowate (siostra miała 66 cm). Przy urodzeniu miał 22 cm, jako dwudziestolatek – 71 cm, a jako dorosły osiągnął 99 cm wzrostu. Poślubił panią Izalinę Barbutan, kobietę o prawidłowym wzroście, z którą dochował się czterech zdrowych córek. Znana jest grafika pt. *Polski karzeł* (Londyn 1820), przedstawiająca hrabiego z żoną i jedną z córek (ryc. 10). Był postacią niezwykłą – komponował, grał na fortepianie oraz pisał wiersze. Goszczono go na dworach królewskich w Europie, znała go cesarzowa Maria Teresa i jej córka Maria Antonina, późniejsza królowa Francji, przyjaźnił się ze Stanisławem Augustem, który przyznał mu roczną pensję, znał króla Jerzego III i przyjaźnił się z Jerzym IV. Pisał pamiętniki. Zarabiał na życie koncertując bądź czytając swą poezję. Zmarł w Durham (Anglia) w wieku 98 lat i został pochowany w tamtejszej katedrze niedaleko wejścia do kaplicy Galilejczyka.

Ocenia się, że chorób genetycznie uwarunkowanych jest ponad 12 000, ale niektóre bardzo rzadko występują. Francisco Goya (1746–1828) jest autorem przejmującej sceny, przedstawiającej *Matkę z chorym dzieckiem*. Kobieta w dramatycznym geście rozkłada chustę i pokazuje innej kobie-

cie swoje ciężko chore dziecko, cierpiące na tetrafokomelię – brak kończyn (ryc. 11). Inna choroba genetyczna – przedstawiona również w malarstwie hiszpańskim – uwidoczniła została na portrecie Eugenii Martinez Vallejo (J. C. de Miranda, 1686, Madryt), dziewczynki z typowym wyglądem dziecka chorego na zespół Pradera-Williego. Jest to delecja interstycjalna chromosomu 15 (q11–13). Cechuje się otyłością i upośledzeniem umysłowym. Z kolei zespół Ehlersa-Danlosa – chorobę genetyczną charakteryzującą się nadmierną giętkością stawów – można zobaczyć na rzeźbie z Ameryki Południowej. Uważa się, że na tę chorobę cierpiał wybitny skrzypek i kompozytor Niccolò Paganini [11]. W piśmiennictwie europejskim znane są opisy rodzin z wielopalczastością (polidaktylią). Zwraca uwagę bardzo szczegółowy opis takiej rodziny pochodzącego z Berlina chirurga Jakuba Ruhe, który zamieszkał w Gdańsku, dokonany przez P. L. Moreau de Maupertuisa, profesora Królewskiej Pruskiej Akademii Nauk. Zarówno ojciec, jak i jego dzieci mieli dodatkowe palce na dłoniach i stopach.

Często obiektem zainteresowań artystów był hermafrodytyzm. Zwraca uwagę znana rzeźba *Śpiący hermafrodyta* (Grecja, II wiek p.n.e.), która znajduje się obecnie w Luwrze, a kopia w Sankt Petersburgu. Poglądy na powstawanie hermafrodytyzmu były bardzo zróżnicowane. Na przykład Hipokrates uważał, że macica człowieka zawiera siedem komór i że jeśli zarodek implantował się w prawej komorze, to rodził się chłopiec, jeśli w lewej – dziewczynka, a jeśli pośrodku – to hermafrodyta. Jest to bardzo rzadka choroba, a mechanizmy jej powstawania są, oczywiście, inne.

Wiele dzieł sztuki przedstawiających chore osoby zachowało się w kulturze Egiptu. Rzeźba Tutankhamuna (1350 p.n.e.) ukazuje typowy zespół Klinefeltera, spowodowany u mężczyzny dodatkowym chromosomem X, który cechuje najczęściej eunuchoidalna budowa ciała, szerokie biodra, ginekomastia (czyli kobiece piersi), a także bezpłodność (ryc. 12). Podobnie faraon Echnaton (Amenhotep IV, 1375–1358 p.n.e.), (ryc. 13) – jak jest widoczne na wielu jego wizerunkach – miał androgyniczną budowę ciała: szerokie biodra, ginekomastię, ale nie chorował na zespół Klinefeltera. Uwagę przykuwa wydłużona twarz i kształt uszu, stąd też podejrzewa się zespół Marfana – chorobę autosomalną dominującą. Faraon Echnaton wprowadził religię monoteistyczną, wiarę w jednego boga Ra – Słońce, a pozostałych bogów usunął z obowiązującej w Egipcie religii. Echnaton poślubił piękną Nefertiti, z którą miał sześć córek. U jednej z nich, ze względu na kształt czaszki, rozpoznano długogłowie (dolichocefalię), ale można też przypuszczać, że jest to deformacja nabyta. Ponieważ rody faraonów uważały, że są bogami, i chciały odróżnić się od zwykłych ludzi, dzieciom z rodziny królewskiej już w wieku niemowlęcym mocno bandażowano czaszki lub zakładano specjalne czepce, tak że ich czaszki uzyskiwały inny kształt.

W XX wieku malarzy także interesowały choroby człowieka. Na obrazie Edvarda Müncha (1863–1944) *Spadek I* (ryc. 14) matka trzyma na kolanach dziecko z krwawymi wybroczynami na ciele. Badacze podejrzewają, iż mogła to być choroba powodująca pęcherzowe oddzielanie się naskórka o łacińskiej nazwie *epidermolysis bullosa*, której cechą jest to, że na ciele dziecka nieustannie wyrastają pęcherze. Zwraca natomiast uwagę fakt, iż na twarzy i na rękach kobiety widoczne są pewne zmiany skórne, wskazujące, że być może choruje na kiłę. Może to sugerować, iż dziecko jest ofiarą kiły wrodzonej, która w tym czasie, jak wiadomo, była powszechna.

Dużym wydarzeniem było w Muzeum na Wawelu w Krakowie oddanie – po kilku latach renowacji – obrazu *Chrystus błogosławiący dzieci* Lucasa Cranacha st. (1472–1553), [7], (ryc. 15). Przy bliższej analizie postaci występujących na tym obrazie można zauważyć, że jedna z nich jest chora. Otóż jeden z mężczyzn wykazuje cechy hipercholesterolemii rodzinnej. Ma on widoczne zmiany skórne na powiekach obu oczu – tzw. płaskie guzki skóry powiek (żółtaki), gdzie gromadzi się nadmiar cholesterolu. U takich osób wcześniej niż u innych występuje zawał serca, mają też, jak mężczyzna na obrazie, ziemistą cerę – przyczyną jest wysoki poziom cholesterolu. Jest to choroba genetyczna, dziedziczona autosomalnie dominująco [7].

Wiele obrazów przedstawia leczenie najczęstszej chyba choroby człowieka – głupoty. Najbardziej znane są obrazy dwóch malarzy: J. S. van Hemessena (ok. 1500–1556) *Usunięcie kamienia obłądu* lub *Chirurg* oraz H. Boscha (1460–1516) *Usuwanie kamieni*. Na jarmarkach europejskich pojawiali się tzw. „usuwacze kamieni”. Byli to szarlatani, którzy udawali, że leczą padaczkę, ale przede wszystkim – głupotę. Polegało to na rzekomym wyjmowaniu kamieni z mózgu. Uważano, że człowiek, który nie jest w pełni sprawny intelektualnie lub choruje na padaczkę, ma „wrosnięty w mózg kamień”. „Usuwanie kamieni” oczywiście udawali operację, wyjmowali jakiegoś kamienia i w ten sposób rzekomo leczyli chorych.

Artyści także chorowali na genetycznie uwarunkowane choroby. Na przykład malarz Henri de Toulouse-Lautrec (1864–1901) chorował na genetycznie uwarunkowaną karłowatość, *pycnodysostosis*, i żył zaledwie 37 lat [3]. Na ryc. 16 widzimy autoportret satyryczny, przedstawiający malarza jako osobę o skróconych kończynach. Zachował się opis wyglądu malarza, który odpowiada rozpoznanej chorobie: „...miał normalny tułów, lecz jego koślawe nogi były komicznie skrócone, a z masywnych rąk wyrastały wielkie dłonie zakończone grubymi, niekształtnymi palcami [...] Kruche kości łamały się bez powodu. Chodził utykając, miał ogromne nozdrza, za duże wargi, a zgrubiały język utrudniał mu wymowę”.

Na zakończenie przedstawiam przykład malarstwa ściennego z lat 80. XX wieku: *Genetykę medyczną w zapobieganiu kalectwu* (1983, dzieło zbior-

rowe, znajdujące się w The Duncan Guthrie Institute w Glasgow, Szkocja), (ryc. 17). Centrum muralu zajmują para młodych osób z dzieckiem i genetyk kliniczny, który udziela porady, pozostała część malowidła ukazuje zaś wyraźnie, jak wiele osób jest zaangażowanych w proces diagnostyczny i leczniczy. Są tam specjaliści od hodowli komórek, badania chromosomów, od technik obrazowych, od rysowania rodowodów, są laboratoria biochemiczne, laboratoria genetyczne – widać pracę kilkudziesięciu osób, niezbędną do tego, aby lekarz mógł powiedzieć tej parze młodych ludzi, po pierwsze, jaka to choroba i czy można ją leczyć, a po drugie, jakie jest ryzyko, że kolejne dziecko też będzie miało tę chorobę. Jako genetycy kliniczni staramy się przede wszystkim określić zagrożenia dla kolejnego potomstwa. Często zdarza się, że ryzyko powtórzenia się choroby u kolejnego dziecka jest bardzo niskie – dlatego taka porada jest niezwykle ważna dla każdej pary, która marzy o zdrowym potomstwie.

Historia przedstawiania chorych ludzi w sztuce jest również historią ich cierpienia. Osoby z takimi wadami, a szczególnie dzieci, najczęściej umierają szybko. Jest to cierpienie całego ich życia, a zatem ukazałem też – co prawda w dużym skrócie – historię cierpienia nieuleczalnie chorych ludzi, uwiecznionych przez artystów.

WYBRANE PIŚMIENNICTWO

1. Bartholinus Th.: *Historiarum Anatomicarum Rariorum. Centuria I et II. Typis Academicis Martzani Sumptibus Petri Hauboldt Bibl. Hafniae 1644.*
2. Emery A. E. H., *Genetics in Art*, *J Med Genet* 1994, 31: 420–422.
3. Frey J. B., *What dwarfed Toulouse-Lautrec?*, *Nature Genet* 1995, 10: 128–130.
4. Iżycka-Świeszewska E., Hermann B., Gulczyński J., *Johann Adam Kulmus i publiczna sekcja bliźniąt zrośniętych w 1724 roku [w:] Joachim Oelhaf i jego następcy*, red. A. Szarszewski, B. Siek, Gdański Uniwersytet Medyczny, 2013, 83–91.
5. Kunze J., Nippert I., *Genetics and Malformations in Art*, Grosse Verlag, Berlin 1986.
6. Levitas A. S., Reid Ch. S., *An Angel With Down Syndrome in a Sixteenth Century Flemish Nativity Painting*, *Am J Med Genet* 2003, 116A: 399–405.
7. Limon J., *Hipercholesterolemia na obrazie Lucasa Cranacha starszego*, *PAUza Akademska* 190–192, 7; http://pauza.krakow.pl/190_192_7_2012.pdf
8. Limon J., *Dwarfism in art*, *Develop Period Med*, 2015, XIX: 403–406.
9. Limon J., *Congenital malformations and genetic diseases of man in art [w:] Dehumanizacja i depersonalizacja w medycynie i świecie współczesnym a życie św. Jana z Dukli*, Wyd. Centrum Onkologii Ziemi Lubelskiej, wyd. II, Lublin 2014, 461–476.

10. Stevenson R. E., *Causes of Human Anomalies: An Overview and Historical Perspective* [w:] Stevenson R. E., Hall J. G., Goodman R. M., *Oxford Monographs on Medical Genetics. Human Malformations and related Anomalies*, Oxford University Press, 1993, 21: 3–20.
11. Wolf P., *Clinical biochemistry and diseases of classical music composers*, *Eur J Lab Med* 1997, 5: 47–57.

Krzysztof MEYER

Jak i dlaczego zimna wojna zdeformowała muzykę w Europie

Na wstępie przypomnijmy, że ogólnie narzucana polityka kulturalna pojawiła się z początkiem lat 30. XX wieku i to prawie równocześnie w dwóch państwach totalitarnych – w Związku Radzieckim oraz w III Rzeszy. Oba systemy polityczne posługiwały się sztuką jako narzędziem propagandy, oczekując czy wręcz żądając od artystów, by ich dzieła wychwalały rzeczywistość. Nie żałowano na ten cel środków finansowych, rozwijając przy tym politykę ekspansywną, a nierzadko wręcz agresywną. Oczekiwano dzieł jednoznacznych ideologicznie oraz, co szczególnie istotne, zrozumiałych dla najszerszych mas. Wszelkie inne kierunki, zwłaszcza te zbyt nowoczesne, były w obu krajach bezwzględnie piętnowane; nurty awangardowe konsekwentnie zwalczano jako wynaturzenia. Sporządzano listy twórców zakazanych, reprezentujących – według ideologów – albo *entartete Kunst*, czyli sztukę zwyrodniałą (w Niemczech), albo formalizm lub kosmopolityzm (w ZSRR). Ci, którzy odmawiali podporządkowania się narzucanym normom estetycznym, narażeni byli na represje, co nie tylko skazywało ich na artystyczny niebyt, ale niejednokrotnie pozbawiało elementarnych środków do życia.

W III Rzeszy muzyka zastygła na etapie klasycznej i romantycznej estetyki; za szczyty twórczości muzycznej oficjalnie uznawano dzieła najbardziej niemieckich z ducha kompozytorów, a więc Beethovena, Wagnera i Brucknera. Większość utworów najwybitniejszych twórców współczesnych – Strawińskiego, Hindemitha, Bartóka, potępiono jako „złośliwe nowotwory orgiastycznego dysonansu”.

W Związku Radzieckim muzyka miała być przede wszystkim „przystępna w stylu i narodowa w treści”, a więc: melodyjna, konsonująca,

nawiązująca do pieśni i tańców ludowych – najlepiej rosyjskich. Preferowano utwory z tekstem, co zrodziło prostą, ale zazwyczaj chwytliwą, bo melodyjną, pieśń masową, wychwalającą przywódców i osiągnięcia socjalistycznego państwa.

Bez przeszkód zaś muzyka rozwijała się we Francji. Paryż skupiał *gros* najwybitniejszych wykonawców oraz twórców muzyki, z Igiorem Strawińskim na czele. Nieco z boku pozostawała Anglia, Ameryka natomiast nie zdradzała zainteresowania nową muzyką.

Rok 1939 zburzył dotychczasowy porządek, przynosząc katastrofę dziejową, a wraz z nią odpływ wielu wybitnych artystów do Ameryki. Po wojnie nastąpiło nowe pokolenie, dla którego takie rozkwitające przed wojną kierunki, jak neoklasycyzm czy folkloryzm, przestały już być interesujące. Osłabło znaczenie Paryża.

W podzielonym powojennym świecie bardzo szybko dały o sobie znać napięcia między Wschodem i Zachodem. W przemówieniu wygłoszonym w Fulton 5 marca 1946 roku Winston Churchill zaatakował ekspansjonizm ZSRR i wezwał Zachód do zjednoczenia sił przeciwko rozprzestrzenianiu się komunizmu. Zamknął się okres koalicji antyhitlerowskiej, a rozpoczęła epoka konfrontacji i wyścigu zbrojeń – wtedy właśnie powstał termin „zimna wojna”, wprowadzony w 1947 roku przez Amerykanina Bernarda Barucha.

W Związku Radzieckim rozpoczął się proces jeszcze intensywniejszego niż przed wojną upolitycznienia sztuki. W 1946 roku Andriej Żdanow przypomniał artystom, że socrealizm nadal pozostaje obowiązującym kierunkiem w radzieckiej sztuce i to w jeszcze bardziej ortodoksyjnej postaci. Wydano cały szereg rezolucji partyjnych, w których domagano się całkowitej likwidacji wpływów Zachodu, *en bloc* ocenianych jako przejaw degeneracji i całkowitego upadku kultury. Potępiono najwybitniejszych rodzimych twórców – pisarzy, filmowców, malarzy, a w 1948 roku wśród muzyków – Dymitra Szostakowicza i Sergiusza Prokofiewa, zabraniając im wykonywania niemal całej własnej twórczości.

Ideologię tę „wyeksportowano” do pozostałych krajów tzw. demokracji ludowej. Korzystając z prorosyjskich sympatii Czechów oraz faktu, że – w odróżnieniu od Warszawy i Berlina – Praga przetrwała wojnę bez zniszczeń, tam właśnie w 1948 roku dyrektywy dotyczące tworzenia w duchu socrealizmu przekazano kompozytorom i muzykologom z państw podległych ZSRR. Rok później, podczas zjazdu Związku Kompozytorów w Łagowie Lubuskim, podobnie narzucono je polskim twórcom. W Niemczech Wschodnich, gdzie komenderowanie kulturą utrzymywało się z niewielką przerwą od 1933 roku, teraz, gdy dyktaturę nazistowską zamieniono na komunistyczną, miejsce czołowych kompozytorów III Rzeszy – Richarda Straussa, Hansa Pfitznera czy Carla Orffa – zajęli kompozytorzy znacznie

mniej utalentowani, ale będący we władzach partyjnych i ministerialnych. W czasach międzywojennych artyści przesiadywali w kawiarniach, teraz wysiadywali na niezliczonych naradach i konferencjach. O swobodzie tworzenia nie było już mowy, zniewalano nie tylko umysły, ale i fantazję twórczą.

W odpowiedzi na sytuację w bloku wschodnim w 1950 roku w Berlinie Zachodnim powstała instytucja pod nazwą Kongres Wolności Kultury (Congress for Cultural Freedom). Kongres skupiał lewicowo-liberalnych intelektualistów, a jego celem miała być kontrofensywa skierowana przeciwko polityce kulturalnej bloku sowieckiego. Był to tajny plan CIA, koordynowany w większości przez emigrantów z Europy Wschodniej, jedna z największych operacji powojennych tajnych służb amerykańskich. Przeznaczono na ten cel wieśset milionów dolarów, oplątując siecią agentów wszystkie kraje zachodniej Europy. Zawartość licznych dokumentów z amerykańskich archiwów uświadamia nam nie tylko rozmach tego przedsięwzięcia, ale i nieświadomość współpracujących z Kongresem osób co do jego istoty. Badana od kilkunastu lat dokumentacja każe inaczej spoglądać na sytuację kultury, w tym muzyki, w latach 50. i 60. w Europie Zachodniej.

Ponieważ CIA nie mogła działać otwarcie, pieniądze przekazywano poprzez centralę amerykańskich związków zawodowych i fundacje, zwłaszcza Forda i Rockefellera. Służyły one swego rodzaju manipulacji, począwszy od wpływów na działania najwybitniejszych artystów, aż do współfinansowania redakcji radiofonii i polityki wydawniczej.

Jedną z pierwszych inicjatyw Kongresu był festiwal muzyki współczesnej, zorganizowany w maju 1952 roku w Paryżu. Program układał emigrant z Rosji, sekretarz generalny Kongresu, kompozytor Nicolas Nabokov, kuzyn pisarza. Seria koncertów i wystaw malarskich miała zademonstrować swobodę zachodnich artystów i mecenat państwa. Co ciekawe, kiedy cztery lata później, korzystając z październikowej odwilży, Polacy postanowili zorganizować festiwal muzyki współczesnej „Warszawska Jesień”, w rozmowach z władzami użyli podobnego argumentu, jakim posłużył się wówczas w Paryżu Nabokov: chcemy ukazać wyższość naszej kultury i naszego ustroju – w Warszawie, rzecz jasna, socjalistycznego – nad „ich” ustrojem i sztuką. W Paryżu przeciwnikiem był komunizm, w Warszawie – kapitalizm.

Festiwal w Paryżu zorganizowano z wielkim rozmachem. Odbyło się ponad trzydzieści koncertów i jedenaście przedstawień operowych, na których wykonano m.in. szereg dzieł wyklętego w ZSRR Igora Strawńskiego oraz – we fragmentach – potępioną przez Stalina operę Szostakowicza *Lady Macbeth powiatu mceńskiego*, a także kilka zabronionych w Rosji

dziel Prokofiewa. Paryżanie mieli też okazję posłuchać utworów Arnolda Schönberga, w Związku Radzieckim uznanego za największego likwidatora muzyki, oraz zobaczyć operę *Wozzeck* Albana Berga, przed wojną zakwalifikowaną przez nazistów jako *entartete Musik*. Francuzi przyjęli to wydarzenie krytycznie. Lewicująca grupa starszych intelektualistów uznała to za „spisek amerykańskich imperialistów”, młodzi kompozytorzy, wśród nich Pierre Boulez, zarzucili organizatorom konserwatyzm. W tej sytuacji następny festiwal, w 1954 roku, Nabokov zorganizował w Rzymie. Tym razem w programie znalazły się dzieła niemal wyłącznie stworzone według techniki dwunastotonowej Schönberga – dodekafonii.

Dlaczego? Klucz do wyjaśnienia tego awansu muzyki – przed wojną znanej głównie w wąskim kręgu entuzjastów ówczesnej awangardy i przez wielu przyjmowanej bardzo krytycznie – znajdował się w Niemczech zachodnich.

Wkrótce po wojnie w niektórych środowiskach niemieckich podjęto wiele inicjatyw na rzecz propagowania repertuaru zakazanego w III Rzeszy. Służyć temu miało m.in. powołanie do życia Międzynarodowych Letnich Kursów Muzycznych w Darmstadtzie. Po raz pierwszy odbyły się one już w 1946 roku, a w ich programie było zarówno nauczanie kompozycji, jak i interpretacji nowej muzyki. Wśród przyjeżdżających tam wykładowców było kilku kompozytorów i muzykologów, którzy zmuszeni byli w latach 30. wyemigrować do USA. Nowość w sztuce stała się atrybutem odzyskanej wolności i jej znaczenie wykraczało daleko poza sferę estetyczną. Przypominało to zresztą sytuację po I wojnie, kiedy w Europie również wystąpiło nasilenie działań awangardy. Wzmoczone zainteresowanie nią w niemalym stopniu wynikało ze wstrząsu społecznego, jaki przeżyła Europa w latach 1914–1918, z potrzeby oderwania się od kultury, która do takiego kataklizmu doprowadziła.

Do tych środowisk przede wszystkim płynęły amerykańskie pieniądze, przekazywane na rozwój najnowszej sztuki i muzyki. Dzięki Darmstadtowi i rozgłoszonym w Baden-Baden oraz Kolonii w muzyce zaistniało wkrótce pokolenie młodych kompozytorów, m.in. Niemiec Karlheinz Stockhausen, Francuz Pierre Boulez, Włosi Luigi Nono i Luciano Berio, Węgier Györgi Ligeti oraz Argentyńczyk Mauricio Kagel, a nieco później John Cage, jedna z najbardziej niezwykłych i kontrowersyjnych postaci współczesnej kultury.

Ci młodzi wówczas muzycy postanowili całkowicie przeobrazić język muzyczny, rozpoczynając historię „od zera”. Ojcem nowej muzyki obwołano Antona Weberna, najbardziej radykalnego ucznia Arnolda Schönberga. Spotykając się przez całe życie z brakiem zrozumienia, od połowy lat 30. żył w prawie całkowitej izolacji. Istotą rewolucji, jaką zaproponował w swo-

jej muzyce, było odejście od dawnej muzyki, od – nazwijmy to metaforycznie – epickiej narracji tradycyjnych symfonii czy koncertów, w stronę skrajnej aforystyczności. Parominutowe utwory nie oferowały słuchaczowi żadnych melodii, rolę tradycyjnych tematów spełniał niekiedy pojedynczy dźwięk. Nie pozostał też ślad po tradycyjnej harmonii – podstawą kompozycji stały się nowe, niezwykle precyzyjne zasady. Niechętni Webernowi mówili, że układa dźwiękowe rebusy, nadające się raczej do analizowania niż do słuchania.

I taka właśnie muzyka obwołana została drogowskazem dla kompozytorów i ich przyszłych dzieł. Ponieważ zaś muzykę Schönberga i muzykę jego uczniów – wśród nich Weberna – postrzegano jako ofiarę politycznych prześladowań, już z tego tylko tytułu mogła ona liczyć na szczególne poparcie.

W 1949 roku Theodor Wiesegrund Adorno wydał *Filozofię nowej muzyki*, w której w sposób apodyktyczny stwierdził, że jedynie w dodekafonii leży przyszłość muzyki. Pierre Boulez wyraził to jeszcze ostrzej, twierdząc, że kompozytorzy niepiszący w technice dodekafonicznej są całkowicie bezużyteczni. 17 maja 1949 roku w Mediolanie rozpoczął się Kongres Muzyki Dodekafonicznej. Koncerty, referaty oraz dyskusje miały utwierdzić wiarę sporej części muzyków w to, że po upadku systemu tonalnego nastąpiła epoka dodekafonii.

Zjawisko to pozostałoby zapewne na marginesie całej ówczesnej muzyki, podobnie jak eksperymentalne i prowokacyjne koncerty po I wojnie światowej, gdyby nie sprzyjała mu polityka i sytuacja gospodarcza. Podobnie jak socrealizm stał się muzycznym głosem bloku komunistycznego, dodekafonia i atonalność uznane zostały za głos „wolnego świata”.

Utwory takie rzadko pojawiały się w programach zwykłych koncertów abonamentowych, a jeśli już do tego dochodziło, to budziły ostre sprzeciw publiczności i krytyków. Młodym zbuntowanym stworzono jednak inne możliwości działania w postaci festiwalu nowej muzyki oraz koncertów radiowych. W miarę jak gospodarka europejska podnosiła się z wojennych zniszczeń, a zwłaszcza kiedy w Niemczech nastał czas „cudu gospodarczego”, korzystano z rosnących środków budżetów radiofonii oraz lokalnych wydziałów kultury i intensywnie promowano taką muzykę, zapewniając jej twórcom niezłe warunki materialne. Festiwal w Donaueschingen – przed wojną zawdzięczający możliwość organizowania kilku koncertów kameralnych wsparciu właściciela lokalnego browaru – stał się cyklem koncertów orkiestrowych, organizowanych z rozmachem i świetną reklamą. Hojnym mecenasem kompozytorów stały się radiofonie, zwłaszcza kolońska Westdeutscher Rundfunk, hamburska Norddeutscher Rundfunk, badeńska Südwestfunk oraz berliński RIAS.

Po dogmacie sztuki „narodowo-socjalistycznej” czy „realizmu socjalistycznego” nastąpił dogmat „awangardowości”. Decyzje o „prawomyślności” nie leżały już w gestii polityków, lecz samego środowiska muzycznego, ono zaś okazało się równie nietolerancyjne wobec innych postaw i punktów widzenia. Nie miało administracyjnych form nacisku, a tym bardziej możliwości karania nieposłusznych. Tych niewystarczająco rewolucyjnych skazywało jednak na marginalizację i niebyt w świecie tzw. nowej muzyki. Pamiętam, jak w Polsce los ten spotkał wielu moich starszych, utalentowanych kolegów. Coraz energiczniej występowano przeciwko całej przeszłości muzyki, konsekwentnie burząc dotychczasowe wartości, ku narastającemu zdezorientowaniu i niezadowoleniu publiczności.

Negowano tradycyjny sens i sposób istnienia muzyki. „Nareszcie ludzie zrozumieli, że istnieją trzy rzeczy, z których nie można tworzyć muzyki: melodia, rytm i harmonia” – stwierdził Boulez, będący zresztą przykładem wyjątkowego braku tolerancji dla jakichkolwiek innych punktów widzenia. Francuski kompozytor przedstawiał się jako tak zarliwy oponent tradycji, że w wywiadzie udzielonym w 1957 roku tygodnikowi „Der Spiegel”, mówiąc o anachroniczności gatunku opery, uznał, że „najelegantszym rozwiązaniem” problemu byłoby „wysadzenie w powietrze wszystkich gmachów operowych”. (Warto na marginesie dodać, że wypowiedź ta spowodowała, iż po kilkudziesięciu latach znana ze skrupulatności szwajcarska policja zaarrestowała bawiącego w Zurychu blisko 80-letniego kompozytora jako potencjalnego terrorystę.)

Stworzyła się specyficzna symetria. Na Wschodzie muzyka dysonująca i atonalna zwalczana była jako formalistyczna. Na Zachodzie muzyka konsonująca i tonalna – jako faszystowska.

Wszystko to obudowywano ideologią, w czym celowało przede wszystkim środowisko niemieckie. Nie sposób przecenić roli, jaką w kształtowaniu świadomości tego pokolenia odegrali liczni estetycy i muzykolodzy popierający awangardę. Sprawilo to, iż muzyka, dotychczas przeznaczona do słuchania, stawała się nutami do analizowania i przestano brać pod uwagę, jak utwór zabrzmiał.

Obiektem fascynacji stał się wykalkulowany zapis, relacje między dźwiękami, bazujące na abstrakcyjnych porządkach i dające się przedstawić nieomal w postaci równań matematycznych. Zjawisko to wystąpiło z takim nasileniem, że pod koniec lat 50. amerykański kompozytor i matematyk Milton Babbitt postulował, by przyznać muzyce status podobny jak nauce i umożliwić kompozytorom pracę nad kolejnymi utworami, tak jak fizykom nad teoriami. Skoro bowiem kontakt z muzyką współczesną wymaga przygotowania, którego nie ma przeciętny bywalec filharmonii albo opery –

przekonywał Babbitt – to nowych utworów nie powinno się oceniać kierując się powszechnym gustem; ponieważ – analogicznie – nikt nie potraktowałby poważnie opinii na temat wyników kongresu matematycznego, wygłoszonej przez osobę znającą zaledwie podstawy arytmetyki. Artykuł, zatytułowany przez autora *Kompozytor jako ekspert*, opublikowano pod zmienionym, chwytliwym tytułem *Kogo to obchodzi, czy słuchasz* i mimo woli stał się on manifestem „rozwołu” nowoczesnego kompozytora z publicznością.

Remedium na ten stan przyniósł radykalnie odmienny nurt, który można by opatrzyć tytułem: „Každy może być kompozytorem”, co w efekcie otworzyło furtkę dla rzeszy dyletantów. Jego ojcem duchowym był John Cage – notabene też uczeń Schönberga. Zakwestionował europejski sposób pojmowania muzyki, a nawet sztuki w ogóle. Po formalizmie lat 50. w kolejnej dekadzie w wielu środowiskach zapanowało przekonanie, że ważne nie jest „dzieło”, lecz „akcja”, w której przypadek pełni rolę zasadniczą.

Z czasów, kiedy byłem młodym muzykiem, pamiętam koncerty krakowskiego zespołu MW2, czyli Młodzi Wykonawcy Muzyki Współczesnej. Jednym z naszych „przebojów” było dzieło, podczas wykonywania którego pianista poszczekiwał i obrzucał publiczność grochem. W Polsce, mającej swoją „godzinę zero” w sztuce w 1956 roku, przeżywaliśmy podobne fale fascynacji najpierw ścisłością, imponującą na papierze, potem swobodą i brakiem jakichkolwiek granic. Przez parę lat spora część publiczności też ulegała tej fascynacji, bo taka muzyka była – zwłaszcza dla nas, po tej stronie „żelaznej kurtyny” – powiewem wolności. Jak jednak ostrzegał Luigi Nono – jeden z koryfeuszy pierwszej ścisłej fali powojennej awangardy – otworzyło to furtkę wszelkim hochsztaplerom i dyletantom. Po latach sam byłem tego świadkiem, gdy takie właśnie pseudopartytury przynosili na egzaminy studenci kompozycji z klasy mojego kolegi w Kolonii. Raz jako cały utwór dyplomowy starczała mała kropeczka w kółku, kiedy indziej trzy takty przepisane z *Sonatiny* Clementiego. W wypadku takiej „twórczości” jakiegokolwiek umiejętności kompozytorskie były oczywiście zbędne, a nauka chociażby instrumentacji była przy takim podejściu nie tylko zbędna, ale wręcz uchodziła za szkodliwą.

W tym miejscu należałoby postawić pytanie: „I co dalej?”

W roku 1967 prawda o finansowaniu Kongresu Wolności Kultury przez CIA przedostała się do opinii publicznej. Spowodowało to kompromitującą sytuację, w której liczni artyści korzystający z finansów Kongresu, nieświadomi dotąd pochodzenia niemal nieograniczonych źródeł finansowania, znaleźli się w kłopotliwej sytuacji. Kongres stracił rację bytu i dwa lata później został rozwiązany.

Równoległe słabła żywotność awangardy, także tej muzycznej. Można by ją uznać za imponujące świadectwo twórczej potencji, gdyby nie pewna smutna konstatacja: od pojawienia się pierwszych utworów Stockhausena, Bouleza, Nono i paru innych koryfeusza tamtej awangardy minęło już blisko siedemdziesiąt lat – jakie znaczenie dla współczesnego życia muzycznego mają te partytury, z rzadka i co najwyżej na specjalnych koncertach wykonywane?

Istnieje jednak nadal spora grupa twórców jakby niedostrzegających zmian, które nastąpiły w muzyce w ostatnich czterdziestu latach. Zwalczają postmodernizm, *minimal music*, wszystkie inne nowe kierunki, odrzucają wszelką ciągłość kultury, nierzadko odbierając jakąkolwiek wartość Mozartowi, Beethovenowi, Chopinowi czy Debussy'emu, i widzą sens jedynie w obalaniu dotychczasowej rzeczywistości. Zrodziło się przy tym niezwykle ciekawe zjawisko, nieznanne w poprzednich epokach: otóż, muzyka tej grupy ludzi, mająca ideologicznie uzasadniony byt materialny, stopniowo przestała służyć słuchaczom i stała się formą gry między kompozytorami i teoretykami. Powstał zespół znakomicie zaspokajający wzajemne potrzeby, dla którego słuchacz ze swoją chęcią przeżywania muzyki, a tym bardziej poszukujący w muzyce piękna, stał się elementem zbędnym, a niekiedy wręcz przeszkadzającym. I świadomie prowokowanym.

W połowie lat 50., a więc w okresie wielkiego nasilenia owego politycznie umotywowanego wsparcia dla nowoczesnej muzyki, sytuację tę bardzo krytycznie opisał amerykański krytyk muzyczny Henry Pleasants w książce *The Agony of Modern Music* (New York 1955). Miał wyjątkowo dobre pole obserwacji, rezydował bowiem w Bonn jako agent CIA, a kontakty ze światem muzycznym były świetną przykrywką dla jego działalności szpiegowskiej. Pleasants ostrzegął, że finansowanie przez państwo swobody artystycznej przy równoczesnym lekceważeniu wszelkiego rezonansu ze strony publiczności doprowadzi do rozbratu ze społecznością, a w pewnym momencie – do wyschnięcia źródeł finansów. Artyści zostaną wolni i... niepotrzebni.

Książka wywołała w Europie burzę, ale, niestety, zawierała wątki prorocze. To, co wąskiej grupie wydawało się rewolucją, przyszłością, nową erą, stopniowo stawało się niszą, by nie rzec – gettem. Nadal wprawdzie odbywają się festiwale i kursy nowej muzyki, ale napotykają coraz większe trudności finansowe i funkcjonują poza tradycyjnym życiem koncertowym.

Użyłem w tytule ryzykownego może słowa „deformacja”, bo nikt oczywiście nie wie, jak rozwijałyby się muzyka, gdyby nie totalitaryzmy i „zimna wojna”. Można jednak podejrzewać, że naturalne skądinąd napięcie między wyobraźnią twórców a oczekiwaniami publiczności, znacznie bardziej zachowawczej z samej swojej natury, byłoby słabsze. Nie pojawi-

łaby się bowiem armia ideologów, którzy uzasadnialiby, dlaczego trzeba burzyć, prowokować, wykpiwać. Specyfiką muzyki jest to, że oddziałuje ona na emocje i trwa w czasie. Jeśli zatem jej miłośnicy poczują się zrażeni lub rozdrażnieni, uciekną z sali koncertowej szybciej niż miłośnicy sztuki z galerii, ogólnie bowiem wiadomo, że publiczność dawno już pogodziła się z nowoczesną rzeźbą i malarstwem, tymczasem nowoczesną muzykę nadal raczej omija. Przed paroma laty ukazała się nawet książka o strachu przed nową muzyką pod znamienym tytułem: *Dlaczego ludzie akceptują Marka Rothko, a nie chcą przyjąć Karlheinz Stockhausena?* (David Stubbs, *Fear of Music: Why People Get Rothko But Don't Get Stockhausen*, Winchester 2009).

Jeszcze niedawno „winę” za ten stan rzeczy zrzucano wyłącznie na kompozytorów. Dzisiaj, gdy znane są kulisy „zimnej wojny”, widać, że w tym niekorzystnym dla nas, muzyków, procesie swój udział mieli w dużej mierze politycy. Na usta cisną się więc słowa: chcieli dobrze, a wyszło – jak zawsze.

ZMARLI

Członkowie PAU zmarli od czerwca 2015 do maja 2016

WYDZIAŁ I

Krajowi

- 2.01.2016 – prof. Maria Karpluk, członek korespondent PAU
- 12.01.2016 – prof. Witold Mańczak, członek czynny PAU
- 5.04.2016 – prof. Maria Podraza-Kwiatkowska, członek czynny PAU
- 28.04.2016 – prof. Oktawiusz Jurewicz, członek korespondent PAU

Zagraniczni

- 2.11.2015 – dr Andrzej Ciechanowiecki
- 19.02.2016 – prof. Umberto Eco
- 26.02.2016 – prof. Karl Dedecius

WYDZIAŁ II

Krajowi

- 29.09.2015 – prof. Wojciech Rojek, członek korespondent PAU
- 3.05.2016 – prof. Janusz Tazbir, członek czynny PAU

Zagraniczni

- 31.01.2015 – prof. Claude Lepelley
- 3.07.2015 – prof. Georges Le Rider
- 15.07.2015 – Prof. Denver Fred Wendorf

WYDZIAŁ III

Krajowi

- 1.07.2015 – prof. Czesław Olech, członek czynny PAU
18.09.2015 – prof. Czesław Ryll-Nardzewski, członek czynny PAU
31.12.2015 – prof. Stanisław Knothe, członek czynny PAU

Zagraniczny

- 4.03.2016 – prof. Leszek Czuchajowski

WYDZIAŁ VI

Krajowy

- 3.03.2016 – prof. Janina Kraupe-Świdorska, członek czynny PAU

WYDZIAŁ I

Krajowi

Maria Karpluk (30 X 1925–2 I 2016)

Profesor Maria Karpluk urodziła się 30 października 1925 r. w Brodach, gdzie przed wybuchem wojny ukończyła II klasę gimnazjum, ale maturę zdała dopiero w 1946 r. w Kielcach. W latach 1946–1952 studiowała filologię polską na Uniwersytecie Jagiellońskim, uczestnicząc w seminariach profesorów W. Taszyckiego, K. Nitscha, T. Lehra-Splawińskiego, Z. Klemensiewicza, J. Janowa, S. Pigonia, a ponadto w wykładach J. Kuryłowicza, J. Safarewicza, T. Milewskiego. Już na II roku studiów podjęła prace zleczone w Komisji Ustalania Nazw Miejscowych (na Ziemiach Odzyskanych) oraz w Pracowni Słownika Staropolskich Nazw Osobowych pod kierunkiem prof. Taszyckiego. W 1949 r. została zatrudniona w Pracowni Słownika Polszczyzny XVI w. Instytutu Badań Literackich i kierowała tą pracownią po prof. Taszyckim aż do jej rozwiązania w 1993 r. Doktorat uzyskała w 1962, habilitację w 1969, a profesurę w 1981 r.; na emeryturę przeszła w roku 1995.

Działalność naukową rozpoczęła na początku lat pięćdziesiątych, publikując opartą na pracy magisterskiej rozprawkę *Polskie nazwy miejscowe od imion kobiecych* (1955). Doktorat uzyskała na UJ na podstawie książki *Słowiańskie imiona kobiece* (1961). W pracy tej zanalizowała ogromny materiał rodzimych imion kobiecych z całej średniowiecznej Słowiańszczyzny. Kolejne artykuły z tej serii poświęciła słowiańskim imionom chrześcijańskim, wprowadzając je jako argument do dyskusji nad liturgią słowiańską w Polsce (typ *Klimont*, *Koźma*, *Łuka*). Przez wiele lat była sekretarzem naukowym pisma „Onomastica”, recenzując, a często redagując składane do druku artykuły. Przez wiele lat była członkiem

redakcji „Języka Polskiego” oraz kilku innych periodyków i wydawnictw językoznawczych.

Drugą, choć pod względem włożonego trudu raczej dominującą, dziedziną badań prof. Marii Karpluk była leksykografia oraz język autorów, przede wszystkim XVI-wiecznych. Zatrudniona etatowo w Krakowskim Zespole Słownika Polszczyzny XVI w. IBL PAN, od jego powstania w 1949 do rozwiązania w 1993 r., przeszła w nim wszystkie stopnie naukowe – od asystenta do profesora i kierownika Zespołu. Miała swój autorski udział we wszystkich wydanych pod red. M. R. Mayenowej, a następnie F. Peplowskiego tomach – od I (1966) do XXII (1994), obejmujących hasła *A–O*, gdzie sygnowanych przez Marię Karpluk artykułów słownikowych zebrało się ponad 1200. Ogromnym trudem było również współredagowanie kilku tomów SPXVI, z reguły 100-arkuszowych. Szereg artykułów i kilka książek poświęciła językowi staropolskich autorów: Jana z Szamotuł (Paterka), Mikołaja Reja, Jana Kochanowskiego, Macieja Strykowskiemu, Jana Cervusa z Tucholi, Jana Jurkowskiego, oraz polskim tłumaczeniom Erazma z Rotterdamu. Ważną pozycję w dorobku naukowym prof. Karpluk stanowią prace edytorskie, m.in. *Kolędy polskie. Średniowiecze i wiek XVI* oraz *Listy polskie z lat 1525–1548*. Uczestniczyła w językoznawczym opracowaniu do druku *Dzieł wszystkich Jana Kochanowskiego i Macieja Strykowskiemu*, którego regionalizmy i cechy ruskie omówiła w osobnej książce. Na szczególne uznanie zasługują liczne publikacje na temat polskiego języka religijnego, co zaowocowało *Słownikiem staropolskiej terminologii chrześcijańskiej, do r. 1500* (2001). Kilka studiów poświęciła językowi XVII-wiecznych katolickich godzinek. Pisała o słownictwie cerkiewnym w polszczyźnie XVI–XVII wieku.

Zajmowała się też polszczyzną kresową, pisząc m.in. o języku metropolity kijowskiego Piotra Mohyły w polemice religijnej z Kasjanem Sakowiczem, o przedwojennej gwarze okolic Brodów, kresowizmach ukraińskiego pochodzenia w poezji Kazimierza Wierzyńskiego, a także o polskich nazwach osobowych i miejscowych w języku jidysz, utrwalonych przez I. Baszewisa-Singera.

Ukoronowaniem naukowym życia prof. Marii Karpluk stał się obszerny wybór prac *Staropolskie studia językoznawcze* (PAU 2010). Znalazły się w nich studia na temat obrządku słowiańskiego na ziemiach polskich, staropolskiej terminologii chrześcijańskiej, języka tłumaczeń Biblii, kolęd, godzinek i kazań. Badaczka omówiła wpływy czeskie w epoce staropolskiej i cerkiewnoruskiej w XVI–XVII wieku. Szczególnie cenne są obserwacje na temat pochodzenia staropolskiego słownictwa religijnego. Jak wykazała uczona, w większości zostało ono przejęte z języka staro-czeskiego, a za jego pośrednictwem z łaciny, niemieckiego i staro-cerkiewno-

-słowiańskiego. Wiele uwagi poświęciła genezie nazwiska polskiego; rozwiązała szereg zagadek onomastycznych, m.in. imienia *Masław* [Męsław] (od mazowieckiego *Męcisław*), *Piotrowin* (zniekształcona nazwa miejscowa *Piotrawin* od imienia kobiecego *Piotrawa*). W tomie została umieszczona bibliografia prac uczzonej, licząca w sumie ponad 250 pozycji.

Prof. Maria Karpluk zmarła po długiej chorobie 2 stycznia 2016 r. w domu opieki „Pod klonami” w Głogoczowie i została pochowana na cmentarzu Rakowickim w Krakowie.

Leszek Bednarczuk

Witold Mańczak **(12 VIII 1924–12 I 2016)**

Profesor Witold Mańczak urodził się 12 sierpnia 1924 r. w Sosnowcu, gdzie w 1945 r. zdał eksternistycznie maturę, a następnie rozpoczął w Krakowie studia najpierw w Akademii Handlowej, a później na Uniwersytecie Jagiellońskim, zakończone w 1948 r. magisterium z filologii romańskiej. W 1950 r. obronił rozprawę doktorską, a w 1954 został zastępcą profesora, w 1957 – docentem, w 1971 – profesorem nadzwyczajnym, a w 1982 – zwyczajnym. W latach 1970–1974 był dyrektorem Instytutu Filologii Romańskiej UJ. W 1992 r. został powołany na członka czynnego PAU. W 1994 r. przeszedł na emeryturę; zmarł w Krakowie 12 stycznia 2016 r.

Od czasu ukończenia studiów do ostatnich chwil życia niezwykle intensywnie pracował naukowo w dziedzinie językoznawstwa romańskiego, polskiego, słowiańskiego, indoeuropejskiego i ogólnego. Uczestniczył w licznych konferencjach i kongresach międzynarodowych. Jego bibliografia liczy ponad 950 publikacji, w tym 24 pozycje książkowe, m.in. *Gramatyka francuska* (1960), *Polska fonetyka i morfologia historyczna* (1965), *Le développement phonétique des langues romanes et la fréquence* (1969), *Le latin classique, langue romane commune* (1977), *Praojczyzna Słowian* (1981), *Frequenzbedingter unregelmässiger Lautwandel in den germanischen Sprachen* (1987), *La classification des langues romanes* (1991), *Problemy językoznawstwa ogólnego* (1996), *O pochodzeniu i dialekcie Kaszubów* (2002), *Linguistique générale et linguistique indo-européenne* (2008).

Był autorem licznych gramatyk opisowych i historycznych języków romańskich, a także ich całościowej charakterystyki. Zajmował się problemami praojczyzny ludów słowiańskich, germańskich oraz indoeuropejskich.

Liczne prace poświęcił językoznawstwu ogólnemu i metodologii badań lingwistycznych, w tym kryterium prawdy w językoznawstwie. Stworzył własną metodologię, którą stosował w swoich badaniach na różnych poziomach języka, głównie w fonetyce, fonologii, morfologii oraz w słownictwie i onomastyce badanych języków. Najbardziej interesowała go diachronia, w szczególności nieregularny rozwój fonetyczny spowodowany frekwencją, polegający na tym, że wyrazy często używane podlegają nieregularnym redukcjom.

Badał stopień pokrewieństwa między badanymi językami oraz ich pochodzenie (etnogenezę, praojczyznę), przyjmując założenie, że w obrębie danej grupy spokrewnionych z sobą języków najbardziej archaiczny i najbliższy prajęzykowi jest ten, który ma największy odsetek słownictwa wspólnego z pozostałymi językami. W świetle danych statystycznych wykazywał, że pierwotne siedziby Słowian znajdowały się w dorzeczu Wisły i Odry, z czym z kolei pokrywa się w przybliżeniu domniemany obszar praojczyzny Indoeuropejczyków.

Pisząc o stosunku nazw własnych do pospolitych, wykazał, że kryterium podziału jest ich (nie)przetłumaczalność: większość nazw pospolitych podlega przekładowi na inne języki, natomiast większość nazw własnych jest nieprzetłumaczalna. Uczony zrewidował także szereg uznanych i powtarzanych przez lingwistów twierdzeń, m.in. że peryferie danego obszaru językowego są bardziej archaiczne niż jego region centralny, co, jego zdaniem, nie ma miejsca. Podobnie zakwestionował teorię rozwoju fonetycznego języka jako jego dążności do wypełniania „pustych pól” w systemie fonologicznym, wskazując, że systemy językowe charakteryzuje asymetria, a najczęściej używane elementy językowe są bardziej zróżnicowane niż elementy używane rzadziej. W zakresie językoznawstwa indoeuropejskiego krytykował tzw. „teorię laryngalnych”, zakładającą trudny do zaakceptowania rozwój spółgłoskowego *h* w samogłoskowe „szwa”.

Prof. Mańczaka zawsze pasjonowała etymologia, czego owocem stał się ukończony pod koniec życia *Polski słownik etymologiczny*, którego celem nie było negowanie dorobku jego poprzedników w tej dziedzinie, lecz uzupełnienie luk i przedyskutowanie etymologii problematycznych bądź dotąd nierozstrzygniętych ze szczególnym uwzględnieniem frekwencji użycia. Słownik ukaże się w 2017 r. w wydawnictwie PAU. Bibliografia prac naukowych prof. Witolda Mańczaka do końca 2014 r. została pomieszczona w księdze jubileuszowej *Linguistique romane et linguistique indo-européenne. Mélanges offerts à Witold Mańczak à l'occasion de son 90e anniversaire*.

Leszek Bednarczuk

Maria Podraza-Kwiatkowska (19 I 1926–5 IV 2016)

Maria Podraza, córka Franciszka, zawodowego wojskowego, i Apolonii z Krajewskich, młodsza siostra Antoniego (1920–2008), historyka, działacza ruchu ludowego, profesora Uniwersytetu Jagiellońskiego, urodziła się 19 stycznia 1926 r. w Kołomyi. Lata dzieciństwa spędziła w Żółkwi. Po wybuchu wojny w 1939 r. zamieszkała we Lwowie; tam też uczestniczyła w tajnych zajęciach polskiej szkoły średniej, zakończonych egzaminem dojrzałości. Niedługo po zakończeniu działań wojennych w ramach akcji repatriacyjnej przeniosła się do Krakowa. Od października 1945 r. studiowała na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego filologię polską i historię sztuki; rozprawę magisterską o poezji Leopolda Staffa, napisaną pod kierunkiem prof. Stanisława Pigoń, obroniła w roku 1951. W trakcie studiów, w roku 1949, została żoną Jerzego Kwiatkowskiego (1927–1986), krytyka i historyka literatury, profesora Instytutu Badań Literackich PAN.

W latach 1948–1974 pracowała w Instytucie Badań Literackich Polskiej Akademii Nauk. Rozpoczęła (jako studentka) od prac zleconych, wykonywanych dla krakowskiej Pracowni Bibliograficznej IBL; po ukończeniu studiów otrzymała w tej właśnie Pracowni pełne zatrudnienie, a od roku 1953 była jej kierownikiem. W roku 1962 przeniosła się do Pracowni Historii Literatury Okresu Młodej Polski IBL; w latach 1970–1974 kierowała jej pracami.

Stopień doktora nauk humanistycznych uzyskała w roku 1964 na Uniwersytecie Jagiellońskim (podstawą przewodu była monografia *Wacław Rolicz Lieder*, funkcję promotora pełnił prof. Kazimierz Wyka); stopień doktora habilitowanego – w roku 1970 w IBL PAN (rozprawą

habilitacyjną była książka *Młodopolskie harmonie i dysonanse*, opublikowana rok wcześniej).

W roku 1974 powróciła na macierzystą uczelnię, zostając docentem w Instytucie Filologii Polskiej UJ. W roku 1982 otrzymała tytuł naukowy profesora nadzwyczajnego, a w 1987 – profesora zwyczajnego. W latach 1981–1996 kierowała Katedrą Historii Literatury XIX wieku. Zajęcia z kolejnymi rocznikami studentów i doktorantów prowadziła do roku 2003. W latach późniejszych nadal uczestniczyła w spotkaniach katedry i konferencjach naukowych. 26 stycznia 2016 roku, z okazji 90. rocznicy urodzin, Pani Profesor spotkała się w Collegium Maius z władzami UJ, przyjaciółmi, współpracownikami i uczniami; tego dnia była po raz ostatni w murach Uniwersytetu.

Instytut Filologii Polskiej UJ (dzisiejszy Wydział Polonistyki) i Pracownia Historii Literatury Okresu Młodej Polski IBL PAN to dwie instytucje, z którymi Maria Podraza-Kwiatkowska była najmocniej związana i które najpierw ją kształtowały, a następnie były przez nią współtworzone. To dwa środowiska, wewnątrz których budowała swój dorobek i realizowała naukowe plany.

Od dawna wiadomo, iż zasadniczym celem prof. Podrazy-Kwiatkowskiej było przeczytanie od nowa literatury okresu Młodej Polski i odnowienie jej istniejącego dotychczas obrazu. Ten cel realizowała z niezwykłą konsekwencją w swych kolejnych książkach.

Pierwsza z tych książek, wydana w roku 1966, była przygotowana do druku wersją rozprawy doktorskiej. Jej przedmiotem uczyniła Maria Podraza-Kwiatkowska biografię i twórczość tyleż zapomnianego, ile intrygującego poety – Wacława Rolicza Liedera. Wymagania stawiane przez poetykę monografii pozwoliły ujawnić wyjątkowy talent interpretacyjny autorki, pokazały, z jaką swobodą posługuje się ona drobnymi faktami, historycznoliterackimi zbliżeniami. Z drugiej strony – złożoność poezji Liedera, charakterystyczne dla jego twórczej strategii połączenie tradycjonalizmu z (rzadko wówczas spotykanym) nowatorstwem pozwoliły Podrazie-Kwiatkowskiej postawić pytania ogólne, dotyczące źródeł i powinowactw młodopolskiej estetyki.

Przejsie od efektownej analizy konkretnego do perspektywy uogólniającej, pozwalającej spojrzeć na młodopolską literaturę jako całość, jeszcze wyraźniejsze jest w książce drugiej, habilitacyjnej, opatrzonej tytułem *Młodopolskie harmonie i dysonanse*. Znajdują się w niej, z jednej strony, odkrywcze portrety twórców takich jak Antoni Lange, Zenon Przesmycki, Maria Komorowska i Bolesław Leśmian, a z drugiej – przekrojowe studia, zajmujące się kwestiami tak w Młodej Polsce ważnymi (i wytyczającymi kierunki dalszych badań), jak rola artysty w kulturze przełomu wieków,

ówczesna symbolika kreacji artystycznej, kwestia mizoginizmu (i jej związek z ruchem emancypacji kobiet), problem polskiej wersji symbolizmu...

Dwie pierwsze książki prof. Kwiatkowskiej, zwłaszcza czytane z dzisiejszej perspektywy, sprawiają wrażenie uprzątanego badawczego pola, otwierania nowych perspektyw, zapowiedzi nowej syntezy. Spełnieniem tych zapowiedzi stała się monografia *Symbolizm i symbolika w poezji Młodej Polski* (po raz pierwszy wydana w roku 1975, potem dwukrotnie wznawiana). Przyniosła ona znakomicie udokumentowaną analizę wpływu estetyki i poetyki zachodnioeuropejskiego symbolizmu (albo dokładniej: różnych odmian i wariantów symbolizmu) na świadomość i praktykę poetycką Młodej Polski. Z kolei, ta analiza pozwoliła na nowo uporządkować relacje pomiędzy prądami i kierunkami młodopolskiej poezji. Można to powiedzieć jeszcze dobitniej: monografia Podraza-Kwiatkowskiej istotnie wpłynęła na sposób myślenia o całej Młodej Polsce, na rozróżnianie tego, co w tamtej epoce ważne i nieważne. I dlatego jest to jedna z najważniejszych książek o Młodej Polsce.

Zarysowany w *Symbolizmie i symbolice* obraz epoki podtrzymuje i nasyca nowymi szczegółami wydana w 1985 r. książka *Somnambulicy – dekadenci – herosi*. Najważniejszym jej fragmentem jest obszerna rozprawa *Pustka – otchłań – pełnia. Ze studiów nad młodopolską symboliką inercji i odrodzenia* – precyzyjnie i błyskotliwie odsłaniająca wewnętrzne przemiany młodopolskiej wyobraźni. Równie istotne poznawczo są studia o „młodopolskich konstrukcjach sobowótowych”, o „nurcie heroicznym w literaturze Młodej Polski”, o „młodopolskiej konwencji onirycznej”. Ważne są także rozważania o inspiracjach japońskich w literaturze epoki i o polskiej recepcji d’Annunzia. A także – świetne eseje o Przybyszewskim i Micińskim... Zgodnie ze wspomnianą poprzednio strategią badawczą każdy z przywołanych tekstów rozpoczyna się od szczegółowych obserwacji – i każdy zmierza w stronę odsłonięcia jednego z kluczowych problemów epoki.

Wizję modernizmu, wpisaną w wymienione poprzednio książki, scala i bezpośrednio prezentuje *Literatura Młodej Polski* (po raz pierwszy wydana w 1992 r., potem kilkakrotnie wznawiana). Książka ta, mająca zalety wybitnego podręcznika, niezwykle pomocnego w uniwersyteckim nauczaniu, jest zarazem całkowicie oryginalną, autorską syntezą wiedzy o badanej przez uczoną epoce. Powtarza w niej prof. Podraza-Kwiatkowska swe zasadnicze, wspomniane powyżej, myśli – wzbogacając je widzeniem młodopolskiej prozy i dramatu tamtej epoki.

W latach bezpośrednio poprzedzających wydanie *Literatury Młodej Polski*, a także w latach następnych, nie przestała Maria Podraza-Kwiatkowska ogłaszać ważnych, wzbogacających wiedzę o modernizmie

rozpraw, studiów i esejów. Znalazły się wśród nich doniosłe, przekrojowe rozważania o wpisanej w młodopolską literaturę „sytuacji uwiezienia i zdobywania wolności”, odkrywcze analizy młodopolskiego doświadczenia transcendencji i ówczesnej „wyobraźni katastroficznej”, inspirujące uwagi o młodopolskim „kompleksie Parsifala” (związany ze zjawiającym się w tamtej epoce ideałem czystości) i o twórczości kobiecej tamtych czasów, a także interpretacyjne eseje o Wyspiańskim i Leśmianie... Z tych właśnie tekstów ułożyła prof. Kwiatkowska kolejną wybitną książkę; nosi ona tytuł *Wolność i transcendencja*; ukazała się w roku 2001, na powitanie nowego stulecia.

Zakończenie codziennej pracy ze studentami i doktorantami nie zahamowało naukowej aktywności Marii Podrazy-Kwiatkowskiej. Jej studia i eseje z pierwszej dekady nowego wieku ukazały się w roku 2011 pod tytułem *Labirynty – kładki – drogowskazy*. W posłowniu napisała autorka, iż jest to książka bardziej osobista od poprzednich. Można byłoby dodać: jest to także książka, w której postawa mądrościowa wyraźniej niż poprzednio wplata się w tok historycznoliterackiej narracji. Trudno bowiem nie wspomnieć o mądrości, gdy czyta się esej *Przeciw okrucieństwu*, albo rozważania o literackim doświadczeniu nocy, albo uwagi o kulturowych kontekstach „szklanych domów” Żeromskiego...

Dodajmy, iż projekt odnowienia obrazu Młodej Polski wpisany jest nie tylko w autorskie książki Marii Podrazy-Kwiatkowskiej, ale także w jej przedsięwzięcia redaktorskie i edytorskie. W tej perspektywie patrząc, wymienić trzeba trzykrotnie wydaną antologię *Programy i dyskusje literackie okresu Młodej Polski* oraz skierowaną do czytelnika niemieckojęzycznego antologię *Jahrundertwende. Literatur des Junges Polen*. A także trzy obszernie księgi zbiorowe: *Młodopolski świat wyobraźni* (z roku 1977), *Studia o Tadeuszu Micińskim* (z roku 1979) i *Stulecie Młodej Polski* (z roku 1994). I jeszcze: serię wydawniczą Biblioteka Poezji Młodej Polski (początkowo redagowaną wspólnie z Jerzym Kwiatkowskim). Znają te książki wszyscy zajmujący się Młodą Polską.

Poza pracą uniwersytecką i dorobkiem naukowym Maria Podrazy-Kwiatkowska spełniała się w innych jeszcze formach aktywności. Od roku 1959 była członkiem Komisji Historycznoliterackiej Oddziału PAN w Krakowie; od 1981 do 1995 – członkiem Komisji Nauk o Literaturze PAN. Od roku 1982 należała do Kolegium Redakcyjnego „Ruchu Literackiego”; od 1993 działała w Polskim Towarzystwie Komparatystycznym. W roku 1986 przyjęto ją do (wówczas podziemnego, zalegalizowanego po przełomie roku 1989) Stowarzyszenia Pisarzy Polskich. Od roku 1993 była członkiem korespondentem, od 1999 – członkiem czynnym Polskiej Akademii Umiejętności.

Była odznaczona Złotym Krzyżem Zasługi (1982), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1984), Medalem Komisji Edukacji Narodowej (1995), Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski (1996). W roku 2001 uhonorowano ją Nagrodą Stołecznego Królewskiego Miasta Krakowa; w roku 2007 minister kultury przyznał jej medal „Zasłużony Kulturze – Gloria Artis”. Macierzysty Uniwersytet obdarował ją w roku 2004 Laurem Jagiellońskim, a w 2014 uroczystie odnowił jej doktorat...

W pamięci swych uczniów pozostanie Mistrzynią.

Marian Stala

Zagraniczni

Andrzej Stanisław Ciechanowiecki (28 IX 1924–2 XI 2015)

Biografia Andrzeja Stanisława Ciechanowieckiego mogłaby wystarczyć do wypełnienia kilku bogatych i bardzo różnych życiorysów. Urodził się w Warszawie, w rodzinie ziemiańskiej o długich tradycjach historycznych, która utraciła swe dobra na wschodzie po traktacie ryskim. Jego ojciec był dyplomata w służbie RP. W czasie okupacji Andrzej Ciechanowiecki zdał podziemną maturę, zaangażował się w działalność konspiracyjną, a wreszcie rozpoczął tajne studia wyższe z zakresu ekonomii. Bezpośrednio po wojnie rozpoczął pracę w MSZ, ale wkrótce powrócił na studia w Akademii Handlowej w Krakowie, którą ukończył w roku 1947. Równolegle studiował historię sztuki na Uniwersytecie Jagiellońskim – magisterium uzyskał w roku 1950. Był znaczącą postacią w środowisku studenckim Krakowa jako współzałożyciel Klubu Logofagów o orientacji katolicko-liberalnej. Bezpośrednio po magisterium został zaangażowany jako asystent w Instytucie Historii Sztuki UJ. Jesienią 1950 r. został aresztowany, a w 1952 dostał wyrok 10 lat pozbawienia wolności za kontynuowanie działalności podziemnej oraz rzekome szpiegostwo. Karę odbywał w ciężkich warunkach w Rawiczu i Wronkach, zapisując się w pamięci współwięźniów jako osoba niosąca im pomoc, między innymi w zakresie starań o przedterminowe zwolnienie. Na wiosnę 1956 r. został zwolniony z więzienia, a następnie zrehabilitowany. Natychmiast powrócił do pracy naukowej historyka sztuki (zajmował się głównie złotnictwem i meblarstwem), z myślą o doktoracie. Został też kustoszem muzeum na zamku w Łańcucie.

W roku 1958, dzięki stypendium Fundacji Forda, wyjechał na Zachód, początkowo do USA i Wielkiej Brytanii. W roku 1959 trafił na Uniwersytet

im. Eberharda Karla w Tybindze, gdzie prowadził zajęcia z kultury i języka polskiego i gdzie w roku 1960 obronił doktorat na podstawie pracy o dworze artystycznym Michała Kleofasa Ogińskiego w Słonimie. W następnym roku osiadł w Londynie, gdzie nawiązał współpracę z firmą antykwarską Mallet and Bourdon House. W 1965 r. był współtwórcą, z czasem właścicielem, londyńskiej Heim Gallery, a od 1986 – Oldmasters Gallery. Wkrótce zdobył sobie wybitną na skalę światową pozycję w świecie antykwarskim, dzięki wprowadzeniu nowej formuły wystaw antykwarskich, dla których tworzył katalogi o wysokim standardzie naukowym. Wraz z uznaniem fachowców przyszedł znaczny sukces finansowy, który Andrzej Ciechanowiecki potrafił przełożyć na systematyczne działania na rzecz kultury polskiej.

Dzięki bardzo szerokim kontaktom międzynarodowym miał doskonałą orientację jeżeli chodzi o pojawiające się na rynku dzieła sztuki i pamiątki historyczne związane z Polską. Obiekty, które mógł nabyć, trafiały do jego szybko rozwijającej się kolekcji. W innych przypadkach starał się stworzyć warunki do ich nabycia przez muzea w Polsce. Pomimo krzywd, których doznał, nie zerwał bowiem nigdy kontaktów z krajem. Stale współpracował z prof. Jerzym Szablowskim, dyrektorem Państwowych Zbiorów Sztuki na Wawelu, a następnie także z prof. Aleksandrem Gieysztozem, dyrektorem Zamku Królewskiego w Warszawie. Do polskich muzeów stopniowo trafiały również dzieła z kolekcji Andrzeja Ciechanowieckiego, w znacznym stopniu jako dary. Sumy uzyskane za obiekty sprzedawane stały się źródłem funduszu budowy kościoła Najświętszej Panny Marii i św. Maksymiliana Kolbego w krakowskich Mistrzejowicach. W ten sposób Andrzej Ciechanowiecki, jako jedyny zapewne prywatny fundator kościoła w naszych czasach, nawiązał do starej tradycji z czasów I Rzeczypospolitej. W końcowej fazie prac nad kościołem w Mistrzejowicach czuwał zresztą osobiście nad jego wystrojem artystycznym.

Odzyskanie przez Polskę wolności otworzyło nowe pola działania dla Andrzeja Ciechanowieckiego. Był jednym z tych, którzy szybko uwierzyli, że zmiany w kraju są trwałe. Wychodząc z tego założenia walczył przyczynił się do przekonania Karoliny Lanckorońskiej do przekazania jej zbiorów rodzinnych instytucjom polskim, przede wszystkim Zamkom Królewskim na Wawelu i w Warszawie, co nastąpiło w roku 1994. Jeszcze w roku 1986 sam stworzył Fundację Zbiorów im. Ciechanowieckich przy Zamku Królewskim w Warszawie, której przekazał swe zbiory i która z czasem stała się jego spadkobiercą. Wprowadził w niej jedyne w swoim rodzaju rozwiązanie odnośnie do sposobu ekspozycji jej zasobów. W przeciwieństwie do większości donatorów, którzy dążą do zachowania swych kolekcji w całości, czasami nawet kosztem spójności ekspozycji muzealnych, postanowił, że dzieła z jego zbiorów powinny trafiać do różnych muzeów

w Polsce – tam, gdzie będą najlepiej pasowały do profilu ekspozycji. W ten sposób z jego hojności mogły skorzystać także mniejsze muzea, jak te w Olszynie czy Ciechanowcu.

Po roku 1990 Andrzej Ciechanowiecki intensywnie zaangażował się w kontakty z Białorusią, skąd pochodzili jego przodkowie. Miał tu na myśli kilka celów. Dążył do zabezpieczenia polskiego dziedzictwa w tym kraju, ale jednocześnie do zbliżenia polsko-białoruskiego oraz utrwalenia białoruskiej tożsamości kulturalnej. Akcja ta, bardzo owocnie rozwijająca się w latach dziewięćdziesiątych, później straciła na intensywności, co miało związek z polityczną ewolucją Białorusi, a także z ciężkim wypadkiem Andrzeja Ciechanowieckiego, który na resztę życia przykuł go do wózka inwalidzkiego.

Żyjąc przez ponad 20 lat w warunkach bardzo ograniczonej sprawności fizycznej Andrzej Ciechanowiecki nie zrezygnował z intensywnej działalności, przede wszystkim kontynuując działania na rzecz swej fundacji oraz, w miarę możliwości, starając się czuwać nad kontaktami kulturalnymi z Białorusią. Jego ostatnie lata, pełne cierpienia i ciężkich zawodów ze strony osób, dla których był dobrodziejem, można określić jako prawdziwie heroiczne.

Wielowątkowa działalność Andrzeja Ciechanowieckiego została szeroko doceniona. Był doktorem honorowym uniwersytetów Warszawskiego i Jagiellońskiego oraz uniwersytetów w Mińsku i New Mexico, profesorem honorowym ASP w Warszawie, kawalerem Orderu Orła Białego oraz niezliczonych odznaczeń polskich i zagranicznych. W Zakonie Maltańskim osiągnął stopień Baliwa Wielkiego Krzyża, najwyższą godność dostępną dla osoby świeckiej. Jest zapewne jednym z niewielu Polaków, których działalność stała się za życia tematem rozprawy doktorskiej, opracowanej przez Magdalenę Białonowską. Praca ukazała się również w wydaniu książkowym i stanowi powszechnie dostępne kompendium dotyczące niezwyklej postaci, jaką był Andrzej Ciechanowiecki.

Jan K. Ostrowski

Umberto Eco (5 I 1932–19 II 2016)

Sul giornale “Il sole 24 ore”, dopo la morte del Professor Eco, è stato pubblicato un suo inedito autoritratto, una sorta di autonecrologio, scritto in vita e di suo stesso pugno. Eccone alcune brevi frasi che rendono lo spirito arguto e acuto, la grande “*scientia*”, l’intelligenza curiosa, la sensibilità storica, accompagnate da una forse inevitabile natura malinconica e pessimista, di questo che è stato uno dai maggiori umanisti europei a cavallo tra XX e inizio XXI secolo:

Nato ad Alessandria [il 5 gennaio 1932], città [del Piemonte, non lontana da Torino, LM] sorta nei primi del nostro millennio, per far dispetto al Sacro Romano Impero, vivente a Milano, gotica per arte oltre che per smog, docente a Bologna, dove i primi clerici vagantes istituirono la prima università quando a Oxford e alla Sorbona si pascolavano ancora i cinghiali, ho iniziato la mia carriera con un libro sul Medioevo.

Il libro a cui fa riferimento era in realtà la tesi di laurea in filosofia discussa nel 1954 all’Università di Torino con Luigi Pereyson (*Il problema estetico in San Tommaso*, pubblicata due volte, nel 1956 e poi, in un’edizione riveduta, nel 1970).

Ad Alessandria, nove anni prima di Eco, era nato anche un altro grande membro corrispondente della PAU, lo slavista Riccardo Picchio (1923–2011): i due studiosi – entrambi quindi di prima formazione medievistica – si conobbero, frequentarono e stimarono molto, condividendo un simile rapporto con la scienza umanistica, fatto di enorme erudizione, ma anche di impegno socio-politico, di grande amore per la didattica e la formazione dei giovani studiosi, di apertura “dialogica” verso altre discipline e metodi e cosmopolitismo intellettuale, il tutto condito da una forte componente

ironica e autoironica, e da una visione libertaria e liberale della vita, dei rapporti sociali e del loro stesso agire professionale.

In Umberto Eco la professione umanistica fu sempre vissuta nella dimensione, per così dire, sincronico-diacronica del presente, o meglio – come avrebbe detto un “santo-filosofo” a lui non poco caro – del presente del passato, presente del presente e presente del futuro. Aprendo l’anno accademico 2009 alla Facoltà bolognese di “Scienze della comunicazione” (la branca di studi di cui Eco era stato forse il principale pioniere in Italia), ebbe ad esempio a dire:

Di qualsiasi cosa i mass media si stanno occupando oggi, l’università se ne è occupata venti anni fa e quello di cui si occupa oggi l’università sarà riportato dai mass media tra vent’anni. Frequentare bene l’università vuol dire avere vent’anni di vantaggio. È la stessa ragione per cui saper leggere allunga la vita. Chi non legge ha solo la sua vita, che, vi assicuro, è pochissimo. Invece noi quando moriremo ci ricorderemo di aver attraversato il Rubicone con Cesare, di aver combattuto a Waterloo con Napoleone, di aver viaggiato con Gulliver e incontrato nani e giganti. Un piccolo compenso per la mancanza di immortalità.

In queste brevi frasi rivolte alle matricole di un corso innovativo dell’Università più antica del mondo, c’era tutto lo spirito del professore, dell’intellettuale impegnato, dell’uomo di cultura, e forse soprattutto del vorace lettore, lo spirito col quale Eco attraversò tutta la sua vita. Uno spirito e una “leggerezza”, per così dire, quasi szymborskiane, e non per caso amò molto la poesia di Wisława Szymborska, della quale citò una delle sue poesie preferite *Możliwości*, nel suo libro *Vertigine della lista*, tradotto in polacco col titolo *Szałeństwo katalogowania* (2009).

In Eco, per tutta la vita (come pure nel succitato Riccardo Picchio) fu anche fortissimo l’interesse per il lato pubblicistico del proprio mestiere (entrambi gli studiosi iniziarono la loro carriera lavorando per giornali e altri mass media). Eco rimase fedele fino alla morte all’editore milanese Bompiani, dove pubblicò quasi tutte le sue opere, scientifiche e letterarie, opponendosi fortemente, alla fine, alla vendita anche di questa storica casa editrice al gruppo Mondadori, di proprietà della famiglia Berlusconi, e contribuendo come principale socio-fondatore all’avventura di una nuova casa editrice dal significativo nome “La nave di Teseo”. Durante il lungo, tristissimo periodo dei governi berlusconiani in Italia, in cui molti intelletti vennero ottusi dalle sirene degli slogan edonistico-consumistici allora dominanti (cui poi la grave crisi economica contribuì a dare un colpo purtroppo ancora non del tutto ferale), Umberto Eco rimase saldamente fra i suoi più fieri oppositori: gli fu perfino attribuito da uno dei soliti pseudo-giornalisti ideatori di scoop un paradossale parallelo “Berlusconi-Hitler”, ma Eco – con la sua solita leggerezza e ironia – rintuzzò la fervida fantasia del giornalista, scrivendo in una dei suoi famosi *feuilletons* (“Bustine di Minerva”) per il settimanale

“L’Espresso” (1 marzo 2011) che si doveva quanto meno osservare “che non è possibile paragonare Berlusconi a Hitler, perché Hitler è stato notoriamente monogamo”.

Non si contano i libri e i lavori scientifici di cui Eco fu autore o curatore, tradotti quasi tutti in moltissime lingue, né i premi, i riconoscimenti, le onorificenze, le università visitate, i dottorati *honoris causa* ricevuti da Eco durante la sua carriera cinquantennale. Possiamo per questo rinviare al *Życiorys naukowy* e alla ricca *Bibliografia przedmiotowa*, contenuti nel bel volume curato da Artur Gałkowski *Potęga intelektu. Umberto Eco: recepcja i reminiscencje w Polsce*, UŁ, Łódź 2015, pubblicato in occasione del conferimento a Eco del dottorato *honoris causa* dell’Università di Łódź nel maggio 2015, una delle sue ultime comparse pubbliche, prima che i sintomi della malattia che già lo affliggeva da tempo (cancro del pancreas) si aggravassero, portandolo alla morte il 19 febbraio 2016. Towarzystwo Naukowe dello stesso centro accademico di Łódź ha del resto pubblicato un „numero speciale (vol. LVII, n. 2) di «Zagadnienia Rodzajów Literackich» – come ha scritto la Redazione nell’Introduzione – interamente dedicato a Umberto Eco filosofo, semiologo, studioso di letteratura, linguistica, storia, estetica, mediologo, bibliofilo, saggista e romanziere”.

In polacco traduttori eccellenti quali Adam Szymanowski, Piotr Salwa, Krzysztof Żaboklicki, Joanna Ugniewska, Monika Woźniak e altri hanno curato le traduzioni di tutti i suoi sette romanzi e di quasi tutte le opere scientifiche e divulgative più importanti, che potremmo suddividere in: filosofico-medievistiche, semiotiche e teorico-letterarie, culturologiche e saggistico-pubblicistiche. Fra quelle non ancora tradotte, vale forse la pena di sollecitare una versione polacca di *Dire quasi la stessa cosa* (Bompiani, Milano 2003), un saggio divertente e affascinante sui problemi, le sorprese e le contraddizioni della traduzione letteraria, a partire dalle proprie stesse peripezie ed “esperienze di traduzione” (così suona il sottotitolo) del *Nome della rosa* in tante diverse lingue.

Da un volume invece tradotto, la raccolta *Costruire il nemico* (trad. pol. *Wymyślanie wrogów i inne teksty okolicznościowe*, „Rebis”, Poznań 2012), varrebbe sempre la pena di rileggere, specie di questi tempi in Polonia, almeno l’inizio del saggio eponimo del libro, dove Eco affrontava da par suo temi cari all’antropologia culturale contemporanea (che a un lettore polacco non potranno non ricordare certe riflessioni di Ryszard Kapuściński sugli stessi temi):

Avere un nemico è importante non solo per definire la nostra identità ma anche per procurarci un ostacolo rispetto al quale misurare il nostro sistema di valori e mostrare, nell’affrontarlo, il valore nostro. Pertanto quando il nemico non ci sia, occorre costruirlo [...]. Sin dall’inizio vengono costruiti come nemici non tanto i diversi che ci minacciano direttamente

(come sarebbe il caso dei barbari), bensì coloro che qualcuno ha interesse a rappresentare come minacciosi anche se non ci minacciano direttamente, così che non tanto la loro minacciosità ne faccia risaltare la diversità, ma la loro diversità diventi segno di minacciosità. Si veda quanto Tacito dice degli ebrei: profano è per loro tutto quello che è sacro per noi e quanto è per noi impuro per loro è lecito...

Circa un anno prima della sua morte, nel gennaio 2015, Umberto Eco accettò di girare nella sua casa milanese un'intervista dell'artista Hans Ulrich Obrist che si trova ora online nel sito del "Corriere della sera". Quella "videoinstallazione" inizia con la frase particolarmente significativa per il pensiero umanistico di Eco (e per tutti noi):

Noi, nella misura in cui posso dire "io", siamo la nostra memoria. Cioè la memoria è l'anima. Se uno perde totalmente la memoria, diventa un vegetale e non ha più l'anima. Anche dal punto di vista di un credente, non credo che l'inferno abbia senso, se ci si va senza memoria.

Luigi Marinelli

Karl Dedecius **(20 V 1921– 26 II 2016)**

Zmarły 26 lutego 2016 r. znakomity tłumacz i propagator literatury polskiej, Karl Dedecius, urodził się w 1921 r. w Łodzi, w niemieckiej rodzinie. Zdał maturę w polskim gimnazjum w maju 1939 r. Wcielony do Wehrmachtu, walczył pod Stalingradem, gdzie dostał się do sowieckiej niewoli. W 1949 r. zwolniony, zamieszkał najpierw w Weimarze, a w 1952 przeniósł się do Niemiec Zachodnich, gdzie pracował jako urzędnik w firmie ubezpieczeniowej. Przekładami z literatury polskiej – poezji i prozy – zajmował się z zamiłowaniem, tłumacząc setki tekstów, książek i autorów (ok. 300), dawnych i dzisiejszych, wiersze, prozę, eseje. Mickiewicza, Miłosza, Baczyńskiego, Gajcego, Leca (ogromny sukces wydawniczy!), Herberta, Różewicza, Szymborską, ale także papieża Jana Pawła II (wybór poezji: *Der Gedanke ist eine seltsame Weite, Betrachtungen und Gedichte*, Herder 1979). Wprowadził na szeroką skalę literaturę polską do współczesnej kultury niemieckiej. Nie tylko jako tłumacz, także jako eseista, piszący o Nowaczyńskim, Gałczyńskim, Lecu, Herbercie i wielu innych (*Panorama der Polnischen Literatur des 20. Jahrhunderts / Panorama literatury polskiej XX wieku*). Jeśli idzie o skalę zasług, to, co uczynił – przyswojenie Niemcom literatury polskiej – *mutatis mutandis* porównać by można do dokonań w zakresie przyswojenia nam, Polakom, literatury obcej przez pośrednika, którym był kiedyś Boy-Zeleński, genialny tłumacz, propagator i ambasador u nas literatury francuskiej.

Dzieło swoje Dedecius traktował jako powołanie, jako szczególną misję pośredniczenia – i tym samym pojednania – między Polską i Niemcami. Właśnie budowanie mostów porozumienia i przyjaźni ponad podziałami i bolesnymi, ale także – mimo wszystkich ran historii – licznymi pozytywnymi

mi, przyjaznymi doświadczeniami z przeszłości obu narodów. Pisał: „Dobrze znane są napięcia między Polską i Niemcami. Na szczęście napięte stosunki między Wschodem i Zachodem mają także przyjazną odwrotną stronę: ustawiczną wymianę duchową, wzajemną siłę przyciągania i oddziaływania jednych na drugich, wspólnotę kulturową...” (we wstępie do studium *Deutsche und Polen*, książki o niemiecko-polskich kontaktach literackich).

Stąd wziął się w 1980 r. pomysł utworzenia w Darmstadt Instytutu Kultury Polskiej, który gromadzi materiały z zakresu stosunków polsko-niemieckich. Co więcej, tej idei pojednania i porozumienia poświęcona jest także, związana z niemieckim Uniwersytetem Viadrina na granicy niemiecko-polskiej (Frankfurt nad Odrą – Słubice), placówka – archiwum Karla Dedeciusa ulokowane w Bibliotece Collegium Polonicum w Słubicach.

Dedecius był także tłumaczony na język polski. Jego znakomity *Notatnik tłumacza* – refleksje o pracy i powołaniu tłumacza jako budowniczego mostów między narodami i kulturami, ukazał się z przedmową Jerzego Kwiatkowskiego (tłum. Jan Prokop). Inne to *Szkiełko tłumacza i oko poety*, eseje literackie (red. Andreas Lavaty), czy autobiograficzna opowieść o sobie i kontaktach z literatami polskimi: *Europejczyk z Łodzi* (tłum. Sława Lisiecka).

Zasługi Karla Dedeciusa doceniono (choć nie od razu) i z polskiej, i z niemieckiej strony. Był członkiem Niemieckiej Akademii Języka i Poezji, PEN Clubu, Polskiej Akademii Umiejętności, Bawarskiej Akademii Sztuk Pięknych. Otrzymał m.in. nagrodę Jurzykowskiego, Samuela Lindego, Pokojową Nagrodę Niemieckich Księgarzy, wiele odznaczeń (Order Orła Białego, Krzyż Komandorski Orderu Zasługi Rzeczypospolitej Polskiej), doktoraty honoris causa Uniwersytetu w Kolonii, Uniwersytetu Jagiellońskiego, KUL, Uniwersytetu Łódzkiego, Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, Uniwersytetu Wrocławskiego.

Requiescat in pacem...

Jan Prokop

WYDZIAŁ II

Krajowi

Wojciech Rojek (9 I 1954–29 IX 2015)

Profesor Wojciech Rojek, zmarły 29 września 2015 r., był kontynuatorem znanej szkoły historii powszechnej, tworzonej na Uniwersytecie Jagiellońskim przez profesorów Henryka Batowskiego, Wacława Felczaka, Michała Pułaskiego, Henryka Wereszyckiego i Mariana Zgórniaka. Historię studiował na Uniwersytecie Śląskim i Jagiellońskim. Studia ukończył w Krakowie w 1977 r. pracą magisterską, napisaną pod kierunkiem prof. Mariana Zgórniaka („Wielka Brytania wobec konferencji rozbrojeniowej w Genewie 1932–1934”). Pod jego kierunkiem przygotował też rozprawę doktorską na temat morskich rokowań rozbrojeniowych z lat 1919–1939, obronioną w 1984 r. Dzięki stypendium Fundacji Kościuszkowskiej podjął badania w Stanach Zjednoczonych, a ich owocem była rozprawa: *Ekspansja mocarstw w Chinach i jej wpływ na rozwój stosunków międzynarodowych w latach 1895–1914*. W 1991 r. na jej podstawie uzyskał habilitację na Uniwersytecie Jagiellońskim. Tytuł profesora otrzymał w 2001 r.

Zainteresowania Wojciecha Rojka były bardzo rozległe. Obejmowały zarówno problematykę Dalekiego Wschodu czy Europy Środkowej, jak i Polski. Przez wiele lat prowadził badania w Archiwum Instytutu Polskiego i Muzeum im. Gen. Sikorskiego w Londynie, w brytyjskim National Archives, w Jozef Piłsudski Institute of America w Nowym Jorku, w archiwach w Waszyngtonie, Bazylei i w Paryżu. Koncentrował się zawsze na poważnych problemach. Przykładem są jego prace: *Spory o władanie morzem. Polityczno-dyplomatyczne aspekty zbrojeń morskich w okresie międzywojennym 1919–1939*, wydana w 1994 r., oraz *Odyseja skarbu Rzeczypospolitej. Losy złota Banku Polskiego 1939–1950*, wydana w 1999 r. *Odyseja skarbu* jest niezwykle ciekawą historią. W konkluzji tej książki autor napisał:

Cenny kruszec ocalony z pożogi września 1939 r., a następnie salwowany tylekroć z dalszych opresji przez ofiarnych pracowników Banku i życzliwie w gruncie rzeczy tej sprawie rządu i instytucje bankowe państw zachodnich został w rezultacie – w atmosferze narastającej w kraju fali naruszeń prawa, a także nieskrywanego terroru – przeznaczony de facto na budowę „nowego ustroju”, czyli na położenie podwalin pod PRL.

Wojciech Rojek studiował historię w czasach, gdy brakowało polskich podręczników do historii najnowszej. Gdy więc sam zaczął jej nauczać, włożył wiele wysiłku, by tę sytuację zmienić. Wraz z grupą pracowników Uniwersytetu Jagiellońskiego podjął pracę nad *Najnowszą historią świata*, obejmującą w pierwszym wydaniu okres od 1945 do 1995 r. (wielokrotnie wznawiana). Spod jego pióra wyszły niektóre rozdziały poświęcone Francji i stosunkom międzynarodowym. Jest autorem dużej części, wydawanej w latach 2004–2006 pod patronatem Polskiej Akademii Umiejętności przez oficynę wydawniczą Fogra, wielotomowej *Historii świata*. Jej dwunasty tom ukazał się pod redakcją Rojka i zawiera wiele jego tekstów. Udział w pracach zbiorowych przygotował Rojka do napisania własnego podręcznika. Ukazał się on w 2010 r. pod tytułem *Historia nowoczesnych stosunków międzynarodowych* i obejmuje okres od roku 1871 po wydarzenia z lat dziewięćdziesiątych XX wieku, czyli od powstania Cesarstwa Niemieckiego do powstania Unii Europejskiej i dekompozycji sowieckiego bloku. Wyraźnym zamiarem Rojka było kontynuowanie dzieła wraz z rozwojem wydarzeń również w odniesieniu do XXI wieku. Miejmy nadzieję, że będzie ono kontynuowane przez innych, bo podręcznik Rojka na pewno jest tego wart.

Ogromną zasługą Wojciecha Rojka jest publikacja dokumentów. W 1997 r. ukazał się opracowany przez niego tom w serii „Polskie dokumenty dyplomatyczne”, obejmujący okres od września do grudnia 1939 r. W tym czasie był już zaangażowany w wielki program publikacji dokumentów dotyczących polityki rządu polskiego na uchodźstwie. Oczywiście, tak rozległe badania nie mogły być prowadzone bez wsparcia ze strony szeregu instytucji. Polska Akademia Umiejętności, w porozumieniu z Instytutem Polskim i Muzeum im. Gen. Sikorskiego, przy poparciu Polskiego Towarzystwa Naukowego na Obczyźnie, podjęła decyzję o publikowaniu w pierwszej kolejności protokołów posiedzeń Rady Ministrów RP z okresu drugiej wojny światowej. Wojciech Rojek, uzyskawszy wsparcie ze strony Polonia Aid Foundation Trust w Londynie, przez wiele miesięcy prowadził drobiazgowo badania. W ich wyniku ukazało się pomiędzy rokiem 1994 a 2010 osiem tomów, obejmujących okres od 1939 do 1945 r. Redaktorem wydania od pierwszego do siódmego tomu był prof. Marian Zgórniak, ale opracowanie całości pod względem edytorskim było dziełem Rojka. Ta część pracy, przy życzliwym wsparciu dyrektora archiwum doktora Andrzeja Suchcitz, została zakoń-

czona. Ogromną część dokumentów zdeponowanych w Londynie udostępniono w ten sposób polskiemu czytelnikowi. Dzieło to przyniosło Rojkowi prestiżową Nagrodę Historyczną „Polityki”.

Kolejnym etapem badań miało być wydanie polskich umów międzynarodowych z lat 1939–1945. Prace były już zaawansowane, ale śmierć nie pozwoliła Rojkowi osobiście doprowadzić do ich wydania. Jest jednak nadzieja, że przygotowywana książka ukaże się staraniem doktora Andrzeja Suchcitzja jeszcze w 2016 lub w 2017 r.

Wojciech Rojek, mimo poważnych zobowiązań naukowych (lista jego publikacji obejmuje ponad 150 tytułów!) i wielu zajęć dydaktycznych, nie uchylał się od zadań organizacyjnych. W latach 1993–2002 był wicedyrektorem, następnie dyrektorem Instytutu Historii Uniwersytetu Jagiellońskiego. Kierował też Zakładem Historii Powszechnej Najnowszej. W Polskiej Akademii Umiejętności, do której został przyjęty w 2010 r. jako członek korespondent, pełnił funkcję sekretarza II Wydziału, przewodniczył Komisji Historii Wojen i Wojskowości, aktywnie uczestniczył w pracach Komisji Środkowoeuropejskiej. Był też przewodniczącym Komisji Historycznej PAN w Krakowie oraz członkiem redakcji Studiów Historycznych, Dziejów Najnowszych i Przeglądu Historycznego. Wypromował kilkunastu doktorów. Był bardzo cenionym i często zapraszany recenzentem. W tej roli uczestniczył w ponad trzydziestu postępowaniach doktorskich i habilitacyjnych. Ostatnim przedsięwzięciem Rojka było zainicjowanie konferencji poświęconej „Sprawie polskiej podczas Wielkiej Wojny 1914–1919”. Zgromadziła ona wielu wybitnych naukowców, jednakże Rojek nie doczekał już publikacji materiałów, które ukazały się w 2016 r. nakładem Polskiej Akademii Umiejętności. Prof. Wojciech Rojek należał niewątpliwie do grona najwybitniejszych polskich historyków przełomu XX i XXI wieku.

Andrzej Kastory

Janusz Tazbir (5 VIII 1927–3 V 2016)

Korzenie rodzinne ze strony ojca miał w Kałuszynie, miasteczku mazowieckim niedaleko Warszawy. Tam przyszedł na świat 5 sierpnia 1927 i tam spędził pierwszych siedem lat życia. A potem, gdy rodzice je opuścili, powracał do niego na wakacje u dziadków. Tamże przybył z matką u początków kampanii wrześniowej 1939 r., jako w bezpieczne miejsce, z Łomży, gdzie rodzice mieszkali od pół roku, i tamże przeżył w dniach 11 i 12 września jedną z większych bitew tej kampanii, która weszła do historii jako bitwa pod Kałuszynem. A potem, od października 1939, była znowu Łomża, do której 17 września wkroczyły wojska sowieckie. Na początku 1940 r. nastąpiło aresztowanie ojca i jego wywiezienie w głąb „niehumanitarnej ziemi”, ucieczka niespełna trzynastoletniego Janusza Tazbira z matką – w obawie przed spodziewaną kolejną wywózką – do jej rodzinnej Choroszczycy koło Białegostoku. Tutaj Janusz Tazbir spędził lata obu okupacji. Za „drugich Sowietów” uczył się w Białymstoku, a od 1945 r. kontynuował naukę szkolną w Liceum Ogólnokształcącym im. Henryka Sienkiewicza w Warszawie, gdzie uzyskał świadectwo dojrzałości. Jego ojciec wyszedł ze Związku Radzieckiego z armią Andersa. Do kraju powrócił dopiero w 1971 r. i dwa lata później zmarł.

Charakterystyka wczesnej młodości Janusza Tazbira nie byłaby wystarczająca, gdyby nie wspomnieć o jego intelektualnym dojrzewaniu wśród wspomnianych i niewspomnianych wydarzeń oraz trudności życiowych. Otóż pasją jego było czytanie. Gdzie tylko dorwał się do książki, tam czytał wszystko, od literatury pięknej wysokiego i niskiego lotu po popularnonaukową i naukową. Wciągały go miraż studiów polonistycznych, ale ostatecznie i nie przez przypadek zwyciężyła Klio. W 1947 r. podjął na Uniwersytecie Warszawskim studia w zakresie historii. Specyfiką tego

Uniwersytetu, przynajmniej w zakresie studium historii, była nie tyle relacja mistrz–uczeń, ile uczeń–Instytut Historyczny, jak gdyby mistrz zbiorowy. Asystentem zostawało się przy Instytucie, a nie przy profesorze. Był jednak naturalnie opiekun pracy magisterskiej i promotor do stopni naukowych. Janusz Tazbir miał za opiekuna naukowego prof. Władysława Tomkiewicza, historyka i historyka sztuki, którego wszakże nazywał swoim mistrzem. Studia ukończył w trybie przyśpieszonym w 1950 r. i uzyskał w macierzystym Instytucie asystenturę. W 1953 r. przeszedł do pracy naukowej w organizującym się właśnie Instytucie Historii PAN. Pracował w nim do przejścia na emeryturę w 1997 r., pełniąc funkcję jego wicedyrektora (1968–1983) oraz dyrektora (1983–1990). Tamże osiągnął w 1966 r. tytuł profesora nadzwyczajnego, a w 1973 r. został uwieczniony.

W 1954 r. Janusz Tazbir uzyskał na Uniwersytecie Warszawskim kandydaturę nauk, zrównaną na mocy ustawy z 1958 r. z doktoratem. Praca kandydacka *Reformacja a problem chłopski* wytyczyła na długie lata jego główny, choć nie jedyny i z czasem także nie najważniejszy, kierunek badawczy. W kręgu jego zainteresowania pozostał jednak nie ów aspekt społeczny Reformacji, w pewnym sensie narzucony przez ówczesny marksistowski trend ideologiczny, ale znalazły się przede wszystkim treści doktrynalne różnych nurtów reformacyjnych oraz ludzie, którzy byli ich nosicielami. Książka *Świt i zmierzch polskiej Reformacji* (1956) pokazała rozległą wiedzę jej Autora w tematyce reformacyjnej. Badawczo skoncentrował się wszakże najpierw na arianach, czyli tzw. braciach polskich, wygnanych z Polski w 1658 r. za kolaborację z najeźdźcami szwedzkimi. Gruntowna monografia czołowej ich postaci, *Stanisław Lubieniecki – przywódca ariańskiej emigracji* (1961), stała się podstawą habilitacji Autora w 1960 r. w Instytucie Historii PAN, stawiając go równocześnie w ścisłej czołówce badaczy Reformacji. Spośród dziesiątków, jeżeli nie kilkuset, jego prac poświęconych tej tematyce, ogłaszanych w formie książkowej i w czasopiśmie naukowych, wymienię parę, jak zwłaszcza: *Bracia polscy w Siedmiogrodzie 1660–1784* (1964), *Arianie i katolicy* (1971), *Bracia polscy na wygnaniu. Studia z dziejów emigracji ariańskiej* (1977), *Reformacja w Polsce. Szkice o ludziach i doktrynie* (1993), *Reformacja, kontrreformacja, tolerancja* (1997). Tu trzeba wspomnieć, że Janusz Tazbir był najpierw współredaktorem, a od 1965 r. redaktorem czasopisma „Odrodzenie i Reformacja w Polsce”, wychodzącego pod tą nazwą od 1956 r., a będącego kontynuacją renomowanego czasopisma przedwojennego „Reformacja w Polsce”, które redagował Stanisław Kot.

Niemal równolegle z badaniami nad polską Reformacją rozwijał Janusz Tazbir swoje zainteresowania Kontrreformacją. Do wczesnego jego dorobku naukowego w tym zakresie należą prace: *Święci grzesznicy*

i kaczerze. Z dziejów polskiej kontrreformacji (1959), Piotr Skarga szermierz kontrreformacji (1962), czy kompetentnie wykonana i opatrzona obszernym wstępem antologia *Literatura antyjezuicka w Polsce 1578–1625* (1963). Do zagadnień Kontrreformacji Autor wielokrotnie powracał, jak choćby w pracy *Szlachta i teologowie. Studia z dziejów polskiej kontrreformacji* (1987); stanowiły one bowiem immanentny składnik problematyki reformacyjnej. Jak gdyby produktem ubocznym tych badań Janusza Tazbira było zarysowe opracowanie, odpowiadające szerszemu zapotrzebowaniu, *Historia Kościoła katolickiego w Polsce (1460–1795)* (1966). Była to kontynuacja opracowania Jerzego Dowiata, obejmującego dzieje Kościoła w Polsce średniowiecznej. Podobnie można zakwalifikować *Szkice z dziejów papieżstwa* (1989).

Już w latach sześćdziesiątych da się zauważyć pewne przesuwanie się zainteresowań Janusza Tazbira ku zagadnieniom szeroko pojętej kultury, wchodzącej na obszary mentalności, obyczaju, mitów i innych imponderabiliów życia zbiorowego dawnej Polski. Szczególnie interesowała go kultura szlachecka i jej żywotność w postaci tzw. szlachetczyzny jeszcze w Polsce niepodległej, a szczątkowo także dzisiaj. Jego zarysowe opracowanie *Kultura szlachecka w Polsce. Rozkwit – upadek – relikty* (1978) wpisywało się w nurt szerszych zainteresowań swego czasu i na tyle trafiało w oczekiwania czytelnicze, że doczekało się ośmiu wydań. Szukał też nasz Autor miejsca Polski w kulturze europejskiej, poświęcając tej sprawie studium *Rzeczpospolita i świat. Studia z dziejów kultury XVII wieku* (1971).

W sposób naturalny żywo interesował się Janusz Tazbir sarmatyzmem, stanowiącym ideowy wyraz tożsamości szlacheckiej na wielkich obszarach Rzeczypospolitej, oraz barokiem, w którym wyraziła się triumfująca Kontrreformacja, ale szczególnego znaczenia nabrały w jego oglądzie kultury staropolskiej tolerancja, ksenofobia i stosunek elit społecznych do zmieniającego się horyzontu geograficznego epoki nowożytnej. Jego książki *Państwo bez stosów. Szkice z dziejów tolerancji w Polsce XVI i XVII wieku* (1967) oraz zarysowo ujęte *Dzieje polskiej tolerancji* (1972 i niemiecki przekład 1977) wprowadziły do dyskursu naukowego dotyczącego naszej przeszłości tę niezwykle istotną wartość kultury społecznej. Zainteresowanie Janusza Tazbira ksenofobią odzwierciedliło się szczególnie w artykule naukowym *Ze studiów nad ksenofobią w Polsce w dobie późnego Renesansu* (1957). Wreszcie owemu horyzontowi geograficznemu poświęcił on m.in. studia: *Szlachta a konkwistadorzy. Opinia staropolska wobec podboju Ameryki przez Hiszpanów* (1969) oraz *Polska sława Krzysztofa Kolumba* (1991).

Całkowicie pionierskie w polskiej historiografii przedsięwzięcie naukowe Janusza Tazbira stanowi książka *Okrucieństwo w nowożytnej Europie*

(1993 i dwa następne wydania). Oparta głównie na źródłach polskich, ma wszakże za tło Europę. Okrucieństwo traktuje Autor jako element kultury, choć z dzisiejszej perspektywy jawi się nam ono jako przejaw jej braku. Problematyka książki sytuuje się jednak nie na gruncie aksjologii, ale pozostaje w kręgu socjologii, psychologii, a także teologii, która okrucieństwo aprobowała. Książka kryje duże walory nie tylko poznawcze, ale także wychowawcze.

Ulubionym – jak się wydaje – przedmiotem zainteresowania Janusza Tazbira były falsyfikaty, motywowane racjami politycznymi, historycznymi, literackimi czy jeszcze innymi. W każdym razie dotarł on do bardzo licznych, zbadał je i opisał, burząc mity i dostarczając czytelnikom niezwykle ciekawej i pobudzającej do myślenia lektury. Chodzi o książki: *Opowieści prawdziwe i zmyślane* (1994) oraz *Cudzym piórem... Falsyfikaty historyczno-literackie* (2002). Omówienie tego rodzaju falsyfikatów wypełnia także większą część sporego tomu *Od sasa do lasa* (2011). W ten nurt wpisuje się również książka *Protokoły mędrców Syjonu. Autentyk czy falsyfikat* (1992 i trzy następne wydania, w tym jedno w języku czeskim).

Nie sposób w krótkim tekście ogarnąć cały przebogaty dorobek naukowy i pisarski Janusza Tazbira, ograniczając się nawet tylko do pozycji książkowych, ale dwie z nich pragnę jeszcze przytoczyć. Ich tytuły wystarczająco mówią same za siebie. A są to: *Polskie przedmurze chrześcijańskiej Europy: mity i rzeczywistość historyczna* (1986) oraz *Polska na zakrętach dziejów* (1997 i przekład niemiecki). Dalej wspomnieć pragnę jeszcze książkę *Silva rerum historicarum* (2002), która w krótkich, zróżnicowanych tematycznie studiach, szkicach i esejach pokazuje całą bogatą osobowość Janusza Tazbira jako historyka badacza, historyka publicysty i świetnego pisarza. I wreszcie nie da się pominąć zbioru szkiców i studiów *Długi romans z muzą Klio* (2007). W części mają one charakter autobiograficzny i autorefleksyjny, w większości natomiast sprowadzają się do refleksji nad rozumieniem naszej przeszłości i nad sposobem uprawiania historii.

Dorobek naukowy i pisarski Janusza Tazbira, tworzony przez 67 lat, liczy – jak oszacowano – dobrze ponad 1000 pozycji bibliograficznych. Nie ma w nim rzeczy zdawkowych, są natomiast dziesiątki pozycji książkowych, często wznawianych ze znacznymi nawet zmianami, odzwierciedlających ogromną erudycję, bogactwo myśli, trafność skojarzeń i – jak dawniej mówiono – lekkość pióra. Równie gładko i zręcznie posługiwał się Janusz Tazbir słowem żywym. Z należytą uwagą dostrzegano jego twórczość i talent, tak w świecie nauki, jak też na rynku wydawniczym i księgarskim. W 1983 r. został członkiem korespondentem, a w 1989 r. członkiem rzeczywistym PAN, z kolei w 2004 r. – członkiem korespondentem, a w 2009 r. członkiem

czynnym PAU. Uzyskał doktoraty honoris causa Uniwersytetu Opolskiego i Rosyjskiej Akademii Nauk. Wśród nagród, którymi go wyróżniono, wymieniam tylko prestiżową nagrodę Fundacji Alfreda Jurzykowskiego (USA), a wśród licznych odznaczeń Krzyż Komandorski z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski i Złoty Medal Zasłużony Kulturze „Gloria Artis”. Cieszył się powszechnym szacunkiem i wysokim uznaniem w środowisku nauki.

Jerzy Wyrozumski

Zagraniczny

Denver Fred Wendorf, Jr. (31 VII 1924–15 VII 2015)

Fred (bo takiego imienia używał na co dzień) Wendorf urodził się w Terell, hrabstwo Kaufman, we wschodnim Teksasie. Jego rodzicami byli Margaret z domu Hall i Denver Fred Wendorf. Już w wieku 8 lat Fred zainteresował się indiańskimi krzemiennymi ostrzami strzał, wyorywanymi na polach bawełnianych wschodniego Teksasu. Ta, stającą się z czasem systematyczną, działalność hobbystyczna doprowadziła go wkrótce do kontaktów z amatorami i profesjonalnymi archeologami, więc niejako „skłoniła”, by po ukończeniu szkoły średniej złożył podanie o przyjęcie na University of Arizona w Tucson. W maju roku 1942 podanie to zostało uwzględnione i rozpoczęły się studia.

Bardzo szybko jednak okazało się, że marzenie o studiowaniu archeologii trzeba na razie odłożyć na półkę, bowiem w tym samym roku Wendorf wstąpił ochotniczo do Armii Stanów Zjednoczonych, zaś w styczniu 1943 r. został wcielony do służby czynnej. Po ukończeniu szkolenia podstawowego skierowano go do szkoły oficerskiej piechoty. Marzył jednak o lataniu i rozpoczął pierwsze kursy lotnicze – najpierw w Teksasie, a później w Fort Hays College w Kansas. Po niemal dwóch latach służby, wobec ciężkich strat US Army pod Monte Cassino i Anzio, kilkadziesiąt tysięcy żołnierzy, a wśród nich Fred Wendorf, zostało wezwanych do powrotu w szeregi piechoty. W listopadzie 1944 r. Fred został mianowany drugim porucznikiem i powołany na dowódcę plutonu strzelców 86. pułku 10. Dywizji Górskiej. Walczył z Wehrmachtem w Apeninach, ale niezbyt długo, bowiem 3 marca 1945 r. pod Bolonią został bardzo ciężko rany w prawe ramię odłamkiem pocisku z działa czołgowego, w wyniku czego spędził dwa lata w różnych szpitalach wojskowych i został honorowo zwolniony z wojska

oraz udekorowany dwoma medalami wojskowymi: Purpurowego Serca i Gwiazdą Brązową. Droga do archeologii znowu stanęła otworem.

Po wyjściu ze szpitala Fred ponownie podjął studia na University of Arizona w Tucson i w roku 1948 otrzymał stopień bakałarza (B.A.) antropologii; w czasie studiów (1947) brał też udział w ramach zajęć szkolnych w badaniach terenowych w Point of Pines na terenie San Paulos – rezerwatu Apaczów w Arizonie. W San Paulos Wendorf pracował z Emilem Harrym i Alfredem V. Kidderem – dwiema ówczesnymi gwiazdami archeologii amerykańskiej. Wykopaliska te stały się również tematem jego pierwszej książki, opublikowanej w 1950 r. Po otrzymaniu stopnia bakałarza jeszcze w tym samym roku Fred został przyjęty na studia doktoranckie w Departamencie Antropologii na Uniwersytecie Harwarda. Rok później rozpoczął badania terenowe i studia związane z przygotowaniem dysertacji doktorskiej. Jej promotorem był John O. Brew, profesor w Departamencie Antropologii, a przedmiotem – monografia dwóch osad w rezerwie Petrified Forest we wschodniej Arizonie, datowanych na ok. połowę I tysiąclecia A.D. Rozprawę tę obronił w marcu 1953 r.

Jeszcze podczas studiów harwardzkich, w roku 1950, prowadził pierwsze w historii archeologii amerykańskiej i światowej ratownicze wykopaliska na trasie przebiegu rurociągu gazowego z północnego Nowego Meksyku do południowej Kalifornii, zaś rok później został zarudniony jako asystent w Laboratorium Antropologicznym w Muzeum Nowego Meksyku w Santa Fe. W latach 1951–1953 prowadził nadal intensywne ratownicze prace wykopaliskowe w Nowym Meksyku. Historia tych pierwszych badań, związanych z budową rurociągów, została opublikowana w 1956 r. (*Pipeline Archaeology*).

Pierwszym ważnym projektem badawczym, który przyniósł mu uznanie archeologii amerykańskiej, były badania w latach 1953–1954 prowadzone wspólnie z Alexem Kriegerem, Claude'em Albrittonem i Dalem Stewartem w Midland w Teksasie na schyłkowo plejstocenijskim stanowisku archeologicznym, podczas których znaleziono m.in. czaszkę ludzką należącą do kobiety, w owym czasie najstarsze znalezisko szczątków ludzkich w Ameryce (Wendorf i inni, 1955, *The Midland Discovery. A Report on the Pleistocene Human Remains from Midland*). Zainteresowania paleoekologią późnego plejstocenu spowodowały rozpoczęcie w roku 1957 wieloletniego multidyscyplinarnego projektu na płaskowyżu Llano Estacado w Teksasie. Badania te skoncentrowano na palinologii i geomorfologii utworów późnego plejstocenu południowo-wschodnich Stanów Zjednoczonych.

W roku 1956 Wendorf zlokalizował, przebadwał wykopaliskowo i zrekonstruował koszary I Pułku Dragonów Armii USA (1852–1860) w Górach Skalistych Nowego Meksyku. Koszary te w latach późniejszych stały się

załączkiem letniego kampusu Southern Methodist University w Dallas, uniwersytetu, którego profesorem i założycielem Departamentu Antropologii prof. Wendorf został w roku 1964, po przejściu ze stanowiska wicedyrektora Muzeum Nowego Meksyku.

Na samym początku lat sześćdziesiątych rozpoczęła się międzynarodowa akcja UNESCO w celu ratowania zabytków Górnej Nubii, skazanych na zagładę wskutek budowy nowej Wysokiej Tamy na Nilu pod Asuanem. Do udziału w tej akcji zgłosiły gotowość liczne archeologiczne instytucje badawcze z wielu państw europejskich i pozaeuropejskich, w tym m.in. Polska. Większość misji była szczególnie zainteresowana możliwością badania obiektów starożytnej archeologii monumentalnej królewskiego i wczesnośredniowiecznego Egiptu. Bardzo nieliczne natomiast były zespoły zainteresowane obiektami i stanowiskami prehistorycznymi epoki kamienia. Zresztą wówczas w literaturze światowej istniał pogląd, że dolina Nilu była bardzo uboga w zabytki epoki kamienia, a w dodatku, że stanowiska te reprezentowały mało interesujące znaleziska, rzekomo wskazujące na społeczeństwa zapóźnione technologicznie i socjalnie. Co prawda, niektóre wielkie uniwersytety Ameryki, takie jak Columbia, Yale, University of Wisconsin, University of Colorado oraz University of Toronto, podjęły ograniczone badania rozpoznawcze i powierzchniowe osad z epoki kamienia bądź też niewielkie wykopiska w Górnej Nubii, to w zasadzie prawie cały ciężar badań starszej epoki kamienia na obszarze Rezerwuaru Asuańskiego spoczął na barkach Combined Prehistoric Expedition, zorganizowanej i kierowanej przez Freda Wendorfa. Badaniami młodszej epoki kamienia – neolitu – zajmowała się natomiast Joint Scandinavian Expedition, która zresztą miała również znacznie szerszy ratowniczy program archeologiczny.

Historia powstania Combined Prehistoric Expedition (w skrócie CPE) jest bardzo pouczająca, stanowi bowiem kolejny przykład, że wielkie przedsięwzięcia naukowe odnoszą sukces prawie wyłącznie wskutek skoordynowanych wysiłków wielu badaczy i instytucji naukowych. Otóż jesienią 1961 r. Wendorf zainteresował się wiadomościami prasowymi o rozpoczynającym się światowym projekcie archeologicznym w Górnej Nubii i skontaktował się ze swym promotorem z Harvardu Johnem Otisem Brew, który był współprzewodniczącym komitetu UNESCO organizującego akcję ratowniczą w Nubii. Brew zaproponował Fredowi, by złożył dwie aplikacje o celowe granty: jedną do Departamentu Stanu (na obszar Nubii egipskiej) i drugą do National Science Foundation (na obszar północnego Sudanu). W czerwcu 1962 r. oba granty zostały przyznane. Tymczasem już wcześniej, a także w lipcu tegoż roku, Fredowi udało się prawie skompletować międzynarodowy zespół, który składał się początkowo z 4 geolo-

gów (2 Belgów i 2 Egipcjan), 1 paleontologa (z USA), 1 palinologa (z USA), 8 prehistoryków specjalistów od epoki kamienia (4 z USA, 1 z Anglii, 2 z Francji, 1 z Polski). Grupa ta przeprowadziła pierwszy zwiad i badania wykopaliskowe w sezonie 1962 na obszarze koncesji przydzielonej ekspedycji w północnym Sudanie.

W następnym sezonie (1964/1965) personel ekspedycji powiększył się o 11 archeologów (8 z USA, 2 z Polski, 1 z Egiptu), 1 paleontologa (z Belgii) oraz 4 osoby zaplecza laboratoryjnego. W kolejnych sezonach skład personelu ulegał pewnym zmianom, głównie w zakresie obecności archeologów, jednak prawie zawsze było ich około 10. W sumie w działaniach ratowniczych w Nubii brało udział 20 archeologów, 5 geologów, 2 paleontologów i 1 palinolog.

Combined Prehistoric Expedition, powołana do życia w roku 1962 przez Freda, istnieje do dziś, kontynuując badania w północno-wschodniej Afryce. Stała się największą i najdłużej działającą na kontynencie afrykańskim ekspedycją badającą epokę kamienia. Wystarczy wspomnieć, że w okresie jej niemal 55-letniej działalności uczestniczyło w jej pracach ponad 20 polskich archeologów i bioarcheologów. W kwietniu 1999 r. prof. Wendorf przeszedł na emeryturę, przekazując dyрекcję w ręce piszącego to wspomnienie. Pełniłem tę zaszczytną funkcję do maja 2007 r.

Badania ratownicze prowadzone przez CPE na terenie zbiornika wodnego obejmowały niemal cały obszar przeznaczony do zalania w południowym Egipcie i północnym Sudanie, łącznie z przyległą niską pustynią w dolinie Nilu. Trwały one od 1962 do 1966/1967 r. Odkryto setki stanowisk, z czego bardziej szczegółowo badano 227. Badania te otworzyły całkowicie nowy rozdział w poznaniu prehistorii i geologii późnoplejstoceńskiego Nilu. Pozwoliły na zrozumienie zmian kulturowych i ich chronologii w okresie poprzedzającym osadnictwo neolityczne u progu pojawiających się państw starożytnego Egiptu. Bardzo szybko, bo już w 1968 r., ukazało się pod redakcją prof. Wendorfa 3-tomowe, monumentalne sprawozdanie z tych prac, autorstwa 14 badaczy (*The Prehistory of Nubia*).

Tak naprawdę, to już w roku 1966 badania w niższej części doliny Nilu nie mogły być prowadzone z uwagi na wypełnianie się zbiornika asuańskiego. Świetne wyniki, uzyskane podczas badań ratowniczych, skłoniły Wendorfa do skierowania uwagi na obszary przylegające do zbiornika od północy. Dlatego też w sezonie połowym 1967 CPE przeprowadziła intensywne badania zwiadowcze i wykopaliskowe w dolinie Nilu, już poza obszarami zbiornika, w okolicach miast Esna i Edfu oraz w pobliżu Luksoru, a w następnym sezonie – w okolicach miejscowości Makhatma i Diszna, poniżej Luksoru. Natomiast w sezonie 1969 ekspedycja ta prowadziła prace w północnej części basenu jeziora Karun w oazie Fajum. Wynikiem

tych prac była następna książka prof. Wendorfa, napisana wspólnie z R. Schildem (*Prehistory of the Nile Valley*), wydana w roku 1976.

Po siedmiodniowej wojnie z Izraelem w 1967 r. sytuacja polityczna komplikowała się coraz bardziej i otrzymanie koncesji na wykopaliska w dolinie Nilu praktycznie stało się niemożliwe. Stąd wzięła się decyzja skierowania prac CPE na obszary pustynne Sahary wschodniej w Egipcie, tj. na Pustynię Zachodnią (1972–1977, 1979, 1980, 1985–1988, 1990–1994, 1996–1999, 2001) oraz do Etiopii (1971–1973 i 1976–1978), z przerwą w latach 1978, 1981–1984 na prace w Wadi Kubbania k. Asuanu i w okolicach Esna nad Nilem (1995) oraz na Synaju w latach 1995 i 1996.

Badania na Pustyni Zachodniej dotyczyły stanowisk starszego paleolitu (okresu aszelskiego) i paleolitu środkowego (oaza Dakhla, Bir Tarfawi – Bir Sahara, Bir Safsaf) oraz paleoekologii, geomorfologii i chronologii tych okresów (Wendorf, Schild, 1980, *Prehistory of the Eastern Sahara*; Wendorf, Schild, Close and Associates, red., 1993, *Egypt during the Last Interglacial: The Middle Paleolithic of Bir Tarfawi and Bir Sahara East*). Natomiast wieloletnie badania w Centralnym Rowie Tektonicznym Etiopii skupiały się na środkowym paleolicie. Tam też ustalono jedne z najwcześniejszych dat dla stanowisk archeologicznych tego okresu, wynoszące ok. 300 tysięcy lat (Wendorf, Schild, 1974, *A Middle Stone Age Sequence from the Central Rift Valley*). Badania stanowisk holocenijskich skupiały się nad paleoekologią środkowego i późnego plejstocenu oraz holocenu, klimatem, podziałami taksonomicznymi zespołów zabytków, organizacją społeczną i paleoekonomią, wierzeniami i wczesnymi przejawami konstrukcji megalitycznych, z których część należy do najstarszych na świecie (Wendorf, Schild, Associates, red., 2001, *Holocene Settlement of the Egyptian Sahara*).

W sierpniu 2001 r. prof. Wendorf podarował Muzeum Brytyjskiemu olbrzymią kolekcję zabytków epoki kamienia, pochodzących z Górnej Nubii w Sudanie i z Górnego Egiptu oraz z Pustyni Zachodniej i basenu jeziora Karum w oazie Fajum w Egipcie. Przechowywana jest w tym muzeum pod nazwą Wendorf Collection.

Prof. Wendorf był nie tylko wybitnym badaczem, ale również popularnym wykładowcą, nauczycielem i organizatorem nauki. Najdłużej wykładał i prowadził studia doktoranckie w Departamencie Antropologii Southern Methodist University w Dallas (1964–2002) – w owym czasie najważniejszym ośrodku badawczym prehistorii afrykańskiej w Stanach Zjednoczonych. W latach 1983–1987 był – mianowany przez prezydenta Reagana – członkiem Rady Parków Narodowych przy Sekretarzu Spraw Wewnętrznych, a w latach 1985–1987 również jej przewodniczącym. Prezydent Reagan mianował go także członkiem Komitetu Doradczego do spraw Zasobów

Kulturowych USA. Z kolei, w latach 1979–1981, był przewodniczącym Society for American Archaeology, a w latach 1995–1997 prezydentem Stowarzyszenia Zawodowych Archeologów USA. Był również czynny jako aktywny propagator ochrony zabytków archeologicznych i inicjator uchwalenia prawa o ochronie zabytkowych wraków statków na obszarze wód terytorialnych USA.

Prof. Wendorf był lauretem wielu zaszczytnych wyróżnień amerykańskich i międzynarodowych. Najważniejsze z nich to wybór na członka Narodowej Akademii Nauk Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej (w marcu 1987 r.), co w USA jest uważane za najwyższe wyróżnienie naukowe w dyscyplinach, w których nie jest przyznawana nagroda noblowska. W sierpniu 1996 r. Fred otrzymał Medal Lucy Wharton Drexel za naukowe osiągnięcia archeologiczne, przyznany przez Muzeum Antropologii Uniwersytetu Pensylwanii. W maju 2003 r. Southern Methodist University przyznał mu doktorat honoris causa. Natomiast w 2012 r. Fred został wybrany na członka zagranicznego Polskiej Akademii Umiejętności.

Prof. Wendorf od połowy lat sześćdziesiątych wraz z żoną często odwiedzał Polskę i był z nią sentymentalnie związany. Jego stan zdrowia od długiego już czasu systematycznie się pogarszał. Dlatego też we wrześniu 2010 r. wybrał się do Polski po raz ostatni, by pożegnać się ze swymi licznymi przyjacielami i współpracownikami.

Romuald Schild

WYDZIAŁ III

Krajowi

Czesław Kazimierz Olech **(22 V 1933–1 VII 2015)**

Profesor Czesław Olech jest matematykiem polskim II połowy XX wieku, wywodzi się z krakowskiej szkoły matematycznej, której współtwórcą jest Tadeusz Ważewski (1896–1972). Powszechne uznanie przyniosły prof. Olechowi prace z zakresu równań różniczkowych zwyczajnych i teorii optymalnego sterowania.

Zainteresowanie Profesora matematyką wykraczało daleko poza badania naukowe.

Już w latach siedemdziesiątych powierzono mu, jak się później okazało – na wiele lat, kierowanie Instytutem Matematycznym PAN i Międzynarodowym Centrum im. Stefana Banacha. Prof. Olech był niewątpliwie współtwórcą Centrum Banacha.

Działalność Centrum w okresie zimnej wojny paradoksalnie wzmocniła pozycję matematyki polskiej na arenie międzynarodowej. Od Kongresu w Helsinkach w 1978 r. zaczęła kiełkować u Profesora idea zorganizowania w Warszawie Kongresu ICM1982. Międzynarodowa Unia Matematyczna (IMU) powierzyła Polsce zorganizowanie ICM1982 i Profesor podjął się jako przewodniczący Komitetu Organizacyjnego przeprowadzić w Warszawie ICM1982, nie będąc świadom tego, że tymczasem ustanowiony będzie STAN WOJENNY.

Profesor, pokonując po kolei wszystkie przeszkody, doprowadził do odbycia ICM1982 w roku 1983.

Osiągnięcia prof. Czesława Olecha w obszarze nauki spotkały się z wyjątkowym uznaniem. Dla przykładu wymieniamy niektóre z nich:

Doktoraty honoris causa: Uniwersytet Wileński, Uniwersytet Jagielloński, AGH.

Członkostwa akademii: PAU, PAN, Papieska Akademia Nauk, Rosyjska Akademia Nauk. Profesor bardzo cenił sobie Medal im. Bernarda Bolzano Czesosłowackiej Akademii Nauk.

Ostatnie pożegnanie przyjaciół na stacji metra w Warszawie:

- Do zobaczenia (Zbyszek).
- Oby (Czesiek).

Zbigniew Ciesielski

Czesław Ryll-Nardzewski (7 X 1926–18 IX 2015)

Czesław Ryll-Nardzewski urodził się 7 października 1926 r. w Wilnie. Z miastem tym związana jest jego młodość aż do czasu uzyskania matury w 1944 r. na tajnych kompletach, organizowanych przez nauczycieli Liceum Zygmunta Augusta. Tam też „zaraził” się matematyką i po przeprowadzce rodziny w 1944 r. do Lublina rozpoczął studia matematyczne na Uniwersytecie Marii Curie Skłodowskiej, ku znacznemu rozczarowaniu obojga rodziców – lekarzy. W 1945 r. został asystentem prof. J. Słupeckiego, a potem kolejno profesorów Jana Mikusińskiego i Mieczysława Biernackiego. Już rok po ukończeniu studiów, w 1949 r., obronił doktorat. Rozprawa doktorska dotyczyła teorii dystrybucji, a jej promotorem był prof. Mieczysław Biernacki. Cztery prace, opublikowane jeszcze przed uzyskaniem doktoratu, z różnych dziedzin matematyki zwróciły na niego uwagę ogółu matematyków. Spowodowały, że w 1949 r. został zwerbowany przez profesorów Hugo Steinhausa i Edwarda Marczewskiego do Wrocławia na stanowisko adiunkta na Uniwersytecie i Politechnice Wrocławskiej, a od roku 1951 objął stanowisko docenta. Równolegle w latach 1950–1959 zatrudniony został w Instytucie Matematycznym Polskiej Akademii Nauk.

Z instytucjami tymi, związał się na dobre.

W latach pięćdziesiątych XX w. Wrocław stał się obok Krakowa i Warszawy centrum matematyki polskiej. Rola, jaką odegrał w tym Ryll-Nardzewski, jest bardzo znaczna i w opinii wielu – wiodąca. Lata 1950–1953 to *anni mirabiles* jego twórczości. 25 prac, które opublikował w tym okresie, zawiera głębokie wyniki z wielu dziedzin matematyki, w tym teorii miary, teorii prawdopodobieństwa, teorii ergodycznej, podstaw matematyki, topologii, analizy funkcjonalnej i analizy harmonicznej. Zostały one szybko docenione, czego wyrazem było nadanie mu w 1954 r., zaledwie 6 lat po ukończeniu studiów, tytułu profesora nadzwyczajnego. Tytuł profesora

zwyczajnego uzyskał w 1964 r. Zaraz potem powierzono mu funkcję dziekana Wydziału Matematyki, Fizyki i Chemii Uniwersytetu Wrocławskiego, którą pełnił do 1966 r. Na członka korespondenta Polskiej Akademii Nauk został wybrany w 1967 r., a na członka zwyczajnego – w 1973. W 1976 r. jako główne miejsce zatrudnienia wybrał Politechnikę Wrocławską, przyczyniając się wadnie do powstania tam silnego matematycznego ośrodka. W 2005 r. przeszedł na emeryturę, zatrzymując jednak do 2008 r. część etatu w Instytucie Matematycznym PAN.

Nie odmawiał sprawowania funkcji, które uważał za pożyteczne dla środowiska matematycznego. Najważniejsze z nich to długoletnia praca w Centralnej Komisji Kwalifikacyjnej (do spraw stopni i tytułów), udział w redakcjach czterech czasopism matematycznych, pełnienie przez kilkanaście lat funkcji redaktora naczelnego Biuletynu Polskiej Akademii Nauk, ser. *Matematyka*. Był bardzo cenionym wykładowcą, uwielbianym przez swych uczniów, a zwłaszcza przez dziewięciu wypromowanych przez niego doktorów nauk matematycznych.

Prof. Rylla-Nardzewski opublikował przeszło 100 prac. Był jednym z najwyszczególniejszych i najbardziej oryginalnych matematyków w powojennej Polsce. Jego twórczość otworzyła nowe kierunki badań matematycznych w Polsce i w dalszej perspektywie przyczyniła się do powstania w Polsce silnych ośrodków badań w podstawach matematyki, analizie harmonicznej, układach dynamicznych i teorii prawdopodobieństwa. Wszystkie jego prace cechuje elegancja, która sprawia, że ich czytanie staje się ucztą dla duszy matematyka. Najcelniej opisuje to przytoczona poniżej opinia komisji nadającej mu tytuł profesora zwyczajnego:

Prace Rylla-Nardzewskiego nie są produktem rutyny, nawet w najlepszym znaczeniu pojętej, rutyny procesu twórczości w ograniczonej specjalności. Każda z nich jest oryginalna na wskroś, nowa co do wyniku, nowa co do metody, nowa w porównaniu z dorobkiem innych uczonych i samego autora. U Rylla-Nardzewskiego rzadko można spotkać dowody obciążone długimi rachunkami lub mozolną techniką, prawie zawsze rozumowania są lekkie i błyszczące, oparte na twierdzeniach, które przenikliwość i erudycja autora pozwalają mu znaleźć w rozmaitych dziedzinach matematyki, nieraz pozornie odległych od tematu pracy i efektywnie zastosować do rozwiązania badanego problemu. Określił Banach dobrego matematyka jako takiego, co widzi związki między zagadnieniami, między teoriami. Przyjęcie tego określenia byłoby dla prof. Rylla-Nardzewskiego wybitnie korzystne.

Za wybitne osiągnięcia naukowe prof. Rylla-Nardzewski otrzymał liczne nagrody i odznaczenia, w tym: Nagrodę Główną PTM im. Stefana Mazurkiewicza (1952), Nagrodę Państwową II stopnia za prace z analizy matematycznej i podstaw matematyki (1966), Nagrodę Fundacji im. Alfreda Jurzykowskiego (1975), Medal im Stefana Banacha (1992), Nagrodę Premiera za wybitny dorobek naukowy (2001).

Powyższa lista nagród mogłaby być co najmniej o kilka pozycji dłuższa, gdyby nie powszechnie znana awersja prof. Rylla-Nardzewskiego zarówno do wszelkiej celebracji własnej osoby, jak i reklamy rezultatów swoich badań. W szczególności rzadko brał udział w konferencjach, a jeszcze rzadziej referował własne wyniki. Nie dbał o rangę czasopism, w których ogłaszał swe prace, publikując je głównie w czasopismach polskich. Prawdopodobnie wszystko to przyczyniło się do tego, że wkład Profesora w rozwój matematyki jest słabo uświadomiony przez ogół matematyków, także polskich, i przez to niedoceniany.

Prof. Czesław Ryll-Nardzewski, matematyk wyjątkowy, członek Polskiej Akademii Umiejętności od 2005 r., zmarł 18 września 2015 r. we Wrocławiu.

Stanisław Kwapien

Stanisław Knothe (2 II 1919–31 XII 2015)

W ostatnim dniu 2015 r. odszedł na zawsze prof. Stanisław Knothe, nestor polskich uczonych z dziedziny nauk górniczych, wybitny specjalista o światowym autorytecie w zakresie górnictwa i mechaniki górotworu, aerologii kopalń i wyrobisk podziemnych.

Był wielką i zasłużoną postacią dla macierzystej uczelni – Akademii Górniczo-Hutniczej, profesorem, którego wiedza i działalność organizacyjna miały istotny wpływ w ogóle na całe polskie górnictwo, na jego pozycję w świecie.

Prof. Stanisław Knothe urodził się w Sosnowcu w rodzinie o tradycjach patriotycznych, ale związanych z przemysłem górniczym. Ojciec Profesora, Bronisław, był do 1926 r. posłem na Sejm z ramienia Stronnictwa Ludowego „Piaś”. Stanisław Knothe zdał maturę w 1937 r. w gimnazjum Witkowskiego w Krakowie, również przed wojną ukończył Szkołę Podchorążych. Brał udział w kampanii wrześniowej 1939 r., w latach okupacji związany był z oddziałem partyzanckim „Jędrusie”, wspierając jego działalność materialnie.

Po wojnie kończy studia na Wydziale Górniczym AGH w 1947 r., po czym rozpoczyna błyskotliwą karierę naukową: doktorat na AGH w 1951 r., habilitacja na Wydziale Górniczym AGH w 1957 r., profesura nadzwyczajna i zwyczajna odpowiednio w latach 1958 i 1975. W tym miejscu należy przytoczyć tytuł rozprawy doktorskiej *Wpływ podziemnej eksploatacji na powierzchnię z punktu widzenia zabezpieczenia położonych na niej obiektów*, której promotorem był prof. Witold Budryk, twórca polskiej naukowej szkoły górniczej. Praca ta stanowiła początek dalszych badań o istotnym znaczeniu dla obszarów górniczych, dla eksploatacji górniczej pod zabudowanymi terenami. Studia i badania doprowadziły do sformułowania kompleksowej teorii wpływów eksploatacji górniczej na powierzchnię

i obiekty powierzchniowe, której wyniki powszechnie były stosowane w górnictwie, w szczególności na obszarach górniczych Górnego Śląska (Archiwum Górnictwa i Hutnictwa PAN, t. 1, z. 1). Za jej opracowanie, w aspekcie znaczenia dla ówczesnej gospodarki kraju, zespół (prof. W. Budryk, A. Sałustowicz, J. Litwiniszyn, S. Knothe), otrzymał w 1953 r. Państwową Nagrodę Naukową II stopnia. Teoria ta jest cytowana do chwili obecnej w piśmiennictwie krajowym i zagranicznym. W latach 1949–2010 Profesor był autorem lub współautorem: 1 książki, 1 patentu oraz 128 referatów i artykułów naukowych, wygłaszanych na kongresach, sympozjach lub krajowych i zagranicznych konferencjach bądź publikowanych w specjalistycznych wydawnictwach w Polsce, w periodykach i edycjach PAN, AGH i innych, a także za granicą – w Niemczech, ówczesnym ZSRR, Czechosłowacji, Chinach, na Węgrzech. Problematyka podejmowana w pracach Profesora obejmowała wiele istotnych dla górnictwa zagadnień, a były to: geometria i profil uformowania niecki osiadania terenu nad poziomymi wyrobiskami górniczymi w postaci krzywej Gaussa (krzywa wpływów), zależności czasowe formowania się niecki i obniżenie terenu w wyniku eksploatacji górniczej, zachowanie się wyrobisk górniczych i powierzchni w funkcji tempa eksploatacji i długości ściany w kopalniach węgla, możliwości i warunki eksploatacji złóż węgla w filarach ochronnych i pod obiektami, ochrona powierzchni przed uszkodzeniami górniczymi – ważka kwestia dla zagłębi górniczych (zwłaszcza w Polsce dla Górnego Śląska), korelacja intensywności eksploatacji podziemnej z deformacjami terenu i uszkodzeniami obiektów, modelowanie wpływu własności mechanicznych górotworu na deformację powierzchni przy różnych prędkościach eksploatacji, również w okresie przerw w eksploatacji, ich wpływów na destrukcję infrastruktury na powierzchni. Ważne dla przemysłu górniczego było opracowanie klasyfikacji zagrożenia terenów górniczych (S. Knothe ze współpr. 1997, 1998 – wydawnictwa konferencji naukowych). Kilka prac związanych z powyższą tematyką wydano w Chinach, np. *Problemy podziemnej eksploatacji pod warstwami i obiektami przemysłowymi w Polsce* (Prace Instytutu Górniczego w Pekinie Nr 1, 1958). Przykłady praktycznej realizacji wyników badań to eksploatacja pod miastem Bytom i prognoza obniżenia terenu w Lubelskim Zagłębiu Węglowym.

Drugą grupę stanowiły badania i prace odnoszące się do tak kluczowych problemów górnictwa, jak aerologia górnicza, czyli rozptyły powietrza w sieci chodników i wyrobisk górniczych, wentylacja kopalń, bezpieczeństwo pożarowe i likwidacja pożarów w kopalniach węgla kamiennego. W tym obszarze Profesor, wraz ze współpracownikami (prof. W. Trutwin, prof. J. Roszkowski i inni), analizował różne układy i konfiguracje sieci wentylacyjnych, współpracy wentylatorów i ich skuteczności. W ostatnim

okresie pracy Profesor zajmował się asymetryczną funkcją rozkładu wpływów eksploatacji górniczej w ośrodku zmieniającym swoje własności pod wpływem eksploatacji, także zastosowaniem teorii procesów stochastycznych do opisu wpływu eksploatacji górniczej na obiekty budowlane.

Prof. S. Knothe odegrał rolę nie do przecenienia w utworzeniu, organizacji i działalności naukowej Zakładu Mechaniki Górnotworu PAN (1954), przekształconego w Instytut Mechaniki Górnotworu PAN (1977). Pracował w Instytucie od jego początków, w okresie 1954–1972 oraz 1973–1989 (aż do emerytury) pełnił funkcję zastępcy dyrektora ds. naukowych, był członkiem Rady Naukowej Instytutu od momentu jej powołania, także jej wiceprzewodniczącym. Kierował Pracownią Przemieszczeń Górnotworu. Profesor wywodził się z AGH i był z tą uczelnią naukowo i emocjonalnie silnie związany. Piastował godność dziekana Wydziału Górniczego w latach 1958–1960 oraz 1981–1984, każdorazowo pochodząca z wyborów. W okresie 1958–1982 kierował Zakładem Aerologii Górniczej. W „nieskończenie” licznych sytuacjach charakterystyczna sylwetka Profesora była nieodłącznym symbolem Wydziału i AGH, znakiem rozpoznawczym uczelni. Uczelnia uhonorowała Profesora tytułem doktora honoris causa AGH (1994) oraz wpisem na listę i honorową pamiątkową tablicę „Zasłużonych dla Akademii Górniczo-Hutniczej” (1992). Lista stanowi ekskluzywny poczet ludzi najbardziej zasłużonych dla AGH.

Wypromował ośmiu doktorów nauk technicznych w dyscyplinie Górnictwo, późniejszych pracowników naukowych i profesorów. W uznaniu osiągnięć naukowych i zasług położonych dla rozwoju nauk górniczych wybrano go na członka korespondenta Polskiej Akademii Nauk (1976), członka rzeczywistego PAN (1989), członka czynnego Polskiej Akademii Umiejętności (1989). Został odznaczony Krzyżami: Kawalerskim (1969), Oficerskim (1975), Komandorskim (1986) Orderu Odrodzenia Polski. Górnicy przyznali Profesorowi „Honorową Szpadę Górniczą”, a władze resortu górnictwa – najwyższy stopień górniczy generalnego dyrektora górnictwa I° oraz Odznakę Honorową „Ratownik Górniczy”. Jest laureatem Nagród Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego II° (1973) i I° (1985). Inne karty działalności Profesora to członkostwo, od 1960 r., Komitetu Górnictwa PAN oraz sprawowanie funkcji przewodniczącego Komitetu (1981–1995). Od 2003 r. pozostawał honorowym przewodniczącym Komitetu. Profesor uczestniczył w erygowaniu polskiego czasopisma górniczego na poziomie naukowym – kwartalnika PAN „Archives of Mining Sciences”, którego naczelnym redaktorem był w latach 1968–2003, a od 2004 r. – zastępcą naczelnego redaktora. Początek edycji wydawnictwa to 1953 r., wówczas jako „Archiwum Górnictwa i Hutnictwa”, a potem z tytułem polsko-

języcznym „Archiwum Górnictwa”. Profesor był specjalistą i autorytetem w zakresie ochrony powierzchni, w latach 1987–1995 pełnił funkcję zastępcy przewodniczącego Komisji ds. Ochrony Powierzchni przed Szkodami Górniczymi przy Wyższym Urzędzie Górniczym w Katowicach, a w okresie 1996–2011 był jej członkiem. Był też członkiem Międzynarodowego Biura Mechaniki Górnotworu (od 1959 r.) oraz przewodniczącym Rady Naukowo-Technicznej ds. Górnictwa przy Ministrze Górnictwa i Energetyki (1982–1984). W okresie 1973–1984 i potem od 1987 r. był członkiem Państwowej Rady Górnictwa. Inne funkcje Profesora to: członkostwo Rady Naukowej Głównego Instytutu Górnictwa (1970–1978), członkostwo Komitetu Nagród Państwowych (1979–1982), Rady Techniczno-Ekonomicznej przy Ministrze Górnictwa (1971–1974). Akordem łączącym życie i całokształt działalności Profesora było zorganizowane w 2013 r. na AGH, pod patronatem rektora prof. Tadeusza Słomki, sympozjum, którego myślą i ideą przewodnią była teoria „Knothego i Budryka”. Uczelnia wydała towarzyszący sympozjum album pt. *Silva Rerum Profesora Stanisława Knothe* (Wydawnictwo AGH, Kraków 2013) w doskonałej edytorskiej oprawie. Album prezentuje również pełny tekst rozprawy doktorskiej Profesora.

Prof. Stanisław Knothe należał do grona wybitnych polskich uczonych w dziedzinie górnictwa, był człowiekiem szlachetnym o nieposzlakowanym etosie profesorskim. Był również wspaniałym ojcem, mężem i dziadkiem, człowiekiem przyjaznym, skromnym i wyrozumiałym. Profesor został pochowany 13 stycznia 2016 r. na cmentarzu Rakowickim w Krakowie przy dźwiękach *Warszawianki*. Odprowadzało go bardzo liczne grono związanych z nim osób – przyjaciele, współpracownicy, członkowie delegacji uczelni i przemysłu. Profesor przeszedł „z życia do życia” – to jakże głęboki i wzruszający cytat z poezjonalnej homilii pogrzebowej.

Jakub Siemek

Zagraniczny

Leszek Czuchajowski (8 IX 1926–4 III 2016)

Leszek Czuchajowski urodził się we Lwowie 8 września 1926 r. Był synem Bolesława i Marii (z d. Garbusińska). Jego żoną była Zuzanna (Dzioba). Ojciec, Bolesław Roman Czuchajowski, był legionistą, w 1939 r. pełnił obowiązki prezydenta Krakowa. Aresztowany i zesłany do Auschwitz, został rozstrzelany w 1941 r. W takiej rodzinie o niepodległościowych tradycjach wychowywał się Leszek; był drużynowym w Szarych Szeregach (w zastępie razem z Tadeuszem Łonnickim).

Studia ukończył na Politechnice Śląskiej jako mgr inż. chemik. Następnie podjął asystenturę na Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie, gdzie doktoryzował się w 1957 r., a następnie habilitował w 1961. Po rocznym pobycie na Uniwersytecie w Birmingham, jako stypendysta British Council, otrzymał nominację na stanowisko kierownika Katedry Chemii Ogólnej w Wyższej Szkole Rolniczej w Krakowie. W tym czasie wypromował również kilku doktorów chemii na Uniwersytecie Jagiellońskim. W 1971 r. został kierownikiem Katedry Chemii Organicznej na Uniwersytecie Śląskim w Katowicach. Przez pięć lat był również prorektorem tego Uniwersytetu. Pod koniec 1981 r. z całą rodziną, a więc z żoną i trzema córkami: Marią, Joanną i Alicją, przeniósł się do Stanów Zjednoczonych, gdzie od 1986 r. jest profesorem na University of Idaho. Opublikował wówczas ponad 100 prac z dziedziny chemii organicznej i wypromował kilkunastu doktorów chemii.

Główne prace, często cytowane, dotyczą chemii porfiryn, a szczególnie oddziaływań porfiryn z kwasami nukleinowymi oraz syntezy z zastosowaniem metody H-fosfonianowej. Za pomocą tej metody syntetyzował w 1997 r. połączenia porfiryn z DNA, stosując syntezę na stałym podłożu. Opublikował również wiele prac z dziedziny polipeptydów, a wśród nich pierwszą pracę

w literaturze światowej (opublikowaną w 2005 r.) na temat połączeń związków fosforu (V) z polipeptydami. Innym kierunkiem badań, pozostając nadal w kręgu chemii porfiryn, są polimery przewodzące, w których zostały wykorzystane metaloporfiryny oraz połączenia kompleksowe porfiryn z metalami. Prace prof. Czuchajowskiego publikowane są w najbardziej renomowanych czasopiśmie o zasięgu międzynarodowym, w *J. Am. Chem. Soc.*, *J. Phys. Chem.*; *Chem. of Materials* i innych o podobnym znaczeniu. W *Dekker Encyclopedia of Nanoscience and Nanotechnology* (2004) szczegółowo omówione są prace Profesora, ze szczególnym uwzględnieniem kilkunastu publikacji na temat porfiryńowych pochodnych nukleozydów i nukleotydów, jak również DNA.

Dorobek naukowy zjednał Profesorowi uznanie w polskim środowisku naukowym, z którym utrzymywał bliskie kontakty. W 2005 r. został wybrany na członka zagranicznego Polskiej Akademii Umiejętności.

Leszek Czuchajowski nie zajmował się wyłącznie pracą naukową. Był także poetą. Stowarzyszenie Pisarzy Polskich, Oddział w Krakowie, którego był wieloletnim członkiem, poświęciło mu dokładny opis jego twórczości poetyckiej. Wymieniono 25 zbiorów wierszy w języku polskim i 6 w języku angielskim, w formie książek poetyckich. Są one dostępne w kilkudziesięciu bibliotekach uniwersyteckich. Był również członkiem *International Society of Poets*, przez które został nominowany do tytułu poety roku 2000.

Zmarł w dniu 4 marca 2016 w Krakowie.

Roman Pampuch, Stanisław Penczek

WYDZIAŁ VI

Krajowy

Janina Kraupe-Świdarska **(27 I 1921–3 III 2016)**

Janina Kraupe urodziła się 27 stycznia 1921 r. w Sosnowcu. Studiowała malarstwo sztalugowe i monumentalne oraz grafikę w Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie w latach 1938/1939 i 1945–1948.

Podczas okupacji niemieckiej występowała w spektaklach podziemnego Teatru Niezależnego Tadeusza Kantora w Krakowie.

Od 1958 r. uczyła w Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie. W 1987 została profesorem zwyczajnym; w 1991 przeszła na emeryturę.

W latach 1990–2013 ofiarowała około 100 swoich dzieł na aukcje charytatywne; kilkakrotnie fundowała wyjazdy do Paryża dyplomantom Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie; w 2005 r. ufundowała coroczne stypendium w wysokości 10 000 PLN dla wyróżniającego się talentem i twórczością studenta Wydziału Malarstwa Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie.

Członek Związku Polskich Artystów Plastyków; członek i sekretarz Grupy Krakowskiej; członek czynny Polskiej Akademii Umiejętności; członek honorowy Towarzystwa Przyjaciół Sztuk Pięknych w Krakowie.

Autorka obrazów olejnych, monotypii i wykonywanych różnymi technikami grafik: portretów, zapisów automatycznych do muzyki klasycznej i współczesnej, abstrakcji. Jej prace przesyczone są swoistą duchowością.

Wzięła udział w około 90 wystawach międzynarodowych i w około 80 prezentacjach sztuki polskiej za granicą (m.in. w Biennale Weneckim 1952 i 1976, w São Paulo 1965 i w Tokio 1968) oraz w krajowych wystawach malarstwa i w niemal wszystkie Międzynarodowych Biennale i Triennale Grafiki w Krakowie; miała około 60 wystaw indywidualnych w Polsce (w tym monograficzną wystawę w Muzeum Narodowym w Krakowie w 2006 r.) i za granicą.

Wydała kilka albumów ze swoim malarstwem oraz zbiorów poezji i szkiców literackich:

- Janina Kraupe, *Signatura rerum*, Kraków 1991
- Janina Kraupe, *Metamorfozy*, Kraków 1999
- Janina Kraupe – w serii „Mistrzowie Polskiego Malarstwa Współczesnego”, Poznań 2003
- Janina Kraupe-Świdorska, *Haiku*, Kraków 2004
- Janina Kraupe, *Notatki z podróży*, Cricoteka, Kraków 2008
- Janina Kraupe, Związek Polskich Artystów Plastyków, Okręg Gdański, Gdańsk 2008
- Janina Kraupe, *Wczesne akwarele 1957–1966*, compact disc (CD) z tekstem i reprodukcjami, Polska Akademia Umiejętności, Kraków 2010
- Janina Kraupe, *Grafika 1946–1949*, Polska Akademia Umiejętności, Kraków 2011.

Udzieliła szeregu wywiadów, m.in. wywiadu-rzeki, zamieszczonego w czwartym tomie *Po drogach uczonych*, Polska Akademia Umiejętności, Kraków 2009.

Artystkę wyróżniono nagrodami za malarstwo i grafikę – w szczególności: Nagrodą Wojewody Krakowskiego (1994), Nagrodą Miasta Krakowa (1997), Nagrodą im. Witolda Wojtkiewicza Związku Polskich Artystów Plastyków (1997), Nagrodą im. Kazimierza Ostrowskiego Gdańskiego Okręgu ZPAP (2008), Nagrodą Artystyczną Miasta Sosnowca (2009), została też odznaczona Medalem „Gloria Artis” (2007).

Prace Janiny Kraupe znajdują się w wielu muzeach polskich i zagranicznych; także w Stanach Zjednoczonych, w Brazylii oraz w kolekcjach prywatnych w Polsce i za granicą.

Artystka zmarła 3 marca 2016 r. w Krakowie i została pochowana na cmentarzu w Prokocimiu.

Paweł Taranczewski

VARIA

Z działalności Archiwum Nauki PAN i PAU w 2015 roku

Archiwum Nauki realizowało zadania statutowe zgodnie z założonym programem, przy obsadzie etatowej: 8,4 etatu PAN, 1,75 etatu PAU, wykonywane przez 14 pracowników. Pomocą służyli również wolontariusze (5 osób) i praktykanci (4 osoby).

Rada Naukowa obradowała 9 marca w składzie: prof. prof. Barbara Godzik, Adam Kotarba, Michał Turała (przewodniczący), Ryszard Tadeusiewicz, Waław Uruszczak – ze strony Polskiej Akademii Nauk; prof. prof. Stefan W. Alexandrowicz, Andrzej Banach, dr Barbara Berska, prof. prof. Jan Machnik, Krzysztof Stopka – ze strony Polskiej Akademii Umiejętności; dyrektor Archiwum dr Rita Majkowska – z urzędu, mgr Ewa Dziurzyńska – przedstawiciel pracowników, sekretarz Rady. Na posiedzeniu tym przyjęto jednomyślnie sprawozdanie za rok ubiegły i program pracy na rok 2016, przedstawione przez dyrektor Archiwum Nauki.

Archiwum Nauki, zgodnie z porozumieniem z 3 IV 2002, było finansowane przez obie Akademie.

W roku sprawozdawczym pracownicy zatrudnieni przez Polską Akademię Nauk otrzymali podwyżki w celu wyrównania dysproporcji w wynagrodzeniach.

Ze środków finansowych PAU został zakupiony skaner A4, drukarka oraz netbook. PAU sfinansowała rozbudowę sieci Archiwum Nauki (serwerownia). Poniosła również koszty ogólne projektu PAUart: zakup i udostępnienie sprzętu digitalizacyjnego i komputerowego, utrzymanie bazy, obsługę informatyczną i akcję promocyjną projektu. Archiwum Nauki korzysta bezpłatnie z Pracowni Digitalizacyjnej PAU na potrzeby swoich badań.

W 2015 r. nastąpił przyrost zasobu archiwalnego o 29,86 mb. Na dzień 31 XII 2015 stan zasobu wynosił 1503,66 mb dokumentacji aktowej

i pozaaktowej oraz 4496 plików dokumentacji elektronicznej. Wśród nabytków znalazły się m. in. materiały historyka literatury Franciszka Bielaka (1892–1973), geografa Aleksandry Boguckiej (1906–2008), historyków: Renaty Dutkowej (1927–2015), Stanisława Jastrzębskiego (1941–2014), etnografa Anny Kowalskiej-Lewickiej (1920–2009), historyka sztuki Karoliny Lanckorońskiej (1898–2002), geologa i uczestnika bitwy pod Monte Cassino Wojciecha Narębskiego (ur. 1925), immunologa i mikrobiologa Włodzimierza Ptaka (ur. 1928), orientalisty Andrzeja Zaborskiego (1942–2014).

Systematycznie prowadzone prace nad zespołem archiwalnym Towarzystwa Naukowego Krakowskiego były przedmiotem dyskusji i ustaleń na posiedzeniach Komisji Metodycznej Archiwum Nauki i zakończyły się nadaniem nowego kształtu inwentarzowi akt Towarzystwa Naukowego Krakowskiego (1815–1872). W ramach programu digitalizacji zbiorów, dzięki pozyskanym środkom sponsora firmy Archi-dok, zeskanowano drugą część materiałów archiwalnych Towarzystwa (73 j.a.); niektóre z nich poddano zabiegom konserwatorskim. Rozpoczęto prace nad elektroniczną formą inwentarza, którego pierwsza część będzie udostępniona on-line w 2016 r. Dzięki tym zabiegom większa część akt najstarszego zespołu archiwalnego przechowywanego w zasobie Archiwum Nauki została w pełni zabezpieczona. Uruchomiono stronę internetową (www.tnk.krakow.pl), poświęconą Towarzystwu Naukowemu Krakowskiemu, na której znalazły się informacje dotyczące obchodów 200-lecia jego powołania, które przypadły na rok 2015. Obok tekstów i materiału ilustracyjnego, przybliżających działalność Towarzystwa, na stronie umieszczono wykaz 837 członków czynnych, korespondentów i honorowych Towarzystwa wraz z datą ich wyboru, opracowany na podstawie źródeł archiwalnych. Strona będzie stale uzupełniana, w 2015 r. była wywoływana 181 136 razy, odwiedziło ją 13 914 osób.

Rok 2015 – rok obchodów 200. rocznicy powołania do życia Towarzystwa Naukowego Krakowskiego – dla Archiwum Nauki był szczególnie ważny. Na zaproszenie Polskiej Akademii Umiejętności Archiwum uczestniczyło w Komitecie organizacyjnym obchodów oraz w uroczystej konferencji 9 i 10 grudnia. Realizowało różnorodne inicjatywy własne, w tym trzy wystawy. Dwie z nich, prezentowane w sali wystawowej Archiwum Nauki przy ul. Św. Jana 26: *Wspólnota umiłowania nauki. 200. rocznica powołania Towarzystwa Naukowego Krakowskiego* (19 VI–30 X 2015) i *Wnosząc gmach narodowej wiedzy. 200. rocznica powołania Towarzystwa Naukowego Krakowskiego* (9 XII 2015–30 III 2016), wraz z częścią posterową pt. *Gdy jedna myśl rodzi drugą. Towarzystwo Naukowe staje się Akademią Umiejętności*, eksponowaną w holu budynku Polskiej

Akademii Umiejętności przy ul. Sławkowskiej 17, zgromadziły wielu gości z kraju i z zagranicy. Wystawom towarzyszyły bogato ilustrowane publikacje o tych samych tytułach. Trzecia wystawa, posterowa, prezentowana na Plantach Krakowskich (4–31 VIII 2015), przybliżała postaci prezesów Towarzystwa.

W minionym roku kontynuowano również prace nad inwentarzami spuścizn m.in. mongolisty Władysława Kotwicza (1872–1944), historyka sztuki Karoliny Lanckorońskiej (1898–2002), a także historyka i socjologa Wiesława Bienkowskiego (1926–1999).

Systematycznie prowadzone są prace nad inwentaryzacją fotografii. Kartoteka fotografii liczy 26 970 sztuk (stan na 31 XII 2015). W minionym roku opracowano 1352 fotografie, m.in. ze spuścizn: Wojciecha Bartła, Wiesława Bienkowskiego, Waława Felczaka, Walerego Goetla, Karoliny Lanckorońskiej, Mieczysławy Mitery-Dobrowolskiej, Bronisława Piłsudskiego, Włodzimierza Ptaka, Kazimierza Tokarskiego oraz z Zespołu Badawczego do Dziejów Oświaty w latach okupacji hitlerowskiej 1939–1945.

Prowadzone są również prace nad ewidencją materiałów ponadformatowych, wyłączanych z zespołów archiwalnych, przechowywanych w szufladkach.

Archiwum Nauki, obok Biblioteki Naukowej PAU i PAN i Fototeki Lanckorońskich, uczestniczyło w projekcie „PAUart Katalog zbiorów artystycznych i naukowych Polskiej Akademii Umiejętności”, realizowanym przez Polską Akademię Umiejętności, współfinansowanym przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Do bazy danych wprowadzono 1500 opisów katalogowych fotografii ze spuścizn Lecha Kalinowskiego, Karoliny Lanckorońskiej i Wincentego Lutosławskiego.

W ramach nadzoru nad placówkami PAN oraz PAU udzielono 28 konsultacji w sprawach kancelaryjno-archiwalnych. Przeprowadzono kontrole wewnętrzne w wybranych archiwach zakładowych instytutów PAN w Krakowie, ekspertyzy, opiniowano wnioski o brakowanie dokumentacji nie-archiwalnej. W cyklu spotkań archiwistów zakładowych krakowskich instytutów i placówek PAN w Instytucie Systematyki i Ewolucji Zwierząt PAN odbyło się posiedzenie z prelekcją pt. „150 lat tradycji badawczych i muzealnych”, połączone z pokazem archiwaliów i ze zwiedzaniem archiwum zakładowego.

W pracowni naukowej Archiwum Nauki zanotowano 621 odwiedzin. Użytkownikom udostępniono 2858 j.a., 1557 wol. wydawnictw zwartych, 753 wol. czasopism i 29 mikrofilmów, 12 nośników elektronicznych. W odpowiedzi na zapytania badaczy zrealizowano 98 kwerend.

W Archiwum Nauki praktyki I i II stopnia odbywało 4 studentów Uniwersytetu Jagiellońskiego, 1 – Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II

oraz 1 – Uniwersytetu Warszawskiego. Przygotowano 8 pokazów archiwalnych z prelekcjami łącznie dla 72 osób.

Udostępniono do celów wydawniczych i ekspozycyjnych 1660 skanów fotografii oraz 1096 skanów materiałów archiwalnych, 16 płyt CD i DVD. Wypożyczono do Archiwum Nauki na wystawy własne 46 obiektów. Ze zbiorów Archiwum Nauki wypożyczono 3 obiekty na wystawy obce.

Stale jest aktualizowana strona internetowa Archiwum (www.archiwum-nauki.krakow.pl). W 2015 r. była wywoływana 156 416 razy, a szacowana liczba odwiedzających wynosiła 21 952.

Informacje o wydarzeniach w Archiwum Nauki PAN i PAU ukazywały się m.in. na stronie internetowej PAN oraz w „PAUzie Akademickiej”.

Od wielu lat Archiwum Nauki popularyzuje zbiory poprzez działalność wystawienniczą, w minionym roku, obok wystaw związanych z jubileuszem Towarzystwa Naukowego Krakowskiego, prezentowano następujące wystawy:

- *Odlamki pamięci o Wielkiej Wojnie* – zrealizowana wspólnie z Biblioteką Naukową PAU i PAN w Krakowie, prezentowana w sali wystawowej Archiwum Nauki w dniach 14 XI 2014–28 II 2015 (autorzy: M. Włodek, T. Filip).
- *Krzysztofa Skórczewskiego miedzioryty z lat 2010–2014. Dar dla Gabinetu Rycin* – zrealizowana wspólnie z Biblioteką Naukową PAU i PAN w Krakowie, prezentowana w sali wystawowej Archiwum Nauki od 20 do 27 III 2015 (autorzy: T. Bobek, K. Krużel).
- *Młodzieńcze pasje uczonych* – wystawa posterowa, oparta na wydrukach kopii archiwaliów ze zbiorów Archiwum Nauki, prezentowana przy Gabinetnie Prezesa PAN w Pałacu Kultury i Nauki w Warszawie od kwietnia 2014 do lipca 2015 (autorzy: E. Dziurzyńska, J. Dziurzyński).
- *Przeżywamy straszne czasy... Wielka Wojna w pamiętnikach Ludmiły Wróblewskiej* – wystawa posterowa, oparta na wydrukach kopii archiwaliów ze zbiorów Archiwum Nauki, prezentowana przy Gabinetnie Prezesa PAN w Pałacu Kultury i Nauki w Warszawie w dniach 24 VIII 2015–30 VI 2016 (autorzy: T. Filip, M. Włodek).

Materiały z zasobu Archiwum Nauki były również prezentowane na następujących wystawach obcych:

- *Przepis na Kraków Jerzego Dobrzyckiego* – prezentowana w Muzeum Historycznym Miasta Krakowa w Kamienicy Hipolitów (4 IX 2014–8 II 2015).
- *Walczące miasto* – prezentowana w Muzeum Historycznym Miasta Krakowa Oddział Fabryka Schindlera (17 IX 2015–21 II 2016).

We współpracy z Archiwum Narodowym w Krakowie, Archiwum UJ, Biblioteką Jagiellońską, Biblioteką Naukową PAU i PAN w Krakowie oraz Muzeum Archeologicznym w Krakowie kontynuowano prace nad uzyskaniem wspólnych rozwiązań prowadzących do rozwoju bazy danych „Spuścizna – archiwa, biblioteki i muzea krakowskie” oraz ułatwiających wprowadzanie informacji przez poszczególne instytucje.

Archiwum Nauki współpracowało z licznymi archiwami krajowymi i zagranicznymi. Kontynuowano współpracę z Instytutem Masaryka i Archiwum Akademii Nauk Republiki Czeskiej oraz z Archiwum Uniwersytetu Karola w Pradze w zakresie tematu „Czesko-polskie kontakty naukowe i kulturalne w XIX i XX w.”, w ramach której m.in. opracowywano redakcyjnie (teksty wprowadzające w wersji trójjęzycznej – polskiej, czeskiej i angielskiej) przygotowywaną do druku edycję źródłową korespondencji prawników Adama Vetulaniego i Miroslava Boháčka (druk w 2016 r.). Na zaproszenie strony czeskiej pracownicy Archiwum Nauki wzięli udział w konferencji pt. „Mimouniverzitní vědecké instituce v letech 1890–2015” (Praga 28–29 V), organizowanej przez Instytut Masaryka i Archiwum Akademii Nauk Republiki Czeskiej z okazji 125-lecia powołania Czeskiej Akademii Nauk i Umiejętności, a także (jako współorganizatorzy) w międzynarodowej konferencji pt. „Gendering Science: Women and Men Producing Knowledge” (Praga, 4–6 VI).

Podczas uroczystości jubileuszowych z okazji 200. rocznicy powołania Towarzystwa Naukowego Krakowskiego Instytut Masaryka i Archiwum Akademii Nauk Republiki Czeskiej reprezentowali dr Maria Bahenská, dyrektor ds. archiwalnych, oraz dr Tomáš Pavlíček, dr Jan Chodějovský i mgr Hana Kabová; Archiwum Uniwersytetu Karola w Pradze reprezentował dr Marek Ďuranský. Na zorganizowanej z tej okazji konferencji naukowej Tomáš Pavlíček i Marek Ďuranský wygłosili referaty (9 XII), a na jej zakończenie (10 XII) w Archiwum Nauki odbyło się uroczyste spotkanie, w którym udział wzięli ze strony czeskiej: Marie Bahenská, Hana Kabová, Tomáš Pavlíček, Jan Chodějovský, Marek Ďuranský; ze strony polskiej: R. Majkowska, E. Dziurzyńska, J. Laskosz. Na spotkaniu omówiony został także plan przyszłej trzyletniej współpracy między ww. instytucjami.

W ramach trwającej współpracy z Zakładem Turkologii i Ludów Azji Środkowej Wydziału Orientalistycznego Uniwersytetu Warszawskiego w Archiwum Nauki kwerendy prowadzili uczeni z Mongolii, Rosji, Szwajcarii, uczestnicy warszawskiej konferencji pt. „Mongolia and the Mongols: Past and Present” (23–24 XI 2015). Przeprowadzono jednocześnie wstępne rozmowy z dyrektorem Wydziału Historii i Archeologii Mongolskiej Akademii Nauk prof. Sampildonowem Chuluunem oraz prof. J. Tulisowem i dr A. Bareją-Starzyńską w sprawie zdigitalizowania

i publikacji materiałów spisu powszechnego w Mongolii w 1915–1916 r. ze spuścizny W. Kotwicza.

Pracownikom i korzystającym ze zbiorów Archiwum Nauki służą bogate specjalistyczne księgozbiory: biblioteka Henryka Barycza, Biblioteka Rozdolska Lanckorońskich oraz księgozbiór podręczny. Jest on stale uzupełniany przez dary i zakupy. W 2015 r. wpłynęły 122 wol. wydawnictw zwartych i czasopism. Stan całego księgozbioru na 31 XII wynosi 11 852 pozycje inwentarzowe. Do elektronicznej bazy bibliotecznej Archiwum Nauki, w ramach retrokonwersji, wprowadzono 600 opisów bibliograficznych oraz zweryfikowano 200. Ogółem do bazy wprowadzonych jest 6150 rekordów. Stale poddawane są odkwaszaniu kolejne partie księgozbioru (200 wol.), a także zabiegom introligatorskim – 10 wol.

Pracownicy Archiwum Nauki uczestniczą w redagowaniu serii wydawniczej Polskiej Akademii Umiejętności i Archiwum Nauki PAN i PAU „W służbie nauki”; w 2015 r. ukazały się: nr 24 – *Adam Krzyżanowski 1873–1963. Materiały z posiedzenia naukowego w dniu 21 czerwca 2013 r.*; nr 25 – *Jerzy Smoleński 1881–1940. Materiały z posiedzenia naukowego w dniu 19 listopada 2010 r.*; nr 26 – *Józef Szujski 1835–1883. Materiały z posiedzenia naukowego w dniu 25 listopada 2013 r.* W 2015 r. ukazało się 18 pozycji wydawniczych autorstwa pracowników Archiwum Nauki oraz foldery wystaw. Na posiedzeniach naukowych przedstawiono 7 referatów.

Opracowała
Rita Majkowska

Sprawozdanie z działalności Fototeki Lanckorońskich PAU za okres od czerwca 2015 do maja 2016

W roku 2015 Fototeka Lanckorońskich PAU zakończyła drugi etap digitalizacji prowadzonej w ramach projektu „PAUart. Katalog zbiorów artystycznych i naukowych Polskiej Akademii Umiejętności”. Projekt został dofinansowany ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego. W rezultacie udostępnionych zostało 1000 fotografii z zasobu Fototeki Lanckorońskich PAU. Wraz ze zdjęciami zamieszczonymi uprzednio daje to łączną liczbę 3013 obiektów. Wszystkie te fotografie są aktualnie dostępne na stronie www.pauart.pl

Do końca roku 2016, w porozumieniu z Polską Akademią Nauk, w ten sam sposób planuje się udostępnić kolejnych 5775 fotografii ze zbioru Karola Lanckorońskiego. Tę liczbę stanowią zdjęcia, które w listopadzie 2014 roku zostały przekazane przez Stację Naukową PAN w Rzymie do Archiwum Nauki PAN i PAU w Krakowie. W dniu 31 sierpnia 2015 fotografie te zostały zdeponowane przez Archiwum Nauki PAN i PAU w Krakowie w magazynie Fototeki Lanckorońskich PAU, gdzie są aktualnie przechowywane i opracowywane.

Opracował
Adam Korczyński

Sprawozdanie z działalności Polskiego Instytutu Naukowego w Kanadzie (PINK) w roku akademickim 2015/2016

Polski Instytut Naukowy w Kanadzie wraz z należąca do niego Biblioteką Polską miał od założenia w roku 1943 swoją siedzibę na Uniwersytecie McGill w Montrealu. Przeprowadzona na początku 2016 r. ekspertyza techniczna zajmowanego przez Instytut i Bibliotekę budynku wykazała poważne problemy w jego strukturze i niemożność dalszego bezpiecznego użytkowania. Uniwersytet zaproponował włączenie księgozbioru Biblioteki Polskiej do swoich zbiorów, jednak na zasadach, które nie zapewniały autonomiczności biblioteki. Należy w tym miejscu przypomnieć, że biblioteka Instytutu jest afiliowana z Uniwersytem, posiada jednak swój własny status prawny i pozostaje jednostką niezależną. W zaistniałej sytuacji zarząd Instytutu stanął przed koniecznością szybkiego znalezienia nowej siedziby, która mogłaby pomieścić liczący 45 000 pozycji księgozbiór, kolekcję sztuki i archiwum Instytutu.

Wybór padł na trzystumetrowy lokal należący do archidiecezji montrealskiej. Lokal znajduje się niedaleko głównego kampusu Uniwersytetu McGill, co ułatwia kontynuowanie współpracy Instytutu z Uniwersytem. Biblioteka Instytutu zachowała status biblioteki afiliowanej z biblioteką uniwersytecką. Z nowej siedziby Instytutu korzystać będzie również stowarzyszenie studentów polskich na Uniwersytecie McGill.

Dostosowanie nowego lokalu do potrzeb biblioteki i przeprowadzka jej zbiorów okazały się przedsięwzięciami kosztownymi i pracochłonnymi. Zarządowi Instytutu udało się jednak doprowadzić do końca zaplanowane wcześniej wydarzenia, a wśród nich:

14.10.2016 – wykład dra hab. Wojciecha Kruszewskiego poświęcony poezji Tadeusza Różewicza. Wykład odbył się w Domu

- Polskim w Ottawie i zorganizowany został przy współpracy Ambasady Polskiej i Uniwersytetu Ottawskiego. Słowo wstępne wygłosił prof. Richard Sokolowski.
- 11.11.2015 – koncert polskiej muzyki klasycznej, zorganizowany z okazji Święta Narodowego w sali Pollack Hall Uniwersytetu McGill we współpracy z Ambasadą RP w Ottawie. Wystąpili: Justyna Gabzdyl – fortepian; duet: Ewa Sas – skrzypce, i Jean Fabien Schneider – fortepian; kwintet OIM-MIO w składzie: Justyna Gabzdyl – fortepian, Gregor Monlun – pierwsze skrzypce, Frederic Moisan – drugie skrzypce, Elvira Misbakhova – altówka, Olga Miziuk – wiolonczela, oraz Marcin Garbulinski – bas. Wykonano utwory Chopina i Wieniawskiego oraz niezwykle rzadko interpretowany kwintet g-mol, op. 31 Jerzego Zarebskiego.
- 30.11.2015 – wykład dra Mateusza Szpytmy *Samaritans from Markowa. The Ulmas: Poles Murdered by Germans for Aiding Jews*. Wykład odbył się na Uniwersytecie McGill i zorganizowany został wspólnie z Wydziałem Historii Uniwersytetu. Obecny był na nim m.in. konsul generalny Izraela w Montrealu Ziv Nevo Kulman. Wykładowi towarzyszyła wystawa pod tym samym tytułem, która następnie pokazywana była do końca stycznia 2106 r. w siedzibie Instytutu.
- 14.02.2016 – koncert muzyki kameralnej w sali recepcyjnej Polskiej Misji Handlowej w Montrealu. Wystąpili: Justyna Gabzdyl – fortepian, Olga Miziuk – wiolonczela, Igor Mostovoi – bas baryton.
- 13.05.2016 – wykład prof. Marca Petrenko *Type II Diabetes: Revisiting the Dogmas* w siedzibie Polskiego Instytutu Naukowego w Kanadzie.
- 29.06.2016 – recital fortepianowy Justyny Gabzdyl w Bibliotece Polskiej w Paryżu, zorganizowany wspólnie z Towarzystwem Historyczno-Literackim. Pianistka wykonała utwory Chopina, Szymanowskiego i Gershwin.

Drugi semestr roku akademickiego 2015/2016 to również okres przygotowań cyklu wykładów na Wydziale Historii Uniwersytetu McGill oraz sympozjum „Gombrowicz Bewildered/Gombrowicz désemparé”, które odbędzie się już w nowym roku akademickim na Université du Québec à Montréal. Weźmie w nim udział m.in. dr Rita Gombrowicz.

Opracował
Stanisław Latek

Małgorzata KACZANOWSKA, Janusz K. KOZŁOWSKI

Early Holocene adaptations in the Southern Balkans

INTRODUCTION

The understanding of the adaptation processes of the Early Holocene settlement in the southern Balkans and, consequently, the explanation of cultural differentiation in the Mesolithic of this territory, is of essential importance for the reconstruction of the processes of neolithization across the entire Balkan-Danubian zone*.

ENVIRONMENTAL ADAPTATIONS

At the end of the Pleistocene the processes of environmental changes took place causing vital transformations in the Late Palaeolithic settlement in the southern and central Balkans. Humidity increased and the climate gradually became warmer. This resulted in a larger forest cover, first of all in the mountain zones of northern Greece and the central Balkans. In the southern Balkans clusters of garrigues did not ensure abundant subsistence background for specialized hunters. It was only the littoral zone with wetlands and deep, narrow estuaries in the coastal river valleys with numerous rockshelters that provided a more congenial conditions for settlement, while the diversity of environments favoured different strategies in subsistence economy.

At the Pleistocene/Holocene boundary numerous sites that had been occupied in the Late Upper and the Final Palaeolithic, were abandoned, notably in Greece (e.g. Asprochaliko, Klithi, Kastritsa [Bailey et al.1983]). In Montenegro, on the other hand, at most sites (with the exception of Mališina stijena [Radovanović 1986]) occupation continued (Črvena stijena,

* These vital issues are the subject of the NCN project no 2015/19/B/HS3/00477.

Phot. 1. Klissoura, Cave 1, Peloponnese, Greece. View of the Cave excavated by the Polish-Greek team

Medena stijena, Trebački krš [Mihajlović 1999]). This continuity is probably be related to the survival of a more open environment with steppe fauna until the beginning of the Holocene (comp. Trebački krš [Dimitrijević 1999]), possibly also connected with a greater abilities of adaptation of the groups inhabiting Montenegro. In the Mesolithic of the southern Balkans we are dealing with a variety of adaptational processes: with the adaptation of subsistence economy to environmental conditions as well as to the availability of local sources of raw materials. In the effect of the tendency towards the exploitation of a broader range of food resources from the immediate vicinity (first of all littoral and marine resources) a greater stability of settlement can be seen as compared to the Late Palaeolithic. This, in turn, could have led to a greater isolation of some groups. At the sites in the interior of the mainland continuity of Late Palaeolithic techno-typological traditions can sometimes be seen in lithic inventories such as Klissoura Cave 1 in Greece [Kaczanowska et al. 2010], at Montenegro in Črvena stijena layer VII, and Trebački krš layers Ib, Ia [Mihajlović 1999]. In the case of Klissoura Cave 1 (Phot. 1) it should be emphasized that despite the chronological hiatus between Epigravettian layers IIa–d and Mesolithic layers 5a–3 continuity is registered in the lithic industry as well as in the group of hunted game (medium ungulates, small,

Phot. 2. Sarakenos Cave, Beotia, Greece. View of the Cave excavated by the Polish-Greek team

fast moving animals [Starkovich 2014]). At the Late Pleistocene/Holocene boundary a different process took place at sites where isolation enforced the adaptation of lithic industry to locally available raw materials. An example is the Late Palaeolithic/Mesolithic sequence in the Sarakenos Cave in Beotia (Phot. 2) [Kaczanowska et al. eds 2015] where in Mesolithic layer 4 silicified limestone was the most commonly worked raw material, whereas in Late Palaeolithic layers 5–9 a greater variety of raw materials was recorded. Layer 4 provided flake industry. Simultaneously, changes took place in subsistence economy: in the Late Palaeolithic layers large and small game hunting is registered, while in the Mesolithic layers traces of brief visits by groups who mainly hunted mammals (hare, wild boar and cervids) are registered. The layers contained large quantities of plant remains.

Phot. 3. Franchthi Cave, Peloponnese, Greece. View of the Cave excavated by American-French team

A different type of adaptation can be seen at littoral sites where the availability of marine resources enabled a more stable way of life as early as the end of the Pleistocene (lithic phase V/VI in the Franchthi Cave – Phot. 3) where, nevertheless, large mammals hunting continued to play the most important role. In the Early Holocene the exploitation of marine resources (predominantly *Cyclope neritea* molluscs) was registered in the Early Mesolithic layers (lithic phase VII), whereas in lithic phase VIII tuna was the mainstay diet and large-scale tuna fishing is registered [Perlès 1990, 1995]. The above-mentioned changes in subsistence economy correlated with the changes in technology and typology of lithic industries. At the Pleistocene/Holocene boundary the micro-burin technique, characteristic of the Epigravettian, vanished also the role of blade technique in the production of microliths was smaller and was replaced by flake technique. Gradually, flake technique began to play a major role in the production of other tool types (lithic phase VII). In time (lithic phase VIII) microliths re-appeared (but they were non-geometric), made on bladelets, sometimes resembling western Mediterraneanan *flèches tranchantes*. The latter continued to be produced in phase IX in the context of – again – a more conspicuous flake industry.

Phot. 4. Maroulas, Kythnos island, Cyclades, Greece. Polish-Greek excavations of the dwelling structure no 15

Littoral adaptations occurred as well at the Early Holocene sites in the Aegean Sea islands. The inhabitants of the Early Mesolithic site of Maroulas in the island of Kythnos (beginning of the IX millennium cal. BC) exploited mainly near-shore marine resources (seasonal migrating fish such as tuna, bonitos, mackerels, also near-shore fish such as morays, konger, eel, grouper, scorpion fish and seabreams [Mylona 2010]), also land snails [Alexandrowicz 2010]. However, also found at this site were bones of mammals such as: suids, hare, fox, and marten [Trantalidou 2010]. Sites of the Aegean islands (including: the Cyclope Cave on the island of Gioura [Sampson ed. 2008], and Kerame on the island of Ikaria [Sampson et al. eds 2012], Roos on the island of Naxos and the site of Areta on the island of Chalki [Kaczanowska, Kozłowski 2014a; Sampson et al. in print] are characterized by flake industries dominated by notched/denticulated tools, retouched flakes and end-scrapers. A semi-sedentary way of life is typical of sites on the islands and is confirmed by the presence of stone dwelling structures on a round plan (Phot. 4), with burials underneath the floors or in the areas in between dwellings – such as were discovered at Maroulas [Sampson et al. eds 2010]. Elements like these, together with a large component of grinding stones appeared, in all likelihood, in the effect of contacts between the Aegean Sea basin and the Near East. Important evidence

of sedentary way of life are seasonality indices: fish species suggest the end of winter and spring, bird species indicate spring/beginning of summer. This mean that the site of Maroulas could have been visited nearly all the year round [Trantalidou 2010, p. 174].

Littoral adaptations can also be seen on the western side of the Balkan Peninsula and on the islands of the Ionian Sea. On the islands of the Ionian Sea – especially at Sidari on Korfu – highly specific Mesolithic assemblages were discovered, dated to the second half of the VIIIth and the turn of the VII/VIth kyr cal BC. They were, too, based on flake technology [Sordinas 1969, 2003; Berger et al. 2014]. While the similarities of littoral adaptations of the Aegean and the Ionian Mesolithic (the Sidarian) are emphasized, yet significant differences between the two spheres cannot be overlooked both in subsistence economy (elements of “proto-neolithization” in the Aegean Mesolithic) and in technology and morphology of tools [Kaczanowska, Kozłowski 2014]. In the Aegean Mesolithic the role of splintered technique was major and the component of microlithic inserts at Aegean sites is conspicuous. The presence of the latter component can be accounted for by the differing traditions within the Epigravettian, the isolation of the two regions, and, possibly, the different structure of occupations.

Although in the Aegean Sea Mesolithic a variety of types of adaptations can be seen to diverse environments, yet, generally, at the time when groups arrived who brought with them food-producing economy the local Mesolithic substratum was prepared to gradually adopt components of the “Neolithic package”. This is confirmed by Mesolithic sites in the Aegean islands and by the so-called “Initial Neolithic” from the Franchthi Cave (lithic phase X [Perlès 2001]), from the Sarakenos Cave (layer 3 [Kaczanowska et al. 2015]), and on Crete, layer X at Knossos [Efstratiou et al. 2004; Kaczanowska, Kozłowski 2014a].

On the western side of the Balkans further evolution of the Mesolithic e.g. at Sidari saw the continuity of technological traditions with ceramics but without the economic components of the Neolithic package. So far the question has not been resolved of whether the western Balkans monochromous and impresso ceramics developed independently of the main, central Balkan trend of neolithization, or whether this ceramics was in some way linked to this trend. This issue is the objective of the investigations conducted within the framework of the NCN grant, realized by the Polish Academy of Arts and Sciences, which is now being launched.

REFERENCES

- Alexandrowicz S. W., 2010. *Malacofauna of the Mesolithic site in the Kythnos island* [in:] A. Sampson, M. Kaczanowska, J. K. Kozłowski (eds), *The prehistory of the Island of Kythnos (Cyclades, Greece) and the Mesolithic settlement at Maroulas*, Polish Academy of Arts and Sciences, University of Aegean, Kraków, pp. 143–147.
- Bailey G. N., Carter P. L., Gamble C. S., Higgs H. P., 1983. *Epirus revisited: seasonality and inter-site variation in the Upper Palaeolithic of north-west Greece* [in:] G. N. Bailey (ed.), *Hunter-Gatherer Economy in Prehistory: a European Perspective*, Cambridge University Press, Cambridge, pp. 66–78.
- Berger J.-F., Metallinou G., Guilaine J., 2014. *Reconsidering the Mesolithic-Neolithic transition at the site of Sidari (Corfu, Greece). New geoarchaeological and radiocarbon data, evaluation of the post-depositional processes* [in:] *La diffusion par Chypre, l'Égée et l'Adriatique*, Arles. Errance, pp. 209–228.
- Dimitrijević V., 1999. *Vertebrate fauna from the Epigravettian site of Trebački krš near Berane, northeast Montenegro* [in:] G. N. Bailey, E. Adam. E. Panagopolou, C. Perlès, K. Sachos (eds), *The Palaeolithic Archaeology of Greece and adjacent areas*, British School of Athens, pp. 357–360.
- Efstratiou N., Karestou A., Nanou E., Morgomenou D., 2004. *The Neolithic settlement of Knossos: new light on an old picture* [in:] G. Codogan, E. Hatzaki, A. Vasiliakis (eds), *Knossos, palace, city, State*, BSA Supplements, pp. 39–49.
- Kaczanowska M., Kozłowski J. K., 2014. *Foundation of the Neolithic Europe: the Mesolithic/Neolithic interface from the Aegean Basin to the Ionian/Adriatic Basins*, Rocznik Polskiej Akademii Umiejętności, 2013/2014, pp. 313–330.
- Kaczanowska M., Kozłowski J. K., 2014a. *The Aegean Mesolithic: material culture, chronology, and networks of contacts*, Eurasian Prehistory, 11, 1–2, pp. 31–62.
- Kaczanowska M., Kozłowski J. K., Sampson A. (eds), 2015. *The Sarakenos Cave at Akraephnion, Boeotia, Greece*, Vol. II: *The Early Neolithic, the Mesolithic and the Final Palaeolithic*, The Polish Academy of Arts and Sciences, Kraków.
- Kaczanowska M., Kozłowski J. K., Sobczyk K., 2010. *Upper Palaeolithic human occupations and material culture at Klissoura, Cave I*, Eurasian Prehistory, 7, 2, pp. 133–286.
- Mihajlović D., 1999. *The Upper Palaeolithic and Mesolithic stone industries of Montenegro* [in:] G. N. Bailey, E. Adam. E. Panagopolou, C. Perlès, K. Sachos (eds), *The Palaeolithic Archaeology of Greece and adjacent areas*, British School of Athens, pp. 343–356.
- Mylona D. 2010. *Mesolithic fishers at Maroulas, Kythnos: the fish bones* [in:] A. Sampson, M. Kaczanowska, J. K. Kozłowski (eds), *The prehistory of the Island of Kythnos (Cyclades, Greece)...*, pp. 151–163.
- Perlès C., 1990. *Les industries lithiques taillées de Franchthi (Argolide, Grèce)*, Tome II: *Les industries du Mésolithique et du Néolithique initial*, Bloomington, Indianapolis: Indiana University Press.

- Perlès C., 1995. *La transition Pleistocène/Holocène et le problème du Mésolithique en Grèce* [in:] V. Villaverde Bonilla (ed.), *Los últimos cazadores*, Alicante, pp. 179–209.
- Perlès C., 2001. *The Early Neolithic in Greece. The first farming communities in Europe*, Cambridge: University Press.
- Radovanović J., 1986. *Novi istraživanja paleolita a mezolita u Crnoj Gori*, Glasnik Srpskog Arheoloskog Društva, 3, pp. 63–76.
- Sampson A. (ed.), 2008. *The Cave of the Cyclopes – Mesolithic and Neolithic networks in the Northern Aegean, Greece*, Philadelphia, INSTAP.
- Sampson A., Kaczanowska M., Kozłowski J. K., 2012. *Mesolithic occupations and environments on the island of Ikaria, Aegean, Greece*, Folia Quaternaria 80.
- Sampson A., Kaczanowska M., Kozłowski J. K. (eds), 2010. *The prehistory of the Island of Kythnos (Cyclades, Greece)...*
- Sampson A., Kozłowski J. K., Kaczanowska M., in print. *Lithic industries of the Aegean Upper Mesolithic*, Mediterranean Archaeology and Archaeometry, 20.
- Sordinas A., 1969. *Investigations of the prehistory of Corfu during 1964–1966*, Balkan Studies, 10, 2, pp. 393–424.
- Sordinas A., 2003. *The “Sidarian” maritime Mesolithic non-geometric microliths in western Greece* [in:] N. Galanidou, C. Perlès (eds), *The Greek Mesolithic*, British School in Athens, 10, pp. 89–97.
- Starkovich B. M., 2014. *Optimal foraging, dietary change and site use during the Palaeolithic and Klissoura Cave 1 (southern Greece)*, Journal of Archaeological Science, 52, pp. 39–55.
- Trantalidou K., 2010. *Dietary adaptations of coastal people in the Aegean Archipelago during the Mesolithic period: the macrofauna assemblages of Kythnos* [in:] A. Sampson, M. Kaczanowska, J. K. Kozłowski (eds), *The prehistory of the Island of Kythnos (Cyclades, Greece)...*, pp. 163–178.

Tomasz REMBALSKI

Powołanie i pierwszy rok działalności Stacji Naukowej i jej Komisji Kaszubskiej Polskiej Akademii Umiejętności w Gdańsku*

Pierwsze zebranie członków Rady i Komisji Kaszubskiej Stacji Naukowej PAU w Gdańsku odbyło się w Tawernie „Mestwin” 21 lutego 2015 roku. Prof. Józef Borzyszkowski, witając zebranych przybyłych z Warszawy, Torunia, Olsztyna, Szczecina, Słupska, Bytowa, Wejherowa, Gdyni, Sopotu i Gdańska, jako organizator Stacji Naukowej PAU w Gdańsku, przekazał dla zgromadzonych pozdrowienia od sekretarza generalnego PAU prof. Jerzego Wyrozumskiego. Wspominał również o nieobecnych, którzy usprawiedliwili swoją absencję. W zebraniu gościnnie uczestniczył również wicemarszałek Senatu RP Jan Wyrowiński. Następnie prof. Borzyszkowski zaprezentował okoliczności powołania w Gdańsku Stacji Naukowej PAU i jej uwarunkowania statutowe. Nadmieniał, iż stało się to dzięki staraniom i na wniosek członków PAU z dn. 25 maja 2014 roku prof. dr. hab. n. med. Janusza Limona (od 1 stycznia 2015 roku wiceprezesa Oddziału Gdańskiego PAN) oraz prof. dr. hab. Józefa Borzyszkowskiego, prezesa Instytutu Kaszubskiego. Wniosek został przyjęty i 24 czerwca 2014 roku Rada Polskiej Akademii Umiejętności powołała Stację Naukową PAU w Gdańsku. Na mocy decyzji Rady PAU z 28 października 2014 roku organizatorem Stacji Naukowej PAU w Gdańsku i jej Komisji Kaszubskiej został prof. Józef Borzyszkowski. Dnia 21 stycznia 2015 roku Rada PAU zatwierdziła również skład Rady i członków Komisji Kaszubskiej. W swojej wypowiedzi prof. Józef Borzy-

* Przedruk z „Acta Cassubiana”, t. XVII, 2015, s. 357–359.

szkowski wspomniał, iż niejako wzorem Krakowa chciano ulokować siedzibę Stacji przy Oddziale Polskiej Akademii Nauk przy ul. Jaśkowa Dolina. Nie bez żalu stwierdził, że projekt ten nie doszedł do skutku. Stąd siedzibą Stacji Naukowej PAU w Gdańsku stał się Dom Kaszubski przy ul. Straganiarskiej 22. Po tym prof. Józef Borzyszkowski przeszedł do omówienia zadań Stacji Naukowej PAU w Gdańsku oraz możliwości jej działalności w dziedzinie humanistyki. Na pierwszym miejscu wymienił możliwości organizowania konferencji naukowych. W dalszej części wystąpienia prof. Borzyszkowski, obok propozycji konferencji, wspomniał również o możliwości patronowania gdańskiej Stacji PAU „Encyklopedii Kaszubskiej” czy projektowi „Kaszubi w dziejach Rzeczypospolitej”. Nieobce winny jej być również sprawy artystyczne. Szczególną uwagę zwrócił na poszerzenie kontaktów w basenie Morza Bałtyckiego.

Możliwości badań i działań Stacji PAU w dziedzinie nauk medycznych zaprezentował prof. dr hab. n. med. Janusz Limon w formie prezentacji, zatytułowanej *Efekt założyciela a Kaszubi*. Według encyklopedycznej definicji *efekt założyciela* to:

[...] szczególnie przypadek dryfu genetycznego występujący, gdy populacja w przeszłości przeszła przez stadium z bardzo niewielką liczbą osobników wskutek migracji niewielkiej liczby osobników na izolowaną wyspę. Przypadek spowoduje, że taka populacja będzie miała drastycznie odmienną i zubożoną pulę genetyczną w stosunku do populacji wyjściowej. Do podobnego efektu może dochodzić także wskutek gwałtownej redukcji liczby osobników w populacji, na przykład na skutek tępienia przez człowieka, katastrof sztucznych, czy też naturalnych (efekt wąskiego gardła). Pozostaje wtedy bardzo mała liczba osobników, które krzyżują się między sobą. Następnie dochodzi do wzrostu homozygotyczności, ujawniają się niekorzystne allele recesywne i defekty genetyczne. Populacja może odbudować swą pierwotną liczbę osobników, ale pod względem genetycznym nie będzie to już ta sama populacja.

Prof. Limon wspominał o stosunkowo licznych przypadkach zmian genetycznych występujących wśród Kaszubów. W mediach zjawisko to zostało okrzyknięte „kaszubską kłątwą”, z czym, zdaniem prelegenta, należy walczyć.

Bardzo interesujące wystąpienie prof. Limona spotkało się z żywą dyskusją, w której udział wzięli prof. Jacek Jassem, prof. Cezary Obracht-Prondzyński, prof. Zygmunt Szultka, prof. Miłoś Reźnik, prof. Józef Borzyszkowski i dr Tomasz Rembalski. W jej podsumowaniu prof. Borzyszkowski stwierdził, iż dowodzi ona, jak potrzebne są wspólne seminaria medyków i historyków, czy socjologów.

W dalszej części spotkania nastąpiła autoprezentacja zebranych członków Rady Stacji Naukowej PAU w Gdańsku i jej Komisji Kaszubskiej. W kolejności wystąpili: prof. Daniel Kalinowski, prof. Edward Breza, prof. Janusz Limon, prof. Jacek Jassem, prof. Roman Kaliszan, ks. prof. Woj-

ciech Bęben, dr Katarzyna Kulikowska, dr Miłósława Borzyszkowska-Szewczyk, prof. Miłóš Reźnik, prof. Cezary Obracht-Prondzyński, prof. Józef Borzyszkowski, dr Tomasz Rembalski, prof. Stanisław Achremczyk, prof. Janusz Jasiński, prof. Jolanta Wierzba, prof. Anna Kwaśniewska, prof. Jerzy Treder, dr Justyna Pomierska, prof. Edward Włodarczyk, prof. Zygmunt Szultka i prof. Kazimierz Kozłowski.

W wyniku głosowania dokonano wyboru przewodniczącego Rady oraz Zarządu Komisji. Przy dwóch głosach wstrzymujących na przewodniczącego Rady Stacji Naukowej PAU w Gdańsku wybrano prof. Janusza Limona. Również przy dwóch głosach wstrzymujących wybrano prof. Józefa Borzyszkowskiego na przewodniczącego, prof. Jolantę Wierzbę na zastępcę przewodniczącego i prof. Cezarego Obracht-Prondzyńskiego na sekretarza Komisji Kaszubskiej PAU.

Duże znaczenie w rozpoczętej działalności Stacji Naukowej PAU w Gdańsku odegrała konferencja „Kaszubi i Pomorze a Kraków: o zainteresowaniach sprawami kaszubsko-pomorskimi w kręgu Polskiej Akademii Umiejętności”, która odbyła się 12 czerwca 2015 roku w Sali Mieszkańskiej Ratusza Staromiejskiego w Gdańsku. Jej organizatorami były Stacja Naukowa Polskiej Akademii Umiejętności oraz Instytut Kaszubski. Referaty wygłosili: prof. Jerzy Wyrozumski *Prof. Gerard Labuda – pierwszy prezes odrodzonej PAU a Gdańsk i Kraków*, prof. Józef Borzyszkowski *Kraków a Florian Ceynowa – ojciec regionalizmu kaszubskiego*, prof. Julian Dybiec *Strategia Akademii Umiejętności i jej społeczne wsparcie w czasach zaboru*, prof. Daniel Kalinowski *Obraz Gdańska i Pomorza w opiniach Krakusów w II poł. XIX i I poł. XX wieku*, dr Justyna Pomierska *Stefan Ramult i sprawa kaszubska w Akademii Umiejętności – ich udział w rozwoju kaszubologii*, prof. Anna Kwaśniewska *Krakowskie środowisko naukowe a tematyka pomorska w badaniach Instytutu Bałtyckiego*, dr Krzysztof Sławski *Portret zbiorowy gdańsko-pomorskich członków PAU z pocz. XXI wieku*, prof. Cezary Obracht-Prondzyński *Uczeni a sprawa kaszubska – rola Akademii*. Referat *PAU na Pomorzu – wyzwania, możliwości, zobowiązania* wspólnie wygłosili prof. Janusz Limon i prof. Józef Borzyszkowski. W drugim dniu konferencji, z myślą o krakowskich gościach, odbył się objazd naukowy po Kaszubach. Zwiedzono m.in. Będomin, Wdzydze Kiszewskie oraz Wieżyce.

Dnia 28 maja 2015 roku w Domu Kaszubskim w Gdańsku odbył się pierwszy wykład z cyklu „Kaszubskie wykłady Akademii Umiejętności”, zatytułowany „*Efekt założyciela*” a *populacja kaszubska*, który poprowadzili dr hab. Jolanta Wierzba i prof. dr hab. Janusz Limon. Współorganizatorami spotkania była Stacja Naukowa i Komisja Kaszubska Polskiej Akademii Umiejętności w Gdańsku oraz Instytut Kaszubski.

Pod patronatem prof. Beaty Pastwy-Wojciechowskiej, dziekana Wydziału Nauk Społecznych UG; prof. Janusza Limona, prezesa Oddziału Gdańskiego Polskiej Akademii Nauk; prof. Józefa Borzyszkowskiego, przewodniczącego Komisji Kaszubskiej i kierownika Stacji Naukowej PAU w Gdańsku, oraz prof. Cezarego Obracht-Prondzyńskiego, prezesa Instytutu Kaszubskiego, 5 listopada 2015 roku odbył się „Dzień z Profesorem Janem Strelauem”. W programie znalazł się wykład prof. Jana Strelaua *Od badań podstawowych do zastosowań w praktyce psychologicznej: na przykładzie Regulacyjnej Teorii Temperamentu*, który został wygłoszony na Wydziale Nauk Społecznych UG, oraz spotkanie autobiograficzne, połączone z prezentacją książki-wywiadu z prof. Janem Strelauem pt. *Poza czasem*, które poprowadził prof. Cezary Obracht-Prondzyński. Było to drugie takie spotkanie, gdyż pierwsze, którego współorganizatorem był również Instytut Kaszubski wspólnie z Oddziałem ZK-P w Bytowie i Burmistrzem Miasta Bytów, odbyło się 9 lipca 2015 roku w Bytowie. Spotkanie to poprowadził prof. Cezary Obracht-Prondzyński.

Alfabetyczny spis członków PAU

A

Abramowicz Halina 27
 Adamczyk Zbigniew 19
 Albrecht Jan 22
 Alexandrowicz Stefan Witol-
 told 20
 Allen William Richard 28
 Angielski Stefan 23
 Askenase Philip W. 29
 Aurenche Olivier 26
 Avineri Shlomo 26
 Axer Jerzy 13

B

Baczkowski Krzysztof 15
 Bajer Andrzej 28
 Balcerowicz Leszek 17
 Balcerzan Edward 14
 Ballester Xaverio 25
 Bałus Wojciech 14
 Bammesberger Alfred 25
 Barnard Eric A. 29
 Bartke Andrzej 28
 Bartmiński Jerzy 13
 Bartol Krystyna 14
 Bartosz Grzegorz 21
 Bartoszyński Kazimierz 14
 Beauvois Daniel 26
 Bednarczuk Leszek 14
 Berglund Björn 28
 Berindei Dan 26
 Bettolo Giovanni 29
 Będziński Romuald 19
 Białas Andrzej 18
 Białynicki-Birula Iwo 19
 Bielański Adam 18
 Bielicki Tadeusz 21

Bieniarz Krzysztof 21
 Bilińska Barbara 21
 Biliński Szczepan 20
 Birkenmajer Krzysztof 20
 Bjorken James D. 27
 Bodziony Jakub 19
 Bogucka Maria 15
 Bogucki Andrij 28
 Bogusławski Andrzej 13
 Boitani Pietro 25
 Bojarski Bogdan 19
 Bolecki Włodzimierz 14
 Borowski Andrzej 13
 Boruta Tadeusz 24
 Borysiewicz Leszek K. 29
 Boryś Wiesław 14
 Borzyszkowski Józef 17
 Bosák Pavel 29
 Brandt Siegmunt 27
 Bratoš Sava 27
 Brazis Romuald 27
 Brix Emil 26
 Broclawik Ewa 19
 Brogi Bercoff Giovanna
 25
 Bronk Andrzej 17
 Brown Eric H. 29
 Bryła Jadwiga 21
 Brzeziński Zbigniew 26
 Brzozowski Tomasz 22
 Buchwald-Pelcowa Paulina
 13
 Buczek Włodzimierz 23
 Buras Andrzej J. 27
 Busza Wit 27
 Bydliński Franz 26

C

Cantù Francesca 26
 Cęckiewicz Witold 24
 Chain Benjamin M. 29
 Chapeville François 29
 Che Michel 27
 Chlebda Wojciech 14
 Chorąży Mieczysław 22
 Chrobak Tadeusz 21
 Chromy Bronisław 24
 Chrzanowski Adam 29
 Ciechanowiecki A. S. 25
 Cienciała Anna M. 26
 Ciesielski Zbigniew 18
 Cios Krzysztof 27
 Colizzi Vittorio 30
 Crossley Bernard Paul 25
 Crugten Alain van 25
 Czekalski Stanisław 23
 Członkowska Anna 22
 Czopek Sylwester 17
 Czuchajowski Leszek 27
 Czuczwar Stanisław 23
 Czyż Wiesław 18

D

Dalfen Joachim 25
 Danielewicz Jerzy 13
 Darzynkiewicz Zbigniew
 30
 Davies Norman 26
 Dedecius Karl 25
 Delaperrière Maria 25
 Demkowicz Leszek Feliks
 27
 Dietl Tomasz 19
 Diller Hans Jürgen 25

- Dohnalik Tomasz 19
 Domagała Wenancjusz 23
 Domański Juliusz 15
 Doroszewski Jan 22
 Dulak Józef 23
 Dziembowski Wojciech 19
- E**
Eco Umberto 25
 Eichmann Klaus 30
- F**
 Fedorowski Jerzy 20
 Fieguth Rolf 25
 Fikus Marian 24
 Fillitz Hermann 25
 Flad Hans-Dieter 30
 Frick David 25
 Fritz Peter 29
 Frohlich Edward D. 30
 Froncisz Wojciech 21
 Fuliński Andrzej 18
- G**
 Gajda-Krynicka Janina 17
 Gajek Bernhard 25
 Ganten Detlev 30
 Gąsiorowski Antoni 17
 Gierowski Stefan 24
 Gispem Willem Hendrik 30
 Gliwicz Zbigniew Maciej 21
 Głowiński Michał 13
 Górecki Henryk 19
 Górski Andrzej 22
 Górski Jan 22
 Gömöri György 25
 Göthert Manfred 30
 Grabke Hans Jürgen 27
 Grabowska Anna 21
 Graciotti Sante 23
 Gräsbeck Armas Ralph Gustaf 30
 Gregory Kenneth 29
 Grochowski Maciej 13
 Grodzińska Krystyna 20
 Grodzki Stanisław 15
 Gromada Tadeusz 26
- Grotowski Kazimierz 18
 Gryglewski Ryszard Jerzy 22
 Guterch Aleksander 21
 Gutkowska Jolanta 30
 Györy Kálmán 27
- H**
 Haenni Anne-Lise 30
 Hansen John A. 30
 Hanusiewicz-Lavallee Mirosława 14
 Harrison Stephen 25
 Hartwig Julia 24
 Hawiger Jacek 30
 Hänsel Bernhard 26
 Heller Michał 15
 Helman Alicja 14
 Heuer Rolf-Dieter 27
 Hofmann Sigurd 28
 Holgate Stephen Townley 30
 Hołowiecki Jerzy 23
 Hrycak Jarosław 26
 Hryniewicz Andrzej 18
- I**
 Ingarden Krzysztof 24
 Isozaki Arata 31
 Iwaniec Henryk 28
 Iwańczak Wojciech 17
- J**
 Jacobsen Hans-Adolf 26
 Jačov Marco 26
 Janion Maria 13
 Januszewicz Włodzimierz 22
 Jarząb Barbara 23
 Jassem Jacek 23
 Joachimiak Andrzej 28
 Jura Czesław 21
 Jurczak Janusz 19
Jurewicz Oktawiusz 14
 Jurkiewicz Jerzy 19
- K**
 Kahl Hans 26
- Kalczyńska-Schewiller Aliana 31
 Kaliszczan Roman 23
 Kaluża Zenon 26
Karpluk Maria 15
 Kastory Andrzej 17
 Kawecka-Jaszcz Kalina 23
 Kawiak Jerzy 22
 Kieda Claudine 29
 Kijewska Agnieszka 17
 Kilarski Wincenty 20
 Kiryk Feliks 17
 Kiselman Christer Oscar 28
 Kisielow Paweł 22
 Kisiński Jan 19
 Kleinkauf Horst 30
 Klinowski Jacek 28
 Kłoczowski Jerzy 15
 Knoll Joseph 30
Knothe Stanisław 18
 Kockel Franz 29
 Koenigswald Wighart von 29
 Koj Aleksander 20
 Kokot Franciszek 22
 Kolenda Zygmunt 19
 Konturek Stanisław 22
 Korbel Andrzej 19
 Korohoda Włodzimierz 20
 Korpak Adam 31
 Korpanty Józef 15
 Korus Kazimierz 15
 Korytowska Maria 15
 Koszut Małgorzata 21
 Kostkiewiczowa Teresa 13
 Kostowski Wojciech 22
 Kostrzewski Andrzej 21
 Kotarba Adam 20
 Kotlarczyk Janusz 20
 Kovács István 26
 Kozłowski Jan 20
 Kozłowski Janusz K. 16
 Kozłowski Stefan Karol 17
Kraupe-Świdorska Janina 24
 Krawczyk Marek 23
 Krapiec Marek Antoni 21

- Kruk Janusz 17
 Krynicki Ryszard 24
 Kucza-Kuczyński Konrad 24
 Kulczycki Łukasz 30
 Kupiec-Weglinski Jerzy W. 30
 Kurczewska Joanna Maria 17
 Kwapień Stanisław 19
 Kwiecińska Barbara 21
- L**
 Lamotte Maxime G. 29
 Langer Salomon Z. 30
 Laurent-Zielińska Maryla 25
 Lebioda Łukasz 30
 Legocki Andrzej B. 21
 Lepelley Claude 26
 Lewis Jack of Newnham 28
 Limon Janusz 22
 Limon Jerzy 15
 Lipa Jerzy Józefat 21
 Lipatow Aleksander W. 25
 Lipkowski Janusz 19
 Lipska Ewa 24
 Lipski Janusz 30
 Littauer Uriel Z. 30
 Łożek Wojen 29
 Löw Ryszard 25
- Ł**
 Lanczont Maria Grażyna 21
 Łazarewicz Jerzy W. 23
 Łętowska Ewa 17
 Łomnicki Adam 20
 Łossowski Piotr 17
 Łuczka Jerzy 19
- M**
 Macharski Franciszek, kard. 13
 Machnik Jan 16
 Madeyska Teresa 21
 Maier Giulio 28
 Malendowicz Ludwik Kazimierz 23
 Małiński Tadeusz 30
 Małecki Jan M. 16
 Małkiewicz Adam 13
 Małłek Janusz 16
 Mang Herbert A. 28
 Mania Andrzej 17
 Mańczak Witold 13
 Marciniak Bogdan 19
 Marinelli Luigi 25
 Markham Schulz Anne 25
 Masłowski Michał 25
 Massalski Tadeusz B. 28
 Maślanka Julian 14
 Matthess Georg 29
 Matwijowski Krystyn 17
 Matyszkiewicz Jacek 21
 Mazurkiewicz Roman 15
 Mączyński Andrzej 16
 Mąkosza Mieczysław 18
 McGiff John C. 30
 Medwecka-Kornaś Anna 20
 Meyer Krzysztof 24
 Michalik Jan 14
 Michalski Sergiusz 15
 Michałowska Teresa 14
 Michel Alain 25
 Michel Bernard 26
 Migoń Piotr 21
 Milgrom Feliks 30
 Minissi Nullo 25
 Mitchison N. Aviron 30
 Modrzejewski-Mélèze Józef 26
 Mojski Józef Edward 20
 Moncada Salvador 30
 Montgomery Hugo 25
 Morycowa Elżbieta 21
 Moskalewski Stanisław 23
 Mossakowski Stanisław 14
 Motuza Gedyminas 29
 Mróz Lech Jacek 17
 Mróz Zenon 18
 Murariu Dumitru T. 29
 Musiał Jacek 23
 Mühle Eduard 26
 Müller Ernst August 28
 Myjak Adam 24
 Myśliwiec Michał 23
- N**
 Nalepa Jerzy 17
 Nałęcz Maciej Jan 21
 Narębski Wojciech 20
 Narkiewicz Krzysztof 23
 Nawrocki Stanisław 20
 Ney Roman 20
 Niedźwiedz Tadeusz 20
 Nikolskij Siergiej Michajłowicz 28
 Nizioł Józef 18
 Nizankowska-Mogilnicka Ewa 23
 Nowicka-Jeżowa Alina 14
 Nowotny Janusz 28
 Nycz Ryszard 15
- O**
 Ochman Wiesław 24
 Oelert Walter 28
 Oganessian Yuri 28
 Olech Czesław 18
 Olszewski Henryk 17
 Ostrowski Jan 14
 Ostrowski Włodzimierz 23
 Otręba Ryszard K. 24
 Ożóg Krzysztof 17
- P**
 Palczewski Krzysztof 29
 Pampuch Roman 18
 Paoletti Rodolfo 30
 Parthier Benno 29
 Pasternak Charles A. 29
 Pavúk Juraj 26
 Pawlik Wiesław W. 23
 Pawlucy Wiesław 19
 Pazdan Maksymilian 17
 Pelc Jerzy 16
 Penczek Stanisław 19
 Penderecki Krzysztof 24
 Pflug Peter 28
 Pilc Andrzej 23
 Pipes Ryszard 27

- Plečkaitis Roman 27
 Pleśniak Wiesław 19
 Plytycz Barbara 21
 Podbielski Henryk Antoni 15
Podraza-Kwiatkowska M. 14
 Pokorski Stefan 18
 Pomian Krzysztof 27
 Popiela Tadeusz 23
 Poprzęcka Maria 15
 Posern-Zieliński Aleksander 17
 Póltawski Andrzej 17
 Prokop Jan 15
 Przegaliński Edmund 23
 Przewłocki Ryszard 23
 Przystalski Stanisław 20
 Ptak Włodzimierz 23
 Pullat Raimo 27
 Purchla Jacek 17
 Puzynina Jadwiga 14
 Puzyński Stanisław 24
 Pyza Elżbieta 21
- R**
- Raczyk Pál 27
 Radyszewski Rostysław 25
 Radzikowski Czesław 23
 Rajski Jerzy 17
 Rao Naropantul A. 30
 Ratajczak Mariusz Z. 30
 Razowski Józef 21
 Redlich Krzysztof 19
Rider Georges Le 27
 Rodziński Stanisław 24
Rojek Wojciech 17
 Roniewicz Ewa Wanda 21
 Rosset François 25
 Rothe Hans 25
 Rykwert Joseph 26
Ryll-Nardzewski Czesław 18
 Rystad Göran 27
- S**
- Safjan Marek 17
 Salerno Alfredo 30
 Salmonowicz Stanisław 16
 Salwa Piotr 15
 Samorajski Tadeusz 30
 Samsonowicz Henryk 16
 Sanak Marek 24
 Sarna Tadeusz 22
 Sawicki Stefan 14
 Schenker Alexander M. 26
 Schich Winfried 27
 Schild Romuald 16
 Schilling Robert 26
 Schinzel Andrzej 18
 Schopper Herwig 28
 Schousboe Arne 30
 Schramm Gottfried 27
 Schultze Brigitte 26
 Schuster-Šewc Heinz 26
 Sela Michael 29
 Selmaj Krzysztof 24
 Severs Nicholas John 29
 Seweryn Andrzej 24
 Siciak Józef 18
 Siemek Jakub 19
 Siemionow Maria Zofia 30
 Siemssen Rolf H. 28
 Sinzinger Helmut F. 30
 Skotnicki Aleksander 24
 Skórczewski Krzysztof 24
 Skrowaczewski Stanisław 31
 Słomiany Bronisław 30
 Sławek Tadeusz 15
 Smak Józef 19
 Smith John F. 28
 Smolarski Andrzej 18
 Sobiczewski Adam 18
 Soergel Volker Hermann 28
 Sokolewicz Zofia 17
 Sokołowski Robert 27
 Sołtysiński Stanisław 17
 Sosnowski Ryszard 18
 Söding Paul 28
 Stabryła Stanisław 14
 Stachowski Marek 15
 Stala Marian 15
 Starkel Leszek 20
 Staruszkiewicz Andrzej 18
 Starzyk Jerzy R. 22
 Stoika Rostysław 29
 Stroock Daniel 28
 Stróżewski Władysław 16
 Strzałka Kazimierz 22
 Strzałkowski Adam 18
 Strzelczyk Jerzy 16
 Stuchlik Leon 22
 Suchanek Lucjan 14
 Suchodolski Stanisław 16
 Sulima-Kamiński Andrzej 27
 Suwalsky Mario 29
 Szafirski Bolesław 19
 Szala Stanisław 24
 Szczepańska-Sadowska Ewa 23
 Szczucki Lech 16
 Szefer Gwidon 19
 Sztompka Piotr 16
 Szybalski Waclaw 29
 Szymura Jacek M. 22
- Ś**
- Ślącza Andrzej 71
- T**
- Tadeusiewicz Ryszard 19
 Taranczewski Paweł Maria 24
 Tarkowski Andrzej 21
 Tarnowski Karol 17
 Taylor Tomasz Robert 28
Tazbir Janusz 16
 Tendra Michał 23
 Terano Akira 30
 Thomas John Meurig 28
 Tischner Marian 21
 Tokarski Ryszard 15
 Tołłoczko Tadeusz S. 24
 Tomaszewski Mieczysław 24
 Tomczak Andrzej 16
 Topolińska Zuzanna 14
 Trautman Andrzej 19
 Trojanowski Tomasz 24
 Truszczyński Marian 21
 Trzebski Andrzej 23

- Turała Michał 18
 Tylikowski Andrzej 19
 Tymowski Michał 17
- U**
 Uchman Alfred 22
 Udalski Andrzej 19
 Undas Anetta 24
 Urbańska Krystyna 29
 Uruszczak Waclaw 17
 Uspienski Boris A. 26
- V**
 Vasoli Cesare 27
 Vehviläinen Olli 27
 Veltman Martinus 28
 Venclova Tomas 31
 Vetulani Jerzy 21
- W**
 Wachs Israel E. 28
 Wadström Torkel 30
 Wajda Andrzej 24
 Walliser Otto H. 29
 Walton Ewart Kendall 29
 Waltoś Stanisław 16
 Wandyc Piotr Stefan 27
 Wasylikowa Krystyna 22
 Waszczyszyn Zenon 19
 Watt Donald Cameron 27
 Weiner January 21
 Welser Rudolf 27
- Wendorf Fred** 27
 West Stephanie Roberta 26
 Wetzel Andreas 29
 Weyers Hans-Leo 27
 Wędzony Krzysztof 24
 Węgrzyn Grzegorz 22
 White John E.C.T. 26
 Wieliczko Andriej A. 29
 Wierzbicka Anna 26
 Wierzbowski Stefan 22
 Wierzchowski Kazimierz 24
 Wiesinger Peter 26
 Więcek Andrzej 24
 Wiktor Andrzej 22
 Wilczek Frank 28
 Witczak Tadeusz 15
 Witkowski Andrzej 20
 Wittmann Roland 27
 Wizi Sylvester 30
 Włodek Zofia 17
 Wojcicki Stanley G. 28
 Wojtkowski Maciej 20
 Woleński Jan 16
 Wolfendale Arnold 28
 Wolpert Lewis 29
 Woźniak Zenon 16
 Wójcicki Ryszard 17
 Wróblewski Andrzej Kajetan 19
 Wydra Wiesław 15
 Wyka Marta 15
- Wyrozumski Jerzy 16
- Z**
 Zagajewski Adam 25
 Zajadło Jerzy 17
 Zaleski C. Pierre 28
 Zalewska Agnieszka 20
 Zalewski Kacper 19
 Zanussi Krzysztof 25
 Zarnecki Jan Charles 28
 Zarzycki Kazimierz 21
 Zawadzki Roman M. 15
 Zemann Josef 29
 Zembala Marek 23
 Zembala Marian 24
 Zemła Kazimierz G. 25
 Zernack Klaus 27
 Ziegler Peter A. 29
 Ziejka Franciszek 14
 Ziemba Antoni 15
 Ziółkowski Marek 17
 Znosko Jerzy 21
 Zoll Andrzej 16
 Zralek Marek 19
- Ż**
 Żaki Andrzej 27
 Żernicka-Goetz Magdalena 29
 Żydowo Mariusz 23
 Żylicz Maciej 22

